

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1983/84:21

om arbetsmarknadspolitiken (prop. 1983/84:100)

I betänkandet behandlas proposition 1983/84:100 bilaga 12 (arbetsmarknadsdepartementet) såvitt gäller avsnitten B. Arbetsmarknad m. m. anslagspunkterna B 1–B 2, B 4–B 9 och B 13–B 16. Dessa punkter har i regeringen föredragits av statsrådet Leijon.

I anslutning till de olika anslagen tar utskottet upp 58 motioner från allmänna motionstiden i år. Dessa motioner med yrkanden redovisas i en sammanställning som följer omedelbart efter nedanstående sammanfattning. Av sammanställningen framgår var i betänkandet motionerna behandlas. I sammanhanget behandlar utskottet också riksdagens revisorers förslag 1983/84:7 angående arbetsmarknadsverkets personalsituation.

Betänkandet är indelat i avsnitt med rubriker som i huvudsak ansluter till anslagen. Dispositionen av framställningen framgår i övrigt av innehållsförteckningen i slutet av betänkandet. Regeringens förslag redovisas i den löpande framställningen.

Anslagspunkterna B 10–B 12 behandlas i betänkandet AU 1983/84:20. Punkterna C 1–C 3 är hänvisade till socialutskottet. Avsnitten B 3, C 4–C 6 kommer utskottet att behandla i senare betänkanden om kontantstöd resp. sysselsättningsåtgärder för handikappade.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag rörande anslag till arbetsmarknadspolitiken – utom vad avser arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag samt sysselsättningsåtgärder för handikappade – jämte 58 motioner.

- För här aktuella arbetsmarknadspolitiska åtgärder tillstyrks 7,2 miljarder kronor. Detta belopp motsvarar ungefär halva arbetsmarknadsbudgeten.
- Utskottet tillstyrker att ytterligare 400 dataterminaler anskaffas för arbetsförmedlingen.
- För bidrag till ungdomslagen förordas 1 miljard kronor.
- Arbetsmarknadsutbildningen föreslås få omfatta 120 000 deltagare.
- För beredskapsarbeten och rekryteringsplatser förordas en ram av 7 miljoner sysselsättningsdagar.

Utskottet föreslår att nedanstående belopp anvisas för olika ändamål under budgetåret 1984/85.

	Milj. kr.
Arbetsmarknadsservice	1 305
Arbetsmarknadsutbildning	1 877
Sysselsättningsskapande åtgärder	2 654
Statsbidrag till ungdomslag	1 000
Vapenfria tjänstepliktiga	88
Övrigt	280
Summa	7 204

Moderata samlingspartiet har i reservationer lagt fram förslag som innebär att totalbeloppet blir 1 999 milj. kr. lägre. Centerpartiets och folkpartiets förslag innebär en minskning i förhållande till regeringens förslag med 150 milj. kr. Vänsterpartiet kommunisterna begär en viss ökning.

Förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden

Utskottets majoritet delar regeringens uppfattning att situationen på arbetsmarknaden kommer att förbättras under år 1984. Regeringens samlade politik skapar goda förutsättningar för detta. Devalveringen hösten 1982 och införandet av löntagarfonder är viktiga inslag i denna politik.

De icke-socialistiska partierna anför i en gemensam reservation att den ekonomiska politik de förordar skulle ge bättre förutsättningar för näringslivets utveckling och därmed för sysselsättningen. Viktiga inslag i den politiken är avveckling av löntagarfonderna och besparingar inom den offentliga sektorn. Vpk föreslår i en reservation en nationell politik mot arbetslösheten med bl. a. ett nationellt industrialiseringsprogram.

Arbetsmarknadspolitikens inriktning

Trots förbättringarna på arbetsmarknaden behövs enligt utskottets mening fortfarande arbetsmarknadspolitiska åtgärder i betydande omfattning. Insatserna skall stimulera fortsatt expansion inom näringslivet och skapa resurser för fortsatt utbyggnad inom bl. a. den gemensamma sektorn. Utskottet uttalar sin tillfredsställelse med det översynsarbete som pågår – inom AMS-kommittén och det s. k. serviceprogrammet inom AMS – för att effektivisera och decentralisera den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

De icke-socialistiska partierna framför i en gemensam reservation att det krävs en förnyelse av arbetsmarknadspolitiken. Insatserna bör i ökad utsträckning inriktas mot näringslivet och främja flexibiliteten på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadspolitiken bör också decentraliseras. De föreslår att AMS-kommittén skall ges i uppdrag att pröva förutsättningarna för dels en betydande decentralisering inom arbetsmarknadsverket, dels alternativa former för arbetsförmedling inom vissa specialområden.

Vpk framhåller bl. a. behovet av en reformering av arbetsmarknadspolitiken. Den måste inriktas på mer bestående typer av arbeten och mindre av provisorier.

Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten

Företrädarna för socialdemokraterna, moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet står fast vid uppgörelsen i höstas om verksamheten i ungdomslag och understryker de uttalanden som därvid gjordes om bl. a. arbetstid, placering hos enskilda arbetsgivare, kollektivavtal, lärlingsutbildning m. m. Vänsterpartiet kommunisternas företrädare bekräftar i en reservation uppfattningen att verksamheten bör få en annan uppläggnings.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att 1 miljard kronor skall anvisas för verksamheten under budgetåret 1984/85. Moderata samlingspartiet föreslår i en reservation ett belopp som är 450 milj. kr. lägre.

I sammanhanget behandlas motionsförslag om riktlinjer för åtgärder mot ungdomsarbetslöshet, åläggande för företagen att garantera anställningar åt ungdomar i stället för rekryteringsbidrag, ingångslöner för ungdomar och stödet till nyföretagande bland ungdomar m. fl. frågor. Utskottet föreslår inte någon åtgärd med anledning av motionerna. I motsvarande delar har reservationer avgivits av resp. partiföreträdare.

Arbetsförmedling m. m.

Utskottet tillstyrker att AMS får anskaffa ytterligare 400 dataterminaler till arbetsförmedlingen. Huvuddelen av terminalerna skall användas i Stockholms och Södermanlands län. I sammanhanget behandlar utskottet riksdagens revisorers förslag angående arbetsmarknadsverkets personalsituation. Utskottet förordar i anslutning därtill att regeringen bör låta göra en analys och uppföljning av personalfrånvaron inom statsförvaltningen.

Arbetsmarknadsutbildning

Utskottet föreslår att riksdagen skall godkänna de riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen som läggs fram av regeringen och avslår motionsyrkanden som rör verksamhetens framtida organisation med hänvisning till kommande förslag från regeringen. Samtliga icke-regeringspartier har reserverat sig i skilda frågor i anslutning till detta avsnitt.

Utskottet godtar regeringens förslag att arbetsmarknadsutbildningen nästa år skall omfatta 110 000 deltagare med möjlighet att utöka den med ytterligare 10 000 deltagare. Moderata samlingspartiet föreslår i en reservation utbildning för högst 100 000 deltagare.

Sysselsättningskapande åtgärder m. m.

Utskottet tillstyrker att medel anvisas för 4 miljoner dagsverken i beredskapsarbeten varav 1 miljon dagsverken utgör en reserv. Moderata samlingspartiet anger behovet till 3,5 miljoner dagsverken och föreslår dessutom att statsbidraget till kommunala beredskapsarbeten skall sänkas till 50 %. Centerpartiets och folkpartiets företrädare föreslår i en gemensam reservation att 150 milj. kr. förs över från här aktuellt anslag till regionala utvecklingsinsatser i länen.

När det gäller rekryteringsplatser tillstyrker utskottet regeringens bedömning att behovet motsvarar 3 miljoner sysselsättningsdagar. Moderata samlingspartiet beräknar i en reservation behovet till 1,5 miljoner dagar.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att 210 milj. kr. skall anvisas för det s. k. äldrestödet till textil- och konfektionsindustrin. Centerpartiet och vpk förordar i skilda reservationer en långsammare avtrappning av detta stöd än vad regeringens förslag innebär.

Utskottet avstyrker slutligen en rad motioner som kräver att vissa investeringar skall utföras som beredskapsarbeten och att resurserna för sådana arbeten skall ökas i vissa län.

Riksdagens revisorers förslag 1983/84:7

Revisorerna hemställer att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som föreslagits angående

1. en mera fullständig redovisning i propositionerna till riksdagen av AMV:s personal med fördelning på huvudkategorier av AMV-organ,
2. en fullständig redovisning av AMV:s lönekostnader och andra förvaltningskostnader i AMS anslagsframställningar och i anslagspropositionerna till riksdagen samt
3. en bättre belysning och uppföljning av frånvarosituationen vid statliga myndigheter.

Motionerna

1983/84:365 av Agne Hansson (c) och Sivert Carlsson (c)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts angående ökade insatser för vägnätet i Kalmar.

1983/84:373 av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s)

I motionen yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att en samlad sysselsättningsbudget varje år föreläggs riksdagen i samband med presentationen av budgetpropositionen.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:372.

Yrkande 2 kommer att behandlas i ett senare betänkande.

Behandlas
i utskottets
yttr. s. hemst. p.

96 69

33 9

1983/84:564 av Olle Aulin (m) och Göthe Knutson (m)	93	65
I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om omfördelning av AMS-medel för byggnadsverksamhet vid försvaret.		
1983/84:566 av Per-Ola Eriksson m. fl. (c)	94	66
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande permanentning av verksamheten vid databasens filialer i Pajala, Jokkmokk och Jörn.		
1983/84:568 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)		
I motionen yrkas		
1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om ökad inriktning av arbetsmarknadspolitiken för att tillgodose näringslivets behov,	20, 24	1, 2
2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära tilläggsdirektiv till AMS-kommittén för att tillgodose en ökad decentralisering av arbetsmarknadspolitiken,	27	4
3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts beträffande ungdomslagen,	48	20
4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om ökad samordning med kommunerna och samverkan med företagen i arbetsmarknadsutbildningen,	74, 75	40, 41
5. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag att 18-åringar skall i ökad utsträckning beredas tillträde till AMU-kurser,	79	44
10. att riksdagen beslutar att till <i>Sysselsättningskapande åtgärder</i> anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 150 milj. kr. minskat förslagsanslag om 2 503 545 000 kr.,	100	80, 82
Yrkandena 6–9 samt 11–13 kommer att behandlas i senare betänkanden.		
1983/84:569 av Bengt Kronblad m. fl. (s)	52	23
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om initiativ för att främja lokala insatser – med anknytning till den konsumentpolitiska sektorn och på det sätt som exemplifieras i motionen – för arbetslös ungdom.		
1983/84:575 av Jens Eriksson (m) och Barbro Nilsson i Visby (m)	100	81, 82
I motionen yrkas att riksdagen till <i>Sysselsättningskapande åtgärder</i> för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 2 638 545 000 kr.		
Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:574.		
1983/84:701 av Wivi-Anne Cederqvist m. fl. (s)	57	28
I motionen yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär att Gävleborgs län tillförs medel från det av regeringen föreslagna anslaget för budgetåret 1984/85, 18,7 milj. kr.		

utöver huvudförslaget, att omfördelas inom arbetsmarknadsverket för i första hand företagsinriktade insatser inom arbetsförmedlingen,

2. att riksdagen hos regeringen begär att Gävleborgs län tillförs medel från det av regeringen föreslagna anslaget för budgetåret 1984/85, 4 milj. kr., för tillfälliga personalförstärkningar inom arbetsförmedlingen i krisdrabbade branscher eller regioner.

1983/84:702 av Wivi-Anne Cederqvist m. fl. (s)

89

60

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av återinförande av statligt projekteringsbidrag.

1983/84:710 av Lars-Erik Lövdén m. fl. (s)

80, 97

49, 71

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts rörande insatser för att främja sysselsättningen och näringslivets utveckling i Malmöområdet.

Del av yrkandet kommer att behandlas i betänkandet AU 1983/84:23.

1983/84:713 av Anders Svärd (c)

106

91, 93

I motionen yrkas att riksdagen begär att regeringen snarast medverkar till sådan ändring av bestämmelserna kring vapenfri värnpliktstjänstgöring som förordas i motionen.

1983/84:734 av Börje Hörnlund m. fl. (c)

51

21

I motionen yrkas att riksdagen beslutar, att av medlen för *Sysselsättnings-skapande åtgärder* 50 milj. kr. reserveras för utvecklingsfonderna för att användas till ökat ungdomsföretagande.

1983/84:869 av Ivar Franzén (c) och Börje Hörnlund (c)

74

40

I motionen yrkas att riksdagen hemställer att regeringen i ett aviserat förslag avseende arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation noga prövar möjligheterna att genom ökad samordning av arbetsmarknadsutbildningen och likartad utbildning i kommuner och i företag så effektivt som möjligt utnyttjar befintliga resurser och skapar förutsättningar för en enkel administration.

1983/84:871 av Birger Hagård (m)

32

6

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en omedelbar avveckling av distriktsarbetsnämnderna.

1983/84:872 av Agne Hansson m. fl. (c)

I motionen yrkas

100

80, 82

1. att riksdagen beslutar att under tionde huvudtiteln till *Sysselsättnings-skapande åtgärder* anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 20 milj. kr. sänkt reservationsanslag om 2 633 545 000 kr. för budgetåret 1984/85.

Yrkande 2 kommer att behandlas i betänkandet AU 1983/84:23.

1983/84:876 av Erik Olsson (m)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om ökad sysselsättning för ungdomar i Norrland.

52 22

1983/84:877 av Björn Samuelson (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om särskilda åtgärder mot ungdomsarbetslösheten i Värmland i enlighet med vad som anförts i motionen.

46 19

1983/84:882 av Olle Westberg m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att främja regional utveckling och sysselsättning i Gävleborgs län.

89, 97 60, 72

Del av yrkandet kommer att behandlas i betänkandet 1983/84:23.

1983/84:885 av Rune Ångström (fp)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att verksamheten vid excerperingscentralen i Jörn skall ges permanent karaktär samt att den inordnas under utbildningsdepartementet.

94 66

1983/84:916 av Alf Wennerfors m. fl. (m)

I motionen yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående riskerna för långsiktigt hög arbetslöshet,

19 1

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående riktlinjer för sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken,

19, 24 1, 2

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om behovet av en anpassning av ungdomarnas ingångslöner i förhållande till den äldre och erfarna arbetskraften,

42 6

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående riktlinjer för att främja ungdomarnas situation på arbetsmarknaden,

39 13

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag som underlättar nyföretagande bland ungdomar i enlighet med vad som anförts i motionen,

51 21

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående verksamheten i ungdomslag,

47 20

8. att riksdagen till verksamheten i ungdomslag under anslaget B16. Statsbidrag för ungdomslag för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 550 000 000 kr.,

110 97

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående den framtida AMS-organisationen,

26, 31 3, 4, 6, 7, 8

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående en förstärkning av arbetsförmedlingarnas resurser,

56 27

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående ändringar i lagen om arbetsförmedling fr. o. m. den 1 juli 1984,	31, 65	3, 35
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående tillsynen av enskild arbetsförmedling,	65	34
13. att riksdagen beslutar att avskaffa lagen om obligatorisk platsanmälan fr. o. m. den 1 juli 1984,	65	36
14. att riksdagen för arbetsmarknadsservice för budgetåret 1984/85 under anslaget B1. Arbetsmarknadsservice anvisar ett förslagsanslag av 1 282 181 000 kr.,	66	38
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående riktlinjer för AMU:s organisation,	70, 74	39, 40
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen för budgetåret 1984/85,	79, 82	44, 52
17. att riksdagen under anslaget B2. Arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 1 547 049 000 kr.,	80	52
19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående riktlinjer för sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1984/85,	86	54
20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående statsbidrag till beredskapsarbeten i kommunerna,	87	58
21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående industribeställningar för budgetåret 1984/85,	99	78
22. att riksdagen under anslaget B4. Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 1 472 500 000 kr.,	86, 98, 99, 100	55, 77, 79, 82
23. att riksdagen under anslaget B8. Inköp för arbetsmarknadsutbildningen för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.,	103	87
24. att riksdagen avslår regeringens begäran om en ökning av antalet tjänstgöringsdagar med högst 50 000 för vapenfria tjänstepliktiga för budgetåret 1984/85,	106	90
25. att riksdagen under anslaget B14. Vapenfria tjänstepliktiga för budgetåret 1984/85 anvisar ett anslag av 77 155 000 kr..	106	91

Yrkande 6 kommer att behandlas av utbildningsutskottet och yrkande 18 av arbetsmarknadsutskottet i betänkandet AU 1983/84:18. Yrkande 26 kommer att behandlas i betänkandet AU 1983/84:25.

1983/84:1049 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till en långsiktig förnyelse av industrin och industriarbetet enligt de riktlinjer som anförs i motionen,	21	1
---	----	---

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till ett program för utbyggnad av den offentliga sektorn enligt de riktlinjer som anförs i motionen,

21 1

4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs i fråga om arbetsmarknadspolitikens innehåll och inriktning,

25 2

5. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om arbete och utbildning för ungdom enligt vad i motionen anförs,

46 18

6. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om att rekryteringsplatser bör upphöra och att hos regeringen begära förslag om s. k. ungdomsgaranti enligt vad i motionen anförs.

41 14

Yrkande 3 kommer att behandlas i ett senare betänkande.

1983/84:1050 av Lars Werner m. fl. (vpk)

77 43

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om vuxenutbildning och ett system för ersättare för dessa i arbetslivet, i enlighet med vad i motionen anförts.

1983/84:1076 av Eric Jönsson m. fl. (s)

57, 80 29, 51

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av insatser på det arbetsmarknadspolitiska området i vad avser arbetsmarknadsresurser, AMU- och AMI-insatser samt en uppräknig av det regionalpolitiska stödet till de båda Skånelänen.

Övriga delar av yrkandet kommer att behandlas i betänkandena AU 1983/84:19 och 23.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:1074.

1983/84:1094 av Karin Ahrlund (fp) och Hans Petersson i Röstånga (fp)

I motionen yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande åtgärder för att minska verkningarna av den höga arbetslösheten i regionen,

34 11

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen uttalas om ett pilotprojekt i Malmöhus län med frivillig arbetsdelning,

34 11

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om grundläggande datautbildning för arbetslösa i Malmöhus län,

81 47

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om lägre ingångslöner som ett pilotprojekt i Malmöhus län.

43 17

1983/84:1264 av Karl Boo m. fl. (c)

I motionen yrkas

2. att riksdagen beslutar uttala sig för att en upprustning och nybyggnad med arbetsmarknadspolitiska medel kommer till stånd på sträckan Malung-Sälen-Särna.

Yrkande 1 behandlas i trafikutskottets betänkande 1983/84:17.

1983/84:1322 av Karl Boo m. fl. (c)

91 62

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar medge att arbetsmarknadsverket låter anvisa stamkvistning som beredskapsarbete åt arbetslösa,

2. att riksdagen beslutar begära att regeringen uppdrar åt skogsstyrelsen att i samråd med skogsägarorganisationer och Skogsarbetareförbundet organisera verksamheten,

3. att riksdagen beslutar uttala sig för att frågan snarast prövas så att verksamheten med hänsyn till situationen på arbetsmarknaden snarast kan komma i gång.

1983/84:1326 av Linnea Hörlén (fp) och Eric Hägelmark (fp)

72 39

I motionen yrkas att riksdagen tar ställning till frågan om huvudmannaskap och organisationsform för arbetsmarknadsutbildningen först vid behandlingen av den proposition i ärendet som regeringen aviserat till senare i vår.

1983/84:1331 av Börje Nilsson (s) och Ingvar Björk (s)

66 37

I motionen yrkas att riksdagen anhåller att regeringen tar initiativ till att vid varje länsarbetsnämnd avdelas en tjänsteman som konsulent för rörelsehindrade arbetssökande.

1983/84:1335 av Lars Svensson m. fl. (s)

96 68

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fördelning av medel för tidigareläggning av statliga och statsunderstödda bygg- och anläggningsprojekt.

1983/84:1336 av Sten Svensson (m) och Björn Körlof (m)

31, 39 4, 13, 20, 21,
47, 51, 25, 26
53

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten.

1983/84:1364 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)

100 83

I motionen yrkas att riksdagen beslutar bemyndiga regeringen att ur anslaget för *Sysselsättningsskapande åtgärder* anvisa 1 milj. kr. till främjande av hantverksnäringen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:1363.

1983/84:1904 av Sven Aspling m. fl. (s)

35, 89 12, 60, 74
97

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Värmlands behov av särskilda sysselsättningsåtgärder.

Del av yrkandet kommer att behandlas i betänkandet AU 1983/84:23.

1983/84:1906 av Anders Björck m. fl. (m)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om en utredning med uppgift att utreda möjligheterna att på försök tillåta fristående arbetsförmedlingar för specifika yrkesområden i enlighet med vad som i motionen anförts.

31 3

1983/84:1915 av Ivar Franzén (c)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen tar erforderliga initiativ i syfte att avskaffa byggarbetsnämnderna och tillståndsprovningen för igångsättning av byggnation i enlighet med vad som anförts i motionen.

32 7

1983/84:1920 av Pär Granstedt m. fl. (c)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om en utredning att överföra huvudansvaret för arbetsmarknadspolitiken och motsvarande resurser till kommunerna.

32 5

1983/84:1923 av Lars-Ove Hagberg m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad motionen anför om utbildningskvalitet, företagsanpassning, huvudmannaskap och elevinflytande inom arbetsmarknadsutbildningen.

72 39

1983/84:1928 av Börje Hörnlund m. fl. (c, s, m, fp, vpk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att omfördela 200 milj. kr. från AMS beredskapsmedel till anslaget C 3. Regionala utvecklingsinsatser.

100 80, 82

Yrkande 2 samt del av yrkande 1 kommer att behandlas i betänkandet AU 1983/84:23.

1983/84:1929 av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s)

I motionen yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ökade arbetsmarknadsresurser till Malmöhus län,

57 30

2. att riksdagen hos regeringen begär att försöksverksamhet med datorterminaler utvidgas till att omfatta även Malmöhus län,

65 33

3. att riksdagen hos regeringen begär att de medel som finns avsatta för särskilda insatser för stöd till vissa varvsorter får disponeras för förstärkningar på förmedlingssidan, terminalutbyggnad och utbildningsinsatser,

57 30

4. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjligheterna att inrätta tillfälliga lokala arbetsförmedlingar,

57 30

5. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om tidigareläggning av vissa byggnadsprojekt i Malmöhus län.

97 75

1983/84:1932 av Rune Jonsson m. fl. (s)

95 67

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den framtida finansieringen av verksamheten vid Svensk arkivinformation i Ramsele.

1983/84:1933 av Gunnel Jonäng (c) och Gunnar Björk i Gävle (c)

57 28

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär att nya tjänster tillförs arbetsförmedlingarna i Gävleborgs län genom omfördelning mellan AMS och Gävleborg och enligt motionens intentioner.

1983/84:1942 av Maj-Lis Löow m. fl. (s)

92 63

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om BAMU i den statliga kontorssektorn.

1983/84:1944 av Mats Olsson m. fl. (s)

I motionen yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om höjd bidragsprocent till kommunala investeringsarbeten inom Blekinge län,

88 59

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av extra resurser för kvalificerad arbetsmarknadsutbildning åt byggnadsarbetare i Blekinge län.

81 46

1983/84:1952 av Bengt-Ola Rytting m. fl. (s)

89, 90 60, 61

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om upprättande av basprogram för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i vissa län.

1983/84:1957 av Lars Werner m. fl. (vpk)

108 94

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att det i budgetpropositionen, bil. 14, B 10, upptagna äldrestödet skall för budgetåret 1984/85 utgå med 15 % av lönekostnaden.

1983/84:1965 av Allan Åkerlind m. fl. (m)

31 3

I motionen yrkas att riksdagen begär förslag från regeringen innebärande att privat arbetsförmedling skall tillåtas och få verka jämsides med den offentliga arbetsförmedlingen och på samma villkor som denna.

1983/84:2033 av Arne Fransson m. fl. (c)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att äldrestöd till tekoindustrin skall utgå med 12 % också efter den 1 juli 1984 samt att begära att regeringen tillgodoser eventuellt ökat medelsbehov inom anslaget *Sysselsättningskapande åtgärder*,

108 94, 95

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att en utvärdering av effekterna av det nedtrappade äldrestödet görs i 1985 års budgetproposition.

109 96

1983/84:2037 av Gunnel Jonäng (c) och Gunnar Björk i Gävle (c)

I motionen yrkas

4. att riksdagen hos regeringen begär att statliga resurser ges för att möjliggöra utveckling av AMU-center i Bollnäs samt träindustriell utbildning i Ovanåkers-Bollnäs-Ljusdalsområdet,

Yrkandena 1-3 och 5 kommer att behandlas i betänkandet AU 1983/84:23.

81 48, 50

1983/84:2053 av Kjell Nilsson m. fl. (s)

77 43

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att en plan utarbetas för en teoretisk fortbildning av anställda med kort grundutbildning.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:2051.

1983/84:2060 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen med ändring i proposition 1983/84:100 under bil. 12, Arbetsmarknadsdepartementet, B 1. Arbetsmarknadsservice beslutar anvisa 27 000 000 kr. utöver regeringens förslag avseende mer intensiva insatser för handikappade arbetssökande enligt vad som anförs i motionen.

Yrkandena 2-5 kommer att behandlas i ett senare betänkande.

56, 66 27, 38

1983/84:2099 av Per Unckel m. fl. (m)

71, 74 39, 40

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om huvudmannskapet för arbetsmarknadsutbildningen.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:2097.

1983/84:2384 av Karl Erik Eriksson m. fl. (fp)

I motionen yrkas

3. att riksdagen beslutar minska anslaget under *Sysselsättningsskapande åtgärder* på arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel med 150 milj. kr.,

Yrkandena 1, 2 och 4 kommer att behandlas i betänkande AU 1983/84:23.

100 80, 82

1983/84:2390 av Bertil Jonasson (c) och Jan Hyttring (c)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar

1. att Värmlands län tilldelas högsta möjliga anslag till ombyggnader av vägnätet,

2. att medel snarast ställs till förfogande för nybyggnad av vägen Mossfallet-Rämen.

97 70

97 76

1983/84:2399 av Evert Svensson (s) och Georg Andersson (s)

I motionen yrkas

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att för budgetåret 1984/85, om det på grund av arbetsmarknadsläget bedöms angeläget, besluta om en ökning av

106 90

antalet tjänstgöringsdagar för vapenfria tjänstepliktiga med högst 100 000,

2. att riksdagen hemställer att regeringen låter utreda hur utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga skall organiseras så att utbildningsbehovet kan tillgodoses. 106 92

1983/84:2401 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

2. att riksdagen hemställer hos regeringen att utarbeta förslag som innebär avskaffande av de lärarlösa lektionerna (självstudietimmarna) inom arbetsmarknadsutbildningen, 83 53

3. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag till finansiering av de föreslagna åtgärderna på tilläggsbudget för budgetåret 1984/85. 83 53

Yrkande 1 kommer att behandlas av utskottet i ett senare betänkande.

1983/84:2458 av Lars Werner m. fl. (vpk)

33 9

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att godkänna vad som i motionen anförs om särskild sysselsättningsbudget.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:2455.

1983/84:2488 av Börje Stensson (fp) och Lars Ernestam (fp)

93 64

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avsättning av minst 200 000 kr. för stöd till fjällägenheter inom ramen för arbetsmarknadsverkets anslag.

Motiveringen till yrkandet återfinns i motion 1983/84:2486.

1983/84:2507 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar begära att regeringen låter statistiska centralbyrån framlägga förslag till en utvidgning av arbetskraftsundersökningarna att också omfatta de arbetslösa försörjningssituation med särskild hänsyn till dem som inte får någon form av arbetslöshetsunderstöd, 20, 25, 1, 2
33

3. att riksdagen begär att regeringen i den utvärdering som skall göras av systemet med ungdomslag också redovisar hur många i ungdomslagen som fått erbjudande om reguljära heltidsjobb under året och vad som hänt med dem som fyllt 20 år under perioden, 48 20

4. att riksdagen begär att regeringen aktivt verkar för att överläggning med parterna om särskilda ungdomsavtal återupptas, 42 16

5. att riksdagen begär att regeringen på försök ger bidrag till arbetsgivare som vill anställa arbetslösa akademiker för projektarbete, 53 24

6. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en arbetsgrupp med representanter för forskningen, arbetsmarknadens parter och unga nyss yrkesutbildade människor med uppgift att kartlägga förutsättningarna för och nya vägar för unga människor att få en plats på framtidens arbetsmarknad, 41 15

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om översyn av arbetsförmedlingslagen,

31 3

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om alternativa utbildningsanordnare i arbetsmarknadsutbildningen,

74, 75 40, 41, 42

Yrkandena 2, 9 och 10 kommer att behandlas i senare betänkanden.

1983/84:2515 av Hans Nyhage (m) och Arne Svensson (m)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att det s. k. äldrestödet till tekoindustrin skall utgå med 12 % under budgetåret 1984/85,

109 94

2. att riksdagen beslutar att till *Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustrin* för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 235 000 000 kr. i enlighet med vad som anges i motionen.

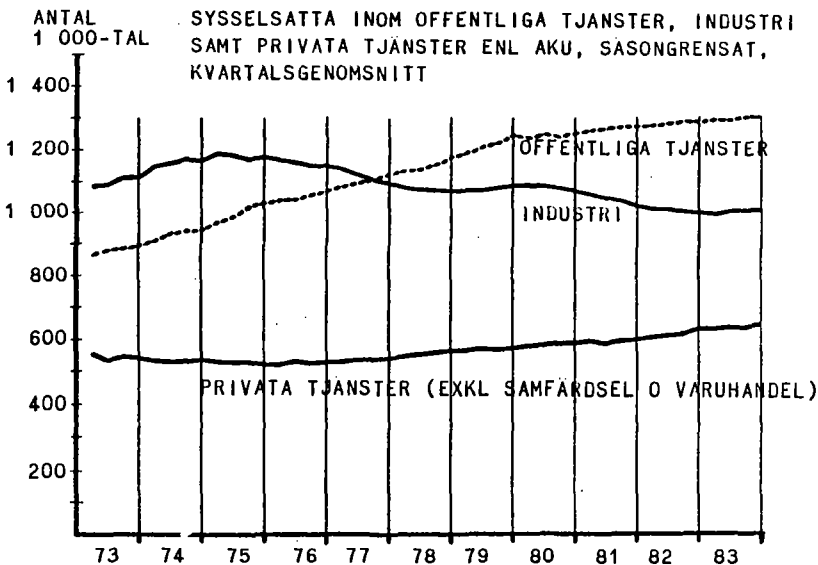
109 95

Utvecklingen på arbetsmarknaden

Under år 1983 var i genomsnitt 4 224 000 personer *sysselsatta* enligt statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU), en ökning med 5 000 mot året innan. I februari i år var 4 190 000 personer *sysselsatta*.

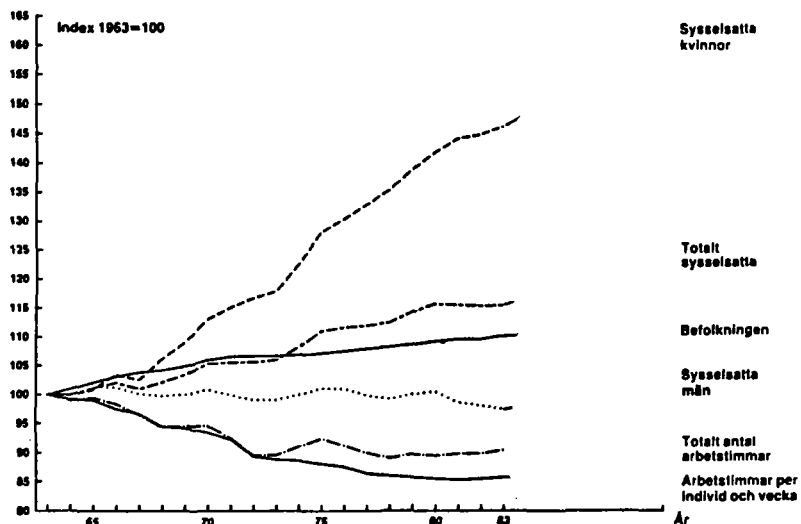
Utvecklingen under den senaste tioårsperioden redovisas i diagram 1.

DIAGRAM 1

Av diagram 2 framgår att antalet sysselsatta kvinnor ökat kraftigt medan antalet sysselsatta män minskat något. Under perioden har totalantalet arbetstimmar minskat.

DIAGRAM 2 Sysselsättning och arbetstider (AKU)

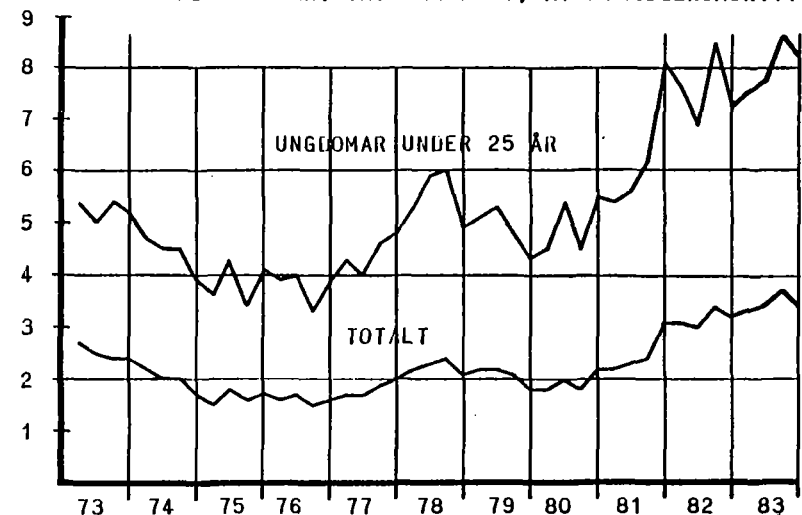
Källa: Arbetskraftsundersökningarna

Antalet arbetslösa uppgick enligt AKU i februari till 139 000, vilket motsvarar 3,2 % av arbetskraften. I februari 1983 var motsvarande tal 155 000 resp. 3,6 %. Antalet arbetslösa ungdomar under 25 år uppgick i februari i år till 37 000 mot 45 000 samma månad året innan.

I diagram 3 redovisas den relativa arbetslösheten totalt och för ungdomar under 25 år de senaste tio åren.

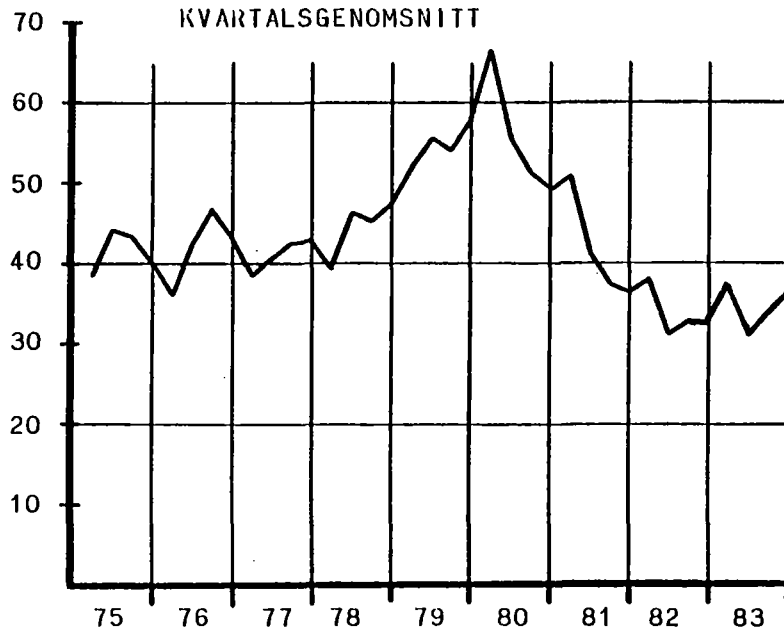
DIAGRAM 3

RELATIV ARBETSLÖSHET TOTALT OCH FÖR UNGDOMAR UNDER 25 ÅR. SÄSONGREN SAT, KVARTALSGENOMSNITT

Antalet nyanmälda lediga platser uppgick till 67 000 i februari i år, en ökning med 14 000 jämfört med samma månad 1983. Utvecklingen sedan 1975 redovisas i diagram 4.

DIAGRAM 4
1000-TAL NYANMÄLDA LEDIGA PLATSER MED MER ÄN
10 DAGARS VARAKTIGHET, SÄSONGREN SAT,
KVARTALSGENOMSNI TT

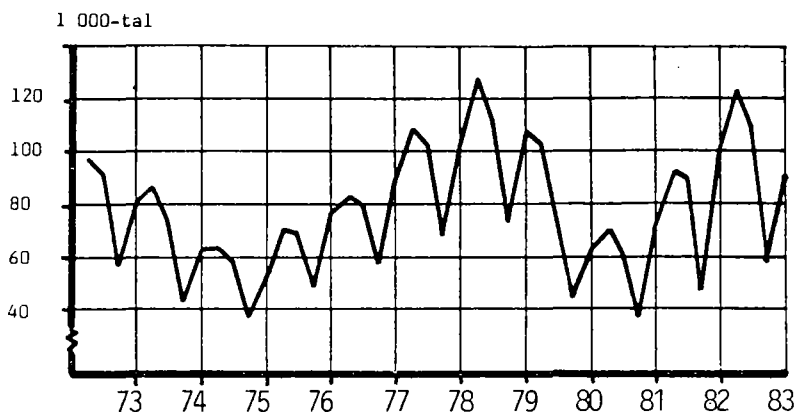

Antalet *varsel* om uppsägningar har halverats sedan februari 1983 och uppgick i februari i år till 2 100.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ligger på en hög nivå. I februari i år var 221 800 personer föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, en ökning med ca 38 000 jämfört med samma månad året innan. Den största delen av ökningen förklaras av att 24 000 ungdomar var placerade i den nya verksamheten med ungdomslag i februari i år.

I diagram 5 redovisas utvecklingen beträffande arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten under den senaste tioårsperioden.

Diagram 5 Antal personer i arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbete. Kvartalsgenomsnitt. Källa: AMS

Utskottet

Förutsättningar för utvecklingen på arbetsmarknaden

I propositionen konstateras att utvecklingen på arbetsmarknaden vänt under år 1983. Sysselsättningen har efter två års nedgång återigen börjat utvecklas i positiv riktning. Ökningen av arbetslösheten har hejdat. Det framhålls emellertid att den fortfarande ligger på en hög nivå. Fortsatta ansträngningar måste därför göras för att få till stånd en minskning av arbetslösheten.

När det gäller förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden anförs i propositionen att industriproduktionen under år 1984 beräknas öka med drygt 5 %. Detta medför en fortsatt ökning av kapacitetsutnyttjandet i industrin. Devalveringen som genomfördes hösten 1982 har enligt propositionen tillsammans med måttliga kostnadsstegringar skapat grunden för de framgångar som svensk industri nu kan skörda. Regeringen är fast besluten att fullfölja den utstakade linjen att stärka svenskt näringslivs konkurrenskraft och därmed sysselsättningen. Grundförutsättningen för att detta skall lyckas är att inflationen för år 1984 stannar inom det uppsatta målet. De pågående avtalsförhandlingarna har här avgörande betydelse.

Enligt propositionen finns det anledning anta att utbudet av arbetskraft under år 1984 kommer att ligga på en högre nivå än under år 1983. Samtidigt kommer tillväxten i antalet nya arbetstillfällen att förstärkas. Arbetslösheten bedöms kunna minska under år 1984.

Förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden behandlas i motioner från moderata samlingspartiet, centerpartiet, folkpartiet och vpk.

Moderata samlingspartiet framhåller i motion 916 med Alf Wennerfors som första namn att situationen på arbetsmarknaden under en halv period med socialdemokratisk regering varit sämre än någon gång sedan statistiken i nuvarande form infördes. Under år 1983 var fler människor öppet arbetslösa och antalet sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder slog nya rekord. Enligt motionärerna inger regeringens oförmåga och ovilja att ta itu med underskott, skattetryck m. m. mycket stor oro inför framtiden.

Motionärerna anser att grunden för dagens problem på arbetsmarknaden står att finna i den sedan två årtionden ensidiga expansionen av den offentliga sektorn på bekostnad av de privata sektorerna i ekonomin. Finansieringen av den växande offentliga sektorn har blivit en allt tyngre börda att bära för enskilda och företag som därigenom fått försämrade förutsättningar att utvecklas. Det ökande skatte- och avgiftstrycket har vidare enligt motionärerna minskat industrissysselsättningen och även medfört att antalet anställda i den privata tjänste- och servicesektorn ökat betydligt långsammare än vad som annars varit möjligt. De offentliga monopolen inom många service- och tjänsteområden har också varit en effektiv hämsko på den privata sektorns tillväxt. Sysselsättningen har endast kunnat upprätthållas genom den växande AMS-politiken. I dag, när vi av både ekonomiska och strukturella skäl inte längre kan fortsätta att bygga ut den offentliga sektorn, innebär den dåliga tillväxtkraften i ekonomins privata sektorer att vi kommer att brottas med stora svårigheter på arbetsmarknaden under åtskilliga år framöver, anför motionärerna.

De framhåller vidare att den ekonomisk-politiska strategi som baseras på den kraftiga devalveringen, ytterligare ekonomiska och administrativa pålagor på företagen, löntagarfonder samt fortsatt miljardrullning till AMS, gör att parterna på arbetsmarknaden inte ges någon möjlighet att ta ansvar för vare sig företagens lönsamhet eller sysselsättningen i näringslivet. Den rollen anser motionärerna har tagits över helt av regeringen. Risken är stor att effekterna av regeringens ekonomisk-politiska åtgärder tillsammans med försök att hålla sysselsättningen uppe genom AMS-arbeten på sikt leder till ett sammanbrott för sysselsättningspolitiken.

Motionärerna anför också att grunden för en positiv arbetsmarknadsutveckling är en kraftsamling kring de drivkrafter i samhället och ekonomin som har de bästa förutsättningarna för tillväxt. Det innebär generell stimulanspolitik genom skatte- och avgiftssänkningar på arbete och produktion, avregleringar och decentralisering. Resurser måste friare kunna söka sig till de områden som har de bästa tillväxtförutsättningarna. De privata sektorerna i ekonomin måste prioriteras framför de offentliga. I motionen anför vidare att de offentliga tjänste- och servicemonopolen måste brytas och utsättas för konkurrens från privata företag som genom medborgarnas efterfrågan ges möjlighet att etablera sig och växa. En satsning bör vidare ske på den tekniska utvecklingen. Slutligen framhålls i detta sammanhang vikten

av generella stimulanser och undanröjande av hinder för nyföretagande och tillväxt i de små och medelstora företagen.

C e n t e r p a r t i e t framhåller i partimotion 568 att den socialdemokratiska regeringspolitiken hittills har varit otillräcklig till sin omfattning och inriktning för att häva arbetslösheten. Arbetslösheten under 1983 har varit högre än under 1982 trots att antalet sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder ökat.

Den nuvarande regeringspolitiken är enligt centerpartiet påfallande passiv – för att inte säga defensiv – när det gäller att skapa varaktiga jobb och bygga ut den svenska industrin. Devalveringen 1982 är praktiskt taget det enda offensiva inslaget. Denna motverkas emellertid av en allmän politisk inriktning som får begränsande effekter på näringslivets utveckling.

I motionen redovisas följande inslag i den förda regeringspolitiken som bedöms få negativa långsiktiga sysselsättningseffekter:

1. Införandet av kollektiva löntagarfonder
2. Ett alltför högt budgetunderskott
3. Minskade stimulanser för riskvilligt sparande
4. Ny inriktning av jordbrukspolitiken som kan innebära att 20 000 jobb försvinner
5. En avstannande regional- och glesbygdspolitik
6. Skattehöjningar på en lång rad områden
7. Avvecklingen av det s. k. äldrestödet inom tekoindustrin

Centerpartiet förordar i stället en aktiv och offensiv politik för flera jobb och regional balans. Centerpolitiken bygger på den enskildes initiativ och engagemang. Syftet med politiken är att ge goda förutsättningar för industri och företagsamhet och att slå vakt om och rationellt utnyttja befintlig produktionskapacitet. Förutsättningarna för produktion och sysselsättning skall tas till vara i alla delar av landet. Ungdomarnas väg in på arbetsmarknaden måste underlättas.

F o l k p a r t i e t framhåller i partimotion 2507 att det är oroande med den uppåtgående trenden i arbetslöshetssiffrorna. Varje ny konjunkturuppgång nås med högre arbetslöshet, medan varje ny konjunkturuppgång bryts vid högre arbetslöshet än den föregående. Arbetsmarknaden fungerar följaktligen sämre än tidigare.

Regeringens politik saknar enligt folkpartiet en långsiktig strategi. I budgetpropositionen saknas en utblick över arbetsmarknadsutsikterna på längre sikt. Folkpartiet delar regeringens uppfattning att mycket talar för en viss förbättring av sysselsättningsläget i år. Emellertid varnas för de stora osäkerheter som vidlåder en sådan prognos. Osäkra faktorer är bl. a. utvecklingen i den internationella konjunkturen och pris- och löneutvecklingen i Sverige.

Regeringen för enligt motionen en alltför kortsiktig ekonomisk politik, vilket kommer till uttryck i bristen på långsiktiga besparingar i de offentliga

utgifterna. Därigenom läggs en mycket stor del av anpassningsbördan i den ekonomiska politiken på kreditpolitiken, vilket kan innebära höjda räntor med påföljande negativa verkningar för näringslivets investeringar. Enligt motionärerna är det inom de enskilda företagen som sysselsättningen behöver stimuleras. Skattehöjningar riskerar att försämra konkurrensläget för näringslivet och bör därför avvisas.

V p k anför i partimotion 1049 att kraven på och kampen för rätt till arbete i dagens kapitalistiska samhälle möter nya och annorlunda problem. De gamla metoderna att bekämpa arbetslösheten är otillräckliga. Det fordras i grundläggande avseenden en ny analys och en ny politik.

För den långsiktiga kampen mot arbetslösheten pekar vpk på fyra grundläggande utgångspunkter. En drastisk minskning av antalet industriarbeten i Sverige är oundviklig, om nuvarande inriktning och industriella struktur får bestå. Den nya tekniken kommer att slå ut mängder av arbeten, om den får utformas på grundval av nuvarande sociala maktförhållanden. Den offentliga sektorns och de privata servicenäringarnas datorisering gör det tveksamt, om något nettotillskott av arbeten på dessa områden kan ske. Slutligen utgör de rådande tendenserna på arbetsmarknaden ett hot såväl mot kvinnofrigörelsen som mot lönearbetarnas allmänna rättsställning och en rättvis fördelning mellan landets regioner.

Mot denna bakgrund föreslår vpk en nationell politik mot arbetslösheten enligt följande:

1. Upprättande av ett nationellt industrialiseringsprogram i samhällelig regi.
2. De lönearbetande måste inom ramen för en samhällelig, politisk styrning påverka den tekniska utvecklingen.
3. Ett omfattande program för den offentliga sektorns utbyggnad och förbättring måste utarbetas.
4. En allmän arbetstidsförkortning måste genomföras.
5. Den nuvarande arbetsmarknadspolitiken måste reformeras.

Ett allmänt riktmärke för industripolitiken bör enligt vpk vara att under en uppbyggnadstid tillföra industrin 100 000 nya arbetsplatser.

Vpk pekar i motionen bl. a. på den offentliga sektorns betydelse för sysselsättningen. Utan en utbyggnad av en rad offentliga verksamheter kan man över huvud taget knappast föra en meningsfull politik riktad mot arbetslösheten och undersysselsättningen, slutar motionärerna.

U t s k o t t e t vill med anledning av vad som framförs i propositionen och motionerna om förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden framhålla följande.

Målet om full sysselsättning har en central roll i den ekonomiska politiken. De åtgärder som vidtas inom finans-, penning- och valutapolitiken syftar följaktligen till att främja utvecklingen på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadspolitiken fungerar som ett komplement till de ekono-

misk-politiska åtgärderna. Om de generella medlen inte förmår skapa en tillräckligt stor efterfrågan kan arbetsmarknadspolitiken lösa vissa temporära problem och hjälpa till att utjämna effekterna av en konjunkturnedgång men arbetsmarknadspolitiken kan inte ensam upprätthålla en full sysselsättning. Det är heller inte dess syfte. Det krävs insatser från många skilda politikområden. Även om det bedrivs en effektiv arbetsmarknadspolitik krävs för full sysselsättning en aktiv och framgångsrik närings- och industripolitik, bostadspolitik, utbildningspolitik osv.

För den enskilde är arbetet och dess villkor av grundläggande betydelse. Arbetet är ett medel att skapa en god försörjning. Arbetet har också ett egenvärde som en väg till social gemenskap. Arbetet svarar vidare mot grundläggande mänskliga behov av att utveckla och berika tillvaron. Att stå utan arbete får följaktligen ofta mycket kännbara konsekvenser.

Av det anförda framgår att det finns starka skäl för statsmakterna att vidta åtgärder för att främja utvecklingen på arbetsmarknaden. Den socialdemokratiska regeringen har enligt utskottets uppfattning lyckats vända den tidigare negativa sysselsättningsutvecklingen. Genom devalveringen av den svenska kronan och andra ekonomisk-politiska åtgärder hösten 1982 har den svenska exportindustrin kunnat expandera kraftigt. Lönsamheten i näringslivet har förbättrats samtidigt som kapacitetsutnyttjandet inom industrin har ökat. Åtgärder har vidtagits och planeras för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling. I en i dagarna framlagd proposition föreslår f. ö. regeringen vissa åtgärder som syftar till att främja tillväxt och förnyelse inom industrin (prop. 1983/84:135). Slutligen kan nämnas insatserna inom regionalpolitiken som syftar till att främja utvecklingen i de utsatta delarna i landet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att situationen på arbetsmarknaden bör kunna förbättras ytterligare under 1984. Det vore självfallet önskvärt om utvecklingen någorlunda bestämt kunde förutses även på längre sikt. Denna problematik behandlas bl. a. i folkpartiets partimotion 2507. Det finns emellertid i det sammanhanget en rad svårbedömbara faktorer att ta hänsyn till. Här kan nämnas varaktigheten i den internationella konjunkturuppgången och datoriseringens och strukturomvandlingens konsekvenser för sysselsättningen. Dessa frågor har nyligen diskuterats vid ett möte inom OECD. Den inom kort publicerade långtidsutredningen kan också väntas ta upp den långsiktiga utvecklingen på arbetsmarknaden.

Som tidigare nämnts har den ekonomiska politiken en avgörande betydelse för utvecklingen på arbetsmarknaden. Utskottet vill med anledning av vad som anføres om den ekonomiska politiken i ovan nämnda motioner hänvisa till finansutskottets betänkande FiU 1983/84:25. Finansutskottet anför bl. a. med anledning av moderata samlingspartiets ekonomisk-politiska alternativ att detta innebär en ensidigt inriktad, restriktiv finanspolitik, där nästan enbart extremt stora budgetneddragningar skall lösa praktiskt taget alla nuvarande obalanser i vår ekonomi. Finansutskottet

anser att en sådan politik är såväl fördelningspolitiskt oacceptabel som stabiliseringspolitiskt ineffektiv. Nettoeffekten på budgeten av att man isolerat vidtar kraftiga nedskärningar av offentliga utgifter är enligt finansutskottet avsevärt mindre än den ursprungliga utgiftsminskningen. Slutligen framhåller utskottet att det av moderata samlingspartiet presenterade budgetförslaget enligt preliminära kalkyler inom finansdepartementet leder till en höjning av arbetslösheten med 35 000 personer jämfört med det förslag som förs fram i finansplanen.

Finansutskottet framhåller f. ö. att även de besparingar i de offentliga utgifterna som centerpartiet och folkpartiet föreslagit skulle få negativa konsekvenser för sysselsättningen. Finansutskottet har på andra grunder också avstyrkt vpk:s alternativa ekonomisk-politiska program.

Beträffande löntagarfondernas konsekvenser för sysselsättningen vill utskottet erinra om vad utskottet anförde i samband med att riksdagen fattade beslut om införande av dessa fonder (AU 1983/84:1 y) Arbetsmarknadsutskottet framhöll därvid att fonderna ger ett stabilt utbud av riskvilligt kapital som kan användas på ett långsiktigt sätt och, oberoende av de kortsiktiga växlingarna på börsen, riktas mot de produktiva och utvecklingsbara delarna av svenskt näringsliv. Detta är en viktig förutsättning för att en tillfredsställande sysselsättningsutveckling skall kunna uppnås under 1980-talet. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens samlade politik bör skapa goda förutsättningar för utvecklingen på arbetsmarknaden. De i sammanhanget behandlade delarna av motionerna 568, 916, 1049 och 2507 bör i konsekvens härmed avslås i aktuella delar.

Arbetsmarknadspolitikens inriktning m. m.

Även om situationen på arbetsmarknaden bör kunna förbättras under 1984 anser regeringen det nödvändigt att de arbetsmarknadspolitiska insatserna bibehålls på en hög nivå. De obalanser som präglar svensk ekonomi bedöms så omfattande att det endast på flera års sikt är möjligt att väsentligt reducera de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. En utgångspunkt för insatserna blir att stimulera en fortsatt expansion av svenskt näringsliv och skapa resurser för fortsatt utbyggnad av de angelägna behov som finns inom bl. a. den gemensamma sektorn och i synnerhet kommunerna. En annan utgångspunkt är att öka flexibiliteten i de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Arbetsmarknadspolitikerna måste snabbt kunna anpassas till ändrade förutsättningar. En hög beredskap finns därför att ytterligare förstärka eller förändra inriktningen av insatserna.

I propositionen framhålls slutligen att det i skilda regioner och hos enskilda personer finns en initiativrikedom som måste tas till vara för att förnya arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken. För att kunna vidareutveckla nya idéer inom ramen för arbetsmarknadspolitikerna vill regeringen avsätta 10

milj. kr. Framställning därom görs under anslaget Sysselsättningskapande åtgärder.

Moderata samlingspartiet framhåller i motion 916 att de växande sysselsättningsanspråken på AMS har bidragit till att långsiktigt öka den strukturella arbetslösheten. Traditionell arbetsmarknadspolitik, som socialdemokraterna bygger vidare på, fungerar inte längre. Arbetsmarknadspolitikens uppgifter och metoder måste anpassas till 1980-talets verklighet.

För att arbetsmarknaden skall kunna fungera bättre måste enligt motionen incitamenten för rörlighet förbättras liksom även yrkesutbildningens kvalitet och inriktning. Vidare måste lönebildningen förändras. Motionärerna visar härvid på det starka sambandet mellan näringslivets lönsamhet och sysselsättningsutvecklingen. Arbetsmarknadslagstiftningen måste reformeras och enskilda människor och arbetsgivare erbjudas större frihet till flexibilitet i arbetsorganisation och förläggningen av arbetstider i framtiden. Arbetsdelning och generella arbetstidsförkortningar avvisas emellertid som ett medel att bekämpa arbetslösheten.

Motionärerna erinrar om att direkt och indirekt över 30 miljarder kronor satsats på konstlad sysselsättning under innevarande budgetår, varav 20 miljarder kronor utgör direkta insatser över arbetsmarknadsbudgeten. Detta motsvarar nästan en fjärdedel av det nu beräknade budgetunderskottet eller omräknat i arbetsgivaravgifter minst 10 %. Utrymmet för en alternativ politik som satsar på tillväxten i näringslivet är, menar motionärerna, därför stort. För mandatperioden som helhet beräknas ca 60 miljarder kronor komma att sättas in för "konstgjord sysselsättning".

I motionen avvisas regeringens förslag om resurstillskott till arbetsmarknadspolitiken. Som motivering anförs bl. a. att arbetsmarknadspolitiken inte blir effektivare genom större ekonomiska resurser till AMS. Detta åstadkoms i stället genom decentraliserande organisationsformer, konkurrens, mångfald och effektiviserande systemförändringar.

Centerpartiet framhåller i sin partimotion 568 att arbetsmarknadspolitiken i alltför liten utsträckning är inriktad på näringslivets behov. Med den socialdemokratiska defensiva regional-, småföretags- och industripolitiken blir en AMS-politik inriktad på den offentliga sektorn närmast förödande när det gäller att långsiktigt trygga alla människors rätt till arbete. Motionärerna noterar i detta sammanhang som positivt att man inom AMS nu i ökad utsträckning inriktar sina ansträngningar mot att skapa arbetstillfällen i industrin.

Centerpartiet anser att det är nödvändigt att arbetsmarknadspolitiken i fortsättningen i väsentligt större utsträckning inriktas på arbetstillfällen som långsiktigt kan finansiera sig själva. Det gäller såväl att förbereda arbetskraften för näringslivets behov som att ge näringslivet bättre förutsättningar att ta emot det tillgängliga utbudet av arbetssökanden. Centerpartiet anser det vara angeläget att de resurser som satsas på förmedlingsarbete,

utbildning, beredskapsarbete, ungdomslag osv. ges en sådan inriktning. Dessa insatser kan därmed i likhet med de enskilda beredskapsarbetena komplettera rekryteringsstödet.

Centerpartiet förordar slutligen en ökad decentralisering av arbetsmarknadspolitiken.

Folkpartiet anser i partimotion 2507 att det är oroande med den uppåtgående trenden i arbetslöshetssiffrorna. Enligt motionen är det uppenbart att det skett strukturella förändringar på arbetsmarknaden, som medfört att den fungerar sämre än tidigare.

Den uppåtgående trenden i arbetslöshetssiffrorna tyder enligt motionärerna på brister i arbetsmarknadens funktionssätt. Utbud och efterfrågan har allt svårare att mötas. Det finns även en uppenbar risk för flaskhalsproblem i och med att bristen på yrkesarbetare uppträder allt tidigare i konjunkturuppgångarna.

Slutligen framhålls att det för den framtida ekonomiska tillväxten är viktigt att rörligheten på arbetsmarknaden förbättras. Det gäller både den yrkesmässiga och regionala rörligheten.

Vpk framhåller i motion 1049 att en rad förändringar i arbetsmarknadspolitiken måste genomföras. Den måste knytas till den nya industripolitiken och till utbyggnaden av den offentliga sektorn. Den måste aktivt utveckla människors kompetens inför det nya industrisamhället i stället för att som nu alltför mycket tjänstgöra som förvaringsplats för växande kategorier människor, vilka den kommersiella ekonomin utdömt som överflödiga.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna bör enligt vpk organiseras och budgeteras på flerårsbasis för att möjliggöra bättre framförhållning och säkrare anställningsformer. Kommunerna bör erhålla ramanslag, som de friare kan disponera, vilket underlättar en kombination av olika åtgärder efter de regionala behoven. Vidare föreslås att arbetsmarknadsåtgärdernas innehåll och syfte bör förändras i betydelsefulla delar. De bör utveckla människors kunnande och ansluta till deras yrkeskolning där så är möjligt. De arbetandes ställning bör stärkas och tvångsmomenten avvecklas. Arbetsmarknadsåtgärder skall kopplas till bl. a. utbyggnaden inom den offentliga sektorn. Inriktningen bör därvid vara, att ett första steg av arbete och/eller studier på ett organiserat sätt skall leda över i fastare anställningsformer.

Utskottet vill med anledning av vad som anförs i propositionen och i motionerna om arbetsmarknadspolitikens inriktning anföra följande.

Som tidigare nämnts bör situationen på arbetsmarknaden i landet kunna förbättras successivt under år 1984. Förhållandena på arbetsmarknaden i dag är emellertid långt ifrån tillfredsställande. Som tidigare nämnts uppgick antalet arbetslösa i februari månad i år till 139 000 (3,2 %), varav 37 000 var ungdomar under 25 år. I sammanhanget kan dock erinras om att situationen på arbetsmarknaden i vissa andra jämförbara länder är än mer bekymmersam. Här kan nämnas att arbetslösheten i januari månad uppgick till 10,2 % i

Västtyskland, 12,5 % i Storbritannien och 8 % i USA. OECD räknar med en fortsatt ökning av arbetslösheten i Europa under år 1984. Man bedömer att över 20 miljoner människor kommer att vara arbetslösa i Europa under första halvåret 1985.

Regeringen har kraftigt ökat de arbetsmarknadspolitiska insatserna alltsedan hösten 1982. Omfattningen av de åtgärder som verkställdes av arbetsmarknadsverket ökade från 13 miljarder kr. budgetåret 1981/82 till 17 miljarder kr. budgetåret 1982/83, en ökning med 30 %. Av de totala utgifterna för arbetsmarknadspolitiken har andelen för kontantstöd ökat endast obetydligt.

Utskottet delar regeringens uppfattning att de arbetsmarknadspolitiska insatserna under år 1984 bör behållas på en hög nivå. Utskottet tillstyrker även den inriktning på insatserna som regeringens förslag ger uttryck för. Det innebär att insatserna skall stimulera en fortsatt expansion av svenskt näringsliv. Därigenom skapas resurser för fortsatt utbyggnad av de angelägna behov som finns inom bl. a. den gemensamma sektorn och i synnerhet inom kommunerna. Vidare bör flexibiliteten i de arbetsmarknadspolitiska insatserna öka. I propositionen anförs att det kan komma att finnas anledning att med hänsyn till utvecklingen på arbetsmarknaden ytterligare förstärka eller förändra inriktningen av insatserna. Utskottet delar denna uppfattning. Det är angeläget att de arbetsmarknadspolitiska insatserna snabbt kan anpassas till de behov som uppstår. Utskottet delar även uppfattningen i propositionen att det i skilda regioner och hos enskilda personer finns en initiativrikedom som måste tas till vara för att förnya arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken.

När det gäller frågor om arbetstidsförkortning eller arbetsdelning som medel för att lösa problemen på arbetsmarknaden finns det anledning avvakta det arbete som f. n. pågår inom delegationen för arbetstidsfrågor (DELFA). Riksdagen kommer senare att ta upp dessa frågor till behandling.

Utskottets ställningstagande beträffande arbetsmarknadspolitikens inriktning innebär att de i sammanhanget behandlade motionerna 568, 916, 1049 och 2507 i aktuella delar bör avslås av riksdagen.

Utskottet återkommer senare i betänkandet till de konkreta förslag regeringen presenterar i budgetpropositionen. Det gäller bl. a. arbetsförmedlingens tekniska resurser, rekryteringsstöd, beredskapsarbeten, arbetsmarknadsutbildning (bl. a. s. k. flaskhalsutbildning) och ungdomslag.

I det närmast följande behandlar utskottet pågående utredningsarbete om arbetsmarknadsverket samt vissa motionsyrkanden i anslutning härtill.

Utskottet tar först upp frågan om *tilläggsdirektiv till AMS-kommittén*, dvs. den parlamentariska utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation (1981:02).

Moderata samlingspartiet motsätter sig i motion 916 en fortsatt

ensidig satsning på AMS. För att göra arbetsmarknadspolitiken mer effektiv bör i stället eftersträvas decentraliserade organisationsformer, konkurrens, mångfald och effektiviserande systemförändringar. AMS-kommittén bör därför ges i tilläggsdirektiv att utarbeta ett friare organisationsalternativ. Arbetet i kommittén bör bedrivas enligt följande huvudprinciper:

1. AMS centrala organisation krymps kraftigt till förmån för den regionala och lokala verksamheten. Besluten decentraliseras. AMS funktion renodlas till att vara köpare av statens arbetsmarknadspolitiska insatser hos de regionala huvudmännen.

2. Huvudmannskapet för den regionala och lokala verksamheten, med arbetsförmedling och beredskapsarbeten som huvudsakliga arbetsområden, ombildas till stiftelser med stat, kommuner, landsting och om möjligt också arbetsmarknadens parter som stiftelsebildare.

3. Arbetsmarknadsinstitutet bör om möjligt införas i denna nya organisation.

4. Arbetsförmedlingsmonopolet avskaffas och möjligheter till alternativa, även direkt privata, arbetsförmedlingar öppnas. Förvärvsförbudet i arbetsförmedlingslagen tas bort. Särskild uppmärksamhet ägnas åt yrkesområden där den nuvarande arbetsförmedlingen erfarenhetsmässigt visat sig ha svårt att uppfylla de arbetssökandes och arbetsgivarnas krav.

5. AMU-utbildningen förs över till regionala bolag med stat och kommun.

6. Ansvar för det kvarvarande selektiva regionalpolitiska stödet koncentreras till länsstyrelserna och en långtgående decentralisering av besluten genomförs.

7. Länsarbetsnämndernas starka inflytande över byggnadsmarknaden minskas. Byggarbetsnämnderna avskaffas. Kravet på distriktsarbetsnämnder avlägsnas.

8. Arbetsmarknadspolitikens roll och resurser avseende handikapparbetsmarknaden inriktas på att med subventionsneutrala metoder stimulera framökad anställning av arbetshandikappade på den öppna arbetsmarknaden.

Centerpartiet förordar i partimotion 568 en fortgående decentralisering av ansvaret för de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Detta under förutsättning av att ett ökat kommunalt ansvar inte också innebär att arbetsmarknadspolitiken helt inriktas på den kommunala verksamheten. Den fortsatta översynen av arbetsmarknadspolitiken bör ta till vara möjligheterna till decentralisering samt en ökad inriktning mot det privata näringslivet av insatserna. AMS-kommittén bör enligt centerpartiet få i uppdrag att beakta detta i sitt fortsatta arbete.

Folkpartiet pekar i partimotion 2507 på problemen med brister i effektiviteten i arbetsförmedlingen. Mot bakgrund av svårigheterna att effektivt utnyttja resurserna i ett så stort verk som arbetsmarknadsverket är det enligt motionärerna svårt att förstå motståndet både inom verket och inom regeringspartiet mot den speciella typ av arbetsförmedling som utgörs

av fristående kulturarbetsförmedlare och kontorserviceföretag. Det är enligt folkpartiet svårt att hitta några nackdelar med systemet som det i dag fungerar hos seriösa företag. AMS-kommittén bör snarast lägga fram förslag om en översyn av arbetsförmedlingslagen i syfte att fastställa regler för hur kulturarbetsförmedling och kontorserviceförmedling skall få anordnas.

AMS-kommittén tillkom i september månad 1981. Enligt direktiven (Dir. 1981:65) skulle kommittén utreda arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation. Kommittén skulle vidare se över den arbetsmarknadspolitiska åtgärdsuppsättningen.

Efter regeringsskiftet hösten 1982 fick kommittén, i februari månad 1983, tilläggsdirektiv (Dir. 1983:16). Dessa innebär i förhållande till tidigare meddelade direktiv bl. a. att AMS-kommittén även skall pröva kommunernas medverkan i arbetsmarknadspolitiken samt arbetsmarknadsverkets ansvar för arbetsförmedling inom kulturområdet och förmedling av vikarier inom främst kontorsområdet. Kommittén skall däremot inte se över den arbetsmarknadspolitiska åtgärdsuppsättningen.

Kommitténs uppdrag innebär i sammanfattning följande.

Kommittén skall klarlägga verkets ansvarsområde och precisera dess huvuduppgifter. Syftet är bl. a. att verket skall få ökade möjligheter att koncentrera sina resurser på platsförmedling och åtgärder i direkt anslutning till dessa som är nödvändiga för att bryta ner förvärvshinder. Kommittén skall även pröva om det finns arbetsuppgifter inom verket som helt eller delvis kan slopas eller föras över till annan huvudman.

I detta sammanhang pekar direktiven ut vissa speciella problemområden. Kommittén skall utifrån förutsättningen att staten har det övergripande ansvaret för arbetsmarknadspolitiken ingående pröva om den nuvarande arbets- och ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna på det arbetsmarknadspolitiska området är ändamålsenlig.

Kommittén har till uppgift att klarlägga ansvarsfördelningen inom det sociala området. Därvid skall kommittén belysa i vilken utsträckning förmedlingens resurser tas i anspråk för uppgifter som primärt inte är arbetsmarknadspolitiska och ge förslag på en lämplig ansvarsfördelning. Kommittén skall överväga hur man på bästa sätt skall förena kravet på samordning och samverkan med strävanden efter rationell arbetsfördelning på detta område.

Enligt direktiven skall kommittén pröva ansvarsfördelningen mellan arbetsmarknadsverket och kommunerna beträffande invandrares hinder för en arbetsplacering. Kommittén skall också ta ställning till huruvida arbetsförmedlingen även i fortsättningen skall ha ansvaret för ackvisition av praktikplatser.

Arbetsmarknadsverket har sedan lång tid bedrivit beredskapsarbeten i egen regi. I kommitténs uppdrag ingår att förutsättningslöst pröva omfattningen av och formerna för denna verksamhet.

I uppdraget ingår vidare att pröva arbetsmarknadsverkets ansvar när det

gäller arbetsförmedling av vikarier, framför allt inom kontorsområdet, samt – som tidigare nämnts – på kulturområdet.

Kommittén skall även pröva möjligheterna till ett mer effektivt resursutnyttjande inom verket. Arbetet skall syfta till en omfördelning av resurserna till förmån för platsförmedlingen och dess anpassningsfrämjande hjälpmedel. Även själva systemet för resursfördelning samt möjligheterna till en konjunkturanpassad personaltilldelning skall tas upp till prövning.

Efter översynen av arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och åtgärdsprogram skall kommittén undersöka vilka krav de föreslagna förändringarna ställer på organisationen. Kommittén skall ange huvudprinciperna för en organisationsförändring och skall därvid utgå från de studier som AMS gjort i fråga om arbetsförmedlingens organisation och arbetsformer (PLOG).

I översynen skall frågan om fördelningen av ansvar och uppgifter samt samverkan inom verket tas upp. I uppdraget ingår vidare att pröva möjligheterna till en ökad decentralisering av beslutsfattandet mellan de olika nivåerna.

Kommittén skall också behandla frågan om AMS styrelserepresentation och bl. a. överväga om en bredare representation för arbetsmarknadens parter därvid är lämplig.

Slutligen kan nämnas att de förslag kommittén lägger fram skall kunna genomföras inom ramen för oförändrade resurser.

Kommittén skall avlämna sitt betänkande under våren 1985.

Utöver det arbete som pågår inom AMS-kommittén bedrivs ett intensivt utredningsarbete inom arbetsmarknadsverket som syftar till en effektivisering av verksamheten. Ett stort antal förslag till åtgärder har tagits fram av medarbetare inom organisationen. Riktlinjer för det fortsatta arbetet har beslutats av styrelsen.

I de sålunda fastlagda riktlinjerna för det s. k. serviceprogramarbetet inom arbetsmarknadsverket sägs inledningsvis:

Arbetsmarknadsverket har under senare år ställts inför starkt ökade krav. Antalet arbetssökande har ökat mycket kraftigt och tillgången på lediga platser har varit otillräcklig. Samtidigt har personalen vid förmedlingarna minskat som en följd av statsmakternas beslut. Detta har lett till att det på många håll är svårt att upprätthålla en tillfredsställande service till förmedlingens kunder.

Det är mot denna bakgrund angeläget att ta till vara alla möjligheter att effektivisera verksamheten. Inom arbetsmarknadsverket har därför en omfattande förslagsverksamhet bedrivits i syfte att få fram uppslag till en förbättring av servicen inom ramen för givna resurser. Ett stort antal förslag har lämnats in från medarbetare på alla nivåer i verket. Efter ytterligare beredning ska förslagen ingå i ett samlat program för förbättrad service till arbetssökande och arbetsgivare.

Det utvecklingsarbete som nu påbörjats syftar enligt riktlinjerna till att ge verkets kunder en bättre service. Detta skall ske genom att resurser så långt det är möjligt omfördelas till direkt förmedlingsservice.

I riktlinjerna för serviceprogrammet framhålls vidare att de resurser som frigörs skall användas till att aktivt ta till vara de möjligheter som arbetsmarknaden i varje konjunktursituation erbjuder. Det gäller att snabbt och serviceinriktat anvisa arbetskraft till lediga platser och att utifrån den enskilde sökandens behov skaffa fram arbete. En effektiv platsförmedling skapar också förutsättningar att placera arbetshandikappade och andra långtidsarbetslösa på den öppna marknaden – med eller utan insats av arbetsförberedande åtgärder.

Arbetsförmedlingen skall enligt riktlinjerna vara ett effektivt serviceorgan till arbets sökande och arbetsgivare. Övriga enheter inom verket skall i sin tur betjäna förmedlingarna på ett sådant sätt att dessa kan få mer tid för kunderna. Detta serviceinriktade synsätt skall prägla hela organisationen.

Slutligen framhålls att den utveckling som nu inleds innebär ett ökat regionalt och lokalt ansvar för att målen för verksamheten uppnås, men den innebär samtidigt större utrymme för regionala och lokala ställningstaganden till verksamhetens uppläggning.

För det fortsatta utvecklingsarbetet anger styrelsen följande riktlinjer:

1. Organisationen utvecklas
2. Regelsystemet förenklas
3. Beslutsbefogenheter delegeras
4. Tekniken utnyttjas
5. Administrationen förenklas
6. Arbets sättet mot kunderna förbättras
7. Serviceandan stärks.

Utskottet vill i sammanhanget först erinra om att arbetsmarknadsverkets uppgifter och de arbetsmarknadspolitiska instrumenten vuxit kraftigt under 1970-talet. Uppgifter har tillkommit som i egentlig mening inte är arbetsmarknadspolitiska, liksom sådana som ligger på gränsen mellan arbetsmarknadspolitik och andra politikområden.

Samtidigt har kraven på verket blivit allt större. Antalet arbets sökande har ökat kraftigt och tillgången på lediga platser har varit otillräcklig. Vidare har arbetsförmedlingarna under senare år vidkänts en viss personalminskning.

Dessa förhållanden kan sägas vara bakgrunden till såväl AMS-kommitténs uppdrag som arbetet med serviceprogrammet inom verket. Det gäller bl. a. att effektivera verksamheten och inom givna ramar koncentrera insatserna på den platsförmedlande verksamheten.

Enligt utskottets uppfattning är det tillfredsställande att ett omfattande översynsarbete med den angivna inriktningen bedrivs. Som framgår av dels direktiven för AMS-kommitténs arbete, dels riktlinjerna för serviceprogramarbetet inom verket omfattar översynen både ansvars-, organisations- och resursfrågor.

Arbetsmarknadsverket har under åren successivt tillförts resurser för att

möta de ökade kraven på arbetsmarknaden. En betydande kompetens har byggts upp. På förmedlingssidan har under senare år servicen förbättrats bl. a. genom en kraftig utbyggnad av terminalsystemet.

I sammanhanget bör också nämnas att så gott som all arbetsförmedling på grund av förbudet mot förmedling i förvärvssyfte sker i offentlig regi. Privat förmedling i förvärvssyfte är nämligen sedan år 1935 i princip förbjuden, vilket är i överensstämmelse med ILO:s konventioner.

Utskottet tog i sitt betänkande AU 1982/83:4 på hösten 1982 upp huvudmannaskapet för arbetsförmedlingen vid behandling av yrkanden från moderata samlingspartiet om en översyn av detta arbetsförmedlingsmonopol. Utskottet konstaterade därvid att arbetsförmedlingen – för att kunna bli ett viktigt instrument i en politik som syftar till arbete åt alla – måste kunna arbeta med hela arbetsmarknaden och förfoga över de anpassningsfrämjande instrument som samhället kan erbjuda, t. ex. flyttningsstöd och arbetsmarknadsutbildning.

Mot denna bakgrund kan utskottet inte ställa sig bakom de krav på tilläggsdirektiv till AMS-kommittén som förs fram av moderata samlingspartiet i motion 916. Att – som moderata samlingspartiet föreslår – öppna möjligheterna till en vidgad *privatisering av arbetsförmedlingen* skulle – förutom att det skulle bryta mot gällande och av Sverige undertecknade ILO-konventioner – undergräva arbetsmarknadsverkets möjligheter att på ett effektivt sätt motsvara de krav som ställs från både arbetssökande och arbetsgivare. Risken är också uppenbar att en sådan åtgärd skulle gå ut över servicen till de svaga grupperna på arbetsmarknaden. Detta kan utskottet inte medverka till.

Trots detta ställningstagande har utskottet inga invändningar mot att man i det aktuella utredningsarbetet överväger huruvida ansvaret för förmedling bör ligga på arbetsmarknadsverket inom vissa avgränsade delområden där förutsättningar av olika skäl är speciella.

Som tidigare nämnts ingår i AMS-kommitténs uppdrag att pröva arbetsmarknadsverkets ansvar för förmedling inom kultursektorn samt för vikariat, främst inom kontorsområdet. Det finns anledning avvakta detta arbete innan ställning tas till hur förmedling inom dessa områden skall organiseras.

Utskottet har med det anförda om privat arbetsförmedling besvarat motionerna 916 och 2507, båda i aktuella delar, 1906 av Anders Björck m. fl. (m) samt 1965 av Allan Åkerlind m. fl. (m) vilka inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet är för sin del positivt till en *ökad decentralisering inom arbetsmarknadspolitik*. Som redovisats i det föregående sker ett omfattande utredningsarbete som syftar till att bl. a. pröva förutsättningar för en sådan utveckling. Motionerna 568 och 916 behöver med hänvisning härtill inte föranleda någon riksdagens åtgärd i denna del. Detsamma gäller vad som anförs i motion 1336 av Sten Svensson (m) och Björn Körlof (m) om

överflyttning av ansvar och resurser från arbetsmarknadsverket till kommunerna. Motionen bör i den delen inte leda till någon åtgärd från riksdagens sida.

Det framgår vidare av utskottets redogörelse ovan att AMS-kommittén kommer att framlägga förslag till en avgränsning av kommunernas och statens ansvar inom arbetsmarknadspolitiken. Hithörande frågor skall f. ö. även utredas inom den nyligen tillsatta stat-kommun-beredningen (C 1983:2). Därmed kan motion 1920 av Pär Granstedt m. fl. (c) anses vara tillgodosedd. Motionärerna föreslår nämligen en utredning om ett *överförande av huvudansvaret för arbetsmarknadspolitiken* och motsvarande resurser till kommunerna.

AMS har som ett led i sitt pågående serviceprogramarbete diskuterat *distriktsarbetsnämndernas roll*. Bakgrunden härtill är att det har visat sig att erfarenheterna av dessa nämnder varierar. Det finns distriktsarbetsnämnder som fungerar väl. Det finns emellertid också åtskilliga nämnder som fungerar mindre väl. Nu planerar AMS en försöksverksamhet med olika inriktning av verksamheten. Även AMS-kommittén kan komma att behandla distriktsarbetsnämndernas verksamhet.

Mot bakgrund av erfarenheterna av distriktsarbetsnämndernas verksamhet hittills anser utskottet att det är positivt med den beslutade försöksverksamheten. Därmed kan erhållas underlag för eventuella förändringar i nämndernas framtida verksamhet.

Med det anförda avstyrker utskottet förslagen i motionerna 916 (m) och 871 av Birger Hagård (m) om en avveckling av distriktsarbetsnämnderna.

I det pågående översynsarbetet inom AMS har även ingått att pröva *byggarbetsnämndernas arbetsformer*. AMS har nu beslutat att byggarbetsnämnderna fr. o. m. den 1 april i år skall få ändrade arbetsformer. De skall bl. a. få ökade möjligheter att ägna sig åt mera långsiktiga och övergripande frågor. De skall därför avlastas en del av rutinärendena. Nämnderna som nu sammanträder åtta gånger per år skall i fortsättningen sammanträda ca fyra gånger per år.

I motion 1915 av Ivar Franzén (c) föreslås att byggarbetsnämnderna skall avskaffas, liksom kravet på att byggherren skall inhämta tillstånd att påbörja byggnationen. Som tidigare redovisats ingår även i förslagen till tilläggsdirektiven till AMS-kommittén i moderata samlingspartiets motion 916 att byggarbetsnämnderna skall avvecklas.

Utskottet är medvetet om att bl. a. den betydande förändring som skett på byggarbetsmarknaden motiverar ändrade arbetsformer för byggarbetsnämnderna. Utskottet ställer sig därför positivt till de ändringar som AMS tagit initiativ till. Utskottet anser emellertid att det finns starka skäl att inte avveckla byggarbetsnämnderna. De här aktuella yrkandena om en avveckling av verksamheten avstyrks därför.

Beträffande övriga punkter i moderata samlingspartiets förslag till tilläggsdirektiv till AMS-kommittén vill utskottet hänvisa till pågående

utredningsarbete inom verket och inom AMS-kommittén. Till frågan om organisationen för arbetsmarknadsutbildningen återkommer utskottet i ett följande avsnitt.

Med det anförda avstyrker utskottet sammanfattningsvis de förslag till tilläggsdirektiv till AMS-kommittén som redovisas i motion 916 av moderata samlingspartiet.

Utskottet tar härefter upp yrkanden om en särskild *sysselsättningsbudget*. I vpk-motionen 2458 framhålls att den statliga budgeten måste återspegla att kampen mot arbetslösheten står i centrum även på så sätt att följderna för sysselsättningen redovisas för varje förslag där detta har relevans.

I motion 373 av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s) föreslås att riksdagen i anslutning till presentationen av budgetpropositionen samtidigt får en samlad redogörelse över hur regeringen bedömer utvecklingen av utbud och efterfrågan på arbetskraft samt sammanställningar över förslag och konkreta sysselsättningspolitiska åtgärder inom olika samhällsområden.

Utskottet delar motionärernas uppfattning så till vida att en bedömning av de sysselsättningsmässiga konsekvenserna av åtgärder inom skilda politikområden måste föregå varje viktigt beslut. Så sker också i dag. När det t. ex. gäller överväganden rörande omfattningen av besparingar inom den offentliga sektorn spelar effekterna på sysselsättningen av sådana åtgärder en viktig roll. F. ö. redovisas de sysselsättningsmässiga konsekvenserna av den samlade statsbudgeten bl. a. i nationalbudgeten. Dessförinnan har under budgetarbetets gång gjorts bedömningar – i samarbete mellan berörda departement och myndigheter – om sysselsättningskonsekvenserna av olika handlingsalternativ.

Utskottet anser mot denna bakgrund att det inte finns tillräckliga skäl för riksdagen att uppdra åt regeringen att i fortsättningen – vid sidan om den ordinarie budgeten – upprätta en särskild sysselsättningsbudget. Enligt vad utskottet inhämtat finns f. ö. praktiska problem att ta hänsyn till i sammanhanget. Med hänvisning till det anförda bör motion 373 i motsvarande del och motion 2458 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Folkpartiet tar i motion 2507 upp situationen för de arbetslösa som inte uppbär något ekonomiskt stöd från samhället. Enligt motionärerna saknas i dag tillräcklig information om detta problem. Det är därför angeläget *med en kartläggning av de arbetslösas inkomst- och försörjningssituation*. Detta bör ske inom ramen för arbetskraftsundersökningarna.

Som motionärerna påpekar förorsakar arbetslöshet ofta ekonomiska problem för dem som berörs. Detta gäller i synnerhet dem som av olika skäl ej är berättigade till arbetslöshetsunderstöd. Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är viktigt att samhället är informerat om dessa människors inkomst- och försörjningssituation.

Utskottet har inhämtat att det inom AMS och SCB f. n. pågår ett reformarbete beträffande arbetslöshetsstatistiken. Det finns enligt utskottets

uppfattning anledning avvakta det arbetet. Utskottet ställer sig emellertid tveksamt till att de uppgifter det här är fråga om bör ingå i de månatliga arbetskraftsundersökningarna. Det finns skäl som talar för att detta i stället bör inrymmas i de levnadsnivåundersökningar SCB utför. Med hänvisning till vad utskottet anfört bör motion 2507 i denna del inte leda till något initiativ från riksdagens sida.

Utskottet tar i detta sammanhang slutligen upp ett par motioner med regional anknytning.

I motion 1094 av Karin Ahrlund (fp) och Hans Petersson i Röstånga (fp) behandlas behovet av *arbetsmarknadspolitiska insatser i Malmöhus län*. Bakgrunden är att länet under senare år har drabbats hårt av strukturkriser inom flera av de mest betydelsefulla branscherna i länet.

I motionen redovisas ett antal förslag till åtgärder som syftar till att vända den negativa utvecklingen i länet. Förslagen spänner över flera olika politikområden. Utskottet tar i detta sammanhang upp ett par yrkanden som behandlar dels åtgärder för att minska verkningarna av arbetslösheten i länet, dels ett pilotprojekt med arbetsdelning i länet.

Motionärerna framhåller bl. a. att det är viktigt för länet att under de närmaste åren skapa fler arbetstillfällen i utvecklingsbara branscher och företag med egen livskraft. De pekar även på betydelsen av att den offentliga sektorn inte vidkänns några dramatiska minskningar i antalet sysselsatta.

I syfte att skapa arbete åt alla föreslår motionärerna att de tillgängliga arbetsuppgifterna fördelas mellan alla som kan och vill arbeta. Ett sätt som förordas i motionen är därvid att tillgripa arbetsdelning. Riksdagen bör därför rekommendera någon eller några kommuner i Malmöhus län att i ett pilotprojekt pröva frivillig arbetsdelning.

Utskottet har under senare år vid flera tillfällen behandlat utvecklingen i Malmöhus län och kommer senare i vår att i sitt regionalpolitiska betänkande (AU 1983/84:23) mer ingående diskutera utvecklingen i länet.

Som motionärerna framhåller har länet till följd bl. a. av strukturomvandlingen inom för länet viktiga industrigrenar under senare år haft betydande svårigheter att hålla sysselsättningen uppe. Antalet arbetslösa i länet uppgick i december förra året till 20 600.

Det är mot denna bakgrund positivt att man inom länet intensivt arbetar med förslag till lösningar på problemen. I sammanhanget bör erinras om de möjligheter till utveckling som finns i länet. Som motionärerna också framhåller har länet ett bra geografiskt läge, yrkeskunnig arbetskraft, goda utbildningsmöjligheter samt goda kommunikationer. Till detta kommer att den pågående konjunkturuppgången bör få effekter inte minst för länets exportindustri.

Utskottet har tidigare i betänkandet inte varit berett att tillstyrka arbetsdelning som en metod att lösa problemen på arbetsmarknaden. I konsekvens härmed vill utskottet inte ta initiativ till att en försöksverksamhet

med arbetsdelning kommer till stånd i Malmöhus län. Utskottet avstyrker med det anförda motion 1094 i aktuella delar.

I motion 1904 av Sven Aspling m. fl. (s) föreslås en *friare disponering av de arbetsmarknadspolitiska resurserna för Värmlands län*.

Mot bakgrund av de stora problemen på arbetsmarknaden i Värmlands län lämnas i motionen en rad förslag till åtgärder på skilda områden. Utskottet behandlar i detta sammanhang ett förslag med innebörd att den s. k. Örebromodellen bör kunna tillämpas även i Karlstads kommun. Motionärerna pekar i sammanhanget på att kommunen har hög arbetslöshet bland ungdomarna.

Som framhålls i motionen har Värmlands län mycket stora problem på arbetsmarknaden. Ca 10 000 personer var arbetslösa i länet i december 1983. Härtill kommer ett stort antal personer i arbetsmarknadspolitiska insatser.

Senare i vår kommer utskottet att mer utförligt behandla utvecklingen i länet. I det sammanhanget kommer utskottet bl. a. att ta ställning till motionens regionalpolitiska förslag.

Utskottet vill med anledning av det här aktuella förslaget om en försöksverksamhet i Karlstads kommun anförda följande. Till följd av den höga arbetslösheten bland ungdomarna har åtskilliga kommuner i landet tagit olika initiativ för att komma till rätta med problemen. I det sammanhanget har också föreslagits ett friare användande av de arbetsmarknadspolitiska medlen. Förslag härom har bl. a. – som anförts i motionen – lagts fram från Örebro kommun. Det förslaget – liksom även andra likartade förslag – bereds f. n. i arbetsmarknadsdepartementet. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett förorda någon särskild modell för Karlstads kommun.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om den betydelse för ungdomarnas sysselsättning som ungdomslagen fått. Som utskottet redovisar mer utförligt i ett senare avsnitt i detta betänkande har den verksamheten fått en betydande omfattning. Utskottet vill slutligen hänvisa till vad tidigare sagts om det utredningsarbete som pågår beträffande kommunernas roll i arbetsmarknadspolitiken.

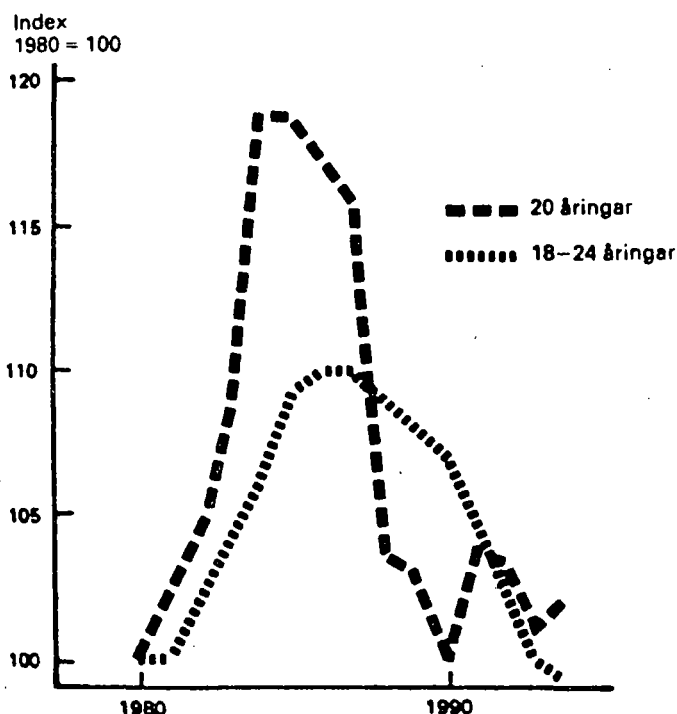
Med hänvisning till vad utskottet anfört bör motion 1904 i denna del inte föranleda någon åtgärd.

Åtgärder mot ungdomsarbetslöshet

Inledning

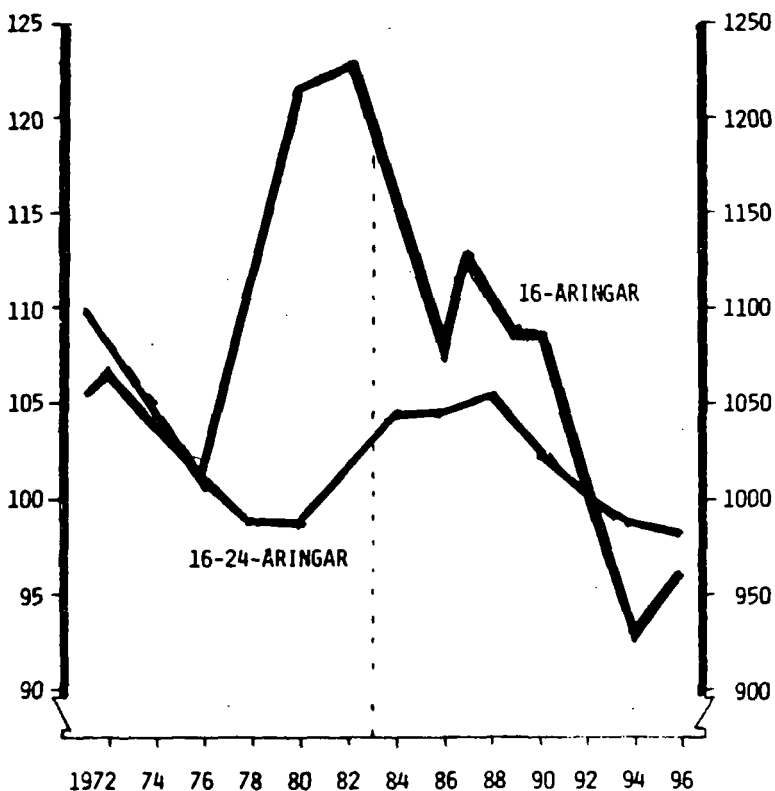
Under 1970-talet visade det sig nödvändigt att vidta särskilda åtgärder för att bekämpa arbetslösheten bland ungdomar. Insatserna ökade under 1980-talets första år på grund av det allmänna arbetsmarknadsläget men också som en effekt av den s. k. ungdomspuckeln, dvs. det förhållandet att de stora årskullarna födda åren 1964–1967 nu under 1980-talets första hälft söker utbildning, praktik eller arbete.

Ungdomspuckeln innebär att antalet ungdomar i 20-årsåldern ökar markant under en del av 1980-talet. Ca 115 000 fler ungdomar fyller 20 år under 1980-talet än om årskullen 20-åringar hade legat kvar på 1980 års nivå. Omkring år 1990 är antalet 20-åringar tillbaka på denna lägre nivå, dvs. ca 105 000 personer. Om ungdomsgruppen i stället betraktas i åldersintervallet 18–24 år, blir ökningen inte lika markerad utan fördelar sig jämnare över ett antal år. Utvecklingen illustreras av följande två figurer:

Antalet ungdomar i åldern 18–24 år i befolkningen.

Källa: Prop. 1981/82:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) s. 359.

TUSENTAL¹TUSENTAL²

Källa: AMS och SCB.

¹ Avser 16-åringarna.² Avser 16-24-åringarna.

Det bör observeras att ovanstående kurvor beskriver utvecklingen av totalantalet ungdomar i resp. årskullar. Hur många som finns i arbetskraften belyses av beräkningarna i följande tabell (siffror i tusental):

		1970	1979	1985	1990
Män	16-19	123	122	140	131
	20-24	259	238	252	260
Kvinnor	16-19	113	117	131	125
	20-24	211	218	245	251
Summa	706	695	768	767	

Källa: Tabell 3 i Information i prognosfrågor 1981:1 (SCB).

De åtgärder som vidtagits mot ungdomsarbetslösheten har varit av både utbildnings- och arbetsmarknadspolitiskt slag. Gymnasieskolan har tillförts ett mer varierat utbud av yrkesinriktade linjer och kurser med bl. a. ökade inslag av inbyggd företagsutbildning och lärlingsutbildning. Vid årsskiftet 1981–1982 tillkom genom avtal mellan parterna på arbetsmarknaden de s. k. ungdomsplatserna för arbete och praktik åt ungdomar i åldern 16–17 år. Dessa platser omfattas numera av skolans uppföljningsansvar för ungdomar under 18 år.

Inom ramen för det arbetsmarknadspolitiska åtgärdssystemet har under årens lopp prövats olika typer av rekryteringsfrämjande bidrag till arbetsgivare som anställer ungdomar. Det dominerande inslaget är sedan den senare delen av 1970-talet de omfattande insatserna av beredskapsarbeten för ungdomar på såväl den offentliga som den enskilda sektorn. Men även arbetsmarknadsutbildningen har utnyttjats i betydande omfattning.

På senhösten 1983 tillkom lagstiftningen om arbete i ungdomslag för arbetslösa ungdomar i åldern 18–19 år. Vidare infördes ett nytt rekryteringsbidrag som i första hand skall användas för att främja nyanställningar av ungdomar och långtidsarbetslösa. Det beslöts vidare att möjligheten att bereda ungdomar praktik och sysselsättning genom enskilt beredskapsarbete skulle kvarstå. Dessa frågor behandlas i propositionerna 1983/84:26 bilaga 1 och 1983/84:46 samt i utskottets betänkanden AU 1983/84:8 och 1983/84:12. Utskottet återkommer till frågorna i den följande framställningen.

Ungdomsarbetslöshetens omfattning och insatserna av beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning sedan mitten av 1970-talet belyses av följande tabell som avspeglar situationen det första kvartalet de angivna åren (betr. 1984 endast februari):

Arbetslösa ungdomar	Första kvartalet			Febr.
	1976	1979	1982	1984
16–19 år	14 000	16 000	22 000	8 000
20–24 år	14 000	18 000	27 000	28 000
Summa	28 000	34 000	49 000	37 000
Ungdomar i AMU	8 500 ¹	22 100	14 700	17 500
Beredskapsarbeten	8 800	42 400 ²	28 900	43 400
Ungdomslag	–	–	–	24 600
Summa	17 300	64 500	43 600 ³	85 500 ³

¹ Andra kvartalet. Uppgifter saknas om första kvartalet.

² Av dem 11 000 ungdomar i åldern 16–17 år.

³ Härtill kommer de ungdomar i åldern 16–17 år som var sysselsatta i yrkesintroduktion resp. ungdomsplatser. Aktuella uppgifter härom saknas. Senast tillgängliga uppgift avser november 1983. Då var 21 000 ungdomar anvisade ungdomsplatser.

Riktlinjer m. m.

Alf Wennerfors m. fl. (m) anför i motion 916 att ökningen av ungdomsarbetslösheten får ses som en av huvudförklaringarna till den totalt sett höga arbetslösheten. Den faktiska arbetslösheten bland ungdomar är dessutom större än statistiken visar, eftersom gruppen ungdomar i sysselsättningsskapande åtgärder är mycket stor. Enligt motionärerna är slutsatsen självklar: Ungdomarna tar i anspråk en alltför stor del av de arbetsmarknadspolitiska resurserna, eftersom man inte är beredd att erkänna och angripa grundorsakerna till arbetslösheten. Som sådana anges i motionen:

Bristerna i yrkesutbildningssystemet.

Bristen på kontakt mellan skolan och arbetslivet.

Höga ungdomslöner i förhållande till den vuxna arbetskraften.

Arbetsmarknadslagstiftningens favorisering av äldre arbetskraft och redan anställda.

Bristen på kunskaper om arbetsmarknadens krav bland ungdomarna.

Beträffande lönesättningen för ungdomar ställs i motionen ett särskilt yrkande som behandlas i följande avsnitt. Därutöver föreslås att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående *riktlinjer för att främja ungdomarnas situation på arbetsmarknaden*. I det hänseendet förordas att arbetsmarknadslagarna förändras så att de inte missgynnar ungdomarna. Skolans insatser för att förbereda eleverna för det kommande arbetsmarknadsinträdet måste också förstärkas. Vidare framhålls det som nödvändigt med en förbättrad och mer verklighetsanpassad yrkesutbildning. Motionärerna erinrar om att moderata samlingspartiet under lång tid har förespråkade ett nytt lärlingssystem som kan ta över en huvuddel av den nuvarande gymnasieskolans praktiska yrkesutbildning. Detta har utvecklats i en särskild partimotion om utbildningsfrågor. Motionärerna säger att de positiva erfarenheterna av lärlingsutbildning ute i Europa, med Österrike och Schweiz som förebilder, inte får nonchaleras. Ett lärlingssystem utformat efter svenska förhållanden måste introduceras så snabbt som möjligt. Motionärerna framhåller att en lärlingsutbildning inte är något universalmiddel mot ungdomsarbetslösheten, men de ser denna form av utbildning som en viktig del av en realistisk strategi för att bryta utvecklingen med allt fler arbetslösa ungdomar. I motionen föreslås vid sidan härav ett lönebidragsbaserat lärlingssystem för ungdomar med särskilda problem. I den delen behandlas motionen av utbildningsutskottet.

Liknande synpunkter anföras i motion 1336 av Sten Svensson (m) och Björn Körlof (m). Enligt denna motion bör en reformering av trygghetslagarna innefatta en generell rätt till provanställning och en uppmjukning av de s. k. turordningsreglerna. Ansvar för inkluderingen i yrkeslivet bör successivt överföras från skolan till näringslivet. I ett längre perspektiv måste skapas en effektiv yrkesutbildning inom industri- och hantverksyrkena i nära anslut-

ning till det praktiska yrkeslivet. Liksom i motion 916 förespråkas ett nytt lärlingssystem.

Enligt utskottets mening görs ett korrekt konstaterande i motion 916 att den efter våra förhållanden höga totala arbetslösheten till stor del får tillskrivas ungdomarnas svåra situation på arbetsmarknaden. Det är också riktigt att bekämpandet av ungdomsarbetslösheten drar stora arbetsmarknadspolitiska resurser. Det har emellertid rått en bred enighet om att dessa insatser är nödvändiga. De meningsskiljaktigheter som uppstått har snarast gällt vilka medel som i första hand bör väljas, inte insatsbehovets storlek.

De riktlinjer som motion 916 föreslår riksdagen att anta med syfte att främja ungdomarnas framtida situation på arbetsmarknaden tar såvitt utskottet kan finna särskilt sikte på att en reformerad lärlingsutbildning inom några få år skall bli den dominerande formen för praktisk yrkesutbildning. Utformningen av en sådan lärlingsutbildning redovisas i motion 1336. Utskottet har i ett annat sammanhang tidigare under riksmötet gått in på frågan om lärlingsutbildningen. Detta skedde i betänkandet AU 1983/84:12. Utskottet anförde där (s. 15) att de försök som sedan läsåret 1980/81 bedrivits med gymnasial lärlingsutbildning har varit mycket framgångsrika. Efter att ha konstaterat att en viss utbyggnad av denna utbildning kommer att ske innevarande läsår enligt riksdagens beslut tillade utskottet att från de synpunkter utskottet har att företräda är det önskvärt att en ytterligare utbyggnad kommer till stånd redan under innevarande budgetår i den utsträckning detta visar sig vara praktiskt möjligt.

Denna meningssyftning från utskottets sida föregicks av en överenskommelse mellan företrädarna i utskottet för socialdemokraterna, moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet. Det finns inte anledning för utskottet att nu frånträda den uppfattning utskottet gett till känna. Det är emellertid en annan sak att som motionärerna vill gå vidare med att på arbetsmarknadspolitiska grunder förespråka ett införande av en lärlingsutbildning i en omfattning som skulle innebära en omdaning av det svenska yrkesutbildningsväsendet. Enligt utskottets uppfattning är detta frågor som skall prövas i första hand från utbildningspolitiska utgångspunkter, och de faller därmed inom utbildningsutskottets beredningsområde. Inom det utskottet pågår också f. n. en behandling av olika frågor om lärlingsutbildningen aktualiserade genom regeringsförslag och motioner, däribland moderata samlingspartiets motion 2016 med ett i detalj utformat förslag till det system för lärlingsutbildning som motionärerna önskar.

Vad sedan beträffar översynen av arbetsmarknadslagstiftningen så konstateras i motion 916 att förslag med den inriktning motionärerna vill ha presenteras i en annan motion från moderata samlingspartiet. Det blir alltså anledning för utskottet att återkomma till de konkreta förslagen i ett senare sammanhang. Eftersom man i motion 916 talar om "arbetsmarknadslagstiftningens favorisering av äldre arbetskraft och redan anställda" vill utskottet tillägga följande.

Motionärerna åsyftar uppenbarligen anställningsskyddslagen. Denna föregicks av 1971 års s. k. äldrelagar som – vilket framgår av benämningen – hade till syfte att motverka utslagningen av äldre arbetstagare från arbetsmarknaden. Varken 1974 eller 1982 års anställningsskyddslagar innebär att detta syfte till någon del har uppgetts. Tvärtom har det understrukits att det är en viktig uppgift för denna lagstiftning att värna om anställningstryggheten för äldre och handikappade. Utvecklingen de senaste åren – utskottet tänker bl. a. på de omdiskuterade s. k. pensioneringarna av arbetstagare i åldern 58 år 3 månader – visar på det behov som finns av ett anställningsskydd för de äldre arbetstagarna och att det snarare är skäl att förstärka detta skydd än att som motionärerna gör ställa olika grupper av arbetstagare mot varandra.

Av det anförda framgår att utskottet inte anser att riksdagen bör ansluta sig till de i motion 916 föreslagna riktlinjerna för att främja ungdomarnas situation på arbetsmarknaden. Motionen avstyrks i den delen liksom motion 1336 i motsvarande del.

Till de arbetsmarknadsåtgärder som behandlades i höstas hörde tillkomsten av ett nytt bidrag till rekryteringsplatser. Detta bidrag är avsett att underlätta rekryteringen av arbetskraft till industrin och näringslivet i övrigt. Ungdomar och långtidsarbetslösa skall prioriteras vid bidragsgivningen. Denna täcker 50 % av lönekostnaden för de nyanställda i sex månader.

Vid riksdagsbehandlingen i höstas motsatte sig vänsterpartiet kommunisterna att rekryteringsbidraget skulle införas och förordade i stället en anställningsgaranti för ungdomar. I motion 1049 vidhåller vpk sin ståndpunkt. Det begärs i motionen att subventioneringen av företagen genom bidraget till rekryteringsplatser skall upphöra och att regeringen skall lägga fram förslag till en s. k. *ungdomsgaranti*. Därmed avser motionärerna – liksom i höstas – ett åläggande för större och vinstgivande företag att garantera anställning åt arbetslösa ungdomar till ett antal som står i proportion till arbetsstyrkan på företagen.

Riksdagen fattade sitt beslut om rekryteringsbidraget i december i fjol, och bidragsgivningen började vid årsskiftet. Några nya omständigheter som ger riksdagen anledning att ändra sitt beslut har inte tillkommit, och utskottet avstyrker därför motionens förslag om att avskaffa rekryteringsbidraget och att ersätta det med en ungdomsgaranti med den utformning som anges i motionen.

I sammanhanget tar utskottet upp ett yrkande i folktoppartimotionen 2507 om tillsättande av en arbetsgrupp för *karläggning av förutsättningar och nya vägar för ungdomar att få en plats på framtidens arbetsmarknad*. Motionärerna anser det angeläget att få en samlad bild av ungdomars förväntningar och möjligheter att komma in i yrkeslivet liksom av beredskapen på arbetsmarknaden att anpassa och utveckla arbetsplatserna i den riktning de unga arbetstagarna väntar sig. Det framhålls vidare i motionen att många ungdomars attityder till industriarbete behöver påverkas och att flickornas

benägenhet att göra traditionella yrkesval bör förändras. Kartläggningen av dessa frågor bör göras av en av regeringen utsedd arbetsgrupp med representanter för forskning och arbetsmarknadens parter.

De frågor motionärerna tar upp anknyter nära till den studie- och yrkesvägledande verksamhet som bedrivs inom skolan och på arbetsförmedlingen. Ytterst är de av central betydelse för planeringen av utbildningen på olika nivåer. Frågorna uppmärksammas därför i olika sammanhang och från skilda utgångspunkter av utbildnings- och arbetsmarknadsmyndigheterna samt statistiska centralbyrån och dess prognosinstitut. När det gäller det regionala planet kan erinras om det uppdrag som givits länsstyrelserna att medverka i utbildningsplaneringen. Arbetet syftar bl. a. till att få en nära anpassning av yrkesutbildad arbetskraft till näringslivets behov. För innevarande budgetår har anvisats ett särskilt anslag om 100 milj. kr. till åtgärder som främjar rekryteringen till industrin. Av det anslaget har avsatts medel till en särskild kampanj för att främja utvecklingen av rekrytering och vidareutbildning av kvinnor till industrin. Denna kampanj kan ses som en förstärkning av de informationsåtgärder av skilda slag som vidtagits inom skolan och arbetsförmedlingen för att förmå flickor och vuxna kvinnor att välja andra yrken än de traditionella kvinnoyrkena inom vård, handel och kontor.

Den utrednings- och informationsverksamhet som ovan exemplifierats synes i det väsentliga ha den inriktning som åsyftas i motionen. Utskottet är i vart fall inte berett att nu föreslå en kompletterande utredningsverksamhet med den uppläggning som förordas i motionen. Den bör i förevarande del alltså lämnas utan åtgärd.

Ingångslöner för ungdomar

Som redovisats i det föregående avsnittet anser Alf Wennerfors m. fl. (m) i motion 916 att höga ungdomslöner i förhållande till den vuxna arbetskraften är ett av grundproblemen när det gäller att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten. Motionärerna understryker ytterligare att parternas ansvar för att anpassa lönesättningen till ungdomarnas kunskaper och erfarenheter är den viktigaste faktorn som långsiktigt bestämmer ungdomarnas chanser att snabbt få varaktiga jobb. Insikten om detta har vuxit de senare åren men ännu behövs en bred opinionsbildning för att skynda på utvecklingen. Därför bör riksdagen göra ett uttalande om behovet att anpassa ungdomarnas ingångslöner i förhållande till den äldre och mer erfarna arbetskraften.

Folkpartiet förordar i motion 2507 att regeringen aktivt medverkar till överläggningar med parterna om särskilda ungdomsavtal. För att motverka "inlåsning" av ungdomar i ungdomslagen är det viktigt att diskussionerna om sådana avtal inte avstannar.

Karin Ahrlund (fp) och Hans Petersson i Röstånga (fp) föreslår i motion

1094 som pilotprojekt att *Malmöhus län blir försöksområde* med lägre ingångslöner för ungdomar. Åtgärden motiveras av motionärerna med den svåra arbetslösheten bland ungdomar i länet.

Frågan om ingångslönerna för ungdomar behandlades även i förra årets arbetsmarknadsbetänkande (AU 1982/83:21 s. 36). Liksom då vill utskottet hänvisa till den vedertagna principen att löner och allmänna anställningsvillkor fastställs genom förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden. Det är således parternas sak att överväga behovet av en sådan anordning som särskilda ingångslöner för ungdomar. På många avtalsområden har också gjorts lönedifferentieringar med hänsyn till ålder och yrkeserfarenhet. Därjämte kan hänvisas till att statsmakterna har möjlighet att påverka lönekostnaderna genom olika typer av lönebidrag och avgiftssänkningar i de fall detta anses motiverat för att främja sysselsättningen, antingen för särskilda grupper bland arbetstagarna eller i särskilda regioner. I själva verket är sådana stödinsatser en väsentlig del av det arbetsmarknads- och regionalpolitiska åtgärdssystemet. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att på grund av vad som anförs i motionerna 916 och 2507 föreslå ett initiativ av det slag som begärs i dessa motioner. Dessa avstyrks sålunda.

Av samma skäl är utskottet inte heller berett att tillstyrka yrkandet i motion 1094 om försök med lägre ingångslöner för ungdomar i Malmöhus län.

Ungdomslag

Besluten hösten 1983

Det i höstas fattade beslutet om verksamhet med ungdomslag innebär att arbetslösa ungdomar i åldern 18–19 år skall tillförsäkras anställning i ungdomslag hos offentliga arbetsgivare. I sista hand är det hemkommunerna som är skyldiga att tillhandahålla arbete i denna form. Ungdomarna arbetar normalt på halvtid. Lön utgår enligt avtal. Rätten till arbetslöshetsersättning påverkas.

Verksamheten började den 1 januari 1984. De grundläggande bestämmelserna ges i lagen (1983:1070) om arbete i ungdomslag hos offentliga arbetsgivare. De arbetsgivare som anordnar ungdomslag får bidrag som täcker hela kostnaden för ersättningen till ungdomarna samt ett särskilt bidrag till administrations- och handledarkostnaderna. Som berörs även i det följande utgår ett ytterligare bidrag till kommuner som vid sidan av arbetet i ungdomslag tillhandahåller utbildning åt ungdomarna. För bidragsverksamheten gäller förordningen (1983:1079) om statsbidrag till verksamheten med ungdomslag, m. m.

I betänkandet AU 1983/84:12 framhöll utskottet att ungdomslagen är avsedda för sådana arbetslösa 18–19-åringar som inte genom egna initiativ lyckas lösa sin arbetsmarknadssituation och som arbetsförmedlingen inte har kunnat skaffa ett arbete. De skall inte heller ha kunnat erbjudas en lämplig

utbildning. Placering i ungdomslag skall därmed ses som en åtgärd som tillgrips i sista hand. Vidare uttalade sig utskottet för följande ändringar i regeringsförslaget till lagstiftning om verksamheten med ungdomslag. Dessa ändringsförslag – som antogs av riksdagen – föregicks av en överenskommelse mellan företrädarna i utskottet för socialdemokraterna, moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet.

Verksamheten förbehålls som nämnts ungdomar i åldern 18–19 år. Den får nu även omfatta förståndshandikappade ungdomar i åldern 20–24 år.

Med offentliga arbetsgivare som skall anordna arbete i ungdomslag avses staten, kommuner, landstingskommuner, kommunalförbund, församlingar och kyrkliga samfälligheter. Med sådana arbetsgivare jämställs kommunala och landstingskommunala företag. Syftet med denna vidgning av kretsen av arbetsgivare var att underlätta kommunernas möjligheter att finna lämpliga arbetsuppgifter. När det gäller andra enskilda arbetsgivare anförde utskottet följande.

Utskottet anser att det kan finnas andra avgränsade arbetsuppgifter hos enskilda arbetsgivare som kan vara lämpliga för de ungdomar som ingår i ett ungdomslag. Det förutsätts då att dessa arbetsuppgifter inte skulle komma att utföras utan ungdomslagets medverkan och att andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte är lämpligare.

När det uppstår fråga om en sådan vidgning av arbetsområdet bör samma ordning tillämpas för handläggningen som beträffande enskilda beredskapsarbeten. Till detta uttalande från utskottets sida fogades en erinran om att utskottet i betänkandet AU 1983/84:8 (s. 28) framhållit som angeläget att länsarbetsnämnderna och arbetsförmedling, arbetsgivarna och de fackliga organisationerna var för sig verkar för smidiga kontaktvägar sinsemellan så att man bättre än i dag får snabba och obyråkratiska beslutsgångar vid handläggningen av ärendena om anvisning av arbetssökande till enskilda beredskapsarbeten.

Dessutom bestämdes att skogsvårdsstyrelserna får låta ungdomar i ungdomslag utföra arbete åt enskilda arbetsgivare inom skogsbruket.

Innan arbetsförmedlingen anvisar arbete i ungdomslag skall samråd ske med ungdomarna. Anvisningen skall föregås av ett ingående samtal mellan arbetsförmedlaren och de unga. Det är arbetsförmedlingens ansvar att stödja ungdomarna och företräda deras intressen vid placering i anställning vare sig det sker på den öppna arbetsförmedlingen eller i ungdomslag.

Arbetstiden skall vanligen vara fyra timmar per arbetsdag. Ungdomar med rätt till ersättning från arbetslöshetskassa samt förståndshandikappade ungdomar har dock rätt att välja att arbeta på heltid. Möjlighet infördes för arbetsgivaren att på egen bekostnad låta utsträcka arbetstiden för ungdomar som är försörjningsskyldiga eller för vilka det annars finns starka personliga skäl att arbeta mer än halvtid. Därutöver gäller att arbetsgivaren på egen bekostnad i särskilda fall kan utsträcka arbetstiden på grund av arbetets art.

Arbete i ungdomslag bör varvas med utbildning. Det framhölls från utskottets sida att stora ansträngningar bör göras av kommunerna att erbjuda ungdomarna utöver arbete även utbildning i det arbete som utförs på arbetsplatsen och inom områden som kan stärka ungdomarnas ställning på arbetsplatsen. Ett särskilt statsbidrag om 20 kr. per dag och ungdom infördes. Bidraget får användas av kommunerna vid finansieringen av utbildningskostnaderna eller för att stimulera ungdomarna att delta i utbildningen.

Utöver vad ovan redovisats gjordes vissa uppmjukningar i regeringsförslagets regler om avstängning från arbete i ungdomslag. Det anmäldes att ungdomar som i stället för att arbeta i ungdomslag tar upp egen verksamhet skall kunna få bidrag med 600 kr. per vecka under sex månader med möjlighet att förlänga den tiden till ett år.

I ett avslutande avsnitt om genomförande och utvärdering av verksamheten anfördes följande, vilket på utskottets förslag gavs regeringen till känna:

Det snabba utarbetandet av de förslag som nu föreligger leder också till krav på en fortlöpande uppföljning så att regeringen vid behov kan lägga fram förslag till modifieringar av det regelsystem som skall styra verksamheten med ungdomslag. Regeringen bör återkomma med en redovisning av verksamheten i ungdomslag under hösten 1984. Förslag till ändringar i regelsystem m. m. kan därefter lämnas senast i budgetpropositionen i januari 1985. Utskottet vill särskilt peka på två frågor som bör uppmärksammas i utvärderingen. Det gäller arbetstidens längd och kretsen av arbetsgivare som får driva ungdomslag.

När det gäller arbetstidens längd har utskottet i det föregående lagt förslag som dels ger kommunerna möjlighet att i vissa fall förlänga arbetstiden utöver föreslagna fyra timmar, dels förbättrar förutsättningarna att kombinera arbete i ungdomslag med utbildning. Dessa förslag underlättar för kommunerna att kombinera arbete och utbildning så att den unge kan erbjudas aktiviteter under en tid som närmare svarar mot normal arbetstid. Enligt utskottets mening är det angeläget att de samlade aktiviteterna leder till att ungdomarna får en dagsrytm som är anpassad till arbetslivets villkor.

Utskottet vill förordna att frågan om arbetstidens förlängning tas upp till förnyad prövning i samband med utvärderingen. Därvid bör hänsyn tas till de fördelar den enskilde unge får genom en förlängning av den dagliga arbetstiden men också till reformens såväl statsfinansiella som samhälls-ekonomiska och sociala effekter. Vidare bör i diskussionen vägas in de behov som finns hos andra grupper av arbetssökande.

I fråga om kretsen av arbetsgivare som får driva ungdomslag har utskottet i det föregående förordnat en sådan utvidgning att även kommunala bolag m. m. kan innefattas. Utskottet har också förordnat andra utvidgningar som får göras av kommunen, länsarbetsnämnden och skogsvårdsstyrelsen. När det gäller åtgärder för ungdomar i den aktuella åldern inom det privata näringslivet vill utskottet hänvisa till den förstärkning av åtgärderna som beslutet om rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten innebär.

Utskottet utgår ifrån att den samlade medelsarsenalen för 18–19-åringar används på ett flexibelt sätt och att länsarbetsnämnderna i resp. län

samordnar de olika åtgärderna så att de får så god effekt som möjligt. Utskottet vill emellertid tillägga att de nu nämnda besluten om åtgärder för 18–19-åringar dvs. rekryteringsplatser, enskilda beredskapsarbeten och den nu föreslagna utbyggnaden av regelsystemet för ungdomslag medför att åtgärdsarsenalen för denna åldersgrupp nu är mångskiftande och delvis otillräckligt samordnad. Regeringen bör därför överväga om det behövs en ändring i någon del av åtgärdssystemet för 18–19-åringarna.

Sedan läsåret 1980/81 bedrivs försök med gymnasial lärlingsutbildning. Denna har varit mycket framgångsrik. Vid den utvärdering av verksamheten hittills som gjorts av skolöverstyrelsen har det visat sig att 96 av 100 lärlingar får fast arbete i företagen och att de övriga får anställning utanför företagen. En viss utbyggnad av denna utbildning kommer att ske innevarande läsår enligt riksdagens nyligen fattade beslut. Från de synpunkter arbetsmarknadsutskottet har att företräda är det önskvärt att en ytterligare utbyggnad kommer till stånd redan under innevarande budgetår i den utsträckning detta visar sig vara praktiskt möjligt.

Regeringen bör vidare föreslå eventuellt nödvändiga åtgärder för en bättre samordning av ungdomsplatserna inom skolans uppföljningsansvar och ungdomslagen. Likaså bör regeringen i samband med utvärderingen av ungdomslagen ta hänsyn till och ge förslag om åtgärder med anledning av riksdagens uttalande att ett samlat ansvar bör tas för hela ungdomsgruppen under 21 år.

Slutligen godkände riksdagen vad utskottet anfört i betänkandet om kollektivavtal för arbetslivspraktik i ungdomslag:

Enligt vad utskottet inhämtat har vissa parter som berörs av ungdomslagen redan inlett förberedande diskussioner med syfte att komma fram till ett särskilt avtal för ungdomslagsverksamheten. Det är enligt utskottets mening mycket viktigt att kollektivavtal för arbetslivspraktik i ungdomslag kommer till stånd över hela arbetsmarknaden. Detta blir en ytterligare garanti för att alla skall göra sitt yttersta för att ungdomarna skall kunna beredas nödvändig arbetslivspraktik i stället för att hänvisas till öppen arbetslöshet och kontantstöd enbart.

Motionsförslagen

För den nu inledda verksamheten med ungdomslag lägger regeringen fram förslag beträffande anslagsgivningen för nästa budgetår. Till den frågan återkommer utskottet i ett avsnitt senare i betänkandet. I motionerna läggs fram följande synpunkter och förslag beträffande den fortsatta inriktningen av verksamheten.

Vänsterpartiet kommunisterna tar i motion 1049 upp arbetsmarknadsåtgärdernas innehåll och syfte till diskussion och förespråkar att dessa åtgärder bör kopplas till bl. a. utbyggnaden inom den offentliga sektorn. Arbete och/eller studier bör på ett organiserat sätt leda över till fastare anställningsformer. Bristerna i ungdomslagen bör rättas till, och regeringen bör därför lägga fram förslag om att *full tid i form av arbete och utbildning* skall erbjudas alla, i enlighet med den s. k. Örebromodellen. Merkostnaden uppskattas till 300 milj. kr. Motionärerna tillägger att detta är ett något lägre belopp än som erbjudits frizonsföretag i form av slopade socialavgifter.

Med åberopande av den svåra situationen för *ungdomar i Värmland* föreslår Björn Samuelson (vpk) i motion 877 att man i det länet gör en temporär utvidgning av ungdomslagen. Dessa skall få sysselsätta ungdomar i åldersgrupperna 16–20 år. Arbetstiden bör vara åtta timmar per dag med lön enligt kollektivavtal. Ungdomslagen skall främst arbeta i offentlig verksamhet, men även privat verksamhet skall kunna ifrågakomma, varvid företagen förutsätts betala halva lönekostnaden. I förekommande fall skall kontant arbetsmarknadsstöd kunna betalas ut. Verksamheten avses bli finansierad med en extra värnsskatt, utformad som en progressiv skatt på aktiebolagsvinster. Motionären yrkar att regeringen skall lägga fram förslag till en sådan verksamhet, att drivas på prov i Värmlands län under perioden augusti 1984–december 1985.

Som framgått av utskottets redogörelse i det föregående föregicks lagstiftningen om ungdomslag av en politisk uppgörelse om verksamhetens inriktning och utformning. Det ingick i uppgörelsen att verksamheten skall följas och utvärderas med redovisning för riksdagen redan i höst och med förslag till regeländringar m. m. senast i 1985 års budgetproposition. I den föregående framställningen har redovisats de frågor som bör uppmärksammas vid utvärderingen, bland dem möjligheten att förlänga arbetstiden. Med hänsyn därtill finns det inte behov att på det sätt som begärs i motion 1049 åter aktualisera frågan om arbetstiden i ungdomslagen och avvägningen mellan arbete och utbildning. Motionen avstyrks sålunda. Inte heller är utskottet berett att förorda att man för ett speciellt län inför en avsevärt utvidgad verksamhet med ungdomslag, och därför avstyrker utskottet även motion 877.

Alf Wennerfors m. fl. (m) erinrar i motion 916 om att riksdagens beslut om ungdomslag föregicks, under hotet om ett regeringsnederlag, av överläggningar mellan socialdemokraterna, moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet. Den kompromiss som slutgiltigt blev riksdagens beslut innebar förändringar i ungdomslagens utformning som ger denna verksamhet väsentligt förbättrade förutsättningar. Den enskilda sektorn öppnades för ungdomslagen. Utbildningsmålet sattes betydligt högre än i regeringens ursprungliga förslag. Motionärerna anför vidare att riksdagen uttalade sig för behovet av särskilda avtal för ungdomar på hela arbetsmarknaden och att den dagliga arbetstiden så snart som möjligt skulle omfatta hel dag. Riksdagen beställde också en utvärdering av ungdomslagens verksamhet under hösten 1984. Om dessa förändringar och de överväganden som de kan medföra har arbetsmarknadsministern intet att anför i budgetpropositionen. Motionärerna hemställer att regeringen skall ges till känna vad som i motionen anförts angående *verksamheten i ungdomslag*.

Därutöver går motionärerna in på frågan om medelsbehovet för verksamheten under nästa budgetår. Den frågan behandlas i ett senare avsnitt.

I motion 1336 av Sten Svensson (m) och Björn Körlof (m) understryks att när ekonomiskt stöd utgår till ungdomar bör krav ställas på motprestation i form av samhällstjänst. Arbetstiden för ungdomslagen bör förlängas och

möjligheterna vidgas att placera ungdomar i privata företag. Vidare framhåller motionärerna att arbete i ungdomslag bör tillgripas som en sista utväg när andra möjligheter till sysselsättning inte står till buds.

Centerpartiet anför i motion 568 att riksdagen inte nu bör ändra det beslut som fattades i slutet av höstriksdagen. Det är viktigt att erfarenhet nu kan vinnas av den nya verksamheten. Men riksdagen bör genom en skrivelse till regeringen understryka att de väsentliga förändringar av propositionen som riksdagsbeslutet faktiskt innebar också får en direkt motsvarighet i den praktiska tillämpningen. Det bör vara regeringens uppgift att aktivt verka för att arbete i ungdomslag också i praktiken kommer till stånd hos enskilda arbetsgivare och att arbetstiden i ungdomslagen i väsentlig utsträckning kan förlängas utöver fyra timmar. Vidare bör regeringen, i kontakt med parterna på arbetsmarknaden, initiera överläggningar om kollektivavtal för arbetslivspraktik i ungdomslag. Motionärerna erinrar om att den av riksdagen begärda utvärderingen även skall ta hänsyn till möjligheterna att få med 20-åringarna i ungdomslagen. Slutligen vill motionärerna att utvärderingen skall redovisa effekterna av de justeringar som vid riksdagsbehandlingen gjordes i regeringens förslag.

Folkpartiet betonar i motion 2507 vikten av att regeringen fortlöpande följer utvecklingen och redovisar en utvärdering på det sätt som utskottet har förordat. Enligt folkpartiets mening är det angeläget att det av redovisningen kommer att framgå hur många deltagare i ungdomslagen som under året erbjuds reguljära heltidsjobb och vad som händer med de ungdomar som lämnar ungdomslagen därför att de under året fyller 20 år.

När lagstiftningen om ungdomslag behandlades av riksdagen i december räknade man med att det inledningsvis skulle uppstå problem med att få fram och anvisa platser åt de arbetslösa ungdomarna. Kommuner och myndigheter hade kort tid på sig att förbereda verksamheten, och därtill kom de ändringar i regeringsförslaget som vidtogs av riksdagen. Lagtexten och statsbidragsförordningen kom ut av trycket i Svensk författningssamling först den 29 december, dvs. endast ett par dagar före ikraftträdandet.

Icke desto mindre kan nu konstateras att verksamheten snabbt kommit i gång och att den redan från början fått en stor volym. I proposition 26 (bilaga 1 s. 23) beräknades att verksamheten skulle byggas upp successivt under våren 1984 och att den skulle komma att omfatta upp till 20 000 ungdomar. Vid en interpellationsdebatt i kammaren den 24 februari meddelade arbetsmarknadsministern att 14 000 ungdomar anvisats arbete i ungdomslagen i slutet av januari. En vecka senare hade antalet vuxit till 22 000. Flertalet, eller 15 000, arbetade i kommunala ungdomslag. Vid månadsskiftet februari-mars uppgick totalantalet ungdomar till 24 600. På många orter hade det faktiskt visat sig möjligt att få fram fler platser än som behövs. Med tanke på de inledningsvis berörda förutsättningarna för verksamhetens start måste erkännas att det från kommunernas, arbetsmarknadsmyndigheternas och övriga berörda parter sida gjorts ett imponerande arbete för att

verksamheten skulle komma i gång så snabbt och problemfritt som möjligt. Men det kan också förefalla som om behovet av sysselsättning i denna form överstiger vad som från början kalkylerats.

Det säger sig självt att en verksamhet av denna karaktär som arbetar efter delvis helt nya förutsättningar och har en stor volym noga måste följas och anpassas till de erfarenheter som görs efter hand. Som redovisats i det föregående lade utskottet i betänkandet AU 1983/84:12 stor vikt vid uppföljningen och skisserade utförligt de riktlinjer som borde gälla för verksamhetens utvärdering. Vid interpellationsdebatten den 24 februari informerade arbetsmarknadsministern om de uppdrag som med anledning av riksdagens begäran om utvärdering har lämnats till AMS, skolöverstyrelsen samt delegationen för arbetsmarknadsforskning (EFA) som kommer att anlita sociologiska institutionen i Göteborg och ett fristående konsultföretag.

Utvecklingen av den nu inledda verksamheten med ungdomslag och det sätt varpå denna följs upp har uppmärksammats i motionerna från moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet. Genom motionerna understryks den vikt som måste tillmätas de synpunkter på verksamhetens inriktning som anlades från riksdagens sida genom höstens beslut. Utskottet har samma uppfattning och erinrar ännu en gång om att skrivningarna i betänkandet AU 12 – som utgör underlaget för riksdagens beslut – kom till efter en överenskommelse mellan socialdemokraterna och de nyssnämnda partiernas företrädare i utskottet.

En av de punkter i överenskommelsen som senare kommit att särskilt diskuteras gäller placeringen av ungdomar på enskilda arbetsplatser. Överenskommelsen innebar i den delen, som tidigare nämnts, att kommunerna får låta ungdomar i ungdomslag utföra arbete åt enskilda arbetsgivare. Det bör observeras att ungdomarna även i sådana fall har kommunen som arbetsgivare. Det har i ett skede av debatten ifrågasatts om riksdagens intentioner beträffande möjligheterna att utnyttja enskilda platser skulle komma att följas. Även den formella handläggningen av frågor om att placera ungdomar på enskilda arbetsplatser har kritiserats. Hänsynen till den unges önskan om arbetsplats har betonats.

I början av februari var ca 600 ungdomar i arbete på enskilda arbetsplatser. I den förutnämnda interpellationsdebatten pekade arbetsmarknadsministern på att vissa försäkringsfrågor visat sig vara ett praktiskt problem. Dessa har numera kunnat lösas. När det gäller handläggningen har kritiken gällt att placeringen på enskilda arbetsplatser förutsätter medgivande av länsarbetsnämnd. Det bör erinras om att på de enskilda arbetsplatserna är ungdomslag en av flera alternativa stödmöjligheter. Andra former av stöd är rekryteringsbidrag och enskilda beredskapsarbeten. I fråga om handikappade ungdomar kan också lönebidrag utnyttjas. Vid bedömningen av frågan bör beaktas att riksdagen har fastslagit som ett villkor för placering på enskilda arbetsplatser att andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder än ungdomslag i

första hand skall prövas. Ett andra villkor är att arbetsuppgifterna inte skulle komma att utföras utan ungdomslagets medverkan. Med hänsyn härtill måste under alla förhållanden göras en bedömning om förutsättningar föreligger för att ta enskilda arbetsplatser i anspråk. Bedömningen måste ske inom arbetsmarknadsverket. Det kan ha varit rimligt att man i verksamhetens inledningskede förlagt prövningen till länsarbetsnämnderna, av exempelvis det skälet att man för resp. län får en enhetlig bedömning.

Arbetsmarknadsministern har upplyst om att arbetsmarknadsverkets ledning och parterna på det kommunala området den 22 februari haft överläggningar om hur man på ett praktiskt och enkelt sätt skall hantera frågorna om placering av ungdomar på enskilda arbetsplatser. Med hänsyn härtill bör det föreligga förutsättningar för att snabbt decentralisera beslutanderätten i dessa frågor till arbetsförmedlingen.

När det gäller avvägningen mellan stödformerna vill utskottet för övrigt inte utesluta att det längre fram kan visa sig att rekryteringsbidrag och enskilda beredskapsarbeten företrädesvis kommer att användas i de större företagen medan placeringar via ungdomslag kommer att utnyttjas särskilt för de små företagen. Detta är något som får framgå av den fortsatta utvecklingen.

I centerpartiets och folkpartiets motioner förordas att några ytterligare frågor belyses genom den av riksdagen begärda utvärderingen av verksamheten med ungdomslag. Centerpartiet pekar således på effekterna av de justeringar i regeringsförslaget som riksdagen gjorde. Folkpartiet önskar besked om hur många deltagare i ungdomslag som får erbjudanden om heltidsjobb och om hur det går för de ungdomar som slutar i ungdomslagen på grund av att de fyller 20 år. Utskottet utgår från att utvärderingen inte strikt omfattar enbart frågor som tagits upp av utskottet i betänkandet AU 12. De frågor som motionerna berör faller på ett naturligt sätt in i utvärderingsarbetet. Det är önskvärt att även andra frågor kan komma att tas upp i sammanhanget. Ungdomslagen har, som förut påpekats, snabbt fått en betydande omfattning. Det har sagts att verksamheten redan på grund av sin volym blivit ett problem vid ackvireringen av platser för den obligatoriska praktik som ingår i vissa studievägar. Det bör undersökas om sådana problem har uppstått. Det skulle vidare vara av värde att få uppmärksammat om verksamheten med ungdomslag får undanträngningseffekter på andra former av arbetsmarknadspolitiska åtgärder vilka som regel har en lägre subventionsgrad än ungdomslagen.

Ungdomslagen är i början av sin verksamhet, och det är ännu för tidigt att säga vilken slutgiltig form de kommer att få. Vid verksamhetens tillkomst har från statsmakternas sida betonats att placeringen i ungdomslag är att se som en sista utväg att tillgripas när varken ungdomarna själva eller arbetsförmedlingen kunnat skaffa ett annat arbete och lämplig utbildning inte heller kan erbjudas. Med hänsyn till detta och till att ungdomslagen redan från starten har fått en stor volym finns anledning att ånyo understryka

ungdomslagens karaktär av en övergångsanordning eller sluss till arbeten på den öppna marknaden. En bred enighet råder om att inläsningseffekter skall undvikas och att ungdomslagen skall utgöra ett temporärt stöd åt de ungdomar som av olika skäl har särskilda problem att klara övergången mellan skola och arbetsliv. Det är mot den bakgrunden utskottet i detta liksom i tidigare sammanhang har understrukit betydelsen av att man utnyttjar de alternativa åtgärder som står till buds, nämligen aktiva förmedlingsinsatser med understöd av rekryteringsbidrag och enskilda beredskapsarbeten liksom av utbildningsåtgärder inte minst i form av lärlingsutbildning såsom utskottet i det föregående har uttalat sig om.

De uttalanden som utskottet med anledning av motionerna 568, 916, 1336 och 2507 gjort om ungdomslagen och uppföljningen av denna verksamhet bör godkännas av riksdagen.

Ungdomsföretagande m. m.

Vid behandlingen i höstas av ungdomslagen uppmärksammades olika initiativ som görs lokalt för att bistå ungdom som vill lösa sina problem med sysselsättning och försörjning genom att starta egen verksamhet. Till sådana frågor återkommer några motioner.

Sålunda uttalar Alf Wennerfors m. fl. (m) i motion 916 att intresset bland ungdomar för egetföretagande har vuxit. Många ungdomar vill lösa sina arbetslöshetsproblem genom att satsa på egna företag, även på okonventionella områden. Hindren är dock stora och nyföretagandet bland ungdomar bör ägnas ökad uppmärksamhet. Det bör uppdras åt regeringen att våren 1985 förelägga riksdagen förslag till åtgärder som underlättar nyföretagande bland ungdomar.

Sten Svensson (m) och Björn Körlof (m) pekar i motion 1336 på möjligheten att bygga ut ett utbildningsprogram benämnt Ung Företagsamhet med en verksamhet som också omfattar arbetslösa ungdomar.

Börje Hörnlund m. fl. (c) framhåller i motion 734 att de ungdomar som vill starta egen verksamhet antingen själva eller tillsammans med andra behöver utbildning, stöd från andra mer erfarna människor samt hjälp till etableringar vid sidan av ordinarie stödformer. Motionärerna föreslår att ett belopp av 50 milj. kr. i inledningsskedet avsätts för att främja ett ökat ungdomsföretagande. Beloppet bör få disponeras av utvecklingsfonderna som skall ha till uppgift att fördela medlen och finna formerna för deras användning utan byråkratiska regler. Motionärerna anser att det föreslagna beloppet, 50 milj. kr., skall anvisas från anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder.

Det intresse att starta egen verksamhet som finns bland ungdomar stöds ekonomiskt av statsmakterna från det för innevarande budgetåret anvisade anslaget Medel för åtgärder för att främja rekrytering till industrin m. m. Inom det anslaget har avsatts 11 milj. kr. till särskilda projekt för arbetslös ungdom, däribland start av eget företag. Bidragsansökningarna handläggs av en arbetsgrupp inom Barn- och ungdomsdelegationen med biträde av

arbetsmarknadsstyrelsen. Vidare kan ungdomar, 18–19 år, som i stället för arbete i ungdomslag driver egen rörelse få bidrag med upp till 600 kr. i veckan under sex månader med möjlighet att förlänga den tiden med ytterligare sex månader. Detta bekostas från anslaget till ungdomslagen. Det kan vidare nämnas i sammanhanget att regeringen har beviljat stiftarna av den s. k. All-Fix-verksamheten bidrag för åren 1983 och 1984 med 130 000 resp. 150 000 kr. När det gäller utbildning har förutskickats att särskilda "Starta egetkurser" skall kunna anordnas på AMU-centra (jfr prop. 1982/83:150 bilaga 3 s. 13).

Den stödverksamhet som nu inletts bör kunna ge en värdefull vägledning när man skall bedöma behovet av att komplettera samhällets insatser för att främja nyföretagandet i landet med särskilda åtgärder till förmån för egetföretagande bland ungdomar. En första avstämning av behovet av sådana åtgärder bör kunna göras i höst i samband med utvärderingen av verksamheten med ungdomslag. Då bör man t. ex. kunna ha en överblick över Barn- och ungdomsdelegationens detta budgetår bedrivna projektverksamhet för arbetslösa ungdomar. Sannolikt kommer man att på detta område behöva pröva sig fram stegvis allteftersom man tillgodogör sig nya idéer och uppslag, och utskottet utgår från att regeringen återkommer utan dröjsmål i frågan i de fall det är aktuellt med nya åtgärder som kräver riksdagens medverkan. Det bör därför inte nu begäras av regeringen att den, såsom yrkas i motion 916, skall lägga fram förslag om åtgärder till förmån för nyföretagande bland ungdomar vid en viss tidpunkt, nämligen våren 1985. Det anförda innebär att motionerna 916 och 1336 avstyrks i aktuella delar.

När det gäller förslagen i motion 734 anser utskottet det vara tveksamt om, som motionärerna synes mena, en satsning med 50 milj. kr. på nyföretagande bland ungdomar automatiskt leder till motsvarande kostnadsminskning för beredskapsarbeten och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Med hänsyn härtill och till vad ovan anförts om behovet av att gå fram stegvis är utskottet inte berett att stödja en satsning av den storlek det här är fråga om varför motionen avstyrks.

I motion 876 föreslår Erik Olsson (m) att sysselsättning skapas för ungdomar i Norrland genom att de får *bedriva försäljning av kaffe m. m. på tåg*.

En försäljning av det slaget förekommer redan som ungdomslagsverksamhet. Någon åtgärd med anledning av motionen är därför enligt utskottets mening inte påkallad.

Bengt Kronblad m. fl. (s) föreslår i motion 569 att arbetslösa ungdomar bereds sysselsättning genom lokala *insatser på den konsumentpolitiska sektorn*.

Sådana insatser, anpassade till ungdomarnas ålder och erfarenhet, bör kunna fullgöras inom ramen för ungdomslagen. Ett initiativ från regeringens sida av det slag som begärs i motionen är därför inte behövligt, varför densamma avstyrks av utskottet.

Andra stödåtgärder för arbetslösa ungdomar

Folkpartiet förordar i motion 2507 att beredskapsarbeten anordnas i form av *projektanställning för arbetslösa akademiker*. Tanken är att bidrag skall kunna ges till arbetsgivare som anställer akademiker för ett visst projekt. En stödverksamhet av denna modell sägs ha prövats i Danmark. Ett liknande yrkande framställdes av folkpartiet förra året utan att leda till någon riksdagens åtgärd (jfr AU 1982/83:21 s. 76).

När en väsentligt ökad arbetslöshet bland nyexaminerade akademiker inträdde samtidigt med konjunkturnedgången under förra delen av 1970-talet började beredskapsarbeten att tillgripas även för sådana arbetslösa. Åtgärden kompletterades med särskilda AMU-kurser för högutbildade.

Arbetslösheten bland akademiker har hittills varit låg jämfört med andra arbetstagargrupper, särskilt för de akademiker som är etablerade på arbetsmarknaden. Andelen arbetslösa medlemmar i akademikernas arbetslöshetskassa var 0,6 % i januari månad såväl i år som i fjol. Situationen för de nyexaminerade kan dock på nytt göra det aktuellt att i vidgad omfattning tillgripa beredskapsarbeten för akademiker. Enligt huvudregeln skall beredskapsarbeten omfatta uppgifter som faller utanför den ordinarie verksamheten på arbetsplatsen. En hänvisning till beredskapsarbeten för den kategori arbetstagare det här gäller kan därför i realiteten sägas innefatta hänvisning till ett visst projekt. Motionen innehåller således inte förslag till en i princip ny anordning utan förespråkar snarast en ökad insats av beredskapsarbeten för en viss grupp arbetslösa. Liksom tidigare bör det från riksdagens sida förutsättas att arbetsmarknadsmyndigheterna vid fördelningen av de medel som ställs till deras förfogande noga prövar de skilda åtgärdsbehoven med hänsyn till den sysselsättningsituation som då råder. Utskottet anser sig med andra ord inte böra biträda motion 2507 i denna del.

Sten Svensson (m) och Björn Körlof (m) föreslår i motion 1336 som ytterligare åtgärder för att öka möjligheterna till sysselsättning för arbetslösa ungdomar dels att *bidraget till enskilda beredskapsarbeten* höjs till 75 % av lönekostnaderna, dels att beredskapsarbeten i kombination med arbetsmarknadsutbildning skall kunna utföras även på den enskilda sektorn.

Bidraget till enskilda beredskapsarbeten sänktes i höstas från 75 till 50 % av lönekostnaderna i samband med att det nya rekryteringsbidraget infördes (jfr AU 1983/84:8 s. 26 f.). Det är enligt utskottets uppfattning inte aktuellt att nu återföra bidraget till den tidigare högre nivån. I höstas godkände riksdagen också ett förslag från regeringen om varvning av beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning (jfr AU 1983/84:8 s. 25). Det förutsattes att beredskapsarbetena anordnas inom den kommunala sektorn. Verksamheten har inte kommit i gång varför praktiska erfarenheter saknas om behovet att utsträcka praktikmöjligheterna enligt förslaget i motionen. Denna avstyrks i de nu behandlade delarna. Utskottet återkommer i ett efterföljande avsnitt till frågan om beredskapsarbeten som inte primärt är

kopplade till sysselsättning av ungdomar och får i det sammanhanget på nytt anledning överväga bidragsnivån vid beredskapsarbeten.

Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader m. m.

Förvaltningskostnaderna avser i huvudsak lönekostnader och andra omkostnader för personalen vid AMS, länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen samt kostnader för lokaler och automatisk databehandling (ADB). I en programbudget skall förvaltningskostnaderna belasta varje program. Liksom tidigare särredovisas arbetsmarknadsverkets totala förvaltningskostnader.

Av den följande sammanställningen framgår att förvaltningskostnaderna under nästa budgetår beräknas till ca 1 093 milj. kr.

	1983/84	Beräknad ändring 1984/85	
		AMS	Föredraganden
Personal	5 495 (1) +	500	-
Utgiftsposter			
Lönekostnader	752 935 000 (2)	+ 78 341 000	+30 732 000
Personalutbildning	13 104 000	+ 6 867 000	+ 227 000
Rescersättningar	12 374 000	+ 4 524 000	+ 505 000
Expenser	42 824 000	+ 13 754 000	+ 858 000
Städkostnader	35 345 000	+ 4 336 000	+ 852 000
ADB-administration	7 388 000	+ 2 357 000	+ 1 054 000 (3)
Lokalkostnader			
a) AMS	23 051 000	+ 2 732 000	+ 420 000
b) Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen	159 056 000	+ 34 372 000	+ 2 622 000
Arvoden	5 419 000	+ 981 000	- 137 000
Sjukvårdskostnader	2 229 000	+ 749 000	+ 145 000
Kapitalkostnader	2 058 000	+ 442 000	- 58 000
Summa	1 055 783 000	+149 455 000	+37 220 000

(1) Avser tjänster som finansieras över de gemensamma förvaltningskostnaderna.

(2) Av beloppet avser 22 100 000 kr. engångsanvisningar.

(3) Av beloppet avser 200 000 kr. en engångsanvisning.

I följande sammanställning redovisas det totala antalet tjänster, tjänstgörande, årsarbetare samt lönekostnader inom arbetsmarknadsverket den 1 juli 1983. Finansiering sker dels över de gemensamma förvaltningskostnaderna, dels över programanslag.

Sammanställning över totala antalet tjänster, tjänstgörande, årsarbetare och lönekostnad 83-07-01, finansierade dels över de gemensamma förvaltningskostnaderna, dels över programanslag

Placering	Antal tjänster	Antal tjänstgörande	Antal årsarbetare	Lönekostnad 1 000-tal kr.
AMS	803	716	662	98 504
Länsarbetsnämnderna	1 874	1 906	1 717	246 160
Arbetsförmedlingen	5 379	5 627	4 980	680 119
AMU- och flyktingförläggningar	284	285	241	33 000
Arbetsmarknadsinstitut	2 406	2 529	2 207	301 850
Regionkontor	701	656	612	83 804
SUMMA	11 447	11 719	10 419	1 443 437

I propositionen redovisas även följande sammanställning över fördelningen av lönekostnaderna budgetåret 1983/84.

Fördelning av lönekostnader budgetåret 1983/84 (1 000-tal kr.)

Gemensamma förvaltningskostnader	780 082
Arbetsmarknadsutbildning	95 500
Flyktingverksamhet	43 176
Beredskapsarbeten	101 500
Ami-organisationen	301 850
Arbetsmarknadsinformation m. fl.	8 329
Anställda med lönebidrag	113 000
SUMMA	1 443 437

Under avsnittet Förvaltningskostnader hemställs att riksdagen skall medge att regeringen får bemyndiga AMS att under budgetåret 1984/85 besluta om avskrivning av lånefordran som uppkommit inom arbetsmarknadsverket under i propositionen angivna förutsättningar.

Som tidigare nämnts förutsätts i propositionen att det även under kommande budgetår kommer att behövas betydande insatser inom arbetsmarknadspolitiken.

Medlen för arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader beräknas i budgetpropositionen med utgångspunkt i huvudförslaget, dvs. en neddragning av de administrativa kostnaderna med 2 % efter pris- och löneomräkning. För främst personal inom arbetsförmedlingen föreslås emellertid även för nästa budgetår att medel avsätts utöver huvudförslaget. Lönemedlen tillförs 22,7 milj. kr. för detta ändamål. Av detta belopp avses 4 milj. kr. för

tillfälliga förstärkningar inom arbetsförmedlingen för insatser i krisdrabbade branscher och regioner och 18,7 milj. kr. för omfördelning inom verket till i första hand företagsinriktade insatser. Dessa insatser har delvis finansierats genom omprioriteringar.

För att möjliggöra en större flexibilitet i personalrekryteringen bör enligt propositionen AMS i fortsättningen få rätt att inom ramen för tillgängliga lönedel själv välja om rekrytering skall ske direkt till vakanta tjänster eller om särskilda rekryteringstjänster skall inrättas. Löner för vissa tjänstemän vid AMS som nu belastar delprogrammet Metodutveckling, forskning och utbildning inom anslaget C 6. Yrkesinriktad rehabilitering bör enligt propositionen i fortsättningen finansieras över de gemensamma förvaltningskostnaderna.

I propositionen anmäls att en tjänst som avdelningschef vid AMS skall dras in. Härmed avses emellertid inte att någon ändring i AMS organisation skall göras. Ansvar för den avdelning som berörs bör enligt departementschefen övertas av överdirektören i AMS.

Slutligen föreslås att en viss utbyggnad av lokaler bör få ske som ett led i den pågående decentraliseringen och förstärkningen av arbetsförmedlingens kontorsnät. Lokaltillskottet bör få uppgå till högst 1 000 m² under nästa budgetår.

Frågan om *arbetsmarknadsverkets personalresurser* behandlas i motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m). Enligt motionärerna bör de totala arbetsförmedlande resurserna förstärkas. Detta bör ske genom att resurser motsvarande 100 tjänster överförs från AMS centralt och från länsarbetsnämndernas administrationer till arbetsförmedlingarna. Regeringens förslag till förstärkning av personalresurserna avstyrks i motionen.

I detta sammanhang föreslår motionärerna vidare bl. a. vidgade möjligheter till förmedling i förvärvssyfte bland ungdomar fr. o. m. den 1 juli 1984, en överflyttning av tillsynen av de enskilda förmedlingarna till arbetsmarknadsdepartementet samt en avveckling av lagen om obligatorisk platsanmälan. Till dessa frågor återkommer utskottet senare i betänkandet.

Utskottet tillstyrker vad som anförs i propositionen beträffande personalresurserna inom verket under budgetåret 1984/85. Som tidigare redovisats kommer platsförmedlingen att prioriteras. I budgetpropositionen framhålls också att en omfördelning av befintliga personalresurser bör ske från central och regional administration till arbetsförmedlingen och då särskilt för att förstärka företagsinriktade insatser. Det pågående serviceprogramarbetet inom verket har f. ö. – som tidigare redovisats – till syfte att bl. a. förstärka den förmedlande verksamheten. Utskottet – som ställer sig bakom denna inriktning på verksamheten – avstyrker med hänvisning till det anförda yrkandet i motion 916 om en omfördelning av verkets personalresurser till förmån för den platsförmedlande verksamheten.

Utskottets ställningstagande innebär att även yrkandet i vpk-motionen 2060 om ett resurstillskott av två arbetsförmedlare vid vart och ett av

distriktskontoren för mer intensiva insatser för handikappade arbetsökande avstyrks. Utskottet vill tillägga att behovet av förstärkta förmedlingsinsatser för de arbetshandikappade f. n. prövas inom den statliga handikappkommittén.

I motionerna 701 av Wivi-Anne Cederqvist m. fl. (s) och 1933 av Gunnel Jonäng (c) och Gunnar Björk i Gävle (c) begärs *förstärkta förmedlingsinsatser i Gävleborgs län*. I motion 701 yrkas att länet bör komma i fråga för de i propositionen föreslagna särskilda medlen för insatser i krisdrabbade branscher och regioner resp. för omfördelning inom verket till i första hand företagsinriktade insatser. I motion 1933 föreslås att länet tillförs nya förmedlingstjänster, bl. a. genom omfördelning av resurserna mellan AMS och Gävleborgs län. Motionärerna pekar bl. a. på behovet av extra personal för genomförande av en pågående verksamhet i länet med intensiv arbetssökning i grupp.

Utskottet är medvetet om problemen i Gävleborgs län. Till följd av omstrukturering inom länets viktiga basnäringar är arbetslösheten förhållandevis hög. Enligt utskottets uppfattning bör det emellertid ankomma på AMS att fördela tillgängliga resurser efter de behov som föreligger i olika delar av landet. Utskottet utgår därvid från att Gävleborgs län kommer i fråga för ytterligare personalresurser om AMS vid sin avvägning anser det motiverat. De här aktuella motionerna avstyrks med hänvisning härtill.

Utskottet har tidigare i betänkandet berört arbetsmarknadsproblemen i Skåne. I motion 1076 av Eric Jönsson m. fl. (s) föreslås *förstärkta förmedlingsresurser i Skåne*. Motionärerna framhåller att ytterligare ca 50 förmedlare behövs i Malmöhus län och 15 förmedlare i Kristianstads län. I motion 1929 av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s) begärs ökade arbetsmarknadspolitiska resurser i Malmöhus län. I detta sammanhang behandlar utskottet yrkandena i motionen om ytterligare förmedlingsresurser och tillfälliga lokala arbetsförmedlingar i länet. Dessutom tar utskottet upp ett yrkande om ändrad användning av tidigare beslutade resurser med anledning av neddragning av personal vid Kockums varv i Malmö.

Utskottet vill beträffande kraven på förstärkta förmedlingsresurser hänvisa till vad ovan sagts om AMS ansvar för fördelningen av de totala förmedlingsresurserna. I sammanhanget bör erinras om den strävan som finns inom verket att prioritera förmedlingsinsatserna. AMS har även fattat beslut om ytterligare lokala förmedlingskontor.

Utskottet avstyrker med det anförda yrkandena i motionerna 1076 och 1929 om förstärkta förmedlingsinsatser i Skåne resp. Malmöhus län.

Riksdagen fattade våren 1983 med anledning av regeringens proposition 1982/83:147 om vissa varvsfrågor beslut om vissa åtgärder i syfte att underlätta omställningen bl. a. i Malmö med anledning av neddragningarna vid Kockums varv (AU 1982/83:26). Det gällde bl. a. förstärkt arbetsförmedling, utbyggd arbetsmarknadsutbildning och vissa sysselsättningsskapande åtgärder. Av de 10 milj. kr. riksdagen anslag för ändamålet har AMS

senare preliminärt fördelat 5,5 milj. kr. till insatser vid Kockums varv.

Som redovisas i motionen har de förhandlingar som under hösten 1983 ägt rum mellan parterna på Kockums varv resulterat i att de anställda som är äldst får lämna företaget först. Endast personer som fyllt 60 år kommer att bli uppsagda. Dessa kommer i sin tur att få särskilda ekonomiska uppgörelser. Enligt motionärerna – och länsarbetsnämnden – är det mot denna bakgrund inte meningsfullt att använda de särskilt anvisade medlen för sysselsättningskapande åtgärder för att göra insatser för de berörda individerna. Tillämpningsföreskrifterna för medlens användande bör därför enligt motionen ändras. Medlen bör kunna ges en alternativ användning för att underlätta arbetsförmedlingens arbete. I motionen pekar man på möjligheterna att anställa tillfällig personal vid arbetsförmedlingen, en utbyggnad av antalet terminaler eller en utvidgad arbetsmarknadsutbildning.

Enligt vad utskottet inhämtat har länsarbetsnämnden i Malmöhus län i skrivelse till AMS hemställt att de anvisade medlen för Kockums varv skall komma till användning för att underlätta arbetsförmedlingens arbete i Malmö kommun. Skrivelsen bereds f. n. inom verket. Med hänvisning till den prövning som sålunda pågår bör motionen i denna del avslås.

Utskottet tillstyrker det i propositionen föreslagna bemyndigandet för AMS att även under budgetåret 1984/85 besluta om *avskrivning av lånefordran* som uppkommit inom arbetsmarknadsverket. Bemyndigandet bör avse sådana fall som avses i propositionen.

Utskottet tar i detta avsnitt slutligen upp *riksdagens revisorers förslag 1983/84:7 angående arbetsmarknadsverkets personalsituation*.

På förslag av arbetsmarknadsutskottet har riksdagens revisorer genomfört en granskning av arbetsmarknadsverkets personalsituation. Granskningen har gjorts mot bakgrund av att verket under 1970-talet fått vidgade arbetsuppgifter och ett stort antal nya tjänster. Revisorerna har granskat hur verkets nya tjänster disponerats, personalfrånvarons storlek och orsaker samt hur verket fyller uppkomna vakanser.

Vid granskningen har framkommit att verket under 1970-talet har tillförts sammanlagt ca 3 500 tjänster, varav ca 2 100 s. k. förvaltningstjänster och ca 1 400 tjänster som verket haft rätt att inrätta på egen hand inom ramen för sak-/programanslag. Av det totala antalet nya förvaltningstjänster vid verket under 1970-talet har ca 75 % eller huvuddelen tilldelats arbetsförmedlingen. År 1980 genomfördes vissa organisatoriska förändringar som bl. a. innebar en överföring av personal från arbetsmarknadsverket till den nyinrättade Samhällsföretagsgruppen samt förstatligande av verksamheten med arbetsprövning m. m. genom inrättande av arbetsmarknadsinstitutet (AMI) inom verket. Nettoresultatet blir – om man bortser från AMI – att antalet tjänster inom verket sedan 1979 minskat med ca 750. Arbetsmarknadsverket hade vid ingången av budgetåret 1982/83 sammanlagt ca 11 900 tjänster och en personalvolym motsvarande ca 10 600 årsarbetare.

Utvecklingen med förlängd semester och ökade möjligheter till betald

frånvaro m. m. har enligt granskningsrapporten medfört att ca en tredjedel av tillskotten av tjänster till verket under 1970-talet absorberats och inte gett beräknat resurstillskott. Vidare påpekas att sjukfrånvaron är förhållandevis hög inom vissa organ inom verket samt att tillsättningen av vakanser tar jämförelsevis lång tid.

Det sätt på vilket arbetsmarknadsverkets personal och förvaltningskostnader redovisats i propositionerna till riksdagen har enligt granskningen gett en ofullständig bild av verkets resurser. Detta beror främst på att redovisningen av verkets personal till riksdagen begränsats till vad som tidigare angetts under myndighetsanslagen, medan tjänster som AMS haft rätt att inrätta på egen hand inom ramen för sak-/programanslag inte tagits med.

Slutligen kan nämnas att granskningsrapporten pekar på att förutsättningarna för en bättre personalredovisning för arbetsmarknadsverket avsevärt har förbättrats genom tillkomsten av statens personaladministrativa system (PI).

Riksdagens revisorer framhåller i sina överväganden med anledning av den genomförda granskningen beträffande *personalredovisningen* vid arbetsmarknadsverket att det varit svårt att få en entydig bild av personalsituationen vid verket, eftersom olika källor ger olika uppgifter.

Enligt revisorernas uppfattning finns det inte längre anledning att i propositionerna endast göra en delredovisning av verkets personal och förvaltningskostnader. Statens personaladministrativa system (PI), som används av verket, har medfört ökade möjligheter till en mera detaljerad personalredovisning. Arbetsmarknadsverkets personalredovisning bör ge information om personalresursernas fördelning på huvudkategorier på de olika organen inom verket, allt i linje med anvisningar och föreskrifter i budgethandbok och regleringsbrev för verket. Verket har f. ö. i sin anslagsframställning för budgetåret 1984/85 redovisat sin personal på detta sätt.

Genom att verket i sin anslagsframställning ändrat sin personalredovisning i enlighet med vad som föreslagits i granskningsrapporten föreligger numera enligt revisorerna förutsättningar för att verkets hela personal skall kunna redovisas i propositionerna till riksdagen, dels totalt, dels med fördelning på olika huvudkategorier av organ.

Riksdagens revisorer anser att regeringens redovisning av verkets personal i kommande budgetpropositioner bör vidgas till en totalredovisning med fördelning på följande kategorier:

Arbetsmarknadsstyrelsen,
Länsarbetsnämnderna,
Arbetsförmedlingskontoren,
Flykting- och AMU-förläggningar,
Arbetsmarknadsinstitutet,
Regionkontoren med arbetsföretag.

När det gäller *personalfrånvaron* konstaterar revisorerna att denna inom statsförvaltningen liksom inom andra sektorer ökat avsevärt under 1970-talet, främst genom de ökade möjligheterna till ledigheter av olika slag. Revisorerna hänvisar i sammanhanget till en av riksrevisionsverkets undersökningar som visat att den registrerade frånvaron i arbetet under 1970-talet ökat med drygt 40 %.

Revisorerna konstaterar att även frånvaron inom arbetsmarknadsverket ökat. Detta innebär – som granskningen påvisat – att en icke obetydlig del av verkets personaltillskott absorberats. Till denna frånvaro kommer även bortovaro från ordinarie arbetsuppgifter, främst för intern utbildning, planering, konferenser, informationsspridning, företagsbesök, facklig verksamhet, sammanträden m. m. Även om denna typ av frånvaro i och för sig är fullt legal och viktig för arbetets fullgörande kan den enligt revisorerna för allmänheten innebära försämrade service. För att en av olika anledningar betingad frånvaro inte onödigtvis skall inskränka på arbetsförmedlingens möjligheter att betjäna de arbetssökande under öppethållandetiderna, kan arbetet enligt revisorerna behöva organiseras på ett annat sätt. Revisorerna konstaterar därför med tillfredsställelse att verket f. n. prövar möjligheterna att höja servicegraden.

Arbetsmarknadsverket avser att utföra en analys av sjukfrånvaron i verket. Revisorerna framhåller vikten av att en sådan analys genomförs snarast möjligt och att de åtgärder som kan vidtas för att minska problemen genomförs.

Revisorerna framhåller i sammanhanget att personalen är en av de viktigaste resurserna och därtill en av de mera kostnadskrävande i statlig verksamhet. En god överblick över den reella personaltillgången är nödvändig för en god resursplanering. Det är också enligt revisorerna av arbetsmiljöskäl viktigt att personalfrånvaron följs upp så att olika problem i tid kan upptäckas och lösas.

Frånvaroredovisningen har svagheter genom att definitionerna för frånvaro och deltidsanställning i en del fall är oklara eller tillämpas oenhetligt. Det är viktigt med enhetlighet på detta område för att analyser av frånvaron skall bli meningsfulla, menar revisorerna.

Revisorerna anser vidare att personalfrånvarons betydelse bör studeras för flera statliga myndigheter som underlag för analys och uppföljning av frånvarosituationen. PI-systemet, till vilket myndigheternas anslutning dock är frivillig, kan i viss utsträckning ge underlag för sådana studier.

Revisorerna behandlar slutligen frågan om *vakanser* i samband med tjänstetillsättningar. Härvid konstateras att vid arbetsmarknadsverket liksom vid andra statliga myndigheter medför stora vakanser och tidsutdräkt vid tjänstetillsättningar resursmässigt olägenheter och administrativ merbelastning. AMS har i sitt remissyttrande över granskningsrapporten meddelat att man arbetar med att förkorta vakanstiderna, bl. a. genom en fortsatt utveckling av personalplaneringen. AMS anser dock att en förutsättning för

mera väsentliga förändringar är att regelverket för tjänstetillsättningar ses över. Detta gäller särskilt systemet med tjänsteförening, som innebär att man kan vara tjänstledig från en tjänst för att samtidigt inneha en annan.

Som följd av en översyn av personaladministrationen som genomförts i statskontorets regi har ett antal förslag bl. a. om begränsning av tjänsteförening redovisats. Efter departementsbehandling har förslag våren 1982 lagts fram för personalorganisationerna för förhandling.

Riksdagens revisorer anser det angeläget att förhandlingarna utan dröjsmål leder till önskvärda förenklingar.

Utskottet anser för sin del att den av riksdagens revisorer genomförda granskningen av arbetsmarknadsverkets personalsituation har varit värdefull och angelägen, detta inte minst mot bakgrund av att verket tillförts ca 3 500 tjänster under 1970-talet. Utskottet noterar med tillfredsställelse att granskningen givit vid handen att personaltillskotten använts för de ändamål som avsetts i riksdagsbesluten.

Granskningen har emellertid visat att redovisningen av arbetsmarknadsverkets personal och förvaltningskostnader behöver förbättras. Utskottet kan konstatera att revisorernas krav på en mer fullständig redovisning i budgetpropositionen av verkets personal med fördelning på huvudkategorier av organ inom verket redan tillgodosetts. Detsamma gäller förslaget om en fullständig redovisning av verkets lönekostnader i AMS anslagsframställningar och i budgetpropositionen. Utskottet delar revisorernas uppfattning att även övriga förvaltningskostnader redovisas på ett mer fullständigt sätt.

Regeringen har i ett beslut den 1 mars 1984 givit AMS särskilda anvisningar för arbetet med anslagsframställningarna avseende personal- och förvaltningskostnader för budgetåren fr. o. m. 1985/86. Dessa överensstämmer med förslaget från riksdagens revisorer. Mot den angivna bakgrunden bör revisorernas förslag i denna del inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet delar slutligen revisorernas uppfattning att personalfrånvarons betydelse bör studeras för flera statliga myndigheter som underlag för analys och uppföljning av frånvarosituationen. Vad revisorerna anfört härom bör enligt utskottets uppfattning ges regeringen till känna.

Arbetsmarknadsservice

1982/83	Utgift	1 169 169 000
1983/84	Anslag	1 271 082 000 ¹
1984/85	Förslag	1 304 881 000

¹ Varav 10 000 000 anvisats på tilläggsbudget I (prop. 1983/84:26 bilaga 1, AU 8, rskr 56).

Som framgår av följande sammanställning finansieras från anslaget Arbetsmarknadsservice programmet Arbetsmarknadsinformation samt de under programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet upptagna delprogrammen Flyttningsbidrag och Inlösen av egna hem m. m.

	1982/83 Utgift	1983/84 Anslag	1984/85 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Programmet Arbetsmarknadsinformation	1 022 207 000	1 048 851 000	+164 999 000	+33 682 000
Programmet				
Geografisk rörlighet	146 962 000	222 231 000	+ 6 880 000	+ 117 000
Flyttningsbidrag	144 822 000	210 126 000	+ 6 575 000	-
Inlösen av egna hem m. m.	- 2 000	10 001 000	- 1 000	- 1 000
Förvaltningskostnader	2 142 000	2 104 000	+ 306 000	+ 118 000
Summa	1 169 169 000	1 271 082 000	+171 879 000	+33 799 000

Programmet Arbetsmarknadsinformation omfattar olika verksamheter som syftar till att ge arbetssökande stöd för att få ett lämpligt arbete och att medverka till att arbetsgivare får erforderlig personal. Avdelningen för arbetsmarknadsservice vid AMS handhar verksamheten centralt. Länsvis och lokalt är länsarbetsnämnderna resp. arbetsförmedlingen ansvariga.

I propositionen föreslås under punkt B 1 (s. 83-95) att riksdagen skall

1. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna i fråga om utbyggnaden av ADB inom arbetsförmedlingen,
2. till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 1 304 881 000 kr.

Arbetsmarknadsinformation

Platsförmedlingen är det grundläggande instrumentet inom arbetsmarknadspolitiken. Som tidigare nämnts görs betydande insatser inom verket för att förbättra servicen och förenkla administrationen. Ett viktigt hjälpmedel i förmedlingsarbetet är ADB-tekniken.

I propositionen redovisas överväganden beträffande *ADB inom arbetsförmedlingen*. AMS har i skrivelse till regeringen redovisat genomförda försök med ADB i dess helhet, deras resultat och de slutsatser som dragits beträffande den framtida användningen av ADB inom arbetsförmedlingen. AMS har nu slutfört statsmakternas uppdrag att utreda och genom praktiska försök pröva ett avancerat ADB-system för arbetsförmedlingens platsförmedlande funktion. AMS föreslår bl. a. att terminalsystemet byggs ut med 400 terminaler under nästa budgetår och därefter med 400 terminaler i halvåret tills systemet våren 1987 är färdigutbyggt med sammanlagt ca 2 200 terminaler. Förslaget innebär att varje platsförmedlare på sikt bör tilldelas en terminal medan arbetsvägledare och arbetsledare bereds tillgång till terminal. AMS föreslår vidare att de 400 terminalerna för nästa budgetår fördelas så att 200 används för utbyte av nuvarande inkodningsterminaler

och resterande 200 för utbyggnad i hela Södermanlands och Stockholms län.

Departementschefen framhåller att försöksverksamheten med ADB i platsförmedlingen nu får anses vara avslutad och att i princip det föreslagna terminalsystemet bör införas i hela landet. Ett införande av ett rikstäckande terminalsystem bör ses som ett betydelsefullt medel när det gäller att höja servicenivån inom platsförmedlingen gentemot både de arbetssökande och arbetsgivarna. Vidare anføres att det är av grundläggande betydelse för arbetsförmedlingen att kunna ge arbetssökande och arbetsgivarna en så god information som möjligt om förhållandena på arbetsmarknaden i hela landet.

Kostnaderna för ett färdigutbyggt system budgetåret 1989/90 inkl. ADB-platslistan har av AMS beräknats till 102 milj. kr. per år i dagens prisläge. Detta skall jämföras med kostnaderna under innevarande budgetår som uppgår till 114 milj. kr. Skillnaden ligger främst i att utgivningen av ADB-platslistorna kan begränsas genom en utbyggnad av ADB-systemet. Enligt departementschefen bör mot denna bakgrund kostnaderna för ADB-systemet (utvecklings-, drift- och kapitalkostnader) i sin helhet i princip finansieras genom omprioritering inom programmet Arbetsmarknadsinformation. Införandet av terminaler som ersättning för platslistor beräknas också på sikt ge betydande statsfinansiella vinster.

I propositionen framhålls vidare att AMS nu bör ta fram en samlad ADB-strategi. Departementschefen anmäler därför sin avsikt att föreslå regeringen att AMS tillsammans med statskontoret får i uppdrag att utarbeta en samlad ADB-plan för hela verket och presentera den i samband med anslagsframställningen för budgetåret 1986/87.

När det gäller arbetet med genomförandet av terminalsystemet tillstyrks i huvudsak statskontorets förslag som innebär att AMS bör erhålla egen datakraft innan någon ytterligare utbyggnad får äga rum. Därefter föreslår statskontoret att under ett år merparten av terminalerna bör fördelas. Departementschefen anser emellertid att en mindre ytterligare utbyggnad mot servicebyrå bör få äga rum i avvaktan på att AMS kan erhålla egen dator. Utbyggnaden bör emellertid inte ske så att det totala antalet terminaler i systemet överstiger det terminalantal som ryms inom nu gällande avtal med servicebyrån, totalt 1 000 terminaler. Motivet för en interimistisk utbyggnad är bl. a. att AMS skall kunna fortsätta att introducera den nya tekniken och utbilda personalen.

Under den interimistiska utbyggnaden bör enligt propositionen i princip inte någon vidareutveckling av nya funktioner eller andra utbyggnader som kan skapa ökade bindningar mot nuvarande servicebyrå äga rum. dock bör sådana verksamheter som i stort ligger inom ramen för normalt underhåll få utföras. AMS bör också tills egen datorutrustning har anskaffats inom projektet för ADB i platsförmedlingen inom verket avsätta resurser så att det slutliga systemet skall kunna genomföras så smidigt som möjligt. Vidare bör AMS, mot bakgrund av de erfarenheter som kan dras av den förordade

ytterligare utbyggnaden av systemet i samband med anslagsframställningen för budgetåret 1986/87 ytterligare belysa terminaltätheten och förhållandet mellan antalet bildskärmar och skrivare.

För nästa budgetår föreslås att AMS bör tilldelas ytterligare högst 400 terminaler av nuvarande typ och att dessa används för dels utbyggnad i Södermanlands län och Stockholms län enligt principen för s. k. modellkontor, vilket innebär ca 300 terminaler, dels utbyggnad av de förmedlingskontor i landet i övrigt som i dag saknar terminal, vilket innebär ca 40 terminaler. De terminaler som därefter återstår av de 400, bör användas för utbyte av vissa inkodningsterminaler.

Med en koncentration av terminaler till ett visst område på sätt som nu har gjorts vid s. k. modellkontor i Södermanlands län och nu föreslås för återstående delar av Södermanlands län och Stockholms län kan också enligt propositionen betydande besparingar i den ADB-framställda platslistan göras. Avsikten är att AMS skall få i uppdrag att i nästa års anslagsframställning redovisa hur sådana besparingar kan göras så att nu föreslagen utbyggnad och en eventuell fortsatt utbyggnad av terminalsystemet kan finansieras genom en motsvarande besparing på kostnaderna för ADB-platslistan. Departementschefen anmäler även sin avsikt att inom kort initiera en utvärdering av effekterna av datoriseringen av platsförmedlingsarbetet.

I propositionen anmäls att AMS under innevarande budgetår räknar med att kunna installera en terminal i Helsingfors. Kostnaden för hyra kommer därvid att tas ut av de finska myndigheterna. Det innebär att de lediga platser som finns i Sverige kan tas fram direkt via terminal i Finland. Åtgärden ses som en viktig del i det nordiska samarbetet och ett led i diskussionerna om hur ADB-användningen i de olika nordiska länderna skall kunna samordnas.

Mot bakgrund av det anförda beräknas kostnaden för ADB-platslistan och en fortsatt utbyggnad av terminalsystemet till 122,5 milj. kr., varav 3,9 milj. kr. beräknas för det nu föreslagna tillskottet av 400 terminaler. Därvid har utgått från att föreslagna terminaler i huvudsak kommer att kunna tas i drift våren 1985.

Utskottet har tidigare som sin mening framhållit att användningen av ADB-teknik i platsförmedlingen på sikt är en förutsättning för att arbetsförmedlingen skall kunna erbjuda både de arbetssökande och arbetsgivarna den service de har rätt att fordra. Den nu slutförda försöksverksamheten med dataterminaler i platsförmedlingen har också visat sig innebära en snabbare tillsättning av lediga platser och därmed en förkortning av arbetssökandetiderna.

Utskottet tillstyrker mot denna bakgrund den i propositionen föreslagna fortsatta utbyggnaden av antalet terminaler i hela landet. Den utbyggnad som föreslås för nästa budgetår anser utskottet vara väl avvägd. Detta innebär bl. a. en kraftig satsning på en utbyggnad i Södermanlands och Stockholms län enligt principen för s. k. modellkontor. Hur de övriga nu

föreslagna nya terminalerna skall fördelas ute i landet ankommer det på AMS att besluta om. Med det anförda avstyrker utskottet yrkandet i motion 1929 om *utvidgad försöksverksamhet med datorterminaler i Malmöhus län*.

Utskottet övergår härefter till att behandla ett par yrkanden i motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) om tillsynen av enskilda förmedlingar och lagen om allmän platsanmälan. Utskottet har tidigare i betänkandet redovisat det utredningsarbete som pågår i AMS-kommittén och inom verket. I samband därmed avstyrkte utskottet de förslag till tilläggsdirektiv till AMS-kommittén som förs fram i motion 916. Det gällde bl. a. frågan om ändringar i arbetsförmedlingslagen. Med hänvisning härtill samt till pågående utredningsarbete avstyrker utskottet i detta sammanhang motionens förslag att *tillsynen av enskilda förmedlingar* som ges tillstånd att etablera sig överflyttas från AMS till arbetsmarknadsdepartementet.

I syfte att bredda och effektivisera förmedlingen av arbete för ungdomar bör – enligt moderata samlingspartiets motion 916 – de positiva erfarenheter i detta hänseende som vunnits inom ramen för de många ungdomsprojekt som bedrivs ute i landet tas till vara. Det gäller såväl möjligheterna att snabbare placera ungdomarna i jobb som förmedlingsverksamhet som finansieringskälla för ungdomsprojekten. Förbudet mot arbetsförmedling i förvärvssyfte bör därför avskaffas fr. o. m. budgetåret 1984/85.

Utskottet har tidigare i betänkandet tagit ställning till moderata samlingspartiets yrkanden om tilläggsdirektiv till AMS-kommittén. Utskottet avvisade därvid tanken på en vidgad privatisering av arbetsförmedlingen.

Beträffande det nu aktuella yrkandet om *arbetsförmedlingsuppdrag för ungdomar* vill utskottet härutöver hänvisa till utskottets ställningstagande hösten 1983 med anledning av ett liknande motionsyrkande (AU 1983/84:8). Utskottet anförde bl. a. att det inte fanns något att invända mot att ungdomarna i s. k. ungdomsprojekt bistår varandra med kontakter om möjliga arbetstillfällen. En förmedlingsverksamhet i mer organiserade former ansåg dock utskottet vara en sak för den offentliga arbetsförmedlingen. Är det därtill fråga om en förmedlingsverksamhet i andra former som skall avgiftsfinansieras så är det en verksamhet som bara kan medges inom de gränser som dras upp av 1935 års lag med vissa bestämmelser om arbetsförmedling, ansåg utskottet.

Utskottet vidhåller denna uppfattning. Med hänvisning härtill samt till vad tidigare sagts om ändringar i arbetsförmedlingslagen avstyrker utskottet motion 916 i denna del.

I motion 916 föreslås även ett *avskaffande av lagen om allmän platsanmälan* fr. o. m. den 1 juli 1984. Enligt utskottets uppfattning har införandet av allmän platsanmälan inneburit vidgade möjligheter för platsförmedlarna att erbjuda den platssökande önskat arbete. Motionärernas förslag skulle följaktligen försämra förutsättningarna för en effektiv förmedling. Detta kan utskottet inte medverka till. Motionen avstyrks därför i föreliggande del.

Slutligen tar utskottet i detta avsnitt upp motion 1331 av Börje Nilsson (s) och Ingvar Björk (s), i vilken föreslås inrättande av *en konsulenttjänst för rörelsehindrade arbetssökande vid varje länsarbetsnämnd*. I motionen framhålls bl. a. att den enskilde arbetsförmedlaren ytterst sällan kommer i kontakt med gravt rörelsehindrade arbetssökande. Man pekar även på att det för rörelsehindrade arbetssökande ofta blir fråga om stora anpassningar av den enskilda arbetsplatsen för vilka det fordras specialkunskaper.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna beträffande behovet av kompetenta och effektiva förmedlingsinsatser bland de arbetshandikappade. Utskottet menar emellertid att det i dag finns en betydande kunskap inom verket, främst inom AMI-verksamheten, om de handikappades problem på arbetsmarknaden. I sammanhanget bör även nämnas att det inom företagshälsovården finns kunskaper och erfarenheter beträffande erforderliga anpassningar av den enskilda arbetsplatsen.

Som tidigare nämnts pågår f. n. inom den statliga handikappkommittén överväganden rörande de handikappades situation på arbetsmarknaden samt behovet av förstärkta förmedlingsinsatser och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I syfte att belysa effekterna av åtgärderna för de arbetshandikappade kommer utredningen senare i vår att genomföra en enkätundersökning. Kommittén avser att presentera sitt betänkande före årets slut.

Mot den angivna bakgrunden avstyrker utskottet motion 1331.

Geografisk rörlighet

I propositionen räknas med en oförändrad omfattning av flyttningsbidragen och verksamheten med inlösen av egnahem. I sammanhanget erinras om att särskilda mer förmånliga villkor gäller fr. o. m. innevarande budgetår i fråga om dessa verksamheter för dem i Kiruna och Gällivare kommuner som drabbats av övertalighetsproblemen inom LKAB i malmfälten.

Medelsbehovet för flyttningsbidrag beräknas till 210,1 milj. kr. och för inlösen av egnahem m. m. till 10 milj. kr.

Utskottet tillstyrker vad som anförs i propositionen i denna del.

Medelsanvisningen

Utskottet har i det föregående tillstyrkt propositionens förslag beträffande programmen Arbetsmarknadsinformation och Geografisk rörlighet. Detta innebär att sammantaget 1 304 881 000 kr. bör anvisas till anslaget Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1984/85.

Utskottets ställningstaganden i det föregående innebär även att det i motion 916 (m) framförda yrkandet om ett lägre anslagsbelopp samt det i vpk-motionen 2060 framförda yrkandet om ett högre anslagsbelopp avvisas.

B 2. Arbetsmarknadsutbildning

1982/83 Utfall	1 987 529 000	Reservation 184 546 000
1983/84 Anslag	2 230 342 000 ¹	
1984/85 Förslag	1 877 049 000	

¹ varav 199 000 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I (prop. 1983/84: 26 bilaga 1, AU 8, rskr 56).

Anslaget används för att finansiera de med arbetsmarknadsutbildningen förenade kurskostnaderna, bl. a. driften av AMU-centra, och de bidrag som utgår till företag för utbildning av anställda. Det studiesociala stödet till eleverna i form av utbildningsbidrag finansieras i en annan ordning.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen under punkt B 2 (s. 95–118) att riksdagen skall

1. godkänna de riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen som förordats i propositionen,
2. ta del av vad som anförts i propositionen om arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation,
3. till Arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 1 877 049 000 kr.

	1982/83 Utgift	1983/84 Anslag	1984/85 Beräknad ändring	
			AMS + SÖ	Föredraganden
Arbetsmarknadsutbildning	1 940 397 000	2 184 050 000	- 209 710 000	- 354 000 000
Förvaltningskostn.	47 132 000	46 292 000	+ 3 123 000	+ 707 000
Summa	1 987 529 000	2 230 342 000	- 206 587 000	- 353 293 000

Allmänt om arbetsmarknadsutbildningens uppgifter och organisation

Ansvar för arbetsmarknadsutbildningen ligger på två myndigheter, AMS och SÖ. Arbetsmarknadsverket bedömer utbildningsbehoven och fastställer inriktning och lokalisering av utbildningen. SÖ har det pedagogiska, administrativa och ekonomiska ansvaret för verksamheten vid AMU-centra och övriga av SÖ anordnade särskilda kurser. Utbildningsbidragen till eleverna betalas ut av försäkringskassorna.

Arbetsmarknadsutbildningen har till uppgift att förbättra deltagarnas ställning på arbetsmarknaden. Samtidigt vill man genom utbildningen tillgodose angelägna behov av yrkesutbildad arbetskraft. Utbildningen är främst förbehållen personer som är eller löper risk att bli arbetslösa eller är svårplacerade på arbetsmarknaden. I princip gäller en nedre åldersgräns om 20 år. Efter hand har även andra grupper fått möjlighet att delta i arbetsmarknadsutbildning i särskilda former, bl. a. bristyrkesutbildning och utbildning av permitteringshotad personal. Ungdomar som inte fyllt 20 år har fått vidgade möjligheter att delta i arbetsmarknadsutbildningen.

Huvuddelen av utbildningen är förlagd till SÖ:s AMU-centra och filialer till dessa centra. F. n. finns 52 centra och ett 60-tal fasta eller tillfälliga filialer. Vid denna form av utbildning betalar staten såväl kurskostnader som utbildningsbidrag till eleverna.

Man kan också ordna arbetsmarknadsutbildningen så, att deltagarna hänvisas till det reguljära utbildningsväsendet eller till kurser i regi av t. ex. studieförbunden. I dessa fall svarar kursanordnaren för utbildningskostnaderna medan deltagarna får utbildningsbidrag. Är kursen avgiftsbelagd får deltagarna ersättning härför genom tillägg till utbildningsbidraget.

Slutligen kan arbetsmarknadsutbildning förläggas till företag. I sådana fall skall deltagaren anställas eller redan vara anställd vid företaget, som skall betala avtalsenlig lön under utbildningstiden. Företaget skall vidare svara för utbildningskostnaderna men uppbär i gengäld bidrag med belopp som varierar med utbildningens inriktning och syfte.

Under de senare åren har gjorts en översyn av utbildningen genom kommittén för arbetsmarknadsutbildning och personalutbildning (KAFU). Kommittén avgav år 1983 betänkandet *Utbildning för arbetslivet* (SOU 1983:22). Betänkandet har remissbehandlats och redovisas i sina huvuddrag i propositionen. I denna anmäler arbetsmarknadsministern att hon på en punkt avser att återkomma till regeringen. Det gäller arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation och därmed sammanhängande frågor. Vissa synpunkter anläggs dock på dessa frågor, och riksdagen bereds tillfälle att ta del av vad arbetsmarknadsministern anfört i denna del.

Frågan om den framtida organisationen har i särskild grad uppmärksamats i motionerna, och utskottet tar upp den först i de överväganden som redovisas i det följande. Utskottet går därefter över till andra frågor om de allmänna riktlinjerna för arbetsmarknadsutbildningen och behandlar i det avslutande avsnittet utbildningens uppläggning och dimensionering under nästa budgetår.

Arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation

KAFU

Som nämnts inledningsvis är huvudmannaskapet för arbetsmarknadsutbildningen delat mellan AMS och SÖ.

KAFU skisserade följande fyra alternativ till lösning av huvudmannaskapsfrågan:

1. SAMS-alternativet som i princip innebär att nuvarande uppgiftsfördelning består.
2. AMV-alternativet som innebär att arbetsmarknadsverket blir ensam huvudman för verksamheten.
3. SÖ-alternativet innebär att ansvaret förskjuts till SÖ och länskolnämnderna.

4. En ny myndighet inrättas med uppgift att under arbetsmarknadsdepartementet ta över ansvaret för utbildningen.

KAFU förordar AMV-alternativet. Kommittén är dock inte enig utan en av de tre ledamöterna har reserverat sig på denna punkt.

Propositionen

I propositionen anförs att flertalet remissinstanser har tillstyrkt kommittéförslaget. Det ifrågasätts dock bland remissinstanserna om enbart ett enhetligt huvudmannaskap leder till den bättre flexibilitet i utbildningen som ansetts önskvärd. AMS anser att vissa organisatoriska frågor behöver beläggas ytterligare.

Mot den bakgrunden har regeringen gett AMS i uppdrag att i samråd med riksrevisionsverket, statskontoret och SÖ utreda om själva kursproduktionen och genomförandet av AMU-kurserna kan bedrivas i en från arbetsmarknadsverket fristående organisation. Från denna skall länsarbetsnämnderna kunna köpa kurser på samma sätt som sker i dag från andra kursanordnare. I övrigt hänvisas till redogörelsen nedan för direktiven.

I anslutning till redovisningen för remissutfallet och uppdraget till AMS anför arbetsmarknadsministern:

För egen del finner jag det i likhet med KAFU naturligt att ett så viktigt arbetsmarknadspolitiskt instrument som arbetsmarknadsutbildningen får en nära anknytning till arbetsmarknadsmyndigheterna. Jag anser också att olägenheterna med ett delat huvudmannaskap bör undvikas i en framtida organisation.

Jag vill därför redan nu redovisa min uppfattning att den nya organisationsformen för arbetsmarknadsutbildningen bör innebära att till den planerande funktionen som AMS har idag och som AMS även bör ha i fortsättningen, knyts ett kostnadsansvar. Jag avser att i denna fråga återkomma till regeringen under nästa år sedan AMS har slutfört sitt uppdrag och de närmare detaljerna kring organisationen är klara. Därvid kommer jag även att behandla KAFU:s förslag angående samverkan mellan AMU-centren och företagen.

Direktiven till AMS

Huvudsyftet med det utredningsuppdrag som regeringen den 10 november 1983 gav AMS är enligt direktiven att få belyst om de krav som ställs på arbetsmarknadsutbildningen kan uppfyllas av en från arbetsmarknadsverket fristående organisation, som helt eller delvis finansieras av intäkterna från produktion av arbetsmarknadsutbildning.

Som en allmän bakgrund anges önskemålet att uppnå en ökad målstyrning och decentralisering av verksamheten å ena och minskad detaljreglering å andra sidan. Det erinras om det allmänna kravet på utbildningen, nämligen att den skall kunna anpassas till förändringarna på arbetsmarknaden såväl som till kursdeltagarnas individuella förutsättningar.

Till utgångspunkterna för utredningen hör att AMU-kurser mer än f. n. skall kunna köpas från andra utbildningsanordnare som Komvux, folkhögskolorna och studieförbunden, särskilt när det gäller utbildning av mer allmän karaktär. Över huvud taget är tanken att länsarbetsnämnderna skall kunna köpa kurser från AMU-centra på samma sätt som från andra utbildningsanordnare och låta valet styras av vem som i det enskilda fallet erbjuder den lämpligaste och ekonomiskt mest fördelaktiga utbildningen. Hänsyn bör tas till befintliga resurser hos andra samhälleliga utbildningsanordnare men också till värdet för den enskilde av att få en med det allmänna skolväsendet jämförbar utbildning eller en utbildning som är helt eller delvis förlagd till företag.

Under utredningsarbetet skall också beröras en rad andra frågor, t. ex. att den framtida AMU-organisationen skall kunna sälja utbildnings- och konsultservice till företag och andra utbildningsanordnare. Hit hör vidare ansvaret för kursplanerna och hur utbildningens kvalitet skall kunna upprätthållas så att den håller en nivå som är jämförbar med det allmänna skolväsendet.

Resultatet av utredningsarbetet skall redovisas till regeringen före utgången av mars 1984.

Motionerna

Alf Wennerfors m. fl. (m) ser i motion 916 det som glädjande att moderata samlingspartiet nu åtminstone delvis börjar få gehör för de krav partiet ställt på åtgärder som effektiviserar och utvecklar arbetsmarknadsutbildningen. Motionärerna ifrågasätter dock om det är fråga om initiativ till verkliga förändringar och påtalar att regeringen inte behandlar det växande problem som den parallella utbyggnaden av utbildningsresurser inom den gymnasiala yrkesutbildningen, yrkesskolorna, Komvux och AMU utgör.

Motionärerna anser att en högre grad av samordning av utbildningsresurserna och en decentraliserad marknadsstyrning bör vara utgångspunkten för arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation. Från dessa utgångspunkter föreslås att följande riktlinjer skall gälla för denna organisation:

1. Den nuvarande arbetsmarknadsutbildningen överförs till regionala bolag med kommuner och stat som bolagsbildare.
2. Verksamheten finansieras genom att AMS liksom de i motionen föreslagna regionala arbetsmarknadsstiftelserna köper utbildning från de regionala bolagen. På sikt bör dessa bolag kunna sälja utbildningstjänster till näringsliv och andra arbetsgivare.
3. Det skall stå AMS och andra offentliga utbildningsupphandlare fritt att köpa utbildning från andra utbildningsanordnare om dessa tillgodoser kvalitets- och kostnadskraven bättre än de regionala AMU-bolagen.

Dessa riktlinjer bör enligt motion 916 ges regeringen till känna.

Behovet av en översyn av resursanvändningen på utbildningsområdet

framhålls i motion 2099 av Per Unckel m. fl. (m). I denna pekar man – såvitt nu är i fråga – på möjligheterna till samverkan mellan ungdomsskolan, AMU och Komvux. Motionärerna utgår från att regeringen kommer att redovisa överväganden i den frågan i den kommande propositionen om huvudmannaskapet för AMU.

Motionärerna sätter vidare i fråga om de uttalanden som görs i budgetpropositionen till stöd för ett dominerande ansvar för AMS när det gäller arbetsmarknadsutbildningen är ägnade att främja en kvalitativt god utbildning. Andra lösningar än som antyds, inte minst i fråga om det pedagogiska ansvaret, bör sökas i huvudmannaskapsfrågan. Detta bör ges regeringen till känna.

I motion 568 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) anmäls att centerpartiet avser att återkomma med sina ställningstaganden till KAFU:s förslag vid framläggandet av den särskilda proposition som aviserats. Centerpartiet vill dock redan nu framhålla det angelägna i en ökad samordning av arbetsmarknadsutbildningen, gymnasieutbildningen och Komvux. Väsentliga effektivitetsvinster kan vinnas med en sådan samordning och i ett flerårsperspektiv är det viktigt att uppmärksamma den lediga kapacitet som kommer att uppstå i gymnasieskolan på grund av minskade elevkullar.

Det är vidare enligt centerpartiet angeläget att utnyttja den utbildningskapacitet som finns i de enskilda företagen. Centerpartiet ser som en framgång för den egna politiken att lärlingsutbildningen nu kommer att bli en reguljär del av gymnasieskolans utbildning. Det torde också vara möjligt att genom arbetsmarknadsutbildning köpa "lärlingsutbildning" i företagen.

Motion 568 mynnar ut i yrkandet att det ovan anförda inför propositionsarbetet skall ges regeringen till känna.

Behovet av en ökad samordning av arbetsmarknadsutbildningen med likartad utbildning i kommuner och företag understryks ytterligare i motion 869 av Ivar Franzén (c) och Börje Hörnlund (c). Motionärerna vill att regeringen i propositionsarbetet skall pröva dessa samordningsmöjligheter så att man kan utnyttja befintliga resurser effektivt och skapa förutsättningar för en enkel administration av arbetsmarknadsutbildningen.

Folkpartiet anser med tanke på det förestående propositionsarbetet som mest angeläget att framhålla åtgärder som ökar flexibiliteten i utbildningen. I motion 2507 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) anfördes sålunda att statsbidrag för arbetsmarknadsutbildning skall kunna utgå även till utbildningsanordnare utanför AMU-systemet. Utbildningstjänster bör kunna köpas där det är mest lämpligt och kan ske till lägsta kostnad. Folkpartiet tänker sig att framför allt större företag med egna yrkesskolor skulle kunna bli viktiga utbildare.

I motion 2507 aktualiserar folkpartiet också frågan om någon form av permanent stöd till internutbildning. Bäst vore om en sådan utbildning kunde konjunkturanpassas, och folkpartiet pekar på att ett system med "utbildningsfonder" skulle kunna bli ett komplement till andra arbetsmarknadspro-

litiska åtgärder vid svackor i sysselsättningen.

Avslutningsvis anføres i detta avsnitt av folkpartimotionen att regeringen inte nu bör låsa sig för huvudmannaskapet utan avvakta de förslag som kommer att läggas fram i den aviserade propositionen om arbetsmarknadsutbildningen.

Linnea Hörlén (fp) och Eric Hägelmark (fp) ställer i motion 1326 ett direkt yrkande om att riksdagen skall ta ställning till frågan om huvudmannaskap och organisationsform för arbetsmarknadsutbildningen först vid behandling av den av regeringen aviserade propositionen i ärendet.

Från vänsterpartiet kommunisternas sida anføres synpunkter på huvudmannaskapsfrågan, utbildningens kvalitet m. m. i motion 1923 av Lars-Ove Hagberg m. fl. (vpk). I motionen anges två huvudprinciper som enligt vpk bör ligga till grund för arbetsmarknadsutbildningen i framtiden. För det första bör utbildningen vara allsidig och bred och därmed ha som mål att vara en bra utgångspunkt för att klara arbetslivets uppgifter även på litet längre sikt. För det andra får utbildningen inte styras av företagets kortsiktiga behov. Samhället skall inte bakvägen via arbetsmarknadsutbildningen ta över företagets personalkostnader. Motionärerna påtalar från dessa utgångspunkter att AMS inriktning av sin verksamhet innebär en kraftig företagsanpassning. Detta strider mot kravet på utbildningens kvalitet och inriktning. Å andra sidan uppfattar motionärerna SÖ:s medverkan i arbetsmarknadsutbildningen som en garanti för en god nivå på utbildningen och för kvalitet och jämförbarhet med övrig utbildning. SÖ bör således ha ett avgörande inflytande över läroplaner och pedagogisk tillsyn.

Dessutom klargör motionärerna att de inte är beredda att medverka till en fristående form av huvudmannaskap för arbetsmarknadsutbildningen som kan innebära ett minskat politiskt inflytande över verksamheten till förmån för något administrativt organ. Därtill understryker motionärerna att elevinflytandet över utbildningen bör stärkas. Motionärerna yrkar att vad de anfört om utbildningens kvalitet, företagsanpassning, huvudmannaskap och elevinflytande inom arbetsmarknadsutbildningen skall ges regeringen till känna.

Utskottet

Som tidigare redovisats kan läget i principfrågan om det framtida *huvudmannaskapet för arbetsmarknadsutbildningen* kort beskrivas på detta sätt: KAFU har förordat att huvudmannaskapet går över på arbetsmarknadsverket. Kommittén var dock inte enig. Flertalet remissinstanser tillstyrker visserligen KAFU:s majoritetsförslag men framhåller samtidigt att ett enhetligt huvudmannaskap inte i sig ger den ökade flexibilitet åt utbildningen som ansetts önskvärd. AMS har fått i uppdrag att göra ett fortsatt utredningsarbete som går ut på att belysa förutsättningarna för att bedriva utbildningen i en från arbetsmarknadsverket fristående organisa-

tion. Utredningsarbetet är i sitt slutskede, och regeringen kommer enligt vad som tidigare aviserats att längre fram i vår lägga fram en proposition i ämnet.

Det är mot den bakgrunden man har att ställa de uttalanden som arbetsmarknadsministern gör i propositionen i huvudmannaskapsfrågan och som riksdagen bereds tillfälle att ta del av. Arbetsmarknadsministern hänvisar till att arbetsmarknadsutbildningen liksom hittills bör ha en nära anknytning till arbetsmarknadsmyndigheterna. Olägenheterna med ett delat huvudmannaskap bör undvikas i den framtida organisationen. Från dessa utgångspunkter är det arbetsmarknadsministerns uppfattning att den nya organisationsformen för arbetsmarknadsutbildningen bör innebära att till den planerande funktion AMS har i dag och bör ha även i fortsättningen bör knytas ett kostnadsansvar.

Utskottet anser det vara en rimlig tanke att till det planeringsansvar en myndighet har för en viss verksamhet även knyts kostnadsansvaret för verksamheten. Vilka konsekvenser som är förknippade med denna princip när den skall föras ut i praktiken är det emellertid inte möjligt att för dagen bilda sig en uppfattning om på grundval av föreliggande material, vilket f. ö. av regeringen bedömts behöva kompletteras med ytterligare utredningsinsatser genom AMS försorg.

Utskottets slutsats är att den fortsatta utvecklingen i ärendet bör avvaktas, dvs. AMS rapport till regeringen i organisationsfrågan, eventuell remissbehandling av rapporten samt regeringens proposition och de motioner som väcks med anledning av den. Några ställningstaganden i de mer grundläggande frågorna om arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation bör med andra ord inte nu göras av riksdagen. Utskottet gör i den delen i huvudsak samma bedömning som redovisas i motiveringarna till partimotionerna från centerpartiet och folkpartiet och som i motion 1326 leder till ett direkt yrkande om uppskov med ställningstagande från riksdagens sida i dessa principfrågor.

En konsekvens av den redovisade ståndpunkten är att riksdagen enligt utskottets mening inte bör uttala sig för den organisationsmodell med regionala utbildningsbolag som presenteras i motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m). Med den uppläggningsutredningen inom AMS har enligt direktiven kan fördelar och nackdelar även med en sådan modell väntas bli ytterligare belysta åtminstone i vissa delar. Av samma skäl, dvs. att det nu bör anstå med ställningstaganden i sakfrågan, bör inte heller vad som anförs i motion 2099 av Per Unckel m. fl. (m) om huvudmannaskapsfrågan leda till någon åtgärd från riksdagens sida. Motionen tar särskilt upp frågan om det pedagogiska ansvaret för arbetsmarknadsutbildningen. Utskottet vill tillägga att omsorgen om utbildningens kvalitet självfallet är en av de angelägna frågorna i den fortsatta handläggningen av ärendet.

Vad ovan anförts har samma tillämpning på motion 1923 av Lars-Ove Hagberg m. fl. (vpk) om huvudmannaskapet, utbildningens kvalitet och

elevinflytandet. Riksdagen bör inte med anledning av motionen nu binda sig för vissa utvecklingslinjer i dessa frågor.

Vad ovan anförts innebär sammanfattningsvis att utskottet föreslår att riksdagen med avslag på motionerna 916, 1923 och 2099 i de aktuella delarna lägger till handlingarna vad som anförts i propositionen om arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation. I sak kommer yrkandet i motion 1326 om att riksdagen inte nu bör ta ställning i huvudmannaskaps- och organisationsfrågan därmed att bli tillgodosett.

I anslutning till de ovan behandlade principfrågorna kring arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation tar utskottet upp några konkreta frågor av mer begränsad räckvidd som har aktualiserats i bl. a. de ovan redovisade motionerna.

En av dessa frågor är *samordningen av arbetsmarknadsutbildningen med andra utbildningsresurser*.

I motionerna 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) och 2099 av Per Unckel m. fl. (m) pekar man på det angelägna i en ökad samordning av arbetsmarknadsutbildningen med gymnasie- och yrkesskolor och med Komvux. Även centerpartimotionen 568 samt motion 869 av Ivar Franzén (c) och Börje Hörnlund (c) understryker dessa möjligheter till samordning. I dessa två motioner betonas vidare behovet av att uppmärksamma den lediga utbildningskapacitet som om några år kommer att finnas i gymnasieskolan på grund av minskade elevkullar. Därjämte pekar centerpartimotionen liksom folkpartiet i motion 2507 på möjligheterna att utnyttja den utbildningskapacitet som finns i företagen.

I de utredningsdirektiv som AMS har fått förutsatts att AMU-kurser i större utsträckning än f. n. skall kunna köpas från andra utbildningsanordnare, däribland Komvux, folkhögskolor eller studieförbunden. Det understryks ytterligare att hänsyn skall tas till befintliga resurser hos andra samhällsrelaterade utbildningsanordnare. En annan fråga som enligt direktiven bör uppmärksammas är hur utbildningar som kräver långsiktiga och dyrbara satsningar i form av lokaler och utrustning skall tillhandahållas.

Det skall tilläggas att samarbetet mellan gymnasieskolan, Komvux och arbetsmarknadsutbildningen också berörs i den nyligen avgivna propositionen 1983/84:116 om gymnasieskola i utveckling. Det påpekas i propositionen (s. 65) att samarbetet i dag består – förutom i att vissa AMU-elever får sin utbildning i gymnasieskolan eller Komvux – till stor del i att det är arbetsmarknadsutbildningen som upplåter lediga lokaler till gymnasieskolan. Möjligheterna till sådana lokalupplåtelser vidgades efter förslag i 1980 års budgetproposition (bilaga 15 s. 59) som biträdades av riksdagen (jfr AU 1979/80:21 s. 35).

I proposition 116 anför utbildningsministern att det är angeläget att det utvecklas en samverkan vad gäller lokaler och utrustning, så att tillgängliga resurser för utbildning utnyttjas så effektivt som möjligt. Hon tillägger att den regionala samplaneringen av utbildningsutbudet måste gälla även

arbetsmarknadsutbildningen. En sådan samplanering bör enligt hennes mening särskilt i glesbygdsregioner ge stora fördelar.

Utbildningsministern erinrar avslutningsvis i det aktuella avsnittet i proposition 116 om utredningsuppdraget till AMS. Hon anmäler att hon, så snart ställning har tagits till det uppdraget, avser att återkomma till frågan om ett utökat samarbete mellan gymnasieskolan, Komvux och arbetsmarknadsutbildningen.

Av vad ovan anförts framgår klart att man inom regeringen är väl införstådd med behovet att samordna arbetsmarknadsutbildningens resurser med de utbildningsresurser som finns hos kommunerna och på andra håll. Det synes därför inte behövligt att inför det förestående propositionsarbetet beträffande arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation hos regeringen aktualisera detta samordningsbehov med riksdagsinitiativ av det slag som påkallas i motionerna 568, 869, 916, 2099 och 2507.

Centerpartiet understryker i motion 568 som angeläget att den *utbildningskapacitet som finns i de enskilda företagen utnyttjas* i hög utsträckning. Med erinran om att lärlingsutbildning enligt förslag i budgetpropositionen kommer att bli en reguljär del av gymnasieskolans verksamhet sägs i motionen att det också torde vara möjligt att genom arbetsmarknadsutbildningen köpa "lärlingsutbildning" i företagen, vilket bör ges regeringen till känna. Även i folkpartiets motion 2507 pekas på möjligheten att öka arbetsmarknadsutbildningens flexibilitet genom att köpa utbildningstjänster från särskilt de större företagen med egna yrkesskolor.

Utskottet delar centerpartiets och folkpartiets uppfattning att man bör ta till vara de möjligheter till ökad effektivitet och flexibilitet inom arbetsmarknadsutbildningen som kan uppnås genom att utnyttja de utbildningsresurser som kan erbjudas av näringslivet. Med ett sådant utnyttjande kan det t. ex. bli möjligt att undvika dyrbara investeringar i maskiner och apparatur. Det kan också för den enskilde eleven vara av särskilt värde att få utbildningen helt eller delvis förlagd till ett företag. Det framgår av direktiven till AMS att vad nu sagts också är regeringens uppfattning, och därför torde det inte vara påkallat med någon framställning till regeringen av det i de båda motionerna begärda slaget.

Folkpartiet aktualiserar i motion 2507 frågan om *utbildningsfonder* som en metod för att få till stånd en konjunkturanpassad internutbildning av företagens personal.

Frågan om utbildningsfonder i företag har på riksdagens begäran prövats av KAFU. Den förs inte vidare i den föreliggande budgetpropositionen. I denna aviseras att vissa förslag från kommittén om samverkan mellan AMU-centren och företagen kommer att behandlas i den kommande propositionen om arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation. I avvaktan härpå vill utskottet inte föreslå någon åtgärd med anledning av motion 2507 i förevarande del.

Utbildning av anställda

Arbetsmarknadsutbildningen är i första hand avsedd för arbetslösa eller arbetstagare som hotas av arbetslöshet, exempelvis på grund av uppsägning. Under åren har utvecklats former av arbetsmarknadsutbildning som är öppna även för anställda eller t. o. m. förutsätter anställning.

Sålunda kan bidrag ges till företag som åtar sig att nyanställa och utbilda äldre eller handikappade arbetstagare. Bidrag kan vidare ges till företag för internutbildning när detta är ett alternativ till permittering eller uppsägning. En tredje form är utbildning till yrken med ojämn könsfördelning. Gemensamt för dessa former av personalutbildning är att utbildningen anordnas inom och av företaget, som i vanlig ordning betalar ut lön till de anställda under utbildningstiden. Till utbildnings- och lönekostnaderna utgår statsbidrag, antingen med visst belopp per timme eller som viss andel (75 %) av lönekostnaderna.

En helt annan form av utbildning av anställda utgörs av bristyrkesutbildningen. Genom denna är vissa utbildningar på AMU-centra öppna även för ickearbetslösa. Motivet är fördelningspolitiskt. Arbetstagare som av olika skäl genom yrkesinriktad utbildning vill förbättra sin ställning på arbetsmarknaden får tillgång till arbetsmarknadsutbildning och därmed förenat studiesocialt stöd i form av utbildningsbidrag utan hinder av att de har eller lätt kan få anställning. I dessa fall är det fråga om utbildning som den enskilde arbetstagaren själv tar initiativ till. På senare år har tillkommit en ny typ av bristyrkesutbildning, s. k. flaskhalsutbildning. Här är det arbetsgivaren och de lokala fackliga organisationerna som tar ut kursdeltagarna. Man kan säga att det är en internutbildning som av strukturpolitiska skäl ges statligt stöd. F. n. utgår på detta sätt stöd till fortbildning av anställda inom industrin för att motverka flaskhalsproblem.

Oavsett form av bristyrkesutbildning är det staten som svarar för kurskostnaderna. Utbildningen kan vara förlagd till AMU-centra eller till företagen men sker även då i kursform. Deltagarna får utbildningsbidrag som kan kompletteras med löneutfyllnad från arbetsgivaren.

Som konstateras i propositionen har gränserna mellan arbetsgivarnas ansvar för utbildning av anställda och arbetsmarknadsutbildningen blivit alltmer flytande. Rationaliseringar och införande av ny teknik medför ökade risker för grupper med okvalificerade arbetsuppgifter och bristande yrkesutbildning. Dessa risker måste kunna mötas med ökade utbildningsinsatser för den berörda personalen. Men samhället måste också liksom hittills kunna bistå med utbildningsinsatser för att lösa s. k. flaskhalsproblem, dvs. akut brist på personal med viss yrkeskunskap.

Utskottet kan sålunda ansluta sig till att det även i fortsättningen kan vara motiverat att stödja personalutbildningen. De allmänna villkoren för statligt stöd till sådan utbildning har ytterligare utvecklats i propositionen (s. 113) till vilken hänvisas.

Som framgår av den redogörelse som lämnats inledningsvis sker utbildning av anställda av skilda motiv men också i olika former och t. o. m. enligt olika regelsystem. I propositionen föreslås att man går över till ett enhetligt bidrags- och regelsystem för samtliga stödformer för utbildning av anställda. Grunderna för ett sådant enhetligt system redovisas i propositionen. Utskottet går inte in på dem här utan konstaterar att de villkor för statligt stöd som gäller i dag till sina grunddrag är avsedda att bevaras i det nya systemet. Detta medför att nuvarande bestämmelser om bidrag för arbetsmarknadsutbildning i företag och om bristrykesutbildning slopas.

Det bör påpekas att stödet till utbildning av och praktikanställning för äldre och handikappade behandlas i den nyligen avlämnade propositionen (1983/84:122) om lönebidrag m. m.

Regeringens förslag till nya regler för utbildning av anställda har inte föranlett några ändringsyrkanden i motioner. I motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) anförs dock tveksamhet om formerna för utbildningen av anställda, och motionärerna pekar på alternativa möjligheter att göra det lättare för arbetstagare att med bibehållen anställning genomgå bristrykesutbildning. Dessa överväganden ingår i motionärernas bedömning av medelsbehovet under anslaget. Utskottet har för sin del inte funnit anledning till erinran utan föreslår att riksdagen godtar regeringsförslaget i denna del.

I sammanhanget tar utskottet upp två motioner med förslag om utbildningsåtgärder för arbetstagare med otillräcklig grundutbildning.

Vänsterpartiet kommunisterna skisserar i motion 1050 ett *program för vuxenutbildning och system med ersättare*. Alla vuxna med mindre än tio års skolgång skall få rätt till ett års utbildning, bl. a. om data och ny teknik. Ersättare för dem skall i första hand vara ungdomar under 25 år. Lönekostnaderna för de vuxenstuderande och deras vikarier förutsätts bli jämnt fördelade mellan företagen. Motionärerna yrkar att regeringen skall lägga fram förslag om ett sådant utbildningsprogram.

Kjell Nilsson m. fl. (s) föreslår i motion 2053 att regeringen skall utarbeta en plan för teoretisk fortbildning för anställda med kort grundutbildning. Därmed avser motionärerna arbetstagare med enbart nioårig grundskola eller kortare grundutbildning. Utbildningen motiveras av den nya tekniken och utvecklingen mot en ny typ av informationssamhälle, där det gäller att kunna förstå och utnyttja de uppgifter som datorerna förmedlar via bildskärmar och andra terminaler.

Det bör vara en angelägen uppgift att möta de utbildningsbehov som belyses i de båda motionerna i första hand inom ramen för den allmänna vuxenutbildningen som staten stöder av utbildningspolitiska skäl. Men det har också varit och är angeläget att inom den särskilda form av vuxenutbildning som arbetsmarknadsutbildningen utgör ge en nivåhöjande utbildning. Till de rent yrkesutbildande momenten har kopplats utbildning i allmänna ämnen, och vissa utbildningar förutsätter särskilda teoretiska preparandkur-

ser. Det har över huvud taget alltid getts ett betydande utrymme åt icke-yrkesinriktad utbildning inom arbetsmarknadsutbildningen, dvs. en utbildning som är avsedd att höja deltagarens kunskapsstandard. Dessa möjligheter inom arbetsmarknadsutbildningen att bättra en bristande utbildning i ungdomsskolan kompletteras av de årliga bemyndiganden som riksdagen de senare åren har gett regeringen att tillskapa särskilda kurser för arbetslösa inom Komvux och vid folkhögskolor. Ett sådant bemyndigande begärs även för nästa budgetår (jfr budgetpropositionen, bilaga 10 – utbildningsdepartementet – s. 32).

Med hänsyn till att motionärerna särskilt åberopar den nya tekniken som motiv för utbildningsinsatserna skall tilläggas att denna teknik och de krav den ställer har utgjort grunden för den betydande satsning på fortbildning av anställda i industrin som nu pågår med statligt stöd. Dataeffektutredningen kommer att ytterligare belysa utbildningsbehovet för vissa grupper. Detta kommer att aktualisera behovet av en fortsatt satsning på utbildning för lågutbildade. Enligt vad utskottet inhämtat pågår redan överväganden härom i regeringens kansli. Med hänsyn härtill och till vad utskottet i övrigt anfört synes det inte påkallat att vidta någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna 1050 och 2053.

Åldersvillkoret

Arbetsmarknadsutbildningen är en vuxenutbildning. Detta markeras av att det sedan början av 1960-talet har funnits en åldersgräns som till en början var 21 och nu är 20 år, dvs. den tidigare myndighetsåldern. Det finns emellertid en rad undantag från 20-årsgränsen. Reglerna härom har med åren kommit att bilda ett krångligt mönster.

Det är nämligen så, att det under 20-årsgränsen finns ännu en åldersgräns. Den går vid 18 år, men i vissa fall kan fortfarande arbetsmarknadsutbildning medges för ungdomar som är 16–17 år. Vidare kan i en del fall ungdomarna få utbildning endast vid AMU-centra och deras filialer, i andra fall kan de hänvisas till alla former av arbetsmarknadsutbildning och få sin utbildning inom t. ex. den reguljära skolan. För det tredje gäller särskilda regler om utbildningsbidrag för ungdomar under 20 år. Dessa regler är dock inte aktuella i detta ärende. Härtill kommer särskilda regler för speciella utbildningsinsatser.

KAFU föreslog mot bakgrund av det komplicerade regelsystemet att åldersgränsen sänks till 18 år. Kommittén tog också hänsyn till att kommunernas uppföljningsansvar upphör när ungdomarna når den åldern.

Regeringen föreslår för sin del att 20-årsgränsen behålls för deltagare som får utbildningen förlagd till det reguljära skolväsendet, dvs. beviljas utbildningsbidrag för sådana studier. Undantag får göras för handikappade ungdomar under 20 år. Dessa skall liksom hittills kunna få utbildningsbidrag

för gymnasiestudier och annan reguljär utbildning. Däremot blir det med förslaget inte längre möjligt att hänvisa följande kategorier ungdomar under 20 år till reguljär utbildning: Ungdomar med försörjningsplikt mot barn, flyktingar samt ungdomar som är berättigade till ersättning från arbetslöshetskassa.

Arbetslösa ungdomar som har fyllt 18 år skall kunna medges utbildning vid AMU-kurserna (alltså den utbildning som bedrivs vid AMU-centra med filialer eller inköps av SÖ). En förutsättning förutom att de är arbetslösa skall vara att de inte kan beredas plats i gymnasieskolan. I dag kan utbildning vid AMU-kurser beviljas 18–19-åringar som antingen har rätt till kontant arbetsmarknadsstöd eller under minst en månad har sökt arbete genom arbetsförmedlingen och inte kan få utbildning inom gymnasieskolans ram.

I propositionen förordas slutligen att 18 år också blir lägsta åldersgräns. De 16–17-åringar som nu kan medges arbetsmarknadsutbildning är handikappade, flyktingar eller försörjningspliktiga mot eget barn. Enligt propositionen fanns ca 200 ungdomar i åldern 16–17 år i arbetsmarknadsutbildning läsåret 1982/83. Den helt övervägande delen utgjordes av döva och hörselskadade gymnasieelever i Örebro och Stockholm som fick sina internat- och boendekostnader finansierade genom utbildningsbidrag. När studiefinansieringsfrågan för dessa elever kan lösas på annat sätt bör det enligt propositionen vara möjligt att fastställa den lägre åldersgränsen till 18 år.

Det förutsätts i propositionen att regeringen skall kunna utfärda närmare bestämmelser om åldersgränsen och undantag från den.

Regeringens förslag beträffande åldersvillkoret avvisas i motionerna 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) och 568 från centerpartiet. I motion 916 föreslås att gränsen sätts till lägst 20 år. Motionärerna vill dessutom av rättviseskäl att arbetsmarknadsutbildning inom gymnasieskolan skall medges mycket restriktivt för ungdomar mellan 20 och 25 år. Även centerpartiet pekar på att regeringens förslag kan skapa rättviseproblem inom ungdomsgruppen. Centerpartiet motsätter sig att 18-åringar i ökad utsträckning skall beredas tillträde till AMU-kurserna.

Enligt utskottets mening innebär regeringens förslag en välbehövlig förenkling av de nuvarande reglerna om åldersvillkoret. Med förenklingarna följer också begränsningar, framför allt när det gäller möjligheten att bevilja ungdomar utbildningsbidrag för studier vid gymnasieskolan och annan reguljär utbildning men också, på sikt, beträffande den yngsta åldersgruppen, 16–17-åringarna.

I ett avseende vidgas möjligheterna för 18–19-åringar att få arbetsmarknadsutbildning. Med nuvarande regler kan de, som ovan sagts, hänvisas till AMU-kurser om de har rätt till kontant arbetsmarknadsstöd eller om de har varit arbetssökande hos arbetsförmedlingen i minst en månad. Dessa villkor slopas vilket innebär att en arbetslös ungdom som är 18–19 år kan så att säga

direkt anvisas AMU-kurs om han eller hon inte kan få sin utbildning på gymnasiet.

Enligt utskottets mening är detta en måttlig utökning av utnyttjandet av arbetsmarknadsutbildning för de tonåringar det här gäller. Utökningen bör vägas mot de begränsningar som i övrigt föreslås och de förenklingar i regelsystemet som uppnås.

Härutöver måste man ta hänsyn till följande nya omständigheter. Om en arbetslös 18–19-åring inte kan anvisas arbete på den öppna marknaden och inte heller kan beredas lämplig utbildning så har den unge nu en lagfäst rätt att få arbete i ungdomslag. Det har understrukits att arbete i ungdomslag skall tillgripas först när andra möjligheter till arbete eller utbildning är uttömda. Med hänsyn härtill bör man inte blockera arbetsmarknadsutbildningen som möjligt alternativ till ungdomslag genom regeln om åldersgräns. Med tanke på att riksdagen dessutom betonat att det halvtidsarbete som är det normala i ungdomslagen bör kompletteras med lämplig utbildning bör man inte heller ha en åldersgräns som hindrar att arbetsmarknadsutbildningens resurser utnyttjas i den situationen.

Utskottet kan inte finna annat än att övervägande skäl talar för att åldersvillkoret inom arbetsmarknadsutbildningen bör utformas på det sätt regeringen har föreslagit. Avslagsyrkandena i motionerna 568 och 916 avstyrks i konsekvens härmed.

Arbetsmarknadsutbildningens mål m. m.

I propositionen redovisas synpunkter på arbetsmarknadsutbildningens mål och omfattning samt på frågan om utbildningens avgränsning mot andra utbildningsanordnare. De mål för utbildningen som uppställdes vid 1970-talets mitt bekräftas, och de synpunkter som i övrigt anförs synes ansluta till de erfarenheter av utbildningsverksamheten som har gjorts under åren.

Vad därutöver anförts i regeringens förslag till riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen föranleder inte särskilt yttrande från utskottets sida. Riktlinjerna godtas alltså av utskottet i den mån inte annat framgår av den tidigare framställningen.

Arbetsmarknadsutbildningens bedrivande regionalt

I fem motioner läggs fram förslag som gäller utbildningens bedrivande regionalt. Tre av dessa fem motioner gäller verksamheten i Skåne.

Sålunda föreslår Eric Jönsson m. fl. (s) i motion 1076 *resursförstärkning av arbetsmarknadsutbildningen i de båda Skånelänen*. Motionärerna bedömer att det behövs en tioprocentig förstärkning för att utbildningen i dessa län skall nå samma nivå som det övriga landet. Lars-Erik Lövdén m. fl. (s) framhåller i motion 710 att det är av mycket stor vikt att det byggs ett *nytt AMU-center i Malmö*. Motionärerna tillägger att Malmöhus län har jämfört

med andra storstadslän en låg volym på arbetsmarknadsutbildningen. Karin Ahrlund (fp) och Hans Petersson i Röstånga (fp) föreslår i motion 1094 att det anordnas *kurser i datateknik för arbetslösa i Malmöhus län*. Kurserna avses ge elementära kunskaper i datateknik. Även sådana kunskaper kan enligt motionärerna vara till nytta.

Vidare föreslås i motion 1944 av Mats Olsson m. fl. (s) att extra resurser avsätts till *fortbildning av byggnadsarbetare i Blekinge län*. Motionärerna avser en kvalificerad utbildning som kan underlätta en rörlighet för deltagarna både inom landet och till de specialuppdrag svensk byggnadsindustri får utomlands.

Gunnel Jonäng (c) och Gunnar Björk i Gävle (c) begär i motion 2037 resurser för att anordna ett *AMU-center i Bollnäs* och för *en träindustriell utbildning* i Ovanåker-Bollnäs-Ljusdalsområdet. Det påpekas i motionen att Gävleborgs län är det enda län i Norrland som har endast ett AMU-center. Sysselsättningsläget i länet motiverar ytterligare ett center. Den träindustriella utbildningen behövs på grund av den betydelse denna industrigren har för sysselsättningen i den angivna delen av Hälsingland.

Kursprogrammen för arbetsmarknadsutbildningen utarbetas på myndighetsnivå inom de allmänna ramar för verksamheten som statsmakterna drar upp. För denna kompetensfördelning finns goda skäl. Utbildningen måste till både volym och innehåll kunna varieras efter de skiftande förutsättningar som råder regionalt. De särskilda utbildningsbehov som genom motionerna aktualiserats i Blekinge, Malmöhus och Gävleborgs län bör i första hand prövas av länsarbetsnämnderna och kursstyrelserna i resp. län. Utskottet utgår från att dessa myndigheter tar erforderliga initiativ om de finner att de föreslagna utbildningarna tillgodoser ett föreliggande behov. Riksdagen bör således inte vidta någon åtgärd av det slag som begärts i motionerna 1094, 1944 och 2037 i motsvarande delar.

Vad sedan gäller anordnande av nya AMU-centra i Malmö resp. Bollnäs anser utskottet att detta är frågor som – utifrån föreliggande utbildnings- och lokalbehov – liksom hittills bör prövas av regeringen och de ansvariga myndigheterna. Enligt vad utskottet inhämtat har regeringen i dagarna givit byggnadsstyrelsen i uppdrag att vidta åtgärder för anskaffning av nya lokaler för AMU-centret i Malmö. Med hänsyn till det anförda föreslås att motionerna 710 och 2037 i dessa delar lämnas utan åtgärd.

Utskottet kan inte heller biträda yrkandet i motion 1076 om att riksdagen skall uttala sig för en tioprocentig resursförstärkning av arbetsmarknadsutbildningen i Skånelänen. Riksdagen bör inte frångå den uppfattning som fastslagits i olika sammanhang att det bör ankomma på arbetsmarknadsmyndigheterna att fördela de resurser som ställs till deras förfogande med hänsyn till den sysselsättningsituation som är aktuell lokalt och regionalt.

Arbetsmarknadsutbildningen 1984/85

Arbetsmarknadsutbildningen omfattade budgetåret 1982/83 totalt 130 000 deltagare. Utbildningen är innevarande budgetår dimensionerad för 132 000 deltagare, vartill kommer ett tusental ungdomar som genomgår den nya yrkesförberedande praktiken inom försvaret och civiltjänsten.

För nästa budgetår bedömer regeringen att det behövs en något lägre volym på utbildningen. Den anges till 110 000 deltagare, vartill skall komma en utbildningsreserv för ytterligare 10 000 deltagare. Denna utbildningsreserv avses bli tagen i anspråk om det blir nödvändigt på grund av utvecklingen på arbetsmarknaden under det kommande budgetåret. I den angivna utbildningsvolymen ingår utbildning av anställda för 20 000 deltagare. Det är vidare beräknat att inom den angivna ramen skall 20 000 deltagare få sin utbildning inom det reguljära skolväsendet och vid s. k. övriga kurser.

Totalkostnaden för utbildningsverksamheten anges i propositionen till 1 877 milj. kr. (- 353 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår). I beloppet ingår 64 milj. kr. för den nyssnämnda utbildningsreserven för 10 000 deltagare.

I det anslagsbelopp regeringen begär ingår vidare 7 milj. kr. för den särskilda utbildning inom teko-området som startat innevarande budgetår och skall pågå ytterligare två år.

Alf Wennerfors m. fl. (m) beräknar i motion 916 medelsbehovet för arbetsmarknadsutbildningen under nästa budgetår till 1 547 049 000 kr. Motionärerna avvisar förslagen om en medelsreserv av 64 milj. kr. för ytterligare utbildningsinsatser och om stöd med 7 milj. kr. för utbildning på teko-området. Totalramen för arbetsmarknadsutbildningen bör kunna krympas med 10 000 platser i förhållande till regeringens förslag. Med hänsyn härtill och till kostnadssänkande effekter av de förslag beträffande utbildningen som förts fram i andra delar av motionen bör anslaget kunna anvisas med ett i förhållande till regeringens förslag lägre belopp.

Även om man räknar med att konjunkturuppgången minskar behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser får man utgå från att det nästa budgetår behövs en betydande volym på arbetsmarknadsutbildningen. Det kan hänvisas till att under den senaste konjunkturuppgången, som inföll under budgetåret 1979/80, omfattade utbildningen 120 000 deltagare. Det synes därför realistiskt att räkna med en volym om 110 000 deltagare och att ha medel i reserv för ytterligare 10 000 deltagare. Utskottet ansluter sig alltså till regeringens bedömning av utbildningsbehovet och godtar beräkningarna av

medelsbehovet under anslaget. Med avstyrkande av motion 916 i motsvarande del förordar utskottet att anslaget anvisas med det belopp regeringen har föreslagit.

Avslutningsvis tar utskottet upp ett yrkande i motion 2401 från vänsterpartiet kommunisterna om *lärarlösa lektioner*. Av besparingsskäl har antalet lärarledda lektioner vid AMU-kurserna skurits ned och ersatts med självstudietimmar. Detta sägs uppenbart leda till försämrade studieresultat. De lärarlösa lektionerna bör avskaffas. Förslag till finansiering av åtgärden bör av regeringen kunna läggas fram på tilläggsbudget för budgetåret 1984/85.

Inom SÖ utarbetas nya läroplaner med sikte på att de skall börja tillämpas nästa budgetår. När de genomförs kommer de lärarlösa lektionerna att upphöra. Med hänsyn härtill och till att frågan om utbildningens kvalitet sannolikt aktualiseras på nytt i samband med de kommande ställningstagandena till arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation bör motionen inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sysselsättningskapande åtgärder

1982/83 Utgift	4 731 239 000	Reservation 3 029 076 000
1983/84 Anslag	5 931 615 000 ⁽¹⁾	
1984/85 Förslag	2 653 545 000	

⁽¹⁾Varav 1 300 000 000 kr. enligt prop. 1982/83:150 bil. 3, AU 30, rskr 349, 500 000 000 kr. enligt prop. 1983/84:26, AU 8, rskr 56, och 182 000 000 kr. med utnyttjande av finansfullmakten. 10 000 000 kr. har omfördelats till statens industriverk.

Programmet Sysselsättningskapande åtgärder består av delprogrammen Beredskapsarbeten, Rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten av icke investeringskaraktär, Industribeställningar, Särskilda arbetsförmedlingsinsatser, Omställningsbidrag, Försöksverksamhet med sysselsättningskapande åtgärder och Tidigareläggning av kommunala tjänster.

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt B 4 (s. 119–131) dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförs i propositionen om

1. upprustningsarbetena på Göta kanal och Dalslands kanal,
2. Loka brunn, Åre alpina centrum och Framnäs musikfolkhögskola, dels föreslagit riksdagen att
3. godkänna vad som förordas i propositionen om försöksverksamhet med sysselsättningskapande åtgärder,
4. till Sysselsättningskapande åtgärder för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 2 653 545 000 kr.

	1982/83 Utgift	1983/84 Anslag	1984/85 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Beredskapsarbeten	4 298 924 000	5 039 000 000(1)	-1 789 000 000	-3 119 000 000
Tidigareläggning av kommunala tjänster		300 000 000	±	0 - 300 000 000
Tillfälligt sysselsättningsbidrag	281 710 000(2)	-	-	-
Rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten av icke investeringskaraktär		500 000 000(3)		- + 175 000 000
Industribeställningar	94 908 000	10 000 000	+ 40 000 000	+ 5 000 000
Omställningsbidrag(4)		50 000 000	±	0 - 50 000 000
Försöksverksamhet med sysselsättningskapande åtgärder				+ 10 000 000
Särskilda arbetsförmedlingsinsatser	1 000 000	(5)	-	-
Detaljplaneringsbidrag	21 490 000(6)	-	-	-
Förvaltningskostnader	33 207 000	32 615 000	+ 2 337 000	+ 1 830 000
	4 731 239 000	5 931 615 000	-1 746 663 000	-3 278 070 000

(1) Varav 10 milj. kr. har omfördelats till statens industriverk.

(2) Tillfälligt sysselsättningsbidrag redovisas under ett eget anslag B 15.

Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustrierna.

(3) Vissa medel har förts över från delprogrammet Beredskapsarbeten.

(4) Delprogrammet har t. o. m. budgetåret 1982/83 ingått i delprogrammet Beredskapsarbeten. Delprogrammet upphörde vid årsskiftet 1983-84.

(5) Delprogrammet har upphört.

(6) Delprogrammet har upphört. Utbetalningarna avser beslut före den 1 januari 1982.

Beredskapsarbeten

Delprogrammet Beredskapsarbeten omfattar statliga beredskapsarbeten samt statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten och enskilda beredskapsarbeten av investeringskaraktär. Beredskapsarbeten syftar till att motverka arbetslöshet till följd av säsong- och konjunkturedgång eller när arbetstillgången av andra skäl är otillräcklig.

Vidare ges genom beredskapsarbeten sysselsättning åt äldre, lokalt bunden eller handikappad arbetskraft, som har svårigheter att få arbete på öppna marknaden även i goda konjunkturer. Bestämmelser om beredskapsarbete finns i arbetsmarknadskungörelsen (1966:368, omtryckt senast 1983:569).

Antalet sysselsättningsdagar i beredskapsarbete var 11,6 miljoner under budgetåret 1982/83. Det är en större volym än under närmast föregående budgetår. Som framgår av följande sammanställning har andelen statliga och kommunala beredskapsarbeten minskat något till förmån för de enskilda beredskapsarbetena.

Volymen beredskapsarbeten budgetåren 1980/81–1982/83

Budgetår	Sysselsättningsdagar (1 000-tal)	därav andel (i %)			därav andel (i %)		
		statl.	komm.	enskilda	invest. arb.	tjänste o. vårdarb.	övriga arb.
1980/81	4 538	32	65	3	17	38	45
1981/82	7 557	26	62	12	13	51	36
1982/83	11 564	20	60	20	11	59	30

Antalet sysselsatta i beredskapsarbete var under år 1983 i medeltal 58 600 per månad. Det är en kraftig ökning i jämförelse med åren 1980–1982. En redovisning av utvecklingen under de senaste fyra åren med de sysselsattas fördelning på män, kvinnor och ungdomar lämnas i nedanstående tabell.

Antal sysselsatta i beredskapsarbete åren 1980–1983 (månadsgenomsnitt)

År	Totalt	därav kv.	16–19 år	därav kv.	20–24 år	därav kv.
1980	22 481	9 414	8 216	5 179	4 365	2 292
1981	23 143	9 116	6 864	4 336	5 663	2 840
1982	43 507	18 450	16 701	9 301	13 204	6 174
1983	58 606	25 552	18 411	10 094	19 655	9 098

Efter förslag i budgetpropositionen har riksdagen för innevarande budgetår anvisat 3 907 milj. kr. för beredskapsarbeten (prop. 1982/83:100 bil. 12, AU 21, rskr 228). Häri ingår 50 milj. kr. till verksamheten med omställningsbidrag och 7 milj. kr. till Loka brunn. Riksdagen beslöt senare om ytterligare 1 000 milj. kr. till beredskapsarbeten (prop. 1982/83:150 bil. 3, AU 30, rskr 394). Beredskapsarbetenas omfattning beräknades till ca 11 miljoner dagsverken. Genom beslut den 6 oktober och den 15 december 1983 har regeringen med stöd av finansfullmakten ställt ytterligare 52 resp. 130 milj. kr. till AMS förfogande för beredskapsarbeten. Sammantaget har således 5 089 milj. kr. anvisats under delprogrammet. 10 milj. kr. har omfördelats till statens industriverk för verksamheten med bidrag till nedläggningshotade företag. En del av beredskapsmedlen har också fr. o. m. den 1 januari 1984 förts över till delprogrammet Rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten av icke investeringskaraktär.

I propositionen bedöms behovet av beredskapsarbeten under kommande budgetår till 4 milj. dagsverken, vilket är en kraftig minskning i förhållande till innevarande budgetår. Beräkningen grundas på förutsättningen att en ökad efterfrågan på arbetskraft kommer att ske inom främst näringslivet. Dessutom anses den extra stimulans till rekrytering inom näringslivet som riksdagen beslutade om i december förra året (jfr AU 1983/84:8) väsentligt minska behovet av statliga och kommunala beredskapsarbeten. AMS skall

inom den kommunala sektorn prioritera beredskapsarbeten som avser ombyggnad, reparation eller underhåll av fastigheter och anläggningar. För dessa åtgärder har 200 milj. kr. beräknats. AMS skall vidare till länsarbetsnämnderna vid budgetårets början fördela medel motsvarande 3 miljoner dagsverken. Samtidigt skall AMS planera så att beredskapsarbeten kan ges en större omfattning under budgetåret. Det är enligt propositionen viktigt att denna planering är flexibel så att AMS under löpande budgetår kan anpassa medelsinsatsernas storlek till eventuellt ändrat sysselsättningsläge i enskilda regioner. För den händelse ökat medelsbehov kommer att uppstå förutsätts att finansfullmakten kommer att få disponeras.

I propositionen redovisas att upprustningen av Göta kanal och Dalslands kanal bör kunna slutföras under budgetåret 1984/85. Arbetena bedrivs som statliga beredskapsarbeten.

I regleringsbrev för budgetåret 1983/84 har medel avsatts för att upprustningsarbeten för Stiftelsen Kungl. gyttjebad- och brunnsanstalten Loka samt turistinvesteringar vid Åre alpina centrum skall kunna utföras som beredskapsarbeten. I propositionen anmäls att dessa båda arbeten beräknas bli fullföljda och avslutade under nästa budgetår. Det beräknade medelsbehovet för dessa båda arbeten uppgår till 22,5 milj. kr. budgetåret 1984/85. Dessutom anmäls att nya lokaler för Framnäs musikfolkhögskola i Piteå avses bli uppförda som beredskapsarbeten. Behovet av medel härför beräknas till 10 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet för beredskapsarbeten beräknas för budgetåret 1984/85 till 1 919,1 milj. kr. Som förutsättning för beräkningen gäller en dagsverkskostnad på 475 kr. I anslagsbeloppet ingår också medlen till Loka Brunn, Åre alpina centrum och Framnäs musikfolkhögskola.

Beredskapsarbeten på vägar bör enligt propositionen få bedrivas för 300 milj. kr.

I motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) påpekas att regeringens förslag till sysselsättningskapande åtgärder under kommande budgetår visar att man i realiteten förväntar sig ett försämrat arbetsmarknadsläge. En summering av regeringens förslag avseende beredskapsarbeten i offentlig sektor, rekryteringsstöd och enskilda beredskapsarbeten samt dagsverken i ungdomslag ger totalt 11,5 miljoner dagsverken. En disponering av finansfullmakten motsvarar enligt motionärerna ytterligare drygt 5 miljoner dagsverken. Regeringens förslag om insatser motsvarande sammanlagt 16,5 miljoner sysselsättningsdagar beskrivs som något av ett nytt världsrekord i konstlad sysselsättning. I motionen framhålls att denna ständigt fortgående ökning av AMS-jobben inte kan fortsätta. Ansträngningarna måste i stället inriktas på att placera de arbetslösa i riktiga jobb. Mot den bakgrunden föreslår motionärerna en ändring av riktlinjerna för de sysselsättningsskapande åtgärderna på så sätt att ramen för sysselsättningskapande åtgärder skall beräknas konjunktur neutralt i enlighet med tidigare praxis. När det gäller beredskapsarbeten beräknas med denna utgångspunkt behovet till 3,5

miljoner dagsverken för nästa budgetår.

Utskottet godtar regeringens beräkning av *behovet av beredskapsarbeten* under nästa budgetår. Den är baserad på en realistisk bedömning av utvecklingen på arbetsmarknaden. Utskottet är självfallet medvetet om den osäkerhet som alltid präglar en prognos över sysselsättning och arbetslöshet på drygt ett års sikt. Skulle utvecklingen bli sämre än väntat har regeringen dock möjligheter att återkomma till riksdagen med förslag om ytterligare medel eller utnyttja finansfullmakten. Denna senare utväg bör dock endast tillgripas då medelsbehov uppstår till följd av t. ex. en akut försämring i arbetsmarknadsläget som i dag inte kan förutses och som av tidsskäl inte kan tillgodoses genom beslut i riksdagen. Finansfullmakten bör således inte användas för att finansiera behov som redan i dag är kända.

Om å andra sidan utvecklingen på arbetsmarknaden skulle förbättras erbjuder den av regeringen föreslagna beräkningsmetoden uppenbara fördelar, eftersom tanken är att av anvisade medel endast ca 3 miljoner dagsverken till en början skall fördelas på länsarbetsnämnderna, dvs. mindre än vad som föreslås bli anvisat för nästa budgetår i motion 916. Endast för det fall att situationen på arbetsmarknaden motiverar det kommer den återstående delen av ramen på 1 miljon dagsverken att tas i anspråk. Planeringsberedskapen för att göra detta blir genom regeringens förslag mycket god. Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens beräkning av medelsbehovet till beredskapsarbeten och avstyrker därmed motion 916 i motsvarande delar.

Utskottet godtar också vad som i budgetpropositionen anförts om upprustningsarbetena på Göta kanal och Dalslands kanal samt om beredskapsmedel till Loka Brunn, Åre alpina centrum och Framnäs musikfolk-högskola.

Utskottet går därmed över till att behandla två motioner med förslag om ändrade statsbidragsregler för beredskapsarbete.

Statsbidrag till kommunalt beredskapsarbete kan utgå i form av grundbidrag och tilläggsbidrag. Grundbidrag utgår normalt med 75 % av lönekostnaderna inkl. lönebikostnader och avtalsenliga rese- och traktamentskostnader för de arbetslösa som har anvisats till arbetet av arbetsförmedlingen. Tilläggsbidrag utgår till kommunalt arbete med normalt 15 % av skillnaden mellan det godkända bidragsunderlaget och lönekostnaderna för de av arbetsförmedlingen anvisade arbetslösa. Tilläggsbidrag utgår enbart för sådana arbeten om medför investeringar i byggnader eller anläggningar avsedda för stadigvarande bruk. Under 1983/84 får vid beslut om investeringsobjekt i vissa kommuner tilläggsbidrag lämnas med en högre procent-sats än det normala, vanligtvis med 25 %. I enstaka kommuner i Västerbot-ten och Norrbotten får tilläggsbidrag lämnas med mellan 35 % och 60 %.

Alf Wennerfors m. fl. (m) tar i motion 916 upp frågan om *sänkt statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten*. I motionen erinras om att statsbidraget för rekryteringsstöd och enskilda beredskapsarbeten uppgår till 50 % av

lönekostnaden. Enligt motionärerna är det nu dags att införa samma nivå för statsbidraget till offentliga beredskapsarbeten i kommunal och landstingskommunal regi. De nya reglerna föreslås gälla fr. o. m. den 1 juli 1984. Som skäl för reformen anges bl. a. det statsfinansiella läget och att lika bidragsnivåer förenklar och effektiviserar handläggningen av de olika insatsformerna. Motionärerna framhåller också att den offentliga sektorn inte bör favoriseras i ett läge då tillväxten inom denna sektor bör hållas tillbaka till förmån för de privata sektorerna i ekonomin.

Mats Olsson m. fl. (s) föreslår i motion 1944 att *tilläggsbidraget i kommunerna i Blekinge län* tillfälligt höjs från 15 % till 30 %. Motionärerna hänvisar till den svåra situationen för byggarbetskåren i länet. Trots en hög andel byggnadsarbeten i beredskapsarbete och tidigarelagda statliga och statskommunala arbeten uppgår arbetslösheten till ca 20 % för denna grupp. En ytterligare försämring kan enligt motionen väntas vintern 1984-85. Med hänvisning härtill framhålls vikten av att andelen investeringsarbeten hålls uppe.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att ca 60 % av samtliga dagsverken som budgetåret 1982/83 utfördes i beredskapsarbeten fanns inom den kommunala sektorn. En orsak härtill står säkert att finna i statsbidragets storlek. En sänkning av grundbidraget på det sätt som föreslås i motionen innebär att en stor del av drivkraften för kommunerna att anställa beredskapsarbetare skulle tas bort med åtföljande risker för ökad öppen arbetslöshet. Samhällets kostnader skulle därmed kvarstå. Någon samhällsekonomisk besparing skulle sannolikt inte bli följden av en ändrad bidragsnivå. Utskottet vill också erinra om att grundbidraget utgår som andel av lönekostnaderna. För de kommunala investeringsarbetena innebär det att bidragsdelen endast uppgår till 25-30 % av de totala projektkostnaderna. Med den låga aktivitet som f. n. råder på byggarbetsmarknaden skulle ett lägre bidrag enligt utskottets mening få besvärande konsekvenser. Intresset från kommunernas sida att tidigarelägga investeringar skulle med säkerhet minska. En motsatt effekt vore f. n. att föredra. Av vad som sagts ovan framgår att grundbidraget bör behållas vid den nivå som nu råder. Motion 916 avstyrks således i denna del.

När det gäller förslaget om en tillfällig förbättring av tilläggsbidraget i Blekinge vill utskottet framhålla att det enligt arbetsmarknadskungörelsen ankommer på AMS att avgöra i vilka områden som bidraget skall höjas. Detta kan göras om det finns synnerliga skäl för arbeten som anordnas i områden med hög och långvarig arbetslöshet och sjunkande befolkningstal. För budgetåret 1983/84 har AMS beslutat om höjningar för ett femtiotal kommuner i huvudsak i de mellersta och norra delarna av landet. Riksdagen bör inte överta denna på AMS ankommande uppgift att pröva tilläggsbidragets storlek i olika landsdelar. Med hänvisning härtill avstyrks motion 1944.

I ett antal motioner föreslås återinförande av statliga projekteringsbidrag.

Wivi-Anne Cederqvist m. fl. (s) framhåller i motion 702 att de stora insatser som har gjorts under senare år för tidigareläggning av statliga och kommunala investeringar resulterat i att projektreserven i kommunerna har minskat. Kommunernas ansträngda ekonomi sågs nu begränsa möjligheterna att bygga upp en ny reserv. Starka skäl talar därför enligt motionärerna för att projekteringsbidraget återinförs. Liknande förslag finns i motionerna 882 av Olle Westberg m. fl. (s), 1904 av Sven Aspling m. fl. (s) och 1952 av Bengt-Ola Rytter m. fl. (s).

Detaljplaneringsbidraget, som av besparingsskäl upphörde fr. o. m. år 1982 genom beslut av riksdagen hösten 1981 (jfr AU 1982/83:1), hade till syfte att säkerställa att färdigprojekterade objekt fanns i tillräcklig omfattning i objektreserven för beredskapsarbeten. Bidraget utgick främst till projektering av kommunala och statliga byggnads- och anläggningsarbeten. Anslaget till projekteringsbidrag uppgick det sista budgetåret (1981/82) till ca 40 milj. kr., varav ca 30 milj. kr. till kommunal projektering och ca 10 milj. kr. till statlig projektering. Vid beslutet om bidragets slopande framhölls bl. a. att bidragets betydelse för arbetsmarknadspolitikens effektivitet var obetydlig. Projekteringskostnaden utgör normalt en relativt liten del av hela kostnaden för en investering. Dessutom fanns då en objektreserv som väsentligt översteg behovet.

Riksdagen beslutade våren 1983 (prop. 1982/83:120, AU 24) att de ordinarie medlen för beredskapsarbeten i Norrbottens län får användas även för att ge bidrag till projektering. Som skäl härför angavs att de senare årens stora insatser på investeringssidan av arbetsmarknadspolitiska skäl hade medfört att såväl den statliga som den kommunala investeringsreserven minskat kraftigt. Kommunernas ansträngda ekonomi ledde till att nya investeringsobjekt inte togs fram i någon större utsträckning. För detta bidrag finns en ram på totalt 10 milj. kr. under budgetåren 1983/84–1985/86.

Utskottet vill liksom vid tidigare tillfällen framhålla att en förutsättning för en framgångsrik arbetsmarknadspolitik är att det fortlöpande tas fram lämpliga sysselsättningsskapande projekt. Hittills har projektreserven också motsvarat det behov som funnits. Situationen för budgetåret 1984/85 håller f. n. på att kartläggas inom AMS. Mycket tyder dock på att de kraftiga satsningar som gjorts på beredskapsarbeten under senare år kan resultera i svårigheter för vissa kommuner att fylla på reserven med nya objekt. När det gäller projekteringsbidraget har utskottet tidigare konstaterat att bidraget generellt sett har liten betydelse för projekteringsverksamheten. Projekteringskostnaden är normalt en liten del av hela kostnaden för investeringen (ca 6–7 %). Härtill kommer att bidrag utgår för projektering när ett objekt antagits som beredskapsarbete. I detta sammanhang bör även erinras om de båda program för reparation, ombyggnad och tillbyggnad (ROT) som statsmakterna beslutade om hösten 1983 och som kan leda till en inriktning från kommunernas sida på projekt som inte kräver projektering av samma

omfattning som vid investeringsarbeten. Utskottet har dock samtidigt förståelse för att vissa kommuner med ansträngd ekonomi kan ha svårigheter att bekosta projekteringen av nya projekt. Här kan stöd till projekteringskostnaden vara en välbehörlig stimulans. Utskottet har också som tidigare framhållits tillstyrkt införandet av en sådan stödform i Norrbottens län. Om denna möjlighet också skall vidgas till att omfatta andra regioner kan utskottet bl. a. mot bakgrund av pågående undersökning inom arbetsmarknadsverket ännu inte bedöma. Utskottet förutsätter dock att regeringen uppmärksam följer det pågående arbetet med inventering av investeringsreserven och vid behov återkommer till riksdagen med förslag i frågan. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna.

Utskottet tar i sammanhanget upp ett annat yrkande som berör bl. a. investeringsreserven. Det gäller motion 1952 av Bengt-Ola Rytter m. fl. (s) som även aktualiserar frågan om *fleråriga basprogram för de arbetsmarknadspolitiska insatserna*. Motionärerna pekar på att byggnadsverksamheten har stora problem i vissa län och att dessa har svårare än andra län att tillgodogöra sig de generella stimulanser som finns. Här behövs enligt motionärerna större insatser än i normallänet. Storleken på dessa insatser sägs emellertid kräva en mer långsiktig hantering än den nuvarande årliga uppsamlingen av en objektreserv. Enligt motionen skulle påtagliga effektivitetsvinster kunna göras om ett flerårigt basprogram upprättades för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Programmet föreslås omfatta större delen av de insatser från samhällets sida som kan bedömas vara nödvändiga under de kommande åren. Programmet skall vara treårigt och rullande samt utvecklas i samarbete mellan kommuner, länsorgan och statsmakterna.

Utskottet har full förståelse för den oro för utvecklingen på byggarbetsmarknaden som präglar denna motion liksom flera andra motioner som utskottet behandlar i detta betänkande. Utvecklingen på byggarbetsmarknaden har under flera år varit svag. Den totala byggproduktionen har legat relativt stilla samtidigt som rationaliseringar och den tekniska utvecklingen medfört mindre behov av personal. Antalet sysselsatta har således minskat med ca 70 000 sedan år 1970 eller i genomsnitt med 6 000 per år. Arbetslösheten bland anställda inom byggnadsverksamheten har kommit att öka markant. Det är mot denna bakgrund man bl. a. skall se de olika åtgärder som har vidtagits för att mildra effekterna av denna negativa utveckling. Inför innevarande vinter har statliga och statsunderstödda byggen tidigare lagts i en omfattning som motsvarar en volym av ca 2 000 milj. kr. Härigenom beräknas drygt 5 000 arbetstillfällen komma till stånd under första halvåret 1984.

Enligt utskottet kan stora svårigheter förutses på byggarbetsmarknaden även under kommande år. En viktig fråga blir därvid hur den framtida byggnadsarbetarkåren skall dimensioneras. Att på kort sikt drastiskt förändra antalet anställda inom byggnadsverksamheten är inte realistiskt, inte minst mot bakgrund av att övertalighetsproblemen i hög grad är

regionala. Det är således även fortsättningsvis nödvändigt med åtgärder som siktar till att stimulera byggarbetsmarknaden samtidigt som insatser måste göras för att stimulera denna arbetskraft att söka sig till andra verksamhetsområden.

I anslutning till motionens yrkande om s. k. basprogram vill utskottet peka på olika åtgärder som redan gjorts inom program- och planeringsområdet. Regeringen har tagit ett nytt organisatoriskt steg för att få ett bättre grepp om situationen genom att utse en ministergrupp med särskilt ansvar för regeringens byggpolitik. I gruppen ingår cheferna för finans-, arbetsmarknads-, bostads- och industridepartementen. Till sin hjälp har de en beredningsgrupp med representanter för de berörda departementen och statsrådsberedningen. Gruppen skall bl. a. följa utvecklingen inom byggsektorn, samordna regeringens övergripande insatser som har betydelse på området samt utarbeta ett långsiktigt program för byggsektorn.

På bostadsområdet gäller sedan år 1979 bestämmelser om att kommunerna skall upprätta femåriga löpande bostadsförsörjningsprogram. Bestämmelserna har tillkommit för att bostadsbyggandet inom kommunerna skall förberedas och genomföras på ett ändamålsenligt sätt. I sammanhanget bör också nämnas de båda s. k. ROT-program som beslutades hösten 1983. Det är dels ett tioårigt bostadsförbättringsprogram, dels ett särskilt program för att stimulera underhåll och reparationer av kommunala anläggningar. Regeringen beslöt för övrigt i februari 1984 om en kampanj för att få fram fler byggnadsarbeten i form av reparationer, ombyggnader och kompletteringar. I varje län skall en samarbetsgrupp tillsättas som består av representanter för kommuner, fastighetsägare, boende m. fl. En ledningsgrupp för hela landet knyts till bostadsdepartementet.

Ett program för stöd till oljeersättande åtgärder och ett konjunkturanpassat investeringsprogram inom energiområdet under år 1984 har också fastlagts av riksdagen.

Utskottet har ovan redovisat redan beslutad planerings- och programverksamhet som motiveras av den oroande utvecklingen inom byggsektorn. Det är enligt utskottet lämpligt att resultatet av detta arbete avvaktas innan ståndpunkt tas till det förslag om s. k. basprogram som lämnas i motionen. Med hänvisning härtill bör motionen avslås.

I motion 1322 föreslår Karl Boo m. fl. (c) att arbetsmarknadsverket skall ta upp *stamkvistning som beredskapsarbete*. Många av dagens arbetslösa i skogslänen och glesbygden skulle därigenom kunna beredas sysselsättning. Utöver rent arbetsmarknadspolitiska skäl hänvisar motionärerna till stamkvistningens marknadsekonomiska betydelse eftersom den på sikt ger skogsvirke av bättre kvalitet. Verksamheten med stamkvistning bör enligt motionen organiseras av skogsstyrelsen i samråd med skogsägarorganisationer och skogsarbetareförbundet. Med hänsyn till situationen på arbetsmarknaden framhålls vikten av att verksamheten snarast kan komma i gång.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om värdet av stamkvistning,

särskilt i planterade kulturskogar. Från skogsvårdssynpunkt finns ett stort behov av sådana insatser i syfte att erhålla en skogsråvara av hög kvalitet. Satsningar av detta slag är långsiktiga. Tiden mellan kvistningen och den slutliga avverkningen är ofta omkring 75 år. Detta förhållande kan för många skogsägare leda till ett mindre intresse för skogsvårdande åtgärder av denna typ.

Arbete med stamkvistning kan utföras som beredskapsarbete. Möjligheten har i viss mindre omfattning utnyttjats av domänverket och vissa enskilda skogsägare. Från den 1 januari 1984 utgår statsbidrag med 50 % till sådant arbete. Utskottet vill också erinra om att stamkvistning efter initiativ av utskottet (AU 1983/84:12) utpekats som lämplig arbetsuppgift för ungdomslag. De krav som kan ställas på arbetsmarknadspolitiska insatser inom detta område har därmed enligt utskottet tillgodosetts. Med det anförda avstyrker utskottet motionen.

Maj-Lis Lööw m. fl. (s) föreslår i motion 1942 att regeringen skall initiera *s. k. BAMU-verksamhet inom den statliga kontorssektorn*. Med hänvisning till den snabba tekniska utvecklingen på detta område bör enligt motionärerna det åtföljande kravet på utbildning kunna kombineras med strävan att få fram fler beredskapsarbeten.

Möjligheten att erhålla bidrag till verksamhet som kombinerar arbetsmarknadsutbildning med beredskapsarbete fanns under åren 1972–1980. Under de första åren anordnades sådan verksamhet enbart inom vårdområdet och barnomsorgen. Fr. o. m. hösten 1975 vidgades åtgärderna till att omfatta hela det primär- och landstingskommunala arbetsområdet. Verksamheten bedrevs, efter återkommande bemyndiganden av statsmakterna, av arbetsmarknadsverket. Avsikten var dels att under viss tid ge sysselsättning och arbetslivsorientering åt arbetslösa ungdomar eller andra på arbetsmarknaden nytillträdande personer som var lämpliga att ingå som ersättare för dem som genomgick utbildning, dels att bereda möjlighet till utbildning för redan anställd personal inom primär- och landstingskommunerna.

Utskottet är väl medvetet om den snabba tekniska utvecklingen inom olika områden. Användningen av datorer ökar fortlöpande. Väl utvecklat i detta avseende är kontorsarbetet inom såväl privat som offentlig sektor. Här är det ofta kvinnor som i första hand berörs när den nya tekniken införs. För att möta de omställningar som blir nödvändiga är det viktigt med en hög beredskap. Särskilt viktigt är det att utbildning sätts in på ett tidigt stadium. Detta blir en viktig uppgift bl. a. i den framtida arbetsmarknadsutbildningen. När det gäller den statliga kontorssektorn tar utskottet för givet att staten som arbetsgivare erbjuder utbildning i de former som bäst tillgodoser de anställdas behov. Samtidigt förutsätter utskottet att regeringen om det anses erforderligt uppmärksammar möjligheten att kombinera denna utbildning med beredskapsarbete och i så fall återkommer till riksdagen med förslag i frågan. Med hänvisning härtill synes motionen inte behöva föranleda någon åtgärd. Den avstyrks därför.

Börje Stensson (fp) och Lars Ernestam (fp) begär i motion 2488 att minst 200 000 kr. av anslagna *beredskapsmedel* skall avsättas för stöd till *fjällägenheter*. Det särskilda anslag om 1,3 milj. kr. som tas upp i budgetpropositionen (bil. 11) för detta ändamål är enligt motionärerna otillräckligt. Med *fjällägenheter* avses markupplåtelser för jordbruks- och egnahemsändamål på kronomark ovanför odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens län samt på renbetesfjällen i Jämtlands län. Antalet sådana lägenheter uppgår f. n. till ca 230 varav 90 i Norrbottens län och 40 i Västerbottens län. Med undantag för bostadslägenheterna för samer har *fjällägenheter* ursprungligen upplåtits för jordbruksdrift. Numera används lägenheterna endast i begränsad omfattning för detta ändamål. Med upplåtelseerna följer vissa särskilda förmåner, främst rätt till jakt, fiske och virke för husbehov. *Fjällägenheterna* förvaltas av lantbruksnämnderna. Riksdagen beslutade år 1981 (JoU 1980/81:18) om principerna för avveckling av *fjällägenheterna*. Den utredning som föregick riksdagens beslut föreslog att ca 60 skulle bli bestående medan övriga på sikt skulle avvecklas som statligt förvaltade *fjällägenheter*.

Som framgår av motionen tas på nionde huvudtiteln (jordbruksdepartementet) frågan upp om särskilda medel för stöd till innehavare av *fjällägenheter*.

Anslaget används för bl. a. bidrag till investeringar i byggnader och andra fasta anläggningar, till underhåll och upprustning, till avvecklingsbidrag och avträdesersättning åt innehavare m. m. För budgetåret 1984/85 beräknas behovet av medel till 1,3 milj. kr. vilket är en uppräknig från året dessförinnan med 200 000 kr.

Utskottet har ingen annan uppfattning än regeringen när det gäller behovet av medel för upprustning av *fjällägenheter*. Vid sidan av detta reguljära stöd förekommer i viss omfattning att upprustning av *fjällägenheter* utförs som beredskapsarbete. Även regionalpolitiskt glesbygdsstöd kan komma i fråga. Ett problem med beredskapsarbeten är att kostnaderna för byggnadsåtgärder på de avsides belägna lägenheterna är högre än normalt på grund av höga arbets- och transportkostnader. Arbetena drar med andra ord höga dagsverkskostnader. Med hänvisning till vad här sagts avstyrks motionen.

Olle Aulin (m) och Göthe Knutson (m) föreslår i motion 564 att en större andel av beredskapsmedlen får användas för *byggnadsverksamhet inom försvaret*. Som skäl härför anförs bl. a. den stora byggarbetslösheten. Motionärerna pekar samtidigt på att det inom totalförsvarets organisation för byggnads- och reparationsarbeten (BRB-organisationen) finns ett stort antal byggnadsobjekt färdigprojekterade för genomförande i en beredskaps-situation eller vid krig. Mot den bakgrunden bör det enligt motionärerna vara möjligt att med utnyttjande av arbetslös arbetskraft och inom BRB-organisationens ram samt med användande av AMS-medel nu färdigställa flera av de planlagda projekten.

Utskottet kan konstatera att regeringen för varje budgetår avsätter en viss del av beredskapsmedlen till byggnation inom fortifikationsförvaltningen. För innevarande budgetår har 40 milj. kr. reserverats för detta ändamål. Enligt utskottets mening bör det även för nästa budgetår ankomma på regeringen att med hänsyn till utvecklingen på arbetsmarknaden besluta om beredskapsarbetenas omfattning på försvarsområdet. Motionen bör avslås med hänvisning härtill.

Utskottet går därmed över till att behandla motioner som tar upp verksamheten vid den demografiska databasen (DDB) samt Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR).

Den demografiska databasen (DDB) har till uppgift att registrera och bearbeta huvudsakligen demografiska och sociala historiska data för forsknings-, utbildnings- och arkivändamål samt att göra dessa data tillgängliga för forskare. Organisationen skall tjäna ett riksintresse och förse hela Sverige med material. Databasens produktionsenhet är belägen i Haparanda medan systemenhet och forsknings- och utvecklingsenhet finns i Umeå. Sedan år 1979 finns dessutom registreringscentraler i Pajala, Jokkmokk och Jörn vilka drivs som beredskapsobjekt. Det material som registreras (excerperas) är huvudsakligen kyrkoboksmaterial och arkivmaterial. Vid var och en av centralerna sysselsätts 15–20 personer.

I budgetpropositionen framhåller arbetsmarknadsministern att hon efter samråd med utbildningsministern funnit att några ytterligare forskningsprojekt inte planeras att läggas ut på dessa filialer, varför deras verksamheter inte kan permanentas. Den eventuella framtida verksamheten vid dessa filialer sägs vara en fråga för databasen och berörda länsarbetsnämnder. Det poängteras särskilt att inga permanenta tjänster i dessa organisationer får inrättas med beredskapsmedel.

Per-Ola Eriksson m. fl. (c) betonar i motion 566 den betydelse filialerna har för sysselsättningen i de tre kommunerna. Dessutom framhålls att det finns långsiktiga program och projekt för den fortsatta verksamheten. Mot den bakgrunden föreslår motionärerna att verksamheten vid *demografiska databasens filialer i Pajala, Jokkmokk och Jörn* permanentas. Medel härför bör tas från anslaget till sysselsättningskapande åtgärder.

I motion 885 tar Rune Ångström (fp) särskilt upp registreringscentralen i Jörn. Både sysselsättnings- och forskningsskäl talar enligt motionären för att centralen permanentas och att något organ under utbildningsdepartementet blir huvudman. Följden av en nedläggning av verksamheten sägs bli att samhället står kvar med höga kostnader för arbetslösheten samtidigt som ett värdefullt arbete för forskningen inte blir utfört.

Utskottet har full förståelse för motionärernas plädering för ett upprätthållande av registreringscentralerna i Pajala, Jokkmokk och Jörn. Bristen på sysselsättning i dessa regioner talar härför. Samtidigt har utskottet kunnat konstatera att de prioriteringar som har gjorts från centralt håll om satsningar på forskningens område f. n. inte omfattar några projekt av varaktig

karaktär som skulle kunna förläggas till dessa arbetsplatser. Detta talar i och för sig för att en permanentning av verksamheten inte bör komma till stånd. Utskottet vill emellertid samtidigt erinra om att det vid sidan av den centralt prioriterade forskningen kan finnas projekt som det från andra utgångspunkter är angeläget att få utförda vid de tre centralerna. Det bör nu bli en fråga för databasen att tillsammans med arbetsmarknadsmyndigheterna i resp. län utröna om dessa projekt är lämpliga som beredskapsarbeten. Om arbetsuppgifterna tillåter bör vid bestående brist på sysselsättning i de tre regionerna på sikt också en verksamhet i mera fasta former kunna övervägas. Med hänvisning härtill avstyrks motionerna om en permanentning av de tre registreringscentralerna.

Sedan årsskiftet 1977-1978 finns i Ramsele i Sollefteå en registreringsbas som åt landsarkivet i Härnösand upprättar register över skilda typer av handlingar ur bl. a. länsstyrelse- och kyrkoarkiv. Basen tillkom av arbetsmarknadsskäl och bedrivs som en beredskapsarbetsplats. Den har f. n. en fast föreståndare och fyra lönebidragsanställda samt ett 20-tal beredskapsarbetare.

Projektet *Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR)* har tillkommit för att utveckla verksamheten i Ramsele till ett rikstäckande genealogiskt centrum. SVAR har till uppgift att tillhandahålla registerförsedda kopior av arkivmaterial på mikrofilmkort, maskinläsbara och andra medier för forskning, utbildning och informationsverksamhet.

I budgetpropositionen (bil. 10) sägs att det är angeläget att verksamheten vid registreringsbasen samt vid SVAR-projektet i Ramsele permanentas fr. o. m. den 1 juli 1984 och att den ges en samordnad organisation under riksarkivets förvaltning. Den nya organisationen kan dock inte bli av samma omfattning som den tidigare. För den permanenta verksamheten beräknas ett belopp av 700 000 kr.

I motion 1932 av Rune Jonsson m. fl. (s) framhålls betydelsen av att verksamheten vid SVAR permanentas fr. o. m. den 1 juli 1984. Samtidigt konstateras att det begränsade anslaget om 700 000 kr. kommer att medföra en minskad sysselsättningsnivå. Motionärerna anser därför att ytterligare budgetmedel bör tillskjutas kommande budgetår för att trygga de anställdas framtid. I avvaktan härpå föreslås att särskilda beredskapsmedel får tas i anspråk för att bidra till finansieringen.

Utskottet delar regeringens uppfattning om värdet av en varaktig sysselsättning vid registreringsbasen och SVAR-projektet i Ramsele. Det motiveras av både forsknings- och sysselsättningsskäl. En permanentning av verksamheten ger också länsarbetsnämnden möjlighet att på arbetsmarknadspolitiska grunder göra insatser i form av tillfälliga beredskapsarbeten vid denna arbetsplats. Motionärernas förslag är således i och med att verksamheten permanentas i princip redan tillgodosett. Något särskilt initiativ från riksdagens sida är inte nödvändigt. Motionen bör därför avslås.

Utskottet går därmed över till att behandla motioner med krav på olika slag av insatser i särskilda regioner.

Lars Svensson m. fl. (s) pekar i motion 1335 på den höga byggarbetslösheten i Hallands län. Samtidigt hänvisas till en rad statliga och statsunderstödda projekt som med kort varsel kan igångsättas. Motionärerna anser – med hänvisning härtill – att Halland i större utsträckning än hittills bör uppmärksammas vid fördelningen av medel för *tidigareläggning av statliga och statsunderstödda bygg- och anläggningsprojekt*.

Utskottet är medvetet om den besvärliga situation som råder för byggnadsarbetare i Hallands län och om den betydelse som beredskapsarbeten har i detta sammanhang. Vid regeringens beslut i april 1983 om tidigareläggning av statliga investeringar tilldelades länet 26,6 milj. kr. avseende projekt på bl. a. byggnadsstyrelsens och kriminalvårdsstyrelsens områden. Som framgått av det föregående har utskottet den principiella uppfattningen att det bör ankomma på arbetsmarknadsmyndigheterna att göra avvägningen om hur de samlade insatserna av beredskapsmedel skall fördelas på olika ändamål. Detta gäller också i fråga om fördelningen av dessa resurser mellan länen. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen.

I motion 365 av Agne Hansson (c) och Sivert Carlsson (c) begärs ökade insatser för *upprustning av vägnätet i Kalmar län*. Motionärerna pekar på glesbygdsvägarnas dåliga standard på grund av bristande underhåll. Samtidigt har arbetsmarknadsrådet i länet kraftigt försämrats. Inte minst inom entreprenadbranschen sägs arbetslösheten vara svår. En upprustning av såväl det enskilda vägnätet som länsvägnätet skulle enligt motionärerna vara en lämplig åtgärd. Det skulle åstadkomma arbetstillfällen spridda över länet samt stärka det stora antal mindre företag i länet som är verksamma inom denna bransch.

Beredskapsarbeten har stor betydelse för sysselsättningen i Kalmar. Under innevarande budgetår har länet tilldelats drygt 140 milj. kr., vilket är en ökning jämfört med utfallet året innan med ca 45 %. Till vägbyggen har avsatts ca 12,8 milj. kr. Av de medel till statliga investeringar som enligt regeringens beslut i april 1983 tidigarelades gick 31,5 milj. kr. till Kalmar län, därav 18,7 milj. kr. till vägverket. I vilken omfattning beredskapsmedlen skall användas till väginvesteringar avgörs av länsarbetsnämnden. Hänsyn tas då till arbetslösheten bland olika grupper, kostnader för olika projekt samt projektens angelägenhet.

I sammanhanget vill utskottet erinra om att budgetpropositionen (bil. 8) innehåller förslag om ett nytt differentierat bidragssystem för enskild väghållning. Systemet avses ge en rättvisare fördelning av medlen för den enskilde samtidigt som samhällets varierande intresse i de olika vägarna bättre kan återspeglas. Ett differentierat system bedöms också kunna anpassas till och möjliggöra förändrade prioriteringar från samhällets sida. Det årliga driftbidraget till enskilda vägar föreslås utgå med 40–80 %. Det nya differentierade bidragssystemet torde innebära väsentliga förbättringar av den enskilda väghållningen i jämförelse med nuvarande system. Mot bakgrund av det anförda bör motionen avslås.

Bertil Jonasson (c) och Jan Hyttring (c) begär i motion 2390 att högsta möjliga anslag beviljas för *ombyggnad av vägnätet i Värmlands län* då AMS-medlen fördelas. Motionärerna hänvisar till den höga arbetslösheten och ett antal mycket angelägna vägprojekt i länet.

Som motionärerna framhåller har de sysselsättningsskapande åtgärderna stor betydelse för att hålla sysselsättningen uppe i Värmlands län. Av de ordinarie beredskapsmedlen har totalt 320 milj. kr. tilldelats länet för budgetåret 1983/84. Därav har 24,6 milj. kr. gått till vägbyggen. Därutöver har vid tidigareläggningar av statliga investeringar i april och oktober 1983 sammanlagt 113 milj. kr. fördelats på Värmlands län. Som utskottet tidigare pekat på ankommer det på AMS att fördela medlen mellan länen utifrån de behov som uppstår. Med hänvisning härtill och till vad utskottet tidigare anfört om ett nytt differentierat bidragssystem för väghållning avstyrker utskottet motionen i denna del.

Utskottet tar avslutningsvis upp ett antal motioner med förslag om beredskapsmedel till särskilda projekt. Som utgångspunkter anges sysselsättningskäl men även behovet av att projekten utförs. Motionerna redovisas nedan.

710 Lars-Erik Lövdén m. fl. (s)	Byggande av en lokalanstalt inom fångvården – och ett nytt polishus i Malmö
882 Olle Westberg m. fl. (s)	Byggande av E 4 Gävle–Vifors och nytt fängelse i Gävle
1264 Karl Boo m. fl. (c)	Upprustning och nybyggnad av järnvägslinjen Malung–Sälen–Särna
1904 Sven Aspling m. fl. (s)	Byggande av en lokalvårdsanstalt inom kriminalvården och förvaltningsbyggnad för lantmåteriverksamhet i Karlstad samt lokaler för högskolan i Karlstad
1929 Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s)	Byggande av ett nytt AMU-center i Malmö, en institutionsbyggnad i Malmö, samt viss byggnation inom universitetet
2390 Bertil Jonasson (c) och Jan Hyttring (c)	Nybyggnad av vägen Mossfallet–Rämen

Utskottet är väl medvetet om den svåra situation som råder på bl. a. byggarbetsmarknaden inom de län som berörs av ovanstående projekt. De byggnads- och anläggningsarbeten som tas upp i motionerna kan också i och för sig vara väl lämpade att anordnas som beredskapsarbete. Utskottet vill

dock framhålla att det bör ankomma på arbetsmarknadsmyndigheterna att avgöra var och i så fall i vilken omfattning beredskapsarbeten skall komma till stånd. Denna principiella uppfattning har hävdats under en rad av år. Riksdagen har också godkänt dessa ställningstaganden. Utskottet har inte ändrat uppfattning på denna punkt. Vad särskilt gäller nytt AMU-center i Malmö hänvisas till s. 81. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna.

Rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten av icke investeringskaraktär

Riksdagen beslutade i december 1983 att inrätta ett nytt bidrag för stöd till rekrytering inom näringslivet, s. k. rekryteringsplatser. Samtidigt fastslogs att de enskilda beredskapsarbetena av icke investeringskaraktär skall behållas som en kompletterande åtgärd till rekryteringsplatserna. De två stödformerna har fått samma bidragsnivå, nämligen 50 % av de totala lönekostnaderna för de sysselsatta.

I propositionen framhålls att det med tanke på den väntade uppgången i industrikonjunkturen är väsentligt att även nästa år främja rekryteringen till näringslivet. Samtidigt sägs att möjligheten bör finnas att genom enskilda beredskapsarbeten ge främst ungdomar praktik och arbetslivserfarenhet och unga kvinnor möjligheter att prova otraditionella yrken. Medelsbehovet för rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten av icke investeringskaraktär beräknas till 675 milj. kr. för nästa budgetår. Beräkningarna utgår från 3 miljoner sysselsättningsdagar och en genomsnittlig dagsverkskostnad på 225 kr.

I motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) framhålls att ökningen av AMS-jobben måste stoppas och ansträngningarna inriktas på att placera de arbetslösa i riktiga arbeten. Därför bör ramen för de sysselsättningsskapande åtgärderna beräknas konjunktur neutralt, vilket leder till att behovet av rekryteringsstödet för budgetåret 1984/85 beräknas till 1,5 miljoner dagsverken.

Utskottet har tidigare i betänkandet (s. 87) redovisat sin syn på hur det kommande behovet av beredskapsarbeten skall beräknas och därvid anslutit sig till den realistiska bedömning som regeringen gjort av det verkliga behovet. Av samma skäl godtar utskottet den beräkning av medelsbehovet för rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten som görs i budgetpropositionen. Motionen avstyrks därmed i denna del.

Industribeställningar

De medel som anvisas till detta delprogram får användas för s. k. rådrumsbeställningar. Därmed avses statliga beställningar riktade mot företag som varslat om uppsägning eller permittering av anställda i större omfattning. Sysselsättningen kan härigenom upprätthållas under en begrän-

sad tid för att ge arbetsförmedlingen rådrum för åtgärder för personalen. Regeringen kan också medge utgifter för AMS ordinarie beställningar som staten tidigarelägger i sysselsättningsfrämjande syfte.

Under budgetåret 1982/83 lades rådrumsbeställningar ut för 110 milj. kr. hos industriföretag som varslat om driftsinskränkningar eller driftsnedläggning. För att förbättra sysselsättningen inom industrin tog regeringen därutöver beslut om tidigareläggning av statliga industribeställningar för 250 milj. kr. Under budgetåret utnyttjades 200 milj. kr. därav.

För innevarande budgetår har 10 milj. kr. upptagits under delprogrammet. Därutöver har 19 milj. kr. disponerats för rådrumsbeställningar genom överföring från obrukade medel anvisade för tidigareläggning av statliga industribeställningar.

I propositionen beräknas medelsbehovet för industribeställningar under budgetåret 1984/85 till 15 milj. kr.

I motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) föreslås med hänvisning till det statsfinansiella läget att 10 milj. kr. anvisas för industribeställningar.

Utskottet ansluter sig till regeringens beräkning av behovet av medel till industribeställningar och avstyrker därmed förslaget i motion 916 på denna punkt.

Försöksverksamhet med sysselsättningsskapande åtgärder

I propositionen framhålls att det i skilda regioner, inom organisationer och hos enskilda personer finns en initiativrikedom som måste tas till vara för att förnya arbetsmarknadspolitiken. Samtidigt påpekas att många av de idéer som kan leda fram till nya typer av arbetsmarknadspolitiska insatser aldrig kommer till stånd då det saknas en statlig stödform som är anpassad till dessa tilltänkta verksamheter. Mot denna bakgrund föreslås inrättandet av rubricerade delprogram som skall omfatta statsbidrag för att bl. a. stödja utvecklingsbara projekt och sysselsättningsskapande affärsidéer. Medelsbehovet beräknas till 10 milj. kr.

Enligt Alf Wennerfors m. fl. (m) i motion 916 bör några särskilda medel inte anvisas till försöksverksamheten med sysselsättningsskapande åtgärder. På grund av kravet på återhållsamhet med statsutgifterna föreslås att verksamheten finansieras inom ramen för de medel som anvisas till övriga delprogram under anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder.

Utskottet delar regeringens uppfattning om behovet av en ny stödform för utvecklingsbara projekt och sysselsättningsskapande affärsidéer. Utskottet godtar även att 10 milj. kr. anvisas för detta ändamål. Som en följd härav avstyrks motion 916 i denna del.

Anslagsfrågor

I en rad motioner yrkas att medel från anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder skall föras över till andra anslag. En sådan *överföring till anslaget*

Regionala utvecklingsinsatser på fjortonde huvudtiteln (C 4) krävs i nedanstående motioner:

568 Thorbjörn Fälldin m. fl. (c)	150 milj. kr.
872 Agne Hansson m. fl. (c)	20 milj. kr.
1928 Börje Hörnlund m. fl. (c)	200 milj. kr.
2384 Karl Erik Eriksson m. fl. (fp)	150 milj. kr.

Anslaget till Regionala utvecklingsinsatser kommer att behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande 1983/84:23. Utskottet återkommer till dessa motioner i det sammanhanget men vill redan nu redovisa den bedömningen att åtgärder inom ramen för anslaget Regionala utvecklingsinsatser och inom ramen för anslaget Sysselsättningskapande åtgärder inte är utbytbara. De förra insatserna är regionalpolitiskt motiverade och därmed mera långsiktiga. De senare insatserna är mera kortsiktiga och avseende att ge mera tillfälliga sysselsättningstillskott. Utskottet menar för sin del att regeringen i sitt samlade budgetförslag gjort en lämplig avvägning mellan dessa båda typer av åtgärder. De kortsiktiga insatserna i form av bl. a. beredskapsarbeten bör inte få en mindre omfattning än regeringen föreslår. Någon överföring av medel av begärt slag bör därför inte ske. Motionerna 568, 872, 1928 och 2384 avstyrks därför i aktuella delar.

Av motsvarande skäl avstyrks även motion 575 av Jens Eriksson (m) och Barbro Nilsson i Visby (m) om *överföring av medel till anslaget Lån till fiskerinäringen* på tionde huvudtiteln.

Det sammanlagda medelsbehovet för anslaget Sysselsättningskapande åtgärder beräknas i propositionen till 2 653 545 000 kr., varav 34 445 000 kr. avser förvaltningskostnader. I motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) föreslås att 1 472 500 000 kr. tas upp för detta ändamål. Det är en minskning i jämförelse med regeringens förslag med 1 181 045 000 kr.

Utskottet har tidigare i betänkandet godtagit regeringens förslag beträffande volymen på beredskapsarbeten, rekryteringsplatser och särskilda beredskapsarbeten av icke investeringskaraktär samt industribeställningar. Utskottet har därjämte godkänt medelsberäkningen för den föreslagna försöksverksamheten med sysselsättningskapande åtgärder. Som följd härav tillstyrker utskottet den begärda medelsanvisningen för anslaget Sysselsättningskapande åtgärder. Därmed avstyrks motion 916 i denna del.

Dessutom har utskottet ovan avstyrkt överföring av medel till andra anslag, vilka skulle inneburet minskning av anslaget till Sysselsättningskapande åtgärder. Den anslagsminskning som följer av här aktuella yrkanden i motionerna 568, 575, 872, 1928 och 2384 avstyrks därför.

Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) föreslår i motion 1364 att 1 milj. kr. av de medel som anvisats till sysselsättningskapande åtgärder skall användas för *stöd till en central hantverksnämnd* som inrättats av SHIO-Familjeföretagen.

Som skäl härför anges vikten av att upprätthålla och skapa sysselsättning samt att bevara kunskap i gamla hantverk.

Utskottet delar i och för sig uppfattningen att det är viktigt att slå vakt om hantverket. Näringen har stor betydelse för sysselsättning, produktion och kultur. Hantverksnäringen kan också få del av flera av de näringspolitiska insatser som riktas till mindre företag. Dessa företag ingår i målgrupperna för bl. a. de regionala utvecklingsfonderna och Stiftelsen för företagsutveckling (SIFU). Det bör ankomma på industriverket och övriga näringspolitiska organ att inom ramen för sina resurser beakta hantverksnäringens behov av stöd. Detta måste gälla också den nyinrättade hantverksnämnden. Nämnden har också fått ett mindre bidrag från industriverket. Medel från anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder bör således inte användas för detta ändamål. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1364.

Utskottet vill till sist peka på att Arne Fransson m. fl. (c) i motion 2033 föreslår att den beslutade nedtrappningen av det s. k. äldrestödet inte skall ske. Den ytterligare kostnad om ca 50 milj. kr. som därmed uppstår för stödformen bör enligt motionärerna täckas ur anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder. På samma sätt vill Börje Hörnlund m. fl. (c) i motion 734 att vissa åtgärder för att underlätta ungdomsföretagande skall finansieras med 50 milj. kr. ur detta anslag. Motionerna tas upp i samband med behandlingen av anslaget till Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustrin (s. 108) resp. behandlingen av ungdomsfrågorna (s. 51) i detta betänkande.

Försvars- och beredskapsplanering

1982/83 Utgift	22 747 000
1983/84 Anslag	20 981 000
1984/85 Förslag	22 120 000

Från anslaget bestrids utgifter för programmet Försvars- och beredskapsplanering samt förvaltningskostnaderna för detta.

	1982/83 Utgift	1983/84 Anslag	1984/85 Beräknad ändring	
			AMS	Fördraganden
Försvars- och beredskapsplanering	6 070 000	6 252 000	+3 981 000	+ 313 000
Förvaltningskostnader	16 677 000	14 729 000	+ 941 000	+ 826 000
	22 747 000(1)	20 981 000	+4 922 000	+1 139 000

(1) Häri ingår förvaltningskostnader för det tidigare delprogrammet Vapenfria tjänstepliktiga för tiden den 1 juli-31 december 1982.

Programmet omfattar planering dels av hur landets arbetskraft skall utnyttjas under beredskaps- och krigstillstånd, dels av arbetsmarknadsverkets krigsorganisation samt statsbidrag till frivilliga försvarsorganisationer som är engagerade i utbildning av personal för arbete i krigstid inom totalförsvarets civila delar.

Regeringen har under punkt B 5 (s. 131–133) föreslagit riksdagen att till Försvars- och beredskapsplanering för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 22 120 000 kr.

Utskottet tillstyrker den begärda medelsanvisningen.

Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning

1982/83 Utgift	2 355 000	Reservation 3 151 000
1983/84 Anslag	2 700 000	
1984/85 Förslag	3 700 000	

Från anslaget bestrids arbetsmarknadsverkets utgifter för anskaffning av utrustning med ett inköpspris överstigande 10 000 kr. och med en beräknad livslängd av minst tre år. Annan utrustning anskaffas med anlåtande av resp. programanslag. Utrustningen utgörs till största delen av inventarier för arbetsförmedlingen.

Regeringen har under punkt B 6 (s. 133) föreslagit riksdagen att till Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 3 700 000 kr.

Utskottet har ingen erinran mot propositionens förslag som alltså tillstyrks.

Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning

1982/83 Utgift ¹		Reservation 577 000
1983/84 Anslag	1 000	
1984/85 Förslag	1 000	

¹ Under budgetåret har intäkterna överstigit kostnaderna med 576 000 kr.

Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för programmet Förvaltning av utrustning, vilket utgör ett serviceprogram för försörjning av övriga program med mer kapitalkrävande utrustning. Sådan utrustning får hyras ut inom eller utom arbetsmarknadsverket, varvid hyran skall beräknas så att samtliga kostnader täcks. Programmet består av delprogrammen Förläggningsbyggnader samt Maskiner och fordon m. m.

Regeringen har under punkt B 7 (s. 134–135) föreslagit riksdagen att till

Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Utskottet tillstyrker den begärda medelsanvisningen.

Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildningen

1983/84 Anslag 61 000 000¹

1984/85 Förslag 45 000 000

¹ varav 10 000 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I (prop. 1983/84:26 bilaga 1, AU 1983/84:8, rskr 1983/84:56).

Regeringen föreslår under punkt B 8 (s. 135–136) att riksdagen skall till Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildningen för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 000 kr.

Enligt propositionen kan investeringsbehovet under nästa budgetår bedömas vara lägre än under innevarande budgetår. Medel beräknas i huvudsak endast för ersättningsinvesteringar samt för inredning och utrustning på grund av lokalförändringar. SÖ har begärt ett anslag av 91,5 milj. kr.

Alf Wennerfors m. fl. (m) förordar i motion 916 ett anslag av 30 milj. kr. Besparingsbehovet åberopas liksom det minskade nyinvesteringsbehov som blir en följd av den snabba samordning med kommunala utbildningsresurser som har föreslagits i motionen.

Utskottet godtar regeringens beräkning av anslagsbehovet och avstyrker motionärernas förslag. Riksdagen bör sålunda anvisa ett anslag om 45 milj. kr.

Byggnadsarbeten inom arbetsmarknadsverkets verksamhetsområde

1982/83 Utgift	-	Behållning	-
1983/84 Anslag	7 500 000		
1984/85 Förslag	1 000		

Fr. o. m. den 1 juli 1981 har byggnadsstyrelsen övertagit lokalförsörjningsansvaret för länsarbetsnämnderna, arbetsförmedlingen och arbetsmarknadsinstituterna. Byggnadsstyrelsen har vidare den 1 juli 1982 övertagit lokalförsörjningsansvaret för arbetsmarknadsutbildningen.

Regeringen har under punkt B 9 (s. 136–137) föreslagit riksdagen att till Byggnadsarbeten inom arbetsmarknadsverkets verksamhetsområde för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Nämnden för vapenfriutbildning

1982/83 Utgift	2 145 000 ¹
1983/84 Anslag	4 270 000
1984/85 Förslag	4 285 000

¹ Avser tiden den 1 januari–den 30 juni 1983.

Nämnden för vapenfriutbildning (NVU) inrättades den 1 januari 1983. Nämnden administrerar tillsammans med godkända utbildningsmyndigheter och organisationer de vapenfrias utbildning, inkvartering och förmåner.

Kostnaderna för utbildning och förmåner till de vapenfria bestrids över anslaget B 14. Vapenfria tjänstepliktiga.

	1983/84	Beräknad ändring 1984/85	
		NVU	Föredraganden
Personal	22	-	-
Anslag			
Förvaltningskostnader	3 503 000	+461 000	+267 000
(därav lönekostnader)	(2 750 000)	(+138 000)	(+156 000)
Lokalkostnader	420 000	+ 42 000	+ 20 000
Engångsansvisning	347 000	-171 000	-272 000
	4 270 000	+332 000	+ 15 000

Regeringen har under punkt B 13 (s. 140–141) föreslagit att riksdagen till Nämnden för vapenfriutbildning för budgetåret 1984/85 skall anvisa ett förslagsanslag av 4 285 000 kr. Förvaltningskostnaderna har beräknats utan tillämpning av huvudförslaget.

Utskottet föreslår att begärda medel anvisas.

Vapenfria tjänstepliktiga

1982/83 Utgift	81 550 000
1983/84 Anslag	69 834 000
1984/85 Förslag	83 355 000

Från anslaget bestrids utgifter för ekonomiska och sociala förmåner åt vapenfria tjänstepliktiga samt ersättningar för vissa utbildningskostnader m. m. till kommuner, organisationer och affärsdrivande verk som tilldelas vapenfria tjänstepliktiga.

	1983/84	Beräknad ändring 1984/85	
		NVU	Föredraganden
Vapenfria tjänstepliktiga	66 469 000	+25 071 000	+13 481 000
Ersättning för utbildningskostnader och fritidsstudier m. m.	3 365 000	+ 3 335 000	+ 40 000
	69 834 000	+28 406 000	+13 521 000

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt B 14. (s. 141–143) föreslagit att riksdagen skall

1. bemyndiga regeringen att för budgetåret 1984/85, om det på grund av arbetsmarknadsläget bedöms angeläget, besluta om en ökning av antalet tjänstgöringsdagar för vapenfria tjänstepliktiga med högst 50 000,

2. till Vapenfria tjänstepliktiga för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 83 355 000 kr.

Vapenfria tjänstepliktiga utbildas för en uppgift som är betydelsefull för samhället under beredskap och krig. Utbildningens längd är minst 395 och högst 420 dagar. Grundutbildningen omfattar 320 dagar. Resterande tid skall fullgöras som repetitionsutbildning. Utbildningen sker inom stat, kommun och vissa organisationer.

Nämnden för vapenfriutbildning (NVU) fick i februari 1984 regeringens uppdrag att sänka grundutbildningstiden för vapenfria tjänstepliktiga och att differentiera den med hänsyn till tjänstgöringens art. Differentieringen skall ske utifrån en genomsnittlig grundutbildningstid om 300 dagar och en oförändrad total tjänstgöringstid om 420 dagar. De olika utbildningstiderna bör enligt direktiven inte väsentligt avvika från 300 dagar. I uppdraget ingår även att ange hur många tjänstgöringsdagar som frigörs genom sänkt grundutbildningstid vid ett oförändrat antal tjänstgörande vapenfria. NVU skall redovisa resultatet av sitt arbete senast den 1 juli 1984.

Antalet vapenfria tjänstepliktiga har ökat markant under senare år. Under åren 1979 och 1980 var antalet bifallna ansökningar omkring 2 600 per år. Därefter ökade antalet kraftigt till 3 515 år 1981 och 3 451 år 1982. Under år 1983 kunde en minskning av antalet bifall till 2 957 noteras. Enligt NVU kommer antalet bifallna ansökningar under de närmaste åren att uppgå till ca 3 200–3 400 per år.

För budgetåret 1983/84 har det totala antalet tjänstgöringsdagar bestämts till 650 000. Därmed kan ca 2 000 vapenfria medges grundutbildning och ca 1 400 repetitionsutbildning. Vid NVU finns f. n. ca 4 300 vapenfria tjänstepliktiga registrerade i väntan på fullständig grundutbildning. En rationell administration sägs kräva att balansen inte överstiger grundutbildningskapaciteten under ett år.

I propositionen föreslås ett oförändrat antal tjänstgöringsdagar – 650 000 – för de vapenfria och en oförändrad ersättning till utbildningsanordnarna. Det samlade medelsbehovet uppgår därmed till 83,4 milj. kr., varav 3,2

milj. kr. för ersättning till utbildningsanordnarna. Samtidigt föreslås dock att regeringen skall ges möjlighet att vid ett försämrat arbetsmarknadsläge öka antalet tjänstgöringsdagar med 50 000. Därmed skulle arbetslösa som har uttagits till vapenfri tjänst och som annars skulle bli föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder kunna inkallas. Kostnader för dessa extra dagar beräknas till 6,4 milj. kr.

Den vapenfria verksamheten behandlas i tre motioner.

Alf Wennerfors m. fl. (m) avvisar i motion 916 regeringens förslag om en ökning av antalet tjänstgöringsdagar med 50 000 om det av arbetsmarknadspolitiska skäl anses angeläget. Behovet av ytterligare insatser får enligt motionärerna göras i vanlig ordning under budgetårets lopp och regeringen kan därvid återkomma till riksdagen på tilläggsbudget. Samtidigt föreslås att anslaget till vapenfria tjänstepliktiga skall uppföras med ett belopp av 77 155 000 kr.

Evert Svensson (s) och Georg Andersson (s) föreslår i motion 2399 att regeringen skall ges möjlighet att öka antalet utbildningsdagar med 100 000 dagar om det motiveras av situationen på arbetsmarknaden. Motionärerna hänvisar bl. a. till att antalet bifallna ansökningar om vapenfri tjänst under ett antal år har avsevärt överstigit nuvarande resurser för utbildningen.

De nya resurserna bör inledningsvis kunna utnyttjas i syfte att lindra arbetslösheten för ungdomar, främst vapenfria, men bör senare användas för en permanent utökad, långsiktigt planerad vapenfriverksamhet. Den utökade verksamheten sägs till att börja med kunna finansieras genom överförande av medel som anvisats för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I motionen föreslås även att *nämnden för vapenfriutbildning (NVU) skall utreda och föreslå åtgärder för vapenfriutbildningen på längre sikt.*

I motion 713 av Anders Svärd (c) förordas en ökning av kommunernas samlade kapacitet när det gäller att bereda plats för vapenfria tjänstepliktiga. Vinster både för samhället och den enskilde skulle därmed uppnås. Enligt motionären bör en sådan kapacitetsökning ske genom att fler kommuner – om möjligt alla – förklaras självständigt kompetenta att ta emot vapenfria tjänstepliktiga och sköta den nödvändiga administrationen.

Enligt utskottets mening är det angeläget att kön av vapenfria tjänstepliktiga som väntar på grundutbildning inte blir för lång. En lång kö motverkar bl. a. en rationell administration av verksamheten. Den balans som nu har uppstått hos NVU bör därför nedbringas. Ett sätt som anvisas i budgetpropositionen är att förkorta utbildningstiden. Antalet inkallelser till tjänst kan därvid öka vid oförändrat totalt antal tjänstgöringsdagar. Samtidigt måste vid tilldelningen av resurser hänsyn tas till den statsfinansiella situationen. Utskottet godtar därför regeringens förslag innebärande ett oförändrat antal tjänstgöringsdagar och en oförändrad ersättning till utbildningsanordnarna. Utskottet har inte heller någon invändning mot medelsberäkningen och tillstyrker regeringens förslag till anslag. Därmed avstyrks motion 916 i denna del.

Regeringen bör dock som föreslås i propositionen ges möjligheten att öka

antalet utbildningsdagar om det motiveras av situationen på arbetsmarknaden. Utskottet godtar också att denna möjlighet begränsas till högst 50 000 tjänstgöringsdagar. Med hänvisning härtill avstyrks motionerna 916 och 2399 i dessa delar.

När det gäller förslaget i motion 2399 om en utredning om hur utbildningen av vapenfria tjänstepliktiga skall organiseras för att kunna tillgodose utbildningsbehovet, vill utskottet hänvisa till det uppdrag som har getts till NVU i detta syfte. Motionen är därmed tillgodosedd på denna punkt. Någon ytterligare åtgärd med anledning av motionen är därför inte behövlig. Motionen avstyrks i denna del.

Inte heller motion 713 kan utskottet ställa sig bakom. Det finns inga formella hinder för en kommun att ta emot vapenfria tjänstepliktiga. Praktiska skäl har emellertid lett till att utbildningen i dag administreras av ett 20-tal kommuner. Flera av de kommuner som har detta administrativa ansvar brukar f. ö. utnyttja utbildningsplatser i näraliggande kommuner. Därmed kan undvikas att alltför många vapenfria i en kommun inkräktar på de ordinarie arbetsuppgifterna för de kommunanställda. Med hänvisning härtill och till vad i övrigt sagts om resurstilldelningen till verksamheten med vapenfria tjänstepliktiga avstyrks motionen.

Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustrierna

1983/84 Anslag 264 000 000

1984/85 Förslag 210 000 000

Regeringen har i budgetpropositionen under punkt B 15 (s. 143-144) föreslagit att riksdagen till Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustrierna för budgetåret 1984/85 skall anvisa ett förslagsanslag av 210 milj. kr.

Den svenska tekoindustrin har under det senaste decenniet drabbats av kraftiga minskningar i produktion och sysselsättning. Som framgår av nedanstående tabell sysselsatte tekoföretag med minst fem anställda 67 500 personer år 1970. Motsvarande antal var 29 500 år 1982. Den kraftigaste minskningen har inträffat inom beklädnadsindustrin. Antalet arbetsställen har mer än halverats under perioden.

Antal arbetsställen med mer än fem anställda samt antal sysselsatta åren 1970, 1978 och 1982

Bransch	1970		1978		1982 (prel.)	
	Antal arbetsställen	Antal sysselsatta	Antal arbetsställen	Antal sysselsatta	Antal arbetsställen	Antal sysselsatta
Textilind.	527	33 653	371	21 384	310	17 356
därav trikåvaruind.	165	8 505	90	4 776	74	4 320
Beklädnadsind.	805	33 859	404	16 552	310	12 084
Summa	1 332	67 512	775	37 936	620	29 440

Källa: SCB:s industristatistik

Enligt statens industriverk antas sysselsättningen under år 1983 ha minskat med ca 3 % i jämförelse med år 1982. Särskilt svårt är det för beklädnadsindustrin medan situationen för textilindustrin har förbättrats något. Den totala produktionen inom teko har minskat under år 1983. En ökad export har inte kunnat uppväga en svag hemmamarknad. Produktionen inom beklädnadsindustrin minskade med ca 9 % under 1983 jämfört med år 1982. Textilindustrin har däremot under samma tid blivit starkare både på hemma- och exportmarknaden.

Enligt industriverkets beräkningar kommer produktionen inom teko att stabiliseras under år 1984 beroende på bl. a. ett bättre allmänt ekonomiskt läge. Däremot kommer sannolikt sysselsättningen att sjunka, dock i något långsammare takt än tidigare.

För att upprätthålla sysselsättningen inom textil- och konfektionsindustrin infördes år 1977 ett tillfälligt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft inom nämnda industri, det s. k. äldrestödet. Stödet utgår f. n. med 28 kr. per arbetad timme för arbetstagare som fyllt 50 år men inte 65 år och som sysselsätts med tillverkningsarbete. Bidragssumman får inte överstiga en viss andel av företagets totala lönekostnader för tillverkningsarbete. Riksdagen beslutade våren 1983 (AU 1982/83:29) om en nedtrappning av denna andel. Bidragsbeloppets maximala storlek sänktes således från 15 % till 12 % för första halvåret 1984. En fortsatt nedtrappning skall därefter ske till 9 % för budgetåret 1984/85 och till 7 % för budgetåret 1985/86.

Under budgetåret 1982/83 beviljades 751 företag äldrestöd. Av de anställda var 9 838 eller knappt 30 % i en ålder som medger bidrag. Det beräknade bidragsbeloppet uppgick till 282 milj. kr. För innevarande budgetår har 264 milj. kr. beräknats för äldrestöd.

För budgetåret 1984/85 beräknas medelsbehovet till 210 milj. kr. Samtidigt föreslås att anslaget ändras från reservationsanslag till förslagsanslag. Som skäl härför anges svårigheter att förutse det exakta behovet av medel, eftersom detta styrs av de regler enligt vilka bidrag kan utgå, och inte av medelstillgången.

En förbättring av äldrestödet föreslås i tre motioner. Lars Werner m. fl. (vpk) framhåller i motion 1957 äldrestödets fördelar. Det sägs kunna disponeras mer flexibelt och fritt än specifika och riktade stöd. Med hänvisning till den svåra arbetsmarknadssituationen i tekobygderna med en minskning av antalet tekoarbeten föreslår motionärerna att den maximala bidragsnivån skall uppgå till 15 % under budgetåret 1984/85. Förslaget beräknas medföra ökade kostnader med ca 80 milj. kr.

Även Arne Fransson m. fl. (c) motsätter sig i motion 2033 den beslutade neddragningen av äldrestödet. En sådan åtgärd bör enligt motionärerna vidtas först när det visats att branschen kan klara kostnadshöjningar av denna storlek. Risken sägs nu vara stor för ökad utslagning av företag med ökad arbetslöshet som följd, särskilt av äldre arbetskraft. I motionen föreslås därför att äldrestödet även fortsättningsvis bör utgå med 12 % av lönekost-

naderna. Kostnaderna härför, som beräknas uppgå till 50 milj. kr. utöver regeringens förslag, bör finansieras med medel från anslaget Sysselsättnings-
skapande åtgärder. I motionen föreslås även att regeringen skall initiera en
*utvärdering av effekterna för tekoföretagen och deras anställda av ett
minskande stöd* att redovisas i 1985 års budgetproposition.

Hans Nyhage (m) och Arne Svensson (m) hänvisar i motion 2515 till de
negativa effekter som en neddragning av äldrestödet skulle leda till för
sysselsättningen och samhällsekonomin. Motionärerna föreslår därför att
stödet maximala storlek bör ligga kvar på 12-procentsnivån även under
budgetåret 1984/85. Som följd härav bör regeringens beräkning av medels-
behovet räknas upp med 25 milj. kr. Ett belopp av denna storlek föreslås
överföras från anslaget Industripolitiska åtgärder för tekoindustrin (punkt
B 10 bil. 14).

Utskottet vill inledningsvis framhålla den betydelse som äldrestödet har
haft för tekobranschens utveckling. Utslagningen av företag och anställda
har således blivit mindre än vad som annars skulle ha varit fallet. Riksdagens
beslut våren 1983 om en nedtrappning av äldrestödet togs bl. a. mot
bakgrund av de försvagade statsfinanserna och nödvändigheten av att minska
de totala subventionerna till näringslivet. Riksdagen beslöt dock med hänsyn
till branschens negativa utveckling att stödet under en övergångsperiod
skulle ligga på en högre nivå än som regeringen ursprungligen föreslog. Som
kompensation för neddragningen av äldrestödet ökades de effektivitetsfräm-
jande och marknadsstödjande åtgärderna för branschen. Ett annat skäl för
minskningen av stödet var att på sikt nå en nödvändig strukturell omställning
av tekoindustrin. Utskottet ser ingen anledning att ompröva sin tidigare
uppfattning om stödets utformning under de närmaste åren och tillstyrker
därmed medelsberäkningen i budgetpropositionen. Förslagen i motionerna
1957, 2033 och 2515 om ett utökat äldrestöd under budgetåret 1984/85 bör
som följd härav avstyrkas.

När det gäller förslaget i motion 2033 om en utvärdering av teko-
industriföretagen och sysselsättningen vill utskottet peka på att statens
industriverk i samråd med överstyrelsen för ekonomiskt försvar har
regeringens uppdrag att kontinuerligt utarbeta prognoser för produktions-
kapacitetens utveckling inom textil- och konfektionsindustrin. Resultatet av
arbetet redovisas årligen till regeringen. Den senaste rapporten, TEK0 83
(SIND PM 1983:11), avlämnades i september 1983. Motionärernas önskemål
kan därför redan sägas vara tillgodosett. Motionen bör därför avslås i denna
del.

Statsbidrag för ungdomslag

1983/84 Anslag	420 000 000(1)
1984/85 Förslag	1 000 000 000

(1) Anvisat på tilläggsbudget I, prop. 1983/84:26 och 1983/84:46, AU 1983/84:8 och 1983/84:12, rskr 1983/84:56 och 104.

Regeringen har under punkt B 16 (s. 144) förslagit riksdagen att till Statsbidrag för ungdomslag för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 000 kr.

I propositionen anför arbetsmarknadsministern att medelsberäkningen utgår från att i genomsnitt 20 000 ungdomar sysselsätts per månad i ungdomslagen. Anslaget skall täcka kostnaderna för löner och sociala avgifter, utbildningsverksamhet och administration.

Alf Wennerfors m. fl. (m) yrkar i motion 916 att anslaget för nästa budgetår skall anvisas med 550 000 000 kr. Motionärerna motsätter sig att sociala kostnader skall utgå, och vidare räknar de med att verksamheten får en mindre omfattning än regeringen avser. Av skäl som närmare anges i motionen bedöms ungdomslagen komma att omfatta genomsnittligt 15 000 ungdomar per månad.

Utskottet har i ett föregående avsnitt om åtgärder mot ungdomsarbetslöshet påpekat att sysselsättningen i ungdomslag redan från starten fått en volym som snarast överträffat gjorda kalkyler. Mot den bakgrunden förefaller den sannolika omfattningen av verksamheten under nästa budgetår ligga närmare regeringens än motionens uppskattningar. Frågan om de sociala avgifterna skall finansieras från detta anslag kom inte upp till diskussion i höstas utan regeringsförslaget godtogs på denna punkt utan meningsskiljaktigheter i utskottet (jfr AU 1983/84:8 s. 42 samt AU 1983/84:12 s. 16 och den därtill knutna reservationen 2 från m, c, fp). Enligt utskottets mening bör man inte nu ändra denna godtagna princip för anslagstilldelningen. Motionen avstyrks sålunda i denna del, och utskottet föreslår att anslaget uppförs med det belopp som regeringen har begärt.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

Riktlinjer m. m.

1. beträffande *förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden*
att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:100 bilaga 12 i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1983/84:568 yrkande 1 i motsvarande del, 1983/84:916 yrkandena 1 och 2 i

res. 1 (m, c, fp)
res. 2 (vpk)

- motsvarande del, 1983/84:1049 yrkandena 1 och 2 och 1983/84:2507 yrkande 1 i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,
2. beträffande *arbetsmarknadspolitikens inriktning* res. 3 (m, c, fp)
att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del res. 4 (vpk)
samt med avslag på motionerna 1983/84:568 yrkande 1 i
motsvarande del, 1983/84:916 yrkande 2 i motsvarande del,
1983/84:1049 yrkande 4 och 1983/84:2507 yrkande 1 i motsva-
rande del godkänner vad utskottet anfört.
  3. beträffande *utredning om privatisering av arbetsförmedlingen* res. 5 (m, c, fp)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:916 yrkandena 9 i
motsvarande del och 11 i motsvarande del, 1983/84:1906,
1983/84:1965 och 1983/84:2507 yrkande 7,
  4. beträffande *utredning om decentralisering inom arbetsmark-
nadspolitiken* res. 5 (m, c, fp)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:568 yrkande 2, 1983/
84:916 yrkande 9 i motsvarande del och 1983/84:1336 i
motsvarande del,
  5. beträffande *utredning om ett överförande av huvudansvaret för
arbetsmarknadspolitiken till kommunerna*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1920,
  6. beträffande *avskaffande av distriktsarbetsnämnderna*
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:871 och 1983/84:916
yrkande 9 i motsvarande del,
  7. beträffande *avskaffande av byggarbetsnämnderna*
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:916 yrkande 9 i
motsvarande del och 1983/84:1915,
  8. beträffande *tilläggsdirektiv till AMS-kommittén*
att riksdagen avslår motion 1983/84:916 yrkande 9 i de delar
som ej behandlats ovan.
  9. beträffande *behovet av en särskild sysselsättningsbudget* res. 6 (vpk)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:373 yrkande 1 och
1983/84:2458,
  10. beträffande *behovet av en kartläggning av de arbetslösas
inkomst- och försörjningssituation*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2507 yrkande 1 i motsva-
rande del,
  11. beträffande *behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser i Mal-
möhus län*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1094 yrkandena 1 och 2,
  12. beträffande *friare disponering av de arbetsmarknadspolitiska
resurserna för Värmlands län*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1904 i motsvarande del,

Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten

13. beträffande *riktlinjer för att främja ungdomarnas situation på arbetsmarknaden* res. 7 (m)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:916 yrkande 4 och 1983/84:1336 i motsvarande del,
14. beträffande *ungdomsgaranti* res. 8 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1983/84:1049 yrkande 6,
15. beträffande *kartläggning av den framtida arbetsmarknaden för ungdomar* res. 9 (c, fp)
att riksdagen avslår motion 1983/84:2507 yrkande 6,
16. beträffande *ingångslöner för ungdomar* res. 10 (m)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:916 yrkande 3 och 1983/84:2507 yrkande 4,
17. beträffande *försöksverksamhet med lägre ungdomslöner i Malmöhus län*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1094 yrkande 4,
18. beträffande *förslag om arbete och utbildning åt ungdom* res. 11 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1983/84:1049 yrkande 5,
19. beträffande *utvidgad verksamhet med ungdomslag i Värmlands län* res. 11 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1983/84:877,
20. beträffande *verksamheten i ungdomslag* res. 12 (vpk)
att riksdagen med anledning av motionerna 1983/84:568 yrkande 3, 1983/84:916 yrkande 7, 1983/84:1336 i motsvarande del samt 1983/84:2507 yrkande 3 godkänner vad utskottet anfört,
21. beträffande *ungdomsföretagande* res. 13 (m, c, fp)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:734, 1983/84:916 yrkande 5 och 1983/84:1336 i motsvarande del,
22. beträffande *försäljningsverksamhet på tåg*
att riksdagen avslår motion 1983/84:876,
23. beträffande *sysselsättning för ungdomar på den konsumentpolitiska sektorn*
att riksdagen avslår motion 1983/84:569,
24. beträffande *projektanställningar för arbetslösa akademiker*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2507 yrkande 5,
25. beträffande *statsbidraget till enskilda beredskapsarbeten*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1336 i motsvarande del,
26. beträffande *varvning av arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1336 i motsvarande del,

27. beträffande *arbetsmarknadsverkets personalresurser* res. 14 (m)
att riksdagen med bifall till regeringens förslag avslår motionerna 1983/84:916 yrkande 10 och 1983/84:2060 yrkande 1 i motsvarande del, res. 15 (vpk)
28. beträffande *förstärkta förmedlingsinsatser i Gävleborgs län*
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:701 och 1983/84:1933,
29. beträffande *förstärkta förmedlingsresurser i Skåne*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1076 i motsvarande del,
30. beträffande *ökade arbetsmarknadspolitiska resurser i Malmöhus län*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1929 yrkandena 1, 3 och 4,
31. att riksdagen medger att regeringen får bemyndiga AMS att under budgetåret 1984/85 besluta om *avskrivning av lånefordran* som uppkommit inom arbetsmarknadsverket under de förutsättningar som angivits i propositionen,
32. beträffande *arbetsmarknadsverkets personalsituation*
att riksdagen
dels med anledning av förslag 1983/84:7 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om frånvaron vid statliga myndigheter,
dels lägger förslag 1983/84:7 i övrigt till handlingarna,

Arbetsmarknadsservice

33. beträffande *riktlinjer för utbyggnaden av ADB i arbetsförmedlingen*
att riksdagen med bifall till propositionen avslår motion 1983/84:1929 yrkande 2,
34. beträffande *tillsynen av enskilda förmedlingar* res. 16 (m)
att riksdagen avslår motion 1983/84:916 yrkande 12,
35. beträffande *arbetsförmedlingsuppdrag för ungdomar* res. 17 (m)
att riksdagen avslår motion 1983/84:916 yrkande 11 i motsvarande del,
36. beträffande *avskaffande av lagen om allmän platsanmälan* res. 18 (m)
att riksdagen avslår motion 1983/84:916 yrkande 13,
37. beträffande *inrättande av konsulenttjänster för rörelsehindrade arbetssökande*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1331,
38. att riksdagen med bifall till regeringens förslag samt med avslag res. 19 (m)
på motionerna 1983/84:916 yrkande 14 och 1983/84:2060 yrkande 1 i motsvarande del till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 1 304 881 000 kr., res. 20 (vpk)

Arbetsmarknadsutbildning

39. beträffande *huvudmannaskaps- och organisationsfrågor rörande arbetsmarknadsutbildningen* res. 21 (m)
 res. 22 (vpk)
 att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1326 samt med avslag på motionerna 1983/84:916 yrkande 15 i motsvarande del, 1983/84:1923 och 1983/84:2099 i motsvarande del lägger till handlingarna vad som anförts i propositionen i fråga om arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation,
40. beträffande *samordningen av arbetsmarknadsutbildningen med andra utbildningsresurser* res. 23 (m)
 att riksdagen avslår motionerna 1983/84:568 yrkande 4 i motsvarande del, 1983/84:869, 1983/84:916 yrkande 15 i motsvarande del, 1983/84:2099 i motsvarande del och 1983/84:2507 yrkande 8 i motsvarande del,
41. beträffande *utnyttjande av utbildningskapacitet hos enskilda företag*
 att riksdagen avslår motionerna 1983/84:568 yrkande 4 i motsvarande del och 1983/84:2507 yrkande 8 i motsvarande del,
42. beträffande *utbildningsfonder*
 att riksdagen avslår motion 1983/84:2507 yrkande 8 i motsvarande del,
43. beträffande *program för vuxenutbildning och system med ersättare, m. m.* res. 24 (vpk)
 att riksdagen avslår motionerna 1983/84:1050 och 1983/84:2053,
44. beträffande *åldersvillkoret i arbetsmarknadsutbildningen* res. 25 (m, c)
 att riksdagen med avslag på motionerna 1983/84:568 yrkande 5 och 1983/84:916 yrkande 16 i motsvarande del bifaller regeringens förslag,
45. beträffande *nya riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen*
 att riksdagen godkänner i propositionen förordade riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen i den mån frågan inte har behandlats i föregående moment,
46. beträffande *fortbildning av byggnadsarbetare i Blekinge län*
 att riksdagen avslår motion 1983/84:1944 yrkande 2,
47. beträffande *kurser i datateknik för arbetslösa*
 att riksdagen avslår motion 1983/84:1094 yrkande 3,
48. beträffande *träindustriell utbildning i delar av Hälsingland*
 att riksdagen avslår motion 1983/84:2037 yrkande 4 i motsvarande del,
49. beträffande *AMU-center i Malmö*
 att riksdagen avslår motion 1983/84:710 i motsvarande del,

50. beträffande *AMU-center i Bollnäs*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2037 yrkande 4 i motsvarande del,
51. beträffande *resursförstärkning åt arbetsmarknadsutbildning i Skåne*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1076 i motsvarande del,
52. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1983/84:916 yrkandena 16 i motsvarande del och 17 till *Arbetsmarknadsutbildning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 1 877 049 000 kr., res. 26 (m)
53. beträffande *lärarlösa lektioner inom arbetsmarknadsutbildningen*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2401 yrkandena 2 och 3, res. 27 (vpk)

Sysselsättningsskapande åtgärder m. m.

54. beträffande *riktlinjer för de sysselsättningsskapande åtgärder-na*
att riksdagen avslår motion 1983/84:916 yrkande 19, res. 28 (m)
55. beträffande *beredskapsarbetenas omfattning*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag avslår motion 1983/84:916 yrkande 22 i motsvarande del, res. 28 (m)
56. att riksdagen lägger till handlingarna vad som i propositionen anförts om *upprustningsarbetena på Göta kanal och Dalslands kanal*,
57. att riksdagen lägger till handlingarna vad som i propositionen anförts om *Loka Brunn, Åre alpina centrum och Framnäs musikfolkhögskola*,
58. beträffande *sänkt statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten*
att riksdagen avslår motion 1983/84:916 yrkande 20, res. 29 (m)
59. beträffande *tilläggsbidraget i kommunerna i Blekinge län*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1944 yrkande 1,
60. beträffande *återinförande av statliga projekteringsbidrag*
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:702, 1983/84:882 i motsvarande del, 1983/84:1904 i motsvarande del och 1983/84:1952 i motsvarande del, res. 30 (m)
61. beträffande *fleråriga basprogram för arbetsmarknadspolitiska insatser*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1952 i motsvarande del, res. 31 (vpk)
res. 32 (m, c, fp)
62. beträffande *stamkvistning som beredskapsarbete*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1322,
63. beträffande *s. k. BAMU-verksamhet inom den statliga kontorssektorn*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1942,

64. beträffande *beredskapsmedel till fjällägenheter*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2488,
65. beträffande *byggnadsverksamhet inom försvaret*
att riksdagen avslår motion 1983/84:564,
66. beträffande *demografiska databasens filialer i Pajala, Jokkmokk och Jörn* res. 33 (c, fp)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:566 och 1983/84:885,
67. beträffande *Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR)*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1932,
68. beträffande *tidigareläggning av statliga och statsunderstödda bygg- och anläggningsprojekt i Hallands län*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1335,
69. beträffande *upprustning av vägnätet i Kalmar län* res. 34 (c)
att riksdagen avslår motion 1983/84:365,
70. beträffande *ombyggnad av vägnätet i Värmlands län*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2390 yrkande 1,
71. beträffande *byggande av en lokalanstalt inom fångvården och ett nytt polishus i Malmö*
att riksdagen avslår motion 1983/84:710 i motsvarande del,
72. beträffande *byggande av E4 Gävle-Vifors och ett nytt fängelse i Gävle*
att riksdagen avslår motion 1983/84:882 i motsvarande del,
73. beträffande *upprustning och nybyggnad av järnvägslinjen Malung-Sälen-Särna* res. 35 (vpk)
att riksdagen avslår motion 1983/84:1264 yrkande 2,
74. beträffande *byggande av en lokalvårdsanstalt inom kriminalvården m. m. i Karlstad*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1904 i motsvarande del,
75. beträffande *vissa byggnadsprojekt i Malmöhus län*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1929 yrkande 5,
76. beträffande *nybyggnad av vägen Mossfallet-Rämen*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2390 yrkande 2,
77. beträffande *omfattningen av rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten av icke investeringskaraktär* res. 36 (m)
att riksdagen med bifall till regeringens förslag avslår motion 1983/84:916 yrkande 22 i motsvarande del,
78. beträffande *medel till industribeställningar* res. 37 (m)
att riksdagen med bifall till regeringens förslag avslår motion 1983/84:916 yrkande 21,
79. beträffande *försöksverksamhet med sysselsättningskapande åtgärder* res. 38 (m)
att riksdagen med bifall till regeringens förslag avslår motion 1983/84:916 yrkande 22 i motsvarande del,

80. beträffande *överföring av medel till anslaget Regionala utvecklingsinsatser* res. 39 (c, fp)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:568 yrkande 10 i motsvarande del, 1983/84:872 yrkande 1 i motsvarande del, 1983/84:1928 yrkande 1 i motsvarande del och 1983/84:2384 yrkande 3 i motsvarande del,
81. beträffande *överföring av medel till anslaget Lån till fiskerinäringen*
att riksdagen avslår motion 1983/84:575 i motsvarande del,
82. att riksdagen med bifall till propositionen samt med avslag på motionerna 1983/84:568 yrkande 10 i motsvarande del, 1983/84:575 i motsvarande del, 1983/84:872 yrkande 1 i motsvarande del, 1983/84:916 yrkande 22 i motsvarande del, 1983/84:1928 yrkande 1 i motsvarande del och 1983/84:2384 yrkande 3 i motsvarande del till *Sysselsättningsskapande åtgärder* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 2 653 545 000 kr., res. 40 (m)
res. 41 (c, fp)
83. beträffande *stöd till en central hantverksnämnd* res. 42 (c)
att riksdagen avslår motion 1983/84:1364,
84. att riksdagen med bifall till propositionen till *Försvars- och beredskapsplanering* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 22 120 000 kr.,
85. att riksdagen med bifall till propositionen till *Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 3 700 000 kr.,
86. att riksdagen med bifall till propositionen till *Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
87. att riksdagen med bifall till propositionen samt med avslag på motion 1983/84:916 yrkande 23 till *Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildningen* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 45 000 000 kr., res. 43 (m)
88. att riksdagen med bifall till propositionen till *Byggnadsarbeten inom arbetsmarknadsverkets verksamhetsområde* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
89. att riksdagen med bifall till propositionen till *Nämnden för vapenfriutbildning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 4 285 000 kr.,
90. beträffande *tjänstgöringsdagar för vapenfria tjänstepliktiga* res. 44 (m)
att riksdagen med bifall till propositionen samt med avslag på motionerna 1983/84:916 yrkande 24 och 1983/84:2399 yrkande 1 bemyndigar regeringen att för budgetåret 1984/85 vid behov utöka antalet tjänstgöringsdagar för vapenfria tjänstepliktiga med högst 50 000,

91. att riksdagen med bifall till propositionen samt med avslag på motionerna 1983/84:713 i motsvarande del och 1983/84:916 yrkande 25 till *Vapenfria tjänstepliktiga* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 83 355 000 kr.,
92. beträffande *en utredning om vapenfria tjänstepliktiga* att riksdagen avslår motion 1983/84:2399 yrkande 2,
93. beträffande *en ökning av kommunernas samlade kapacitet när det gäller att bereda plats för vapenfria tjänstepliktiga* att riksdagen avslår motion 1983/84:713 i motsvarande del,
94. beträffande *en förbättring av det s. k. äldrestödet* res. 45 (vpk)
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:1957, 1983/84:2033 res. 46 (c)
yrkande 1 i motsvarande del och 1983/84:2515 yrkande 1,
95. att riksdagen med bifall till propositionen samt med avslag på res. 46 (c)
motionerna 1983/84:2033 yrkande 1 i motsvarande del och 1983/84:2515 yrkande 2 till *Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustrierna* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 210 000 000 kr.,
96. beträffande *en utvärdering av effekterna för tekoföretagen och deras anställda av ett minskat äldrestöd* res. 47 (c)
att riksdagen avslår motion 1983/84:2033 yrkande 2,
97. att riksdagen med bifall till propositionen samt med avslag på res. 48 (m)
motion 1983/84:916 yrkande 8 till *Statsbidrag för ungdomslag* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 000 000 kr.

Stockholm den 22 mars 1984

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Alf Wennerfors (m), Lars Ulander (s), Karin Flodström (s), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Gustav Persson (s), Elver Jonsson (fp), Lars-Ove Hagberg (vpk), Sten Östlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Bo Nilsson (s), Håkan Stjernlöf (m), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) och Sven Lundberg (s).

Reservationer

1. Förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden (mom. 1)

Alf Wennerfors (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar "Utskottet vill" och på s. 23 slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Förhållandena på den svenska arbetsmarknaden har genomgått betydande förändringar. Antalet sysselsatta har sedan 1970-talets början ökat med ca 350 000. Den offentliga sektorn har expanderat kraftigt och ökat sin sysselsättning med 550 000. Industrissysselsättningen har däremot minskat med 180 000. Antalet sysselsatta inom den offentliga sektorn är nu väsentligt större än inom industrin. Antalet kvinnor i sysselsättningen har ökat kraftigt, medan antalet sysselsatta män minskat något.

Ökningen av antalet sysselsatta har sedan några år inte haft någon motsvarighet i en ökning av antalet personer i arbete. Orsaker härtill har bl. a. varit införandet av den femte semesterveckan och ökade möjligheter till ledighet för skilda ändamål. Detta har tillsammans med att andelen heltidsarbetande bland de sysselsatta minskat lett till att antalet arbetade timmar var något lägre i början av 1980-talet än i mitten av 1970-talet.

Sysselsättningsutvecklingen har också påverkats av att omfattningen på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och stödet till krisföretag ökat kraftigt. Utgifterna för arbetsmarknadspolitiken följde i stort konjunkturförändringarna fram till högkonjunkturen 1964–1965. Därefter har sambandet mellan arbetslöshetsnivån och storleken på utgifterna blivit allt svagare. Samtidigt kan konstateras att utgifterna för arbetsmarknadspolitiken för varje lågkonjunktur varit större än i den närmast föregående.

Antalet personer som var föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder under första hälften av 1970-talet uppgick till mindre än 100 000. I februari i år omfattades inte mindre än ca 222 000 personer av dessa åtgärder.

Samtidigt har under senare år arbetslösheten nått för svenska förhållanden mycket höga tal. Under år 1983 var i genomsnitt 151 000 personer öppet arbetslösa, vilket motsvarar 3,5 % av arbetslösheten. I januari i år var arbetslösheten uppe i 3,7 %. Så hög har arbetslösheten inte varit någon gång sedan mätningarna började. Man får gå tillbaka ända till år 1972 för att hitta en arbetslöshet av liknande omfattning. Genom främst tillkomsten av ungdomslagen sjönk arbetslösheten i februari till 3,2 %. Under senare hälften av 1970-talet varierade årsgenomsnittet mellan 1,6 och 2,2 %. Särskilt besvärlig har situationen under senare år varit för ungdomarna och de långtidsarbetslösa. Härtill kommer ett betydande antal s. k. latent arbetslösa. I februari i år uppgav 54 000 personer att de inte aktivt sökt arbete, eftersom de betraktat detta som hopplöst. Slutligen kan nämnas att

152 000 personer i februari i år uppgivit att de önskar arbeta mer utöver nuvarande deltid.

I sammanhanget bör också nämnas att situationen på arbetsmarknaden har drastiskt försämrats i län som tidigare hade förhållandevis liten arbetslöshet.

Utvecklingen på arbetsmarknaden sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde hösten 1982 är enligt utskottets mening än mer anmärkningsvärd mot bakgrund av det socialdemokratiska partiets utfästelser inför valet.

Utvecklingen på arbetsmarknaden under den socialdemokratiska regeringen har inneburit att vi i dag befinner oss längre från målet arbete åt alla än någon gång efter andra världskriget. Departementschefen anger inte heller i budgetpropositionen hur regeringen ser på utvecklingen på längre sikt. Regeringen saknar en strategi för hur målet om den fulla sysselsättningen skall kunna nås under 1980-talet. Även om vi i dag inte känner till samtliga förutsättningar för sysselsättningsutvecklingen under återstoden av 1980-talet vet vi t. ex. att arbetskraftsutbudet kommer att öka, att den offentliga sektorns möjligheter att nyanställa blir begränsade, att struktururomvandlingen inom industrin måste fortsätta samt att den nya tekniken vinner nya inbästeg.

Det finns skäl att slå fast att en bestående hög arbetslöshet i längden inte förhindras med hjälp av kortsiktiga arbetsmarknadspolitiska insatser. Skall sysselsättningen kunna hållas uppe på sikt krävs en ekonomisk politik som förbättrar samhällsekonomin tillväxtkraft. Arbetsmarknadspolitiken skall fungera som ett komplement till de ekonomisk-politiska åtgärderna. Om de generella medlen inte förmår skapa en stor efterfrågan kan arbetsmarknadspolitiken lösa vissa temporära problem och hjälpa till att utjämna effekterna av en konjunkturedgång men arbetsmarknadspolitiken kan inte ensam upprätthålla en full sysselsättning. Det är inte heller dess syfte. Det krävs aktiva insatser även inom närings- och industripolitiken, regionalpolitiken, bostadspolitiken, utbildningspolitiken osv. om utvecklingen på arbetsmarknaden skall kunna vändas.

Enligt utskottets uppfattning bedriver den socialdemokratiska regeringen en politik som motverkar en positiv utveckling på arbetsmarknaden på längre sikt.

I finansutskottets betänkande FiU 1983/84:25 har de icke-socialistiska partiernas representanter utvecklat hur den ekonomiska politiken bör inriktas. Bl. a. framhålls behovet av ökade besparingar i de offentliga utgifterna, dämpad inflation och stopp på skattehöjningar. Nödvändigheten av att regeringen vidtar kraftfulla ekonomisk-politiska åtgärder bekräftas f. ö. bl. a. i den i dagarna presenterade långtidsutredningen. I den första nordiska ekonomiska långtidsbedömningen – som också nyligen presenterats – framhålls bl. a. att de stora underskotten i den offentliga sektorn begränsar möjligheterna att stimulera tillväxten med traditionell efterfrågestimuleran-

de politik. Man räknar därför med en stigande arbetslöshet i Sverige under återstoden av 1980-talet.

Arbetsmarknadsutskottet vill härutöver – i anslutning till partimotionerna från moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet – framhålla de negativa konsekvenser för sysselsättningen som införandet av kollektiva löntagarfonder kommer att få. Denna åtgärd kommer inte minst att verka hämmande för de mindre och medelstora företagens vilja att investera.

Regeringens politik är inte minst oroväckande mot bakgrund av att den offentliga sektorn inte kan tillåtas att expandera i samma takt som hittills. De nya arbetstillfällena måste följaktligen i ökad utsträckning komma till stånd inom den privata servicesektorn och inom industrin.

Medvetenheten härom synes obefintlig inom regeringen. Merparten av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har sin inriktning mot den offentliga sektorn. De nya ungdomslagen var från början avsedda endast för den offentliga sektorn. Först efter de icke-socialistiska partiernas initiativ kan nu även den enskilda sektorn komma i fråga för ungdomar i ungdomslag. Ytterligare ett exempel är de enskilda beredskapsarbetena som nu kraftigt minskar i omfattning.

Initiativ som innebär möjligheter till service av skilda slag i privat regi motverkas. Detta sker trots att man är väl medveten om att servicen därmed kan bli mer effektiv och på längre sikt också skapa nya arbetstillfällen.

Som tidigare nämnts kan de mindre företagen spela en viktig roll för utvecklingen på arbetsmarknaden. Detta kräver en medvetet inriktad politik för att stimulera och främja den mindre företagsamheten. Undersökningar som gjorts har visat att bl. a. lönenivån, arbetsmarknadslagstiftningen och skattesystemet spelar en viktig roll för viljan att starta och utveckla företag. Det är av avgörande betydelse att hindren för en expansion inom denna sektor ses över.

Vad utskottet anfört om förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden innebär att motionerna 916, 568 och 2507 av moderata samlingspartiet, centerpartiet resp. folkpartiet tillgodoses i motsvarande delar. Regeringen bör underrättas härom. Motion 1049 avstyrks i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden*

att riksdagen med anledning av motionerna 1983/84:568 yrkande 1 i motsvarande del, 1983/84:916 yrkandena 1 och 2 i motsvarande del och 1983/84:2507 yrkande 1 i motsvarande del samt med avslag på proposition 1983/84:100 bilaga 15 i motsvarande del och motion 1983/84:1049 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden (mom. 1)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 21 börjar "Utskottet vill" och på s. 23 slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i vpk-motion 1049 möter kraven på och kampen för rätt till arbete i dagens kapitalistiska samhälle nya och annorlunda problem. De gamla metoderna att bekämpa arbetslösheten är otillräckliga. Det fordras i grundläggande avseenden en ny analys och en ny politik.

Utskottet ansluter sig till de grundläggande utgångspunkter för den långsiktiga kampen mot arbetslösheten som vpk anger i sin motion. En drastisk minskning av antalet industriarbeten i Sverige är oundviklig, om nuvarande inriktning och industriella struktur får bestå. Den nya tekniken kommer att slå ut mängder av arbeten, om den får utformas på grundval av nuvarande sociala maktförhållanden. Den offentliga sektorns och de privata servicenäringarnas datorisering gör det vidare tveksamt om något nettotillskott av arbeten på dessa områden kan ske. Slutligen utgör de rådande tendenserna på arbetsmarknaden ett hot såväl mot kvinnofrigörelsen som mot lönarbetarnas allmänna rättsställning och en rättvis fördelning mellan landets regioner.

Enligt utskottets uppfattning krävs det nu en övergripande nationell politik mot arbetslösheten. Utskottet ansluter sig därvid till det program vpk fört fram i motion 1049. Programmet innebär följande.

1. Ett nationellt industrialiseringsprogram i samhällelig regi måste upprättas.
2. De lönarbetande måste inom ramen för en samhällelig, politisk styrning påverka den tekniska utvecklingen.
3. Ett omfattande program för den offentliga sektorns utbyggnad och förbättring måste utarbetas.
4. En allmän arbetstidsförkortning måste genomföras.
5. Den nuvarande arbetsmarknadspolitiken måste reformeras.

Det föreslagna programmet bör på ett effektivt sätt kunna vända utvecklingen på arbetsmarknaden. Utskottet delar vpk:s uppfattning att ett riktmärke för industripolitiken bör vara att under en uppbyggnadstid tillföra industrin 100 000 nya arbetsplatser.

Utskottet vill slutligen – i likhet med vpk – peka på den offentliga sektorns betydelse för sysselsättningen. Utan en utbyggnad av en rad offentliga verksamheter kan man över huvud taget knappast föra en meningsfull politik riktad mot arbetslösheten och undersysselsättningen. Denna sektor bör följaktligen byggas ut också av sysselsättningskäl.

Vad utskottet anfört om förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden – som innebär ett bifall till motion 1049 i motsvarande del – bör regeringen underrättas om. Övriga i sammanhanget behandlade motioner avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1049 yrkandena 1 och 2 samt med avslag på proposition 1983/84:100 bilaga 15 i motsvarande del och motionerna 1983/84:568 yrkande 1 i motsvarande del, 1983/84:916 yrkandena 1 och 2 i motsvarande del och 1983/84:2507 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

3. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 2)

Alf Wennerfors (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "Utskottet vill" och på s. 26 slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utvecklingen på arbetsmarknaden är oroande. Arbetslösheten har nått för svenska förhållanden mycket höga tal. Samtidigt har de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna varit mer omfattande än någonsin.

Det är uppenbart att det finns påtagliga brister i arbetsmarknadens sätt att fungera. Utbud och efterfrågan har allt svårare att mötas. Samtidigt som arbetslösheten når rekordnivåer, efterlyser delar av industrin yrkeskunnig personal för att kunna expandera. Bristen på yrkesarbetare uppträder f. ö. allt tidigare i konjunkturuppgångarna.

Arbetsmarknadspolitikens viktigaste uppgift är att i varje konjunkturläge främja anpassningen på arbetsmarknaden. Omställningar måste stimuleras och underlättas. För denna uppgift krävs målmedvetna insatser inom platsförmedlingen, arbetsmarknadsutbildningen osv. Däremot kan det inte ankomma på arbetsmarknadspolitikerna i sig att skapa arbete åt alla.

Enligt utskottets uppfattning följer den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitikerna ett traditionellt mönster som inte är anpassat till 1980-talets problem. Den betydande miljardsatsningen på arbetsmarknadspolitikerna inger mot denna bakgrund starka betänkligheter.

Det finns också tecken som tyder på att misstron mot den förda politikerna tilltagit. Ett exempel härpå är framställningar från kommunalt håll med innebörd att man inom kommunerna önskar få ta i anspråk de arbetsmarknadspolitiska medel som utgår i kommunen för att i stället använda dem för egna initiativ.

Utskottet ansluter sig därför till de krav på en förnyelse av arbetsmarknadspolitikerna som moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet ger uttryck för i partimotionerna 916, 568 resp. 2507. Insatserna bör i fortsättningen i väsentligt större utsträckning inriktas på att skapa förutsättningar för tillkomsten av nya arbetstillfällen inom näringslivet. Det är

angeläget att de resurser som satsas på förmedlingsarbetet, utbildningen, beredskapsarbeten, ungdomslagen m. m. ges en sådan inriktning.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna måste i ökad utsträckning främja flexibiliteten på arbetsmarknaden. Utbildningen fyller här en viktig funktion. Det är viktigt att yrkesutbildningens kvalitet förbättras och att dess inriktning förändras. En ökad samordning mellan arbetsmarknadsutbildningen och den vuxenutbildning som bedrivs i kommunernas regi bör eftersträvas.

Utskottet delar vidare motionärernas uppfattning att arbetsmarknadspolitiken bör decentraliseras. Möjligheter bör ges för alternativa former för förmedling av arbete på vissa områden. Utskottet kommer därför senare i betänkandet att föreslå att AMS-kommittén skall utreda förutsättningarna härför.

Utskottet vill i sammanhanget stryka under vikten av att arbetsmarknads-lagstiftningen fortlöpande reformeras och anpassas till de förändrade förutsättningarna på arbetsmarknaden.

Enligt utskottets uppfattning är det uppenbart att det finns ett mycket starkt samband mellan företagets lönsamhet och sysselsättningsutvecklingen. Inte minst är nivån på ungdomslönerna en betydelsefull faktor för ungdomarnas inträde på arbetsmarknaden. Även löneutvecklingens betydelse för sysselsättningsutvecklingen bör därför noga beaktas av regeringen.

Vad utskottet anfört om arbetsmarknadspolitikens inriktning med anledning av motionerna 916, 568 och 2507 från moderata samlingspartiet, centerpartiet resp. folkpartiet bör ges regeringen till känna. Vpk-motion 1049 avstyrks i denna del.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *arbetsmarknadspolitikens inriktning*
att riksdagen med anledning av motionerna 1983/84:568 yrkande 1 i motsvarande del, 1983/84:916 yrkande 2 i motsvarande del och 1983/84:2507 yrkande 1 i motsvarande del samt med avslag på propositionen i motsvarande del och motion 1983/84:1049 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 2)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar "Utskottet vill" och på s. 26 slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning är den höga arbetslösheten i landet oacceptabel. Arbetslösheten har tilltagit trots konjunkturuppgången och de betydande arbetsmarknadspolitiska satsningarna.

Utskottet delar vpk:s uppfattning att det krävs en omläggning av den förda politiken om utvecklingen skall kunna vändas.

Dagens svenska arbetsmarknadspolitik är organiserad för att möta tillfälliga vågor av begränsad arbetslöshet. Den är inte relevant i massarbetslöshetens epok. Långsiktiga, kroniska problem i ett samhälle kan inte lösas med improvisatoriska och – sett i förhållande till problemens svårighetsgrad – primitiva medel.

En rad förändringar i arbetsmarknadspolitikens måste därför genomföras. Som vpk framhåller i partimotion 1049 måste den knytas till den nya industripolitiken och till utbyggnaden inom den offentliga sektorn. Den måste aktivt utveckla människors kompetens inför det nya industrisamhället, i stället för att som nu alltför mycket tjänstgöra som förvaringsplats för växande kategorier människor, vilka den kommersiella ekonomin utdömt som överflödiga.

Arbetsmarknadsåtgärdernas innehåll och syfte bör förändras i betydelsefulla delar. De bör bättre utveckla människors kunnande och ansluta till deras yrkesskolning, överallt där så är möjligt. De arbetandes rättsliga ställning bör stärkas och tvångsmomenten avvecklas. Rätten till understöd vid arbetslöshet skall inte villkoras med ett tvång att ta vilket arbete som helst. Rättssituationen för arbetande inom arbetsmarknadspolitikens ram skall inte generellt vara sämre än i övriga arbetslivet.

Arbetsmarknadsåtgärder skall kopplas till bl. a. utbyggnaden inom den offentliga sektorn. Inriktningen bör vara, att ett första steg av arbete och/eller studier på ett organiserat sätt skall leda över i fastare anställningsformer. Bristerna beträffande ungdomslagen bör vidare rättas till och subventioneringen till de s. k. rekryteringsplatserna upphöra. Till detta återkommer utskottet i ett senare avsnitt.

Utskottet delar även vpk:s uppfattning att en särskild sysselsättningsbudget bör upprättas. Den frågan behandlar utskottet mer utförligt i ett senare avsnitt.

Med en sådan ny inriktning blir arbetsmarknadspolitikens – som vpk framhåller – inte en förvaringsram för arbetslösa, där samhället tar över kostnaden för privatkapitalets utslagning och ansvarar för kontrollen av de arbetslösa. Den blir i stället ett led i kampen för att avskaffa arbetslöshet och undersysselsättning som samhällsligt fenomen.

Vad utskottet anfört om riktlinjer för arbetsmarknadspolitikens innebär ett bifall till vpk-motion 1049 i motsvarande del. Övriga i sammanhanget behandlade motioner avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *arbetsmarknadspolitikens inriktning*
att riksdagen *dels* med bifall till motion 1983/84:1049 yrkande 4,
dels med avslag på propositionen i motsvarande del samt
motionerna 1983/84:568 yrkande 1 i motsvarande del, 1983/

84:916 yrkande 2 i motsvarande del och 1983/84:2507 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till kända vad utskottet anfört.

5. Tilläggsdirektiv till AMS-kommittén m. m. (mom. 3 och 4)

Alf Wennerfors (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar "Utskottet vill" och på s. 33 slutar "moderata samlingspartiet" bort ha följande lydelse:

Arbetsmarknadsverkets uppgifter och de arbetsmarknadspolitiska instrumenten har vuxit kraftigt under 1970-talet. Uppgifter har tillkommit som i egentlig mening inte är arbetsmarknadspolitiska, liksom sådana som ligger på gränsen mellan arbetsmarknadspolitik och andra politikområden. Kraven på arbetsmarknadsverket har också ökat därigenom att antalet arbetssökande har ökat kraftigt samtidigt som tillgången på lediga platser varit otillräcklig.

Arbetsmarknadsverket har under åren tillförts betydande resurser för att klara sin uppgift. Antalet personer som är verksamma vid verket har i stort sett tiodubblats sedan AMS kom till år 1948 och uppgår nu till ca 12 000. Verkets utgifter i förhållande till statsbudgeten har flerdubblats.

Det är ofrånkomligt att arbetsmarknadsverkets kraftiga expansion också fått negativa följdverkningar. Arbetsmarknadsverket har uppfattats som centralstyrt, byråkratiskt och ineffektivt.

Det är mot denna bakgrund positivt att verket tagit initiativ till ett internt översynsarbete som syftar till en förbättrad effektivitet och en ändrad inriktning av insatserna mot den platsförmedlande verksamheten.

Arbetsmarknadsutskottet uttalade redan våren 1979 att det förelåg skäl för en mer ingående, parlamentarisk utredning om arbetsmarknadsverkets organisation och arbetsformer. Den dåvarande regeringen tillsatte därefter den s. k. AMS-kommittén med parlamentarisk representation. Enligt utskottets uppfattning är det olyckligt att den socialdemokratiska regeringen sedermera inskränkte kommitténs direktiv.

Utskottet har i ett tidigare avsnitt framhållit att arbetsmarknadspolitiken bör ges en ny inriktning som svarar upp mot de krav som ställs på 1980-talets arbetsmarknad. Det är angeläget att AMS-kommittén ges förutsättningar att på ett odogmatiskt och förutsättningslöst sätt överväga arbetsmarknadsverkets ansvar och uppgifter i det sammanhanget.

En viktig fråga i sammanhanget är behovet av decentralisering av arbetsmarknadspolitiken och av arbetsmarknadsverkets funktioner. Denna ståndpunkt har även förts fram från moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet. Enligt utskottets uppfattning bör det ankomma på AMS-

kommittén att pröva förutsättningarna för en betydande decentralisering av arbetsmarknadsverkets verksamhet. Härvid bör närmare studeras olika modeller för omorganisation, bl. a. den av moderata samlingspartiet föreslagna. Riksdagen bör göra ett uttalande med denna innebörd. Vad utskottet anfört i denna del tillgodoser här aktuella yrkanden i motionerna 568 av centerpartiet, 916 av moderata samlingspartiet och 1336 av Sten Svensson (m) och Björn Körlof (m).

En aktuell fråga är kommunernas roll i arbetsmarknadspolitiken. I kommuner tas i dag egna initiativ i syfte att hålla arbetslösheten nere i den egna kommunen. Kommuner har även begärt statsmakternas stöd för skilda försöksverksamheter.

Som tidigare nämnts ingår i kommitténs uppdrag att pröva ansvarsfördelningen mellan kommunerna och statsmakterna i arbetsmarknadspolitiken. Hithörande frågor skall f. ö. även utredas i den nyligen tillsatta stat-kommun-beredningen. Motion 1920 av Pär Granstedt m. fl. (c) kan därmed anses vara tillgodosedd. Motionärerna föreslår nämligen en utredning om ett överförande av huvudansvaret för arbetsmarknadspolitiken och motsvarande resurser till kommunerna.

Arbetsmarknadsutskottet anser vidare att det finns anledning se positivt på förekomsten av alternativa former för arbetsförmedling inom vissa specialområden. Skall arbetsmarknadsverket fungera rationellt och effektivt med de resurser som står till buds bör verket inte ensamt försöka svara upp mot de speciella förmedlingskrav som finns inom vissa avgränsade områden på arbetsmarknaden, t. ex. kultursektorn och kontorsservice-sektorn. En alternativ enskild förmedlingsverksamhet av sådant slag bör f. ö. kunna innebära ökade insatser till förnyelse i verksamheten. Arbetsmarknadsverket bör få möjlighet att koncentrera sig på uppgifter man har förutsättningar att klara på ett bra sätt.

En översyn av arbetsförmedlingslagen med denna inriktning bör snarast komma till stånd inom AMS-kommittén. Detta bör ges regeringen till känna.

Utskottets ställningstagande på denna punkt bör tillgodose aktuella yrkanden i partimotionerna 916 och 2507 av moderata samlingspartiet resp. folkpartiet samt motionerna 1906 av Anders Björck m. fl. (m) och till viss del 1965 av Allan Åkerlind (m).

AMS har som ett led i sitt pågående serviceprogramarbete diskuterat distriktsarbetsnämndernas roll. Bakgrunden härtill är att det har visat sig att erfarenheterna av dessa nämnder varierar. Det finns distriktsarbetsnämnder som fungerar väl. Det finns emellertid också åtskilliga nämnder som fungerar mindre väl. Nu planeras av AMS en försöksverksamhet med olika inriktning för verksamheten i tre nämnder. Även AMS-kommittén kan komma att behandla distriktsarbetsnämndernas verksamhet.

Mot bakgrund av erfarenheterna av distriktsarbetsnämndernas verksamhet hittills anser utskottet att det är angeläget med den beslutade

försöksverksamheten. Visar det sig att nämnderna inte fyller en uppgift i arbetsmarknadspolitikens bör de givetvis avskaffas.

Det får ankomma på AMS-kommittén att följa den planerade försöksverksamheten och därefter ta ställning i frågan.

Kravet på en avveckling av distriktsarbetsnämnderna, som framförs i motionerna 916 av moderata samlingspartiet och 871 av Birger Hagård (m), bör med anledning av vad utskottet anfört inte nu föranleda någon riksdagens åtgärd.

I det pågående översynsarbetet inom AMS har även ingått att pröva byggarbetsnämndernas arbetsformer. AMS har nu beslutat att byggarbetsnämnderna fr. o. m. den 1 april i år skall få ändrade arbetsformer. De skall bl. a. få ökade möjligheter att ägna sig åt mera långsiktiga och övergripande frågor. De skall därför avlastas en del av rutinärendena. Nämnderna som nu sammanträder åtta gånger per år skall i fortsättningen sammanträda ca fyra gånger per år.

I motion 1915 av Ivar Franzén (c) föreslås att byggarbetsnämnderna skall avskaffas, liksom kravet på att byggherren skall inhämta tillstånd att påbörja byggnationen. Som tidigare redovisats ingår även i förslagen till tilläggsdirektivet till AMS-kommittén i moderata samlingspartiets motion 916 att byggarbetsnämnderna skall avvecklas.

Utskottet anser för sin del att byggarbetsnämnderna inte längre fyller den funktion de gjort tidigare. Bakgrunden härtill är den väsentligt reducerade byggvolymen i landet. En avveckling kan därför i och för sig övervägas.

AMS har nyligen beslutat införa nya arbetsformer för byggarbetsnämnderna. Utskottet utgår från att AMS-kommittén i sitt arbete noga följer hur den nya ordningen utfaller och därefter tar ställning till byggarbetsnämndernas framtid. Med hänvisning härtill bör de i sammanhanget behandlade motionerna inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Beträffande övriga punkter i moderata samlingspartiets förslag till tilläggsdirektiv till AMS-kommittén vill utskottet hänvisa till pågående utredningsarbete inom verket och inom AMS-kommittén. Här kan nämnas att organisationen av AMU-utbildningen f. n. övervägs inom verket och arbetsmarknadsdepartementet.

Utskottet har med det anförda behandlat moderata samlingspartiets motion 916 beträffande frågan om tilläggsdirektiv till AMS-kommittén. Som framgått har utskottet i viktiga avsnitt ställt sig bakom motionärernas förslag. I andra delar har utskottet hänvisat till det utredningsarbete som pågår.

dels att utskottets hemställan under 3 och 4 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *utredning om privatisering av arbetsförmedlingen* att riksdagen med anledning av motionerna 1983/84:916 yrkandena 9 i motsvarande del och 11 i motsvarande del, 1983/84:1906, 1983/84:1965 och 1983/84:2507 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande *utredning om decentralisering inom arbetsmarknadspolitiken*
att riksdagen med anledning av motionerna 1983/84:568 yrkande 2, 1983/84:916 yrkande 9 i motsvarande del och 1983/84:1336 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Behovet av en särskild sysselsättningsbudget (mom. 9)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar "Utskottet delar" och slutar "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att en särskild sysselsättningsbudget bör utarbetas och föreläggas riksdagen varje år. Skälet härtill är bl. a. att arbetslösheten kommit att bli en restpost när andra samhällspolitiska mål läggs fast i finansplan och statsbudget. Som vpk föreslår bör en sådan sysselsättningsbudget innefatta såväl den statliga som den kommunala sektorn.

Vad utskottet anfört om behovet av en sysselsättningsbudget – som innebär ett bifall till vpk-motion 2458 och motion 373 av Egon Jacobsson (s) och Bengt Silfverstrand (s) i motsvarande del – bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *behovet av en särskild sysselsättningsbudget*
att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:373 yrkande 1 och 1983/84:2458 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Riktlinjer för att främja ungdomarnas situation på arbetsmarknaden (mom. 13)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar "Enligt utskottets" och på s. 41 slutar "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Arbetslösheten i vårt land är till stor del en arbetslöshet bland ungdomar, och stora arbetsmarknadspolitiska resurser måste avdelas till stöd för dem. I februari i år var i runt tal 100 000 ungdomar omhändertagna i olika åtgärder, 65 000 av dem var under 20 år. Därutöver var 37 000 ungdomar öppet arbetslösa.

Insatserna för ungdomar är större än någonsin tidigare. Ändå ligger arbetslösheten vid en nivå som för bara ett par år sedan skulle ha betraktats

som onormalt hög. Detta är bakgrunden till de slutsatser som dras i motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) och som utskottet kan instämna i, nämligen *att* den växande ungdomsarbetslösheten är en viktig förklaring till den totalt sett höga arbetslösheten, *att* ungdomarna tar i anspråk en alltför stor del av de arbetsmarknadspolitiska resurserna *och att* denna utveckling i sin tur beror på att man inte är beredd att erkänna och angripa grundorsakerna till arbetslösheten bland ungdomar. Som sägs i motionen är grundproblemen följande:

Bristerna i yrkesutbildningssystemet.

Bristen på kontakt mellan skola och arbetsliv.

Höga ungdomslöner i förhållande till den vuxna arbetskraften.

Arbetsmarknadslagstiftningens favorisering av äldre arbetskraft och redan anställda.

Bristen på kunskaper om arbetsmarknadens krav bland ungdomarna.

Dessa problem spänner över skilda politikområden. Utskottet återkommer i det följande till frågan om ingångslönerna för ungdomar, men det bör redan nu slås fast att anpassning av *lönesättningen* till ungdomarnas kunskaper och erfarenheter är den faktor som på sikt mer än andra bestämmer ungdomarnas chanser till varaktiga jobb.

Arbetsmarknadslagarna måste förändras så att de inte missgynnar ungdomarna. Detta bör vara en målsättning för kommande förändringar på det arbetsrättsliga området, att beaktas vid övervägandena härom i den särskilda arbetsgrupp som inom regeringskansliet är verksam på detta rättsområde.

Skolans insatser för att förbereda eleverna för inträdet på arbetsmarknaden behöver förbättras. Av särskild betydelse i det hänseendet är att få till stånd en bättre och mer verklighetsanpassad yrkesutbildning.

Mot bakgrund av de mycket goda erfarenheterna av försöken med gymnasial *lärlingsutbildning* under de senaste åren gjorde utskottet i höstas under bred enighet uttalanden till förmån för en fortsatt utbyggnad av denna form av yrkesutbildning. Med en sådan yrkesutbildning blir det möjligt att höja yrkeskompetensen och bygga nya och stabila broar mellan skola och arbetsliv som på ett bättre sätt öppnar vägen till reguljära arbeten. Detta är en viktig egenskap hos lärlingsutbildningen. Erfarenheterna både i vårt land och utomlands visar att övergången mellan skola och arbetsliv är ett vitalt problem att lösa om man med framgång skall ta upp kampen mot ungdomsarbetslösheten.

Det saknas anledning att nu närmare gå in på utformningen av lärlingsutbildningen. Vad det i detta sammanhang är fråga om är att framhäva grundläggande element i en strategi som syftar till att återställa ungdomarnas möjligheter att hävda sig på arbetsmarknaden. Från arbetsmarknadspolitiska synpunkter framstår lärlingsutbildningen som ett utomordentligt viktigt led i en sådan strategi.

Utskottet föreslår att riksdagen uttalar sin anslutning till de riktlinjer som med anledning av motion 916 ovan förordas med syfte att främja ungdomarnas situation på arbetsmarknaden och underrättar regeringen härom.

Med det anförda tillgodoses motion 1336 i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. *beträffande riktlinjer för att främja ungdomarnas situation på arbetsmarknaden*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 4 och med anledning av motion 1983/84:1336 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

8. Ungdomsgaranti (mom. 14)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 41 som börjar "Riksdagen fattade" och slutar "i motionen" bort ha följande lydelse:

Vid årsskiftet infördes ett rekryteringsbidrag som under sex månader täcker halva lönekostnaden för nyanställda. Floran av statliga lönesubventioner till det privata näringslivet har därmed fått ett nytt tillskott. Denna subventionspolitik är i grunden felaktig och bör avvecklas. Lämpligen kan avvecklingen börja med att det nya rekryteringsbidraget avskaffas.

Det har vid bidragets tillkomst förutsatts att arbetslösa ungdomar skall vara en av målgrupperna. När det gäller dem bör samhället kunna kräva att de större och vinstgivande företagen garanterar anställningar till ett antal som står i proportion till arbetsstyrkan. Regeringen bör få i uppdrag att utarbeta förslag till en ungdomsgaranti med denna utformning.

Vad utskottet anför i anslutning till motion 1049 i denna del bör delges regeringen.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. *beträffande ungdomsgaranti*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1049 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

9. Kartläggning av den framtida arbetsmarknaden för ungdomar (mom. 15)

Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 42 som börjar "De frågor" och slutar "utan åtgärd" bort ha följande lydelse:

De omfattande åtgärder som har vidtagits till stöd för ungdomarna har inte

kunnat minska den faktiska arbetslöshet som råder bland dem. Risk finns att de temporära hjälpåtgärderna blir permanenta lösningar. Om man vill förebygga en sådan utveckling kan det vara lämpligt, såsom förordas i motion 2507, att börja med att skaffa en samlad bild av ungdomarnas förväntningar å ena sidan och deras faktiska möjligheter att komma in i yrkeslivet å den andra. Det är också betydelsefullt att få en uppfattning om det finns en beredskap hos parterna på arbetsmarknaden att anpassa och utveckla arbetsplatserna i en riktning som överensstämmer med ungdomarnas förväntningar liksom om möjligheterna till attitydpåverkan hos ungdomarna när det gäller deras utbildnings- och yrkesval.

Det kartläggningsarbete som här förordas är att se som en komplettering av den planerings-, uppföljnings- och prognosverksamhet som bedrivs eller initieras av bl. a. arbetsmarknads- och utbildningsmyndigheterna. I motionen föreslås att kartläggningen anförtros en arbetsgrupp med företrädare för forskningen, arbetsmarknadens parter och för ungdomar som nyss avslutat sin yrkesutbildning. Detta kan vara ett lämpligt arbetssätt, men det bör i vanlig ordning få ankomma på regeringen att bestämma om formerna för arbetets bedrivande.

Det anförda bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. *beträffande kartläggning av den framtida arbetsmarknaden för ungdomar*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2507 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

10. Ingångslöner för ungdomar (mom. 16)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar "Frågan om" och slutar "Malmöhus län" bort ha följande lydelse:

Lönesättningen för ungdomar är sannolikt den viktigaste orsaken till den stadigt ökande arbetslösheten bland ungdomar. Insikten härom har på senare år vunnit spridning i allt bredare kretsar. Generellt sett råder dock fortfarande förhållandevis små löneskillnader mellan ungdomar och äldre arbetstagare med yrkeserfarenhet. Såsom anføres i motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) behövs en fortsatt bred opinionsbildning för att driva på utvecklingen med syfte att genom lönebildningen öka ungdomarnas konkurrenskraft på arbetsmarknaden. Utskottet vill därför för sin del uttala att det föreligger ett behov av en snabb anpassning av ungdomarnas ingångslöner i förhållande till lönerna för den äldre och mer erfarna arbetskraften. Regeringen bör kunna ta initiativ till en sådan utveckling genom att verka för att lönesättningen för de statsanställda och för personer

sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder anpassas bättre till kraven på en större lönespridning med hänsyn till ålder och yrkeserfarenhet. Utskottet föreslår att riksdagen ansluter sig till dessa uttalanden från utskottets sida och underrättar regeringen härom.

Det skall därtill hänvisas till att överenskommelsen i höstas om verksamheten i ungdomslag förutsatte att särskilda ungdomsavtal träffas av parterna på arbetsmarknaden med underförstått lägre löner än som gäller i dag.

Med det anförda tillgodoses syftet med motion 2507 om överläggningar om särskilda ungdomslöner medan motion 1094 om ungdomslöner i Malmöhus län inte påkallar någon åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *ingångslöner för ungdomar*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 3 samt med anledning av motion 1983/84:2507 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

11. Förslag om arbete och utbildning åt ungdom (mom. 18 och 19)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 47 som börjar "Som framgått" och slutar "motion 877" bort ha följande lydelse:

Allvarliga invändningar kan riktas mot den nya verksamheten med ungdomslag. Det skedde redan vid besluten i höstas om verksamhetens tillkomst. Här skall särskilt påtalas att det är en klar brist att verksamheten saknar en bestämd målsättning. Det är inte meningen att skapa fasta jobb, och det är tveksamt om verksamheten ens ger ungdomarna någon möjlighet till vidareutveckling. Ungdomslagen borde ha ett eget syfte, nämligen att i förening med lämpliga utbildningsinsatser utgöra ett trappsteg för ungdomarna till fastare anställningar som knyts till en långsiktig utbyggnad av den offentliga sektorn.

Till de negativa sidorna av verksamheten hör att arbete som regel endast får utföras på halvtid. Det är särskilt olyckligt att man i fråga om arbetstiden fått en uppdelning av ungdomarna, så att en del av dem har rätt att arbeta på heltid medan de övriga, och de utgör flertalet, får nöja sig med halvtidsarbete. I stället borde det vara så att arbetstiden i ungdomslagen följer normerna på den reguljära arbetsmarknaden. Det är inte nödvändigt att arbetstiden helt fylls med arbete. Tvärtom kan anställningen i ungdomslagen göras mer framåtsyftande genom att en del av arbetstiden utnyttjas för studier.

Bristerna i ungdomslagen måste rättas till, och det bör uppdras åt regeringen att lägga fram förslag som syftar till att full tid i form av arbete och utbildning skall kunna erbjudas alla. Vid regeringens överväganden bör

uppslag kunna hämtas från den s. k. Örebromodellen, dvs. den form av varvning av arbete och utbildning som den nämnda kommunen har presenterat för regeringen. Regeringen bör vara oförhindrad att pröva andra modeller. Förslagen i motion 877 kan sålunda utgöra ett alternativ. Ingenting hindrar heller att man provar nya former för den utbyggda verksamheten med ungdomslag i vissa försökslän, däribland Värmland på grund av den bekymmersamma situationen för ungdomarna i det länet.

dels att utskottets hemställan under 18 och 19 bort ha följande lydelse:

18. *beträffande förslag om arbete och utbildning åt ungdom*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1049 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
19. *beträffande utvidgad verksamhet med ungdomslag i Värmlands län*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:877 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Verksamheten i ungdomslag (mom. 20)

under förutsättning av bifall till reservation 11

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar "När lagstiftningen" och på s. 51 slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Vid ungdomslagets tillkomst förutsattes i riksdagsbeslutet att verksamheten skulle utvärderas och att redovisning härför skulle lämnas i riksdagen till hösten 1984. De framställningar om tillkännagivanden till regeringen som nu görs i motionerna 568 (c), 916 (m), 1336 (m) och 2507 (fp) utgör i huvudsak markeringar av vissa punkter i de direktiv för utvärderingsarbetet som tidigare har lämnats.

I det föregående har utskottet uttalat sig för att regeringen skall få i uppdrag att lägga fram förslag till en utveckling av verksamheten med ungdomslag så att denna på ett organiserat sätt kan leda över ungdomarna till anställningar i fastare former genom att den kopplas till en långsiktig utbyggnad av den offentliga sektorn. Vid bifall till utskottets förslag kommer vad som anförts i motionerna att sakna aktualitet, och de avstyrks därför i de motsvarande delarna.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. *beträffande verksamheten i ungdomslag*
att riksdagen avslår motionerna 1983/84:568 yrkande 3, 1983/84:916 yrkande 7, 1983/84:1336 i motsvarande del samt 1983/84:2507 yrkande 3.

13. Ungdomsföretagande (mom. 21)

Alf Wennerfors (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar "Den stödverksamhet" och slutar "motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Ekonomiskt stöd till egenföretagande bland ungdomar kan sökas hos barn- och ungdomsdelegationen som har ett engångsanslag till sitt förfogande under innevarande budgetår. Efter det senaste årsskiftet har tillkommit den nya möjligheten för ungdomar i åldern 18-19 år som startar eget att få bidrag med 600 kr. per vecka i stället för den lön de skulle ha fått om de arbetat i ett ungdomslag. Utbildningsbehovet har man sökt tillgodose genom Starta eget-kurser på AMU-centra.

Dessa stödåtgärder tjänar ett påtagligt syfte. Intresset för egenföretagande har nämligen vuxit bland ungdomar. Ett av skälen är givetvis de ökande svårigheterna för dem att komma in på arbetsmarknaden. Det är angeläget att ta till vara ungdomarnas vilja att på egen hand ta sig ur sin arbetslöshetssituation genom att satsa på egen verksamhet. Man kan i sammanhanget föra på tal den "barfotaföretagsamhet" eller de "lokala anställningsinitiativ" som spontant håller på att växa fram bland de arbetslösa i Europa. Enligt uppgift har det inom den Europeiska gemenskapens länder skapats i runt tal en miljon nya arbetstillfällen genom sådana initiativ.

Vad det nu gäller är att gå vidare och effektivisera de stödformer som hittills på försök har använts. Bl. a. bör man ta upp frågan om att finna andra och fastare former för stöd till etableringar. I samband med att ett sådant stöd kommer till stånd bör övervägas att decentralisera handläggningen. I första hand borde det kunna ske till utvecklingsfonderna. Det är under alla förhållanden väsentligt att det organ som skall handha stödverksamheten får möjlighet att göra det i lokalt anpassade former utan byråkratiska åtsnörningar.

Även utbildningsfrågorna bör ägnas uppmärksamhet. Egenföretagande kräver kunnande. En av frågorna är hur man på bästa sätt skall samordna Starta eget-kurserna inom arbetsmarknadsutbildningen och motsvarande utbildning i utvecklingsfondernas regi med de utbildningsaktiviteter som äger rum i anslutning till den kommunala ungdomslagsverksamheten.

Enligt utskottets mening bör det således uppdras åt regeringen att överväga hur man skall utveckla och effektivisera stödet till nyföretagande bland ungdomar. De utgångspunkter som har angetts för dessa överväganden är självfallet inte uttömmande – här har t. ex. inte berörts den skatte- och avgiftsproblematik som kan finnas. Det är dock inte meningen att övervägandena skall behöva föras för långt, utan det bör vara möjligt för

regeringen att snabbt lägga fram förslag i ämnet för riksdagen. Senast bör det ske till våren 1985.

Regeringen bör underrättas om vad utskottet anfört med anledning av motionerna 734, 916 och 1336.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *ungdomsföretagande*

att riksdagen med anledning av motionerna 1983/84:734, 1983/84:916 yrkande 5 och 1983/84:1336 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Arbetsmarknadsverkets personalresurser (mom. 27)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar "Utskottet tillstyrker" och på s. 57 slutar "statliga handikappkommittén" bort ha följande lydelse:

Arbetsmarknadsverket har under åren tillförts betydande personalresurser. I stället för att ytterligare tillföra verket förstärkningar bör effektiviteten förbättras.

Det är ofrånkomligt att utvecklingen med ständigt fler arbetssökande vid arbetsförmedlingarna har skapat ett hårt tryck på platsförmedlingsfunktionen inom arbetsmarknadsverket. De förmedlande resurserna bör därför förstärkas. Detta bör – som moderata samlingspartiet föreslår – ske genom att resurser motsvarande 100 tjänster överförs från AMS centralt och från länsarbetsnämndens administration till arbetsförmedlingarna.

Vad utskottet med bifall till moderata samlingspartiets motion 916 i motsvarande del anfört om personalresurserna inom arbetsmarknadsverket bör regeringen underrättas om. Vpk-motionen 2060 avstyrks i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *arbetsmarknadsverkets personalresurser*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 10 samt med avslag på regeringens förslag och motion 1983/84:2060 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Arbetsmarknadsverkets personalresurser (mom. 27)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar "Utskottet tillstyrker" och på s. 57 slutar "statliga handikappkommittén" bort ha följande lydelse:

Utskottet har inget att invända mot regeringens förslag beträffande förstärkningar till arbetsförmedlingen för insatser i krisdrabbade branscher och regioner m. m. Utskottet vill härutöver – i likhet med vpk – fästa uppmärksamheten på behovet av förstärkta förmedlingsinsatser för handikappade arbetssökande. Denna grupp arbetssökande riskerar annars att bli eftersatt vid förmedlingen av arbetskraft. Det är således angeläget att – som vpk föreslår – distriktskontoren tillförs vardera två arbetsförmedlare för detta ändamål. Detta ställningstagande – som innebär bifall till vpk-motion 2060 i motsvarande del – bör regeringen underrättas om. Motion 916 i motsvarande del avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *arbetsmarknadsverkets personalresurser*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2060 yrkande 1 i motsvarande del och med anledning av regeringens förslag samt med avslag på motion 1983/84:916 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Tillsynen av enskilda förmedlingar (mom. 34)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 65 som börjar "Utskottet övergår" och slutar "till arbetsmarknadsdepartementet" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i betänkandet uttalat sig om behovet av en förstärkning av förmedlingsinsatserna. Detta bör kunna ske genom en intern omfördelning av resurserna.

För att underlätta de förändringar som krävs bör enligt moderata samlingspartiet tillsynen av de enskilda förmedlingar som ges tillstånd att etablera sig överflyttas från AMS till arbetsmarknadsdepartementet. Utskottet delar denna uppfattning. Regeringen bör förelägga riksdagen förslag i denna riktning under våren 1984. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. beträffande *tillsynen av enskilda förmedlingar*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Arbetsförmedlingsuppdrag för ungdomar (mom. 35)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 65 som börjar "Utskottet har" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Situationen på arbetsmarknaden har under senare år varit särskilt besvärlig för ungdomarna. Utskottet har i ett tidigare avsnitt redovisat åtgärder som krävs för att vända utvecklingen. I detta sammanhang vill utskottet – i likhet med moderata samlingspartiet – peka på behovet av mer effektiva förmedlingsinsatser bland ungdomarna. Här bör nya grepp prövas. Bl. a. bör de positiva erfarenheter i detta hänseende som vunnits inom ramen för de många ungdomsprojekten tas till vara. Det gäller både möjligheterna att snabbare placera ungdomarna i arbete och förmedlingsverksamhet som finansieringskälla för ungdomsprojekten. De ändringar i lagen om arbetsförmedling som kan bli nödvändiga bör regeringen vidta snarast. Utskottets ställningstagande på denna punkt – som innebär ett bifall till motion 916 i denna del – bör regeringen underrättas om.

dels att utskottets yttrande under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *arbetsförmedlingsuppdrag för ungdomar* att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 11 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

18. Avskaffande av lagen om allmän platsanmälan (mom. 36)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 65 som börjar "I motion" och slutar "föreliggande del" bort ha följande lydelse:

Som utskottet tidigare i betänkandet redovisat gäller det för arbetsmarknadsverket att på ett mer effektivt sätt utnyttja de tillgängliga personalresurserna. Bl. a. måste den platsförmedlande funktionen prioriteras. Det gäller också att undanröja inslag i platsförmedlingens verksamhet som uppenbart hämmar effektiviteten. Ett exempel härpå är lagen om allmän platsanmälan. Denna lag har medfört att förmedlingarna i sitt dagliga arbete måste administrera ett betydande antal anmälningar om redan tillsatta platser. På motsvarande sätt har lagen fått negativa konsekvenser för arbetsgivare som tvingas till en många gånger meningslös anmälan till förmedlingen. De lediga platser som förmedlingen i själva verket har användning för bör i huvudsak kunna komma förmedlingen till del lagen förutan.

dels att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *avskaffande av lagen om allmän platsanmälan* att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. Anslag till Arbetsmarknadsservice (mom. 38)

under förutsättning av bifall till reservation 14

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar "Utskottet har" och slutar "anslagsbelopp avvisas" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tillstyrkt moderata samlingspartiets förslag under anslaget Arbetsmarknadsservice som innebär att regeringens förslag om särskilda medel för personalinsatser avstyrks. Utskottet förordade i stället moderata samlingspartiets förslag beträffande en omfördelning av personalresurserna inom verket. Utskottets ställningstagande innebär att sammantaget 1 282 181 000 kr. bör anvisas under anslaget Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1984/85. I konsekvens härmed avstyrks vpk-motion 2060 i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 14 och med anledning av regeringens förslag samt med avslag på motion 1983/84:2060 yrkande 1 i motsvarande del till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 1 282 181 000 kr.

20. Anslag till Arbetsmarknadsservice (mom. 38)

under förutsättning av bifall till reservation 15

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar "Utskottet har" och slutar "anslagsbelopp avvisas" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tillstyrkt förslaget i vpk-motion 2060 om förstärkta förmedlingsinsatser bland handikappade. Detta ställningstagande innebär att 27 milj. kr. behöver anvisas till anslaget Arbetsmarknadsservice utöver regeringens förslag. Sammantaget bör således anslås 1 331 881 000 kr. till det aktuella anslaget. Utskottets förslag innebär att motion 916 från moderata samlingspartiet avstyrks i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 2060 yrkande 1 i motsvarande del och med anledning av regeringens förslag samt med avslag på motion 1983/84:916 yrkande 14 till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 1 331 881 000 kr.

21. Huvudmannaskaps- och organisationsfrågor rörande arbetsmarknadsutbildningen (mom. 39)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 73 börjar "Det är" och på s. 74 slutar "bli tillgodosett" bort ha följande lydelse:

Regeringen avser att senare i år lägga fram en proposition om arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation. AMS slutför nu ett regeringsuppdrag som går ut på att belysa möjligheterna att bedriva utbildningen i en från AMS och SÖ fristående organisation. Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) att man bör eftersträva en högre grad samordning av tillgängliga resurser hos olika utbildningsanordnare och en mer decentraliserad marknadsstyrning. Därför bör de i motionen angivna huvudpunkterna vara vägledande vid regeringens utformning av organisationsförslagen i den kommande propositionen. Dessa huvudpunkter är följande:

1. Den nuvarande arbetsmarknadsutbildningen överförs till regionala bolag med kommuner och stat som bolagsbildare.
2. Finansiering av verksamheten sker via AMS inköp av arbetsmarknadsutbildning från de regionala bolagen. Även de tidigare nämnda regionala arbetsmarknadsstiftelserna kan självklart göra upphandlingar av utbildningstjänster hos de nya regionala "AMU-bolagen". En aktiv utveckling av kvalitet och inriktning av utbildningen bör på längre sikt leda fram till att AMU-bolagen i länen på marknadsmässiga villkor kan sälja utbildningstjänster till näringsliv och andra arbetsgivare för att täcka det växande vidareutbildningsbehovet i framtiden.
3. Det skall stå AMS och andra statliga och kommunala utbildningsupp-handlare fritt att köpa utbildningstjänster hos andra användare om dessa bedöms kunna klara kvalitets- och kostnadskrav bättre än det nya AMU. På så sätt ökar inslaget av utvecklande konkurrens inom detta område.

Såsom anförs i motion 2099 av Per Unckel m. fl. (m) är det angeläget att den nya organisationsformen främjar en kvalitativt god utbildning. Särskild uppmärksamhet måste ägnas frågan om det pedagogiska ansvaret för utbildning. Övervägas bör om inte delar av den nuvarande AMU-verksamheten – som är av stadigvarande karaktär – bör behandlas på ett sätt som anknyter till motsvarande utbildningar inom gymnasieskolan och Komvux.

Vad utskottet ovan anfört bör bringas till regeringens kännedom. Med de redovisade ställningstagandena tillgodoses önskemålet i motion 1923 av Lars-Ove Hagberg m. fl. (vpk) om bevarad utbildningskvalitet. I övrigt kan utskottet inte ställa sig bakom förslagen i motionen som avstyrks.

I budgetpropositionen har regeringen berett riksdagen tillfälle att ta del av vad arbetsmarknadsministern anfört om arbetsmarknadsutbildningens fram-

tida organisation. Eftersom utskottet har gått in på en sakprövning av arbetsmarknadsministrernas överväganden och föreslår riksdagen att ansluta sig till vad utskottet därvid anfört avstyrks i konsekvens härmed yrkandet i motion 1326 att riksdagen i detta sammanhang skall avstå från att ta ställning till frågorna om arbetsmarknadsutbildningens huvudmannaskap och organisationsform.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. *beträffande huvudmannaskaps- och organisationsfrågor rörande arbetsmarknadsutbildningen*

att riksdagen *dels* med bifall till motionerna 1983/84:916 yrkande 15 i motsvarande del och 1983/84:2099 i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1983/84:1326 och 1983/84:1923 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört, *dels* lägger till handlingarna vad som anförts i propositionen i fråga om arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation.

22. Huvudmannaskaps- och organisationsfrågor rörande arbetsmarknadsutbildningen (mom. 39)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 73 börjar "Det är" och på s. 74 slutar "bli tillgodosett" bort ha följande lydelse:

Som framgår av motion 1923 bör två huvudprinciper ligga till grund för den framtida arbetsmarknadsutbildningen. För det första bör utbildningen vara allsidig och bred. Målet skall vara att deltagarna även på litet längre sikt skall kunna klara uppgifterna i arbetslivet. För det andra får utbildningen inte styras av företagets kortsiktiga behov. Samhället bör inte låta arbetsmarknadsutbildningen ta över företagets kostnader för personalutbildningen.

Om man låter AMS få ett dominerande inflytande över utbildningen finns risk för att det går ut över utbildningens kvalitet och inriktning med hänsyn till att i AMS verksamhet finns inbyggd en kraftig företagsanpassning. SÖ:s medverkan har utgjort en garanti för en god nivå på utbildningen liksom för kvalitet och jämförbarhet med annan motsvarande utbildning. SÖ bör således även i fortsättningen ha ett avgörande inflytande över läroplaner och pedagogisk tillsyn.

Om förändringar görs inom arbetsmarknadsutbildningen är det angeläget att elevernas erfarenheter och kunskaper om utbildningen tas till vara.

AMS har fått i uppdrag att belysa möjligheterna att bedriva arbetsmarknadsutbildningen genom en från AMS och SÖ fristående organisation. Det bör redan nu klargöras att en sådan organisationsform inte kan accepteras om den innebär att det politiska inflytandet över utbildningsverksamheten därigenom minskar.

Vad utskottet med anslutning till motion 1923 anført om utbildningens kvalitet, företagsanpassning, huvudmannaskap och elevinflytande bör ges regeringen till känna. Ställningstagandena innebär samtidigt att motionerna 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) och 2099 av Per Unckel m. fl. (m) avstyrks.

I budgetpropositionen har regeringen berett riksdagen tillfälle att ta del av vad arbetsmarknadsministern anført om arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation. Eftersom utskottet har gått in på en sakprövning av arbetsmarknadsministrernas överväganden och föreslår riksdagen att ansluta sig till vad utskottet därvid anført, avstyrks i konsekvens härmed yrkandet i motion 1326 att riksdagen i detta sammanhang skall avstå från att ta ställning till frågorna om arbetsmarknadsutbildningens huvudmannaskap och organisationsform.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. beträffande *huvudmannaskaps- och organisationsfrågor rörande arbetsmarknadsutbildningen*
att riksdagen *dels* med bifall till motion 1983/84:1923 samt med avslag på motionerna 1983/84:916 yrkande 15 i motsvarande del, 1983/84:1326 och 1983/84:2099 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført, *dels* lägger till handlingarna vad som anförts i propositionen i fråga om arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation.

23. Samordningen av arbetsmarknadsutbildningen med andra utbildningsresurser (mom. 40)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 74 börjar "I de" och på s. 75 slutar "och 2507" bort ha följande lydelse:

I såväl direktiven till AMS beträffande arbetsmarknadsutbildningens organisation som i proposition 116 om gymnasieskola i utveckling har berörts frågan om samverkan mellan olika utbildningsanordnare. Utskottet delar uppfattningen i de föreliggande motionerna att riksdagen bör delge regeringen sin uppfattning i frågan till ledning för övervägandena i den kommande propositionen om arbetsmarknadsutbildningens organisation.

I dessa överväganden skall ingå ställningstaganden till det växande resursproblem som den parallella utbyggnaden av utbildningsresurser inom den gymnasiala yrkesutbildningen, yrkesskolorna, komvux och arbetsmarknadsutbildningen utgör. Möjligheterna till samverkan mellan dessa utbildningsanordnare bör noga prövas. Uppmärksamhet bör ägnas den utsträckning i vilken man kan nyttiggöra den lediga kapacitet som kan komma att uppstå i gymnasieskolan på grund av de minskande elevkullarna.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *samordningen av arbetsmarknadsutbildningen med andra utbildningsresurser*

att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:916 yrkande 15 i motsvarande del och 1983/84:2099 i motsvarande del samt med anledning av motionerna 1983/84:568 yrkande 4 i motsvarande del, 1983/84:869 och 1983/84:2507 yrkande 8 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

24. Program för vuxenutbildning och system med ersättare, m. m. (mom. 43)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 77 börjar "Det bör" och på s. 78 slutar "och 2053" bort ha följande lydelse:

Motion 1050 från vänsterpartiet kommunisterna motiverar från arbetsmarknadspolitiska utgångspunkter förslaget om en rätt till ett års vuxenutbildning för alla som har mindre än tio års skolgång i ungdomsskolan. Det är alldeles klart att personer med dålig skolutbildning har sämre möjligheter än andra att ta till vara sina rättigheter i samhället. Men därutöver drabbas de oftare än andra av arbetslöshet. En ökad vuxenutbildning är dessutom motiverad av den snabba tekniska utvecklingen. Om man nu inför ett utbildningsprogram för vuxna och låter dem som utbildas i första hand ersättas av ungdomar under 25 år skapar man samtidigt nya arbetstillfällen för ungdomar. Och det blir inte konstgjorda arbetstillfällen som konkurrerar ut ordinarie arbetskraft.

Den föreslagna vuxenutbildningen är avsedd att ge allmän utbildning, kunskaper om data och teknik samt facklig partsutbildning kring den nya tekniken. För att utbildningen skall få genomslag bland de avsedda målgrupperna, som utgörs av arbetare och andra låginkomsttagare, bör full lönekomensation utgå under utbildningstiden. Lönekostnaderna för de vuxenstudierande och deras ersättare förutsätts bli jämnt fördelade mellan företagen.

Målsättningen skall vara att var och en med begränsad ungdomsutbildning enligt vad ovan sagts skall få rätt att genomgå den nu föreslagna vuxenutbildningen. Regeringen bör utarbeta ett program som gör det möjligt att snarast inleda utbildningsverksamheten. Denna får sedan successivt byggas ut tills att den angivna målsättningen har uppnåtts.

Med det anförda tillgodoses även de likartade synpunkter och förslag som har lagts fram i motion 2053 av Kjell Nilsson m.fl. (s).

dels att utskottets hemställan under 43 bort ha följande lydelse:

43. beträffande *program för vuxenutbildning och system med ersättare, m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1050 samt med anledning av motion 1983/84:2053 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

25. Åldersvillkoret i arbetsmarknadsutbildningen (mom. 44)

Alf Wennerfors (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Ingrid Hemmingsson (m), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 79 börjar "Enligt utskottets" och på s. 80 slutar "konsekvens härmed" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att 20 år skall vara en nedre åldersgräns för dem som får sin utbildning förlagd till det reguljära skolväsendet. Det synes också riktigt att slopa möjligheterna för ungdomar i åldern 16–17 år att få arbetsmarknadsutbildning och utbildningsbidrag sedan studiefinansieringsfrågorna för vissa döva och hörselskadade elever har kunnat lösas.

Däremot kan utskottet inte biträda regeringens förslag att i förhållande till vad som nu gäller vidga möjligheterna för arbetslösa ungdomar i åldern 18–19 år att genomgå utbildning vid de särskilda AMU-kurserna. Förslaget innebär att arbetslösa ungdomar i den åldern skall kunna så att säga direkt anvisas arbetsmarknadsutbildning. Det är visserligen förutsatt att den unge inte kan få sin utbildning i gymnasieskolan. Emellertid kan även här tillämpas de skäl som föranlett arbetsmarknadsministern att föreslå en bibehållen 20-årsgräns för arbetsmarknadsutbildning inom det reguljära skolväsendet. Om man gör en generell sänkning av åldersgränsen till 18 år, anför arbetsmarknadsministern, skulle det oundvikligen försvåra avgränsningen mot gymnasieskolan och normal ungdomsutbildning. Bakom detta resonemang ligger farhågor för att ungdomar skulle av taktiska skäl dröja med sina gymnasiestudier i förhoppning om att för dessa studier beviljas utbildningsbidrag som är avsevärt förmånligare än det reguljära studiestödet. Det är ofrånkomligt att samma taktiska överväganden kan få ungdomar att föredra en yrkeskurs på ett AMU-center framför motsvarande utbildningslinje inom gymnasieskolan. Enligt utskottets mening bör man så långt möjligt undvika att det uppstår rättviseproblem när det gäller det studiesociala stödet olika ungdomsgrupper emellan. Detta talar för att 20-årsgränsen i princip även bör gälla för de särskilda AMU-kurserna.

Liksom hittills kan dock denna gräns inte göras ovillkorlig. Handikappade ungdomar bör oförändrat kunna beviljas arbetsmarknadsutbildning och utbildningen bör även i fortsättningen vid behov kunna förläggas till den ordinarie skolan. När det sedan gäller de särskilda AMU-kurserna bör tillträde kunna ges för 18–19-åringar när det är fråga om ungdomar som har

svåra personliga, sociala eller ekonomiska problem. Det gäller alltså i stort sett samma krets av ungdomar som genom en särskild undantagsregel är berättigade till utsträckt arbetstid i ungdomslagen. Slutligen bör utbildning kunna medges för ungdomar som eljest i stället för utbildningsbidrag skulle komma att uppbära kontant arbetsmarknadsstöd med samma belopp.

Om man nu bortser från de handikappade ungdomarna bör det understrykas att den grundläggande förutsättningen för att dessa undantag från 20-årsgränsen skall kunna medges skall vara densamma som regeringen föreslagit, nämligen att ungdomarna inte kan beredas motsvarande utbildning inom gymnasieskolan. Den är den normala studievägen även för 18-19-åringarna. I årets budgetproposition (bilaga 10) har utbildningsministern föreslagit att företrädare till gymnasieskolan skall ges ungdomar i åldern 16-17 år. Syftet är uttryckligen att minska konkurrensen från sökande som är 18 år eller äldre. Detta kan befaras gå ut över problemgrupper bland 18-19-åringarna och har därför beaktats vid utskottets ovan gjorda avvägningar.

I motion 916 sägs att utbildning inom gymnasieskolan bör beviljas restriktivt även för ungdomar mellan 20 och 25 år. Detta överensstämmer i och för sig med de riktlinjer som numera tillämpas men det kan vara på sin plats att här erinra om följande av utskottet (enhälligt) biträdda uttalanden i 1981 års budgetproposition (jfr AU 1980/81:21 s. 76):

Arbetsmarknadsutbildningen måste i högre grad än hittills inriktas mot arbetsmarknadens och i synnerhet näringslivets behov av personal. Huvuddelen av utbildningen bör förläggas till de särskilda AMU-kurserna. En följd av det sagda är att individuella önskemål som går längre än som är arbetsmarknadspolitiskt motiverat skall tillgodoses genom samhällets övriga vuxenutbildning och med ordinarie studiestöd. Reguljär ungdomsutbildning bör som regel inte beviljas som arbetsmarknadsutbildning.

Vid bifall till vad här förordats bör regeringen underrättas om att dess förslag beträffande åldersvillkoret inte kunnat antas oförändrat.

dels att utskottets hemställan under 44 bort ha följande lydelse:

44. *beträffande åldersvillkoret i arbetsmarknadsutbildningen*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag samt motionerna 1983/84:568 yrkande 5 och 1983/84:916 yrkande 16 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

26. Anslag till Arbetsmarknadsutbildning (mom. 52)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 82 börjar "Även om" och på s. 83 slutar "har föreslagit" bort ha följande lydelse:

Den förbättrade konjunkturen och de generella tillväxstimulanser till näringslivet som föreslagits i det föregående gör det möjligt att minska ramen för arbetsmarknadsutbildningen med 10 000 deltagare i förhållande till vad regeringen föreslagit. En utbildningsreserv för ytterligare 10 000 deltagare synes inte motiverad. Särskilda medel bör inte beräknas för teko-utbildning.

Kapacitets- och effektivitetsvinster bör kunna göras redan nästa budgetår genom samordning av arbetsmarknadsutbildningen med den kommunala yrkesutbildningen och Komvux. Som tidigare sagts bör behovet av utbildning för anställda kunna tillgodoses genom okonventionella metoder med kvällsstudier och koncentrerad utbildning även inom arbetsmarknadsutbildningen, så att arbetstagare inte skall behöva lämna sin anställning för att genomgå sådan utbildning. Vidare tillkommer att åldersgränsen skall tillämpas snävare än regeringen har föreslagit. Dessa åtgärder bör ytterligare minska medelsbehovet som i enlighet med motion 916 bör beräknas till 1 547 049 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 52 bort ha följande lydelse:

52. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkandena 16 i motsvarande del och 17 samt med anledning av regeringens förslag till *Arbetsmarknadsutbildning* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 1 547 049 000 kr.

27. Lärarlösa lektioner inom arbetsmarknadsutbildningen (mom. 53)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 83 som börjar "Inom SÖ" och slutar "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Införandet av lärarlösa lektioner inom arbetsmarknadsutbildningen är en besparingsåtgärd. Det leder uppenbart till försämrade studieresultat. Inom SÖ utarbetas nya läroplaner för nästa budgetår. De sägs innebära att de lärarlösa lektionerna upphävs. Eftersom besparingskraven kvarstår och skärps kan befaras att andra kostnadssänkande åtgärder vidtas i stället.

Utskottet har i det föregående betonat betydelsen av att man inom arbetsmarknadsutbildningen vidmakthåller utbildningens kvalitet och jämförbarhet med annan motsvarande utbildning. Därför kan inte accepteras att man genom lärarlösa lektioner eller på andra vägar hotar kvaliteten på utbildningen.

Riksdagen bör ansluta sig till vad utskottet ovan uttalat och underrätta regeringen härom. I den mån de uteblivna besparingsåtgärder som blir en följd härav leder till ett ökat medelsbehov under anslaget får regeringen återkomma till den saken i höst i samband med anslagsframställningarna på tilläggsbudget I.

dels att utskottets hemställan under 53 bort ha följande lydelse:

53. *beträffande lärarlösa lektioner inom arbetsmarknadsutbildningen*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2401 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

28. Riktlinjer för de sysselsättningsskapande åtgärderna m. m. (mom. 54 och 55)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 87 som börjar "Utskottet godtar" och slutar "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan liksom motionärerna från moderata samlingspartiet konstatera att regeringens samlade förslag till sysselsättningsskapande åtgärder är avpassade för en situation med fortsatt dåligt eller rent av försämrat sysselsättningsläge. Detta förhållande kan inte döljas av att de begärda resurserna nu fördelas över flera olika insatsformer. De beräknade medelsbehoven för beredskapsarbeten i offentlig tjänst, rekryteringsstöd och enskilda beredskapsarbeten samt ungdomslagen motsvarar sammantaget 11,5 miljoner dagsverken. Ett utnyttjande av finansfullmakten, som motsvarar 5 miljoner dagsverken, innebär att regeringen planerar att 16,5 miljoner dagsverken under nästa år kommer att utföras i konstlade arbeten, vilket som framhålls i motion 916 måste vara något av ett nytt rekord. Detta är illavarslande och tyder trots pågående konjunkturuppgång på att regeringens förtroende för bl. a. den egna ekonomiska politiken är dåligt.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att den fortgående ökningen av AMS-jobben inte kan fortsätta. Alla ansträngningar måste i stället inriktas på att placera de arbetslösa i arbeten på den ordinarie arbetsmarknaden. Mot den bakgrunden bör som föreslås i motionen bedömningen av de kommande resursbehoven göras på ett konjunktur neutralt sätt. Skulle behov under budgetåret uppstå av ytterligare insatser får detta liksom hittills prövas i särskild ordning. För beredskapsarbetenas del leder en sådan beräkningsgrund fram till att regeringens förslag om 4 miljoner dagsverken kan reduceras till 3,5 miljoner. Härtill kommer 1,5 miljoner dagsverken för rekryteringsplatser, dvs. totalt 5 miljoner dagsverken som sysselsättningsskapande insatser. Samma bedömning görs f. ö. av moderata samlingspartiet.

Vad utskottet anfört ovan om riktlinjerna för de sysselsättningsskapande åtgärderna och beredskapsarbetets omfattning innebär ett bifall till motion 916 av Alf Wennerfors m. fl. (m) i dessa delar.

dels att utskottets hemställan under 54 och 55 bort ha följande lydelse:

54. beträffande *riktlinjer för de sysselsättningsskapande åtgärder-
na*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 916 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

55. beträffande *beredskapsarbetenas omfattning*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 22 i motsvarande del samt med avslag på regeringens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

29. Sänkt statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten (mom. 58)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 88 som börjar "Utskottet vill" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att statsbidraget till kommunala beredskapsarbeten bör sänkas till 50 % av den totala lönekostnaden. Bidragets storlek kommer därmed att överensstämma med vad som gäller för rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten. I ansträngningarna att förenkla och effektivera handläggningen av de olika stödformerna är detta en viktig reform. Som motionärerna framhåller bör det också undvikas att insatser inom den offentliga sektorn favoriseras. Detta är särskilt viktigt i ett läge då den offentliga sektorns expansion måste hållas tillbaka till förmån för en nödvändig tillväxt inom den privata sektorn. En sänkning av bidragsdelen leder sannolikt också till lägre totala kostnader för arbetsmarknadspolitiken i stort vilket är positivt i rådande statsfinansiella situation. Utskottet tillstyrker således motion 916 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 58 bort ha följande lydelse:

58. beträffande *sänkt statsbidrag till kommunala beredskapsar-
beten*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 20 ger regeringen till känna vad utskottet anför.

30. Återinförande av statliga projekteringsbidrag (mom. 60–motiveringen)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 89 börjar "Detaljplaneringsbidraget, som" och på s. 90 slutar "utskottet motionerna" bort ha följande lydelse:

När detaljplaneringsbidraget – som främst lämnades till kommunala anläggnings- och byggnadsarbeten – slopades som en besparingsåtgärd fr. o. m. år 1982 (AU 1981/82:1) var ett skäl att reserven av projekt som

lämpade sig att utföra som beredskapsarbete under normala konjunkturförhållanden erfarenhetsmässigt är större än den mängd arbeten som kommer till utförande. Utskottet har tidigare i detta betänkande redovisat sin syn på behovet av beredskapsarbeten med anledning av bl. a. förslag från moderata samlingspartiet om beredskapsarbetenas omfattning inom den offentliga sektorn under nästa budgetår.

Utskottet kan emellertid redan här konstatera att volymen av beredskapsarbeten inom denna sektor kan minskas successivt. Det finns flera skäl till detta. Ett skäl är att ytterligare resurser inte bör föras över till den offentliga sektorn; ett annat att byggarbetarkåren måste anpassas till det långsiktiga behovet och inte genom beredskapsarbeten hållas uppe på nuvarande orealistiskt höga nivå. En slutsats av det anförda är att reserven av projekt inom den offentliga sektorn som lämpar sig för beredskapsarbeten inte behöver byggas ut genom några särskilda åtgärder som t. ex. återinförande av projekteringsbidraget. Yrkandena härom i motionerna 702, 882, 1904 och 1952 avstyrks mot bakgrund härav.

31. Fleråriga basprogram för arbetsmarknadspolitiska insatser (mom. 61)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 91 börjar "Utskottet har" och slutar "motionen avslås" bort ha följande lydelse:

Även om de åtgärder utskottet här redogjort för är omfattande räcker det som sägs i motion 1952 inte till för att byggbranschen skall kunna återhämta sig. I många län har branschen blivit så allvarligt skadad att en ny typ av långsiktiga åtgärder är nödvändiga. Utskottet tillstyrker därför förslaget i motionen att treåriga rullande basprogram skall upprättas för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i resp. län enligt de riktlinjer som anges i motionen. Vad utskottet här anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 61 bort ha följande lydelse:

61. beträffande *fleråriga basprogram för arbetsmarknadspolitiska insatser*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1952 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

32. Fleråriga basprogram för arbetsmarknadspolitiska insatser (mom. 61-motiveringen)

Alf Wennerfors (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 90

börjar "Utskottet har" och på s. 91 slutar "motionen avslås" bort ha följande lydelse:

Det finns enligt utskottets mening välgrundad anledning att som i motionen hysa oro för utvecklingen på byggarbetsmarknaden. Sysselsättningen har minskat sedan början av 1970-talet. Minskningen var särskilt påtaglig i början av det decenniet men även de senaste åren har präglats av tillbakagång. Antalet arbetslösa medlemmar inom byggnadsarbetarnas arbetslöshetskassa fortsätter att öka och uppgick i mitten av mars till 12 %.

Problemen på byggarbetsmarknaden är av strukturell art och går inte att lösa med arbetsmarknadspolitiska medel som t. ex. beredskapsarbeten och tidigareläggning av statliga investeringar. I stället behövs en politik som stimulerar ekonomin så att investeringsverksamheten kan bringas upp på en mera stabil nivå än f. n. Utskottet har vid sin behandling av motioner från moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet beskrivit i det föregående hur en sådan politik bör utformas. Trots en sådan mera aktiv, företagsvänlig politik är det troligt att byggarbetarkåren visar sig vara för stor i förhållande till de byggnadsinvesteringar som förestår. Ett skäl till detta är att antalet byggnadsarbetare hållits kvar på en orimligt hög nivå med konstlade medel. En av huvuduppgifterna när det gäller att lösa sysselsättningsproblemen på byggarbetsmarknaden de närmaste åren blir därför att successivt nedbringa byggarbetarkåren till det antal sysselsatta som behövs för att effektivt utföra de investeringsarbeten som skall göras. Självfallet kan det bli aktuellt att vidta vissa stimulansåtgärder och att göra arbetsmarknadspolitiska insatser som arbetsmarknadsutbildning så att denna förändring kan genomföras utan att öka den redan mycket höga arbetslösheten inom denna sektor. Långsiktiga basprogram av det slag som föreslås i motion 1952 är enligt utskottets mening dock inte en lämplig metod när det gäller att angripa de beskrivna problemen. Motionen avstyrks därför.

33. Demografiska databasens filialer i Pajala, Jokkmokk och Jörn (mom. 66)

Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c)
anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 94 börjar "Utskottet har" och på s. 95 slutar "tre registreringscentralerna" bort ha följande lydelse:

Utskottet har samma uppfattning som motionärerna när det gäller betydelsen av en fortsatt verksamhet vid demografiska databasens filialer i Pajala, Jokkmokk och Jörn. Filialerna bidrar till att ge sysselsättning åt lokalt bunden arbetskraft på orter med betydande arbetslöshetsproblem. De innebär även en ökad differentiering av arbetsmarknaden i dessa glesbygdskommuner. Samtidigt finns det vid sidan om den centralt prioriterade

forskningen ett stort behov av det arbete som här bedrivs. Det kyrkoboks-material och arkivmaterial som registreras är en unik skatt i såväl nationellt som internationellt perspektiv. Arbetet är dessutom väl lämpat för lokalisering till de orter där arbetet nu bedrivs. Med hänsyn till dels de forskningspolitiska, dels de sysselsättningspolitiska motiven för verksamheten bör de tre registreringscentralerna permanentas. Regeringen bör skyndsamt återkomma med förslag härom till riksdagen. Motionerna 566 och 895 tillstyrks således. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 66 bort ha följande lydelse:

66. beträffande *demografiska databasens filialer i Pajala, Jokkmokk och Jörn*

att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:566 och 1983/84:885 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

34. Upprustning av vägnätet i Kalmar län (mom. 69 – motiveringen)

Arne Fransson (c) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 96 som börjar "I sammanhanget" och slutar "motionen avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar att regeringen i budgetpropositionen har lagt fram förslag som innebär minskat bidrag till enskilda vägar vilket kan komma att påverka anläggnings- och byggnadsverksamheten negativt. Denna bidragsfråga behandlas av trafikutskottet men det finns anledning påpeka att de förslag som centerpartiet lagt fram i motion 1983/84:414 innebär ett högre bidrag till enskilda vägar än regeringen föreslår. Detta förslag ger därmed också en bättre stimulans till anläggningsverksamheten än regeringsförslaget. Motion 365 behöver mot bakgrund av det anförda inte föranleda någon åtgärd.

35. Upprustning och nybyggnad av järnvägslinjen Malung-Särna (mom. 73)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 97 börjar "Utskottet är" och på s. 98 slutar "utskottet motionerna" bort ha följande lydelse:

Behovet av en stimulans för sysselsättningen i Kopparbergs län är stort. Det förslag om en upprustning med beredskapsmedel av järnvägslinjen Malung-Särna som förs fram i motion 1264 kan i det sammanhanget fylla en viktig funktion. Järnvägssträckan kommer bl. a. att ha stor betydelse för turistlivet i Dalafjällen. Motionen bör därför bifallas av riksdagen. Vad utskottet anfört bör regeringen underrättas om. Övriga i sammanhanget upptagna motioner avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 73 bort ha följande lydelse:

73. beträffande *upprustning och nybyggnad av järnvägslinjen Malung-Sälen-Särna*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1264 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

36. Omfattningen av rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten av icke investeringskaraktär (mom. 77)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 98 som börjar "Utskottet har" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare anslutit sig till förslaget från moderata samlingspartiet att behovet av sysselsättningsskapande åtgärder under nästa budgetår skall beräknas på ett konjunktur neutralt sätt. På grundval därav bör regeringens förslag om 3 miljoner dagsverken för rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten sänkas till 1,5 miljoner dagsverken. Det är f. ö. samma volym som förordas i motion 916, som alltså tillstyrks i denna del.

dels att utskottets hemställan under 77 bort ha följande lydelse:

77. beträffande *omfattningen av rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten av icke investeringskaraktär*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 22 i motsvarande del samt med avslag på regeringens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

37. Medel till industribeställningar (mom. 78)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 99 som börjar "Utskottet ansluter" och slutar "denna punkt" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i motion 916 framförda uppfattningen att medelsbehovet för industribeställningar för kommande budgetår bör beräknas till 10 milj. kr. Minskningen med 5 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag motiveras av statsfinansiella skäl.

dels att utskottets hemställan under 78 bort ha följande lydelse:

78. beträffande *medel till industribeställningar*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84: 916 yrkande 21 samt med avslag på regeringens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

38. Försöksverksamhet med sysselsättningskapande åtgärder (mom. 79)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 99 som börjar "Utskottet delar" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar regeringens uppfattning om behovet av en ny stödform för utvecklingsbara projekt och sysselsättningskapande affärsidéer. Som föreslås i motion 916 bör mot bakgrund av det rådande statsfinansiella läget några särskilda resurser emellertid inte anvisas för detta ändamål. Verksamheten bör i stället finansieras inom ramen för anslagna resurser till sysselsättningskapande åtgärder.

dels att utskottets hemställan under 79 bort ha följande lydelse:

79. *beträffande försöksverksamhet med sysselsättningskapande åtgärder*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 22 i motsvarande del samt med avslag på regeringens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

39. Överföring av medel till anslaget Regionala utvecklingsinsatser (mom. 80)

Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 100 börjar "Anslaget till" och slutar "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Anslaget till Regionala utvecklingsinsatser kommer att behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande 1983/84:23. Utskottet vill dock redan i detta sammanhang framhålla vikten av att dessa åtgärder ges tillräckliga resurser. Att låta länsstyrelserna själva disponera medlen för olika ändamål har visat sig vara ett effektivt sätt att nå ut till de orter och områden som har speciellt svårt att hävda sin sysselsättning. Arbete genom glesbygdssöd ger bättre trygghet för den enskilde och kan skapas till väsentligt lägre kostnad än beredskapsarbete. Med hänsyn till att utskottet redan i dag kan förutskicka positiva ställningstaganden till förslagen om förstärkta insatser till de aktuella verksamheterna bör 150 milj. kr. dras av från det föreslagna anslaget till Sysselsättningskapande åtgärder i enlighet med vad som föreslås i motionerna 568 och 2384. Utskottets ställningstagande innebär att även motionerna 872 och 1928 i denna del till stor del har tillgodosetts.

dels att utskottets hemställan under 80 bort ha följande lydelse:

80. *beträffande överföring av medel till anslaget Regionala utvecklingsinsatser*

att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:568 yrkande 10 i motsvarande del och 1983/84:2384 yrkande 3 i motsvarande del samt med anledning av motionerna 1983/84:872 yrkande 1 i motsvarande del och 1983/84:1928 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

40. Anslag till Sysselsättningsskapande åtgärder (mom. 82)

under förutsättning av bifall till reservationerna 28, 29, 36, 37 och 38

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjerlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 100 som börjar "Utskottet har" och slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i betänkandet föreslagit en i förhållande till regeringens förslag minskad volym på beredskapsarbeten, rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten av icke-investeringskaraktär samt industribeställningar. Särskilda medel bör enligt vad utskottet har uttalat inte beräknas för den av regeringen föreslagna försöksverksamheten med sysselsättningsskapande åtgärder. Med hänsyn härtill och då utskottet i detta sammanhang inte varit berett att tillstyrka överföring av medel för sysselsättningsskapande åtgärder till andra anslag i enlighet med de motionsledes framställda yrkandena härom bör det förevarande anslaget i likhet med vad som förordas i motion 916 kunna anvisas med 1 472 500 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 82 bort ha följande lydelse:

82. att riksdagen *dels* med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 22 i motsvarande del samt med anledning av propositionen, *dels* med avslag på motionerna 1983/84:568 yrkande 10 i motsvarande del, 1983/84:575 i motsvarande del, 1983/84:872 yrkande 1 i motsvarande del, 1983/84:1928 yrkande 1 i motsvarande del och 1983/84:2384 yrkande 3 i motsvarande del till 3 *Sysselsättningsskapande åtgärder* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 1 472.500 000 kr.

41. Anslag till Sysselsättningsskapande åtgärder (mom. 82)

under förutsättning av bifall till reservation 39

Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 100 som börjar "Utskottet har"

och slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i betänkandet godtagit regeringens förslag beträffande volymen på beredskapsarbeten, rekryteringsplatser och särskilda beredskapsarbeten av icke investeringskaraktär samt industribeställningar. Utskottet har därjämte godkänt medelsberäkningen för den föreslagna försöksverksamheten med sysselsättningskapande åtgärder. Samtidigt har utskottet ställt sig bakom en överföring av 150 milj. kr. från anslaget Sysselsättningskapande åtgärder till anslaget Regionalpolitiskt stöd: Regionala utvecklingsinsatser. Den föreslagna omfattningen av beredskapsarbeten bör kunna förverkligas trots att utskottets förslag till medelsberäkning därmed blir något lägre än enligt propositionens förslag. Anslaget till Sysselsättningskapande åtgärder bör således tas upp med ett belopp av 2 503 545 000 kr. Det innebär att utskottet tillstyrker motionerna 568 och 2384 i dessa delar. Motionerna 872 och 1928 i motsvarande delar tillgodoses därmed i huvudsak. Däremot avstyrker utskottet motionerna 575 och 916 i de delar som avser anslagets storlek.

dels att utskottets hemställan under 82 bort ha följande lydelse:

82. att riksdagen *dels* med bifall till motionerna 1983/84:568 yrkande 10 i motsvarande del och 1983/84:2384 yrkande 3 i motsvarande del samt med anledning av regeringens förslag och motionerna 1983/84:872 yrkande 1 i motsvarande del och 1983/84:1928 yrkande 1 i motsvarande del, *dels* med avslag på motionerna 1983/84:575 i motsvarande del och 1983/84:916 yrkande 22 i motsvarande del till *Sysselsättningskapande åtgärder* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 2 503 545 000 kr.

42. Stöd till en central hantverksnämnd (mom. 83)

Arne Fransson (c) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 101 börjar "Utskottet delar" och slutar "motion 1364" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill först stryka under det värde som hantverket har för det svenska samhället. Över 200 000 personer är sysselsatta inom detta verksamhetsområde. I näringslivet utgör de varor och tjänster som produceras inom hantverket ett värdefullt komplement till den industriella och massfabricerade produktionen. Förutom att hantverk efterfrågas av rena nyttskäl fyller det också ett behov när det gäller kulturtradition, kvalitet och skönhet. Utskottet vill vidare peka på näringsens roll i kristider för att upprätthålla sysselsättning och service liksom försörjningsberedskap.

Utskottet beklagar att centerpartiets förslag om inrättande av en statlig hantverksnämnd har avvisats av regeringen. I den situationen välkomnas det initiativ som tagits av Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) –

Familjeföretagen att bilda en central nämnd för hantverksfrågor. Utskottet ser det som självklart att nämnden mot bakgrund av vad som sagts ovan om näringens betydelse ges statligt stöd för sin verksamhet. Centerpartiets förslag i motion 1364 om att 1 milj. kr. ges till nämnden av anvisade medel till sysselsättningsskapande åtgärder bör således bifallas.

dels att utskottets hemställan under 83 bort ha följande lydelse:

83. *beträffande stöd till en central hantverksnämnd*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1364 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

43. Anslag till Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildningen (mom. 87)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 103 som börjar "Utskottet godtar" och slutar "45 milj. kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet godtar den beräkning av anslagsbehovet som görs i motion 916. Riksdagen bör sålunda anvisa ett anslag om 30 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under 87 bort ha följande lydelse:

87. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 23 samt med anledning av propositionen till *Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildningen* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

44. Tjänstgöringsdagar för vapenfria tjänstepliktiga (mom. 90)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 106 börjar "Regeringen bör" och på s. 107 slutar "dessa delar" bort ha följande lydelse:

Regeringens förslag om en ökning av antalet tjänstgöringsdagar med 50 000 om läget på arbetsmarknaden försämras bör avslås. Den ytterligare kostnad om 6,4 milj. kr. som därmed skulle uppstå ryms inte i den nuvarande hårt ansträngda statliga ekonomin. Utskottets ställningstagande innebär ett godkännande av förslaget i motion 916. Därmed avstyrks motion 2399 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 90 bort ha följande lydelse:

90. *beträffande tjänstgöringsdagar för vapenfria tjänstepliktiga*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 24 samt med avslag på propositionen och motion 1983/84:2399 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

45. En förbättring av det s. k. äldrestödet (mom. 94)

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 109 som börjar "Utskottet vill" och slutar "härav avstyrkas" bort ha följande lydelse:

Utvecklingen inom tekobranschen är fortfarande negativ. Antalet sysselsatta år 1984 kommer att fortsätta att minska. Mot den bakgrunden kommer neddragningen av äldrestödet att medföra stora svårigheter för näringen. I regioner med hög andel tekosysselsatta kan konsekvenserna bli förödande. Särskilt kvinnor kommer att drabbas hårt eftersom alternativa arbetsuppgifter i regel saknas.

I denna situation är det enligt utskottets mening inte tillrådligt att minska äldrestödet på det sätt som har beslutats. Det bör framhållas att stödet är ett allmänt stöd och kan därmed disponeras mer flexibelt och fritt än specifika och riktade stöd. Det är inte bundet till företag med speciell produktions- och exportinriktning. Det ges även där andra stöd inte är möjliga att få. Med den arbetsmarknadssituation som råder i tekoregionerna och i avsaknad av något verkligt regionalt utvecklingsprogram för dessa regioner är det som framhålls av vänsterpartiet kommunisterna motiverat att – åtminstone t. v. – behålla äldrestödet vid den nivå som gällde före den 1 januari 1984, dvs. 15 % av lönekostnaderna. Utskottet ställer sig därmed bakom förslaget i motion 1957. Samtidigt avstyrks motionerna 2033 och 2515 i dessa delar.

dels att utskottets hemställan under 94 bort ha följande lydelse:

94. beträffande *en förbättring av det s. k. äldrestödet*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1957 samt med avslag på motionerna 1983/84:2033 yrkande 1 i motsvarande del och 1983/84:2515 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

46. En förbättring av det s. k. äldrestödet, m. m. (mom. 94 och 95)

Arne Fransson (c) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 109 som börjar "Utskottet vill" och slutar "härav avstyrkas" bort ha följande lydelse:

Äldrestödet har haft stor betydelse för tekobranschens utveckling. Utslagningen av företag och anställda har blivit mindre än vad som annars skulle ha varit fallet. Andelen lönsamma företag skulle i dag vara avsevärt lägre utan äldrestöd. Behovet av bidragsformen har förstärkts av att branschen har stark regional koncentration och sysselsätter en stor andel kvinnor och äldre.

Som utskottet visat kommer antalet sysselsatta inom tekobranschen sannolikt att minska även under år 1984. Mot den bakgrunden kommer en neddragning av äldrestödet att medföra stora svårigheter för branschen. I

regioner med hög andel tekossysselsatta kan konsekvenserna bli förödande. Särskilt kvinnorna kommer att drabbas hårt eftersom alternativa arbetsuppgifter i regel saknas. Trots att beslutet om en neddragning av äldrestödet har tagits utan några försök från regeringens sida att klargöra effekterna står det klart för utskottet att den genomgripande strukturrationaliseringen av näringen med åtföljande minskad sysselsättning kommer att fortsätta. De selektiva åtgärder som står till buds kommer inte att kunna utnyttjas direkt av de många småföretag, underleverantörer, lönsömmare och beredningsverk som har en nyckelfunktion inom branschen. En utslagning av dessa enheter kommer att få allvarliga följder för tekoindustrin.

Utskottet delar centerpartiets uppfattning att en ytterligare neddragning av äldrestödet från nuvarande 12 % måste anstå tills det har visats att branschen förmår att bära en sådan kostnadshöjande åtgärd. I annat fall kommer de tillfälliga kostnadsminskningarna för äldrestödet att snabbt ersättas av kostnadshöjningar för andra stödåtgärder för de arbetslösa i form av t. ex. arbetslöshetsunderstöd och förtidspension. Med hänvisning härtill och till vad som sagts ovan bör nedtrappningen av äldrestödet skjutas upp. De ytterligare kostnader under anslaget som därmed kommer att uppstå kan som motionärerna anger beräknas till ca 50 milj. kr. Dessa medel bör tas från anslaget Sysselsättningskapande åtgärder. Det anförda bör ges regeringen till känna. Utskottets ställningstagande innebär att motionerna 1957 och 2515 inte helt har kunnat tillgodoses. De avstyrks därför.

dels att utskottets hemställan under 94 och 95 bort ha följande lydelse:

94. *beträffande en förbättring av det s. k. äldrestödet*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2033 yrkande 1 i motsvarande del och med avslag på motionerna 1983/84:1957 och 1983/84:2515 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
95. att riksdagen
dels med anledning av propositionen samt med avslag på motion 1983/84:2515 yrkande 2 till *Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustrierna* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 210 000 000 kr.,
dels med bifall till motion 1983/84:2033 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om ytterligare medel till äldrestödet från anslaget Sysselsättningskapande åtgärder.

47. Utvärdering av effekterna för tekoföretagen och deras anställda av ett minskat äldrestöd (mom. 96)

Arne Fransson (c) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 109 som börjar "När det" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion 2033 att det nu är dags att göra en utvärdering av det s. k. äldrestödets betydelse för tekoindustrin särskilt när det gäller sysselsättningen. Som motionärerna föreslår bör regeringen ta initiativ till en sådan utredning och redovisa resultatet av arbetet i 1985 års budgetproposition. Motionen tillstyrks således i denna del. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 96 bort ha följande lydelse:

96. *beträffande utvärdering av effekterna för tekoföretagen och deras anställda av ett minskat äldrestöd*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2033 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

48. Anslag till Statsbidrag till ungdomslag (mom. 97)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 110 som börjar "Utskottet har" och slutar "har begärt" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de med ungdomslagen förenade sociala kostnaderna skall slopas. Regeringen bör skyndsamt lägga fram förslag till erforderliga författningsändringar. Medel för att täcka dessa kostnader skall alltså inte beräknas under anslaget.

Verksamheten med ungdomslag fick i starten en stor volym. Det har gett utskottet anledning i det föregående att understryka ungdomslagets karaktär av övergångsanordning som en sluss till arbeten på den öppna marknaden. Inlåningseffekter skall undvikas, och utskottet har mot den bakgrunden betonat betydelsen av att alternativa åtgärder utnyttjas, nämligen aktiva arbetsförmedlingsinsatser, rekryteringsbidrag, enskilda beredskapsarbeten samt utbildningsåtgärder, inte minst lärlingsutbildning. Om dessa riktlinjer iakttas bör det genomsnittliga deltagandet i ungdomslagen bli lägre än regeringen förutsatt vilket innebär att medelsbehovet minskar ytterligare.

Med beaktande av de ovan redovisade faktorerna bör anslaget för nästa budgetår kunna beräknas till det i motion 916 angivna beloppet, 550 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under 97 bort ha följande lydelse:

97. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:916 yrkande 8 samt med anledning av propositionen till *Statsbidrag för ungdomslag* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 550 000 000 kr.

Särskilda yttranden

1. Riktlinjer för att främja ungdomarnas situation på arbetsmarknaden (mom. 13)

Arne Fransson (c) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anför:

Utskottet uttalade i höstas att från de synpunkter utskottet har att företräda är det önskvärt med en ytterligare utbyggnad av lärlingsutbildningen under innevarande budgetår. Till detta fogade utskottet att det gällde en utbyggnad i den utsträckning det visar sig vara praktiskt möjligt. Det har nämligen visat sig att knappt hälften av lärlingsplatserna för innevarande läsår har tagits i anspråk. Ett av skälen till detta kan vara att det ekonomiska stödet inte gör utbildningsformen tillräckligt attraktiv för arbetsgivarna. Vi vill därför erinra om att centerpartiet vid detta riksmöte föreslagit en betydande förbättring av detta stöd med syfte att få till stånd en väsentlig utökning av denna angelägna form av yrkesutbildning.

2. Ingångslöner för ungdomar (mom. 16)

Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anför:

Även om man kan peka på avtalsområden där det görs lönedifferentieringar med hänsyn till ålder och yrkeserfarenhet så är det i allmänhet små skillnader i löneläge som råder för oerfarna ungdomar och äldre erfaren arbetskraft. Detta är till nackdel för ungdomar som är nytillträdande på arbetsmarknaden, eftersom löneläget gör det tveksamt för arbetsgivarna att anställa dem.

Det är en vedertagen princip att löner och allmänna anställningsvillkor fastställs genom förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden. Men därav följer också att parterna har ett stort ansvar att aktivt verka för att ungdomslönerna anpassas så att det blir attraktivt att anställa ungdomar även om de saknar erfarenhet av arbetslivet och kanske därtill är otillräckligt utbildade. Vi vill erinra om att den tidigare tvåpartiregeringen sökte driva på utvecklingen genom att ta upp överläggningar med parterna om ungdomslönerna. Det skulle vara av stort värde om den nuvarande regeringen tog fortsatta initiativ av det slaget med syfte att främja uppgörelser som förbättrar ungdomarnas förmåga att konkurrera på arbetsmarknaden om de lediga arbetstillfällena.

3. Verksamheten i ungdomslag (mom. 20)

Alf Wennerfors (m), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anför:

Till de mest betydelsefulla förändringarna i regeringens förslag om ungdomslagen hörde att ungdomarna skulle kunna få arbete även hos enskilda arbetsgivare. Därmed fick man väsentligt bättre möjligheter att

tilldela ungdomarna arbetsuppgifter som de upplever som meningsfulla.

Svenska kommunförbundet har nyligen gjort en enkät om de kommunala ungdomslagen. Enkäten gäller situationen vid mitten av februari. Totalt sysselsattes ca 16 000 ungdomar hos kommunerna. De enskilda arbetsgivare som fått ungdomar placerade hos sig var nästan uteslutande ideella föreningar. Drygt 1 200 ungdomar var placerade på det sättet. Hos privata arbetsgivare arbetade endast 74 ungdomar.

Vid verksamhetens start uttalades farhågor för att överenskommelsen om ungdomsplatserna inte skulle fullföljas på det sätt som var meningen. Det konstaterades att den information som gick ut var ofullständig, och det ifrågasattes om innebörden av riksdagsbeslutet hade klargjorts för de regionala och lokala arbetsmarknadsmyndigheterna på ett tillfredsställande sätt.

Det har vidare gjorts gällande att antalet offentliga platser blivit större än behovet varigenom det inte blivit aktuellt att ta i anspråk enskilda platser. Det har slutligen hänvisats till att vissa försäkringsfrågor avseende de enskilda arbetsplatserna först måste lösas.

Alldeles oavsett dessa skiftande förklaringar skall konstateras att det ovan redovisade utfallet – 74 enskilda platser av 16 000 – inte står i någon proportion till vad som förväntats. Det ligger nära till hands att se resultatet som en karikatyr av intentionerna bakom överenskommelsen om vidgning av arbetsplatserna för ungdomslagen.

Bakom dessa intentioner ligger omtanken om ungdomarna och deras berättigade krav på arbetsuppgifter som passar deras intresse- och yrkesinriktning. Från alla partiernas sida har klart framhållits att det är angeläget att ta stor hänsyn till ungdomarnas egna intressen och önskemål vid valet av arbetsuppgifter. Det är viktigt att man utnyttjar arbetet i ungdomslag till att ge ungdomarna den praktik som de behöver, vare sig det är fråga om praktik som skall föregå eller komplettera redan fullgjord utbildning. Det kan också vara så, att en lämplig placering i ungdomslag kan ge den unge en god möjlighet att pröva sina förutsättningar i ett yrke eller en bransch som han eller hon har fattat intresse för. För att tillgodose sådana skiftande praktikbehov måste man kunna repliera på en mångfald olika typer av arbetsplatser, och därför är det betydelsefullt att kunna ta i anspråk även platser hos de enskilda arbetsgivarna.

Mot den bakgrunden är det tillfredsställande att AMS i dagarna efter samråd med Kommunförbundet och de berörda arbetstagarorganisationerna har gått ut med en rekommendation till länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingskontoren, vari framhålls att hänsynen till den unges önskemål och tidigare erfarenheter skall vara vägledande när det är aktuellt med placering på enskilda arbetsplatser.

Det är också tillfredsställande att vissa försäkringsfrågor har kunnat lösas. Det får förutsättas att om ytterligare problem av det slaget skulle föreligga de blir avhjälpna omgående.

Själva handläggningen av ärendena om placering på enskilda arbetsplatser har kritiserats för en tungroddhet som strider mot vad riksdagen uttalat om smidighet och snabbhet. Den saken skall inte närmare beröras här, eftersom utskottet i det föregående uttryckligen har förutskickat att handläggningen skall decentraliseras från länsarbetsnämnderna till arbetsförmedlingarna.

Sammanfattningsvis anser vi att andelen ungdomar hos enskilda arbetsgivare i verksamhetens inledningsskede har blivit oacceptabelt låg. Av skäl som vi utvecklat ovan bör för ungdomarnas egen skull det inom en snar framtid bli en mer rimlig andel som arbetar hos de privata arbetsgivarna. Åtgärder i det syftet har vidtagits, och vi utgår från att de skall ge resultat.

Ytterligare åtgärder kan visa sig påkallade. Vi skall här avslutningsvis ta upp följande.

Med hänsyn till att det i inledningsskedet uppstått viss oklarhet om innebörden av de förändringar som riksdagen gjorde i regeringens ursprungliga förslag till lagstiftningen om arbete i ungdomslag och detta till en del kan bero på den lagstiftningsteknik som valdes vid det tillfället kan det vara skäl att låta möjligheterna till placering hos enskilda arbetsgivare framgå direkt av lagtexten. Denna sak får övervägas i höst vid utvärderingen, och man får då samtidigt ta ställning till om villkoren för dessa placeringar bör ändras i något avseende så att syftet med denna placeringsmöjlighet tillgodoses på sätt som alla varit överens om.

I detta sammanhang skall erinras om de uttalanden som gjordes om en utökning av den gymnasiala lärlingsutbildningen i anslutning till överenskommelsen om verksamheten i ungdomslag. Det skall här konstateras att om förslagen i årets budgetproposition, bilaga 10 (utbildningsdepartementet), genomförs kommer antalet platser i denna form av yrkesutbildning att sjunka. Det innebär i sin tur att överenskommelsen i denna del återstår att fullfölja.

4. Försäljningsverksamhet på tåg (mom. 22)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anför:

I en motion, 876 av Erik Olsson (m), föreslås att sysselsättning skapas för ungdom genom att de får sälja kaffe, läskedrycker m. m. på tågen. Motionen föreslås av utskottet inte leda till någon åtgärd varvid hänvisas till att sådan försäljning redan förekommer genom ungdomslagen.

Det bör påpekas att det är möjligt för ungdomarna att bedriva sådan försäljning i egen regi. De har då möjlighet att delfinansiera verksamheten med hjälp av det bidrag som utgår till ungdomar som väljer att driva egen verksamhet i stället för att arbeta i ungdomslag. Med vår syn på ungdomsföretagande är detta ett utmärkt alternativ till tågförsäljningen i kommunal regi.

5. Överföring av medel till anslaget Regionala utvecklingsinsatser (mom. 80)

Alf Wennerfors, Bengt Wittbom, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anför:

I ett antal motioner föreslås att det s. k. länsanslaget skall förstärkas genom överföring av medel från anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder. Utskottet avstyrker motionerna. Vi vill dock klargöra att vi stöder tanken på en ökad satsning på de regionala utvecklingsinsatserna. I motion 1371 av Alf Wennerfors m. fl. (m) föreslås därför att anslaget till sådana åtgärder höjs i jämförelse med regeringens förslag. De selektiva insatser som i framtiden måste göras inom regionalpolitiken bör enligt vår mening koncentreras till den regionala nivån under länsstyrelsens ledning. Det är troligt att gradvis ökade insatser av bl. a. detta slag på relativt snar sikt påtagligt skulle minska behovet av arbetsmarknadspolitiskt stöd. En sådan omfördelning mellan budgetens titlar bör därför kunna komma till stånd i allt större omfattning i framtiden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Riksdagens revisorers förslag 1983/84:7	4
Motionerna	4
Utvecklingen på arbetsmarknaden	15
Utskottet	18
Förutsättningar för utvecklingen på arbetsmarknaden	18
Arbetsmarknadspolitikens inriktning m. m.	23
Åtgärder mot ungdomsarbetslöshet	36
Inledning	36
Riktlinjer m. m.	39
Ingångslöner för ungdomar	42
Ungdomslag	43
Besluten hösten 1983	43
Motionsförslagen	46
Ungdomsföretagande m. m.	51
Andra stödåtgärder för arbetslösa ungdomar	53
Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader m. m.	54
Arbetsmarknadsservice	61
Arbetsmarknadsinformation	62
Geografisk rörlighet	66
Medelsanvisningen	66
Arbetsmarknadsutbildning	67
Allmänt om arbetsmarknadsutbildningens uppgifter och organi- sa tion	67
Arbetsmarknadsutbildningens framtida organisation	68
KAFU	68
Propositionen	69
Direktiven till AMS	69
Motionerna	70
Utskottet	72
Utbildning av anställda	76
Åldersvillkoret	78
Arbetsmarknadsutbildningens mål m. m.	80
Arbetsmarknadsutbildningens bedrivande regionalt	80
Arbetsmarknadsutbildningen 1984/85	82
Sysselsättningsskapande åtgärder	83
Beredskapsarbeten	84
Rekryteringsplatser och enskilda beredskapsarbeten av icke investeringskaraktär	98
Industribeställningar	98
Försöksverksamhet med sysselsättningsskapande åtgärder	99
Anslagsfrågor	99
Försvars- och beredskapsplanering	101

Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning	102
Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning	102
Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsutbildningen ...	103
Byggnadsarbeten inom arbetsmarknadsverkets verksamhetsområde	103
Nämnden för vapenfriutbildning	104
Vapenfria tjänstepliktiga	104
Tillfälligt sysselsättningsbidrag för textil- och konfektionsindustri .	107
Statsbidrag för ungdomslag	110
Utskottets hemställan	110

Reservationer

1. Förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden (m, c, fp)	119
2. Förutsättningarna för utvecklingen på arbetsmarknaden (vpk)	122
3. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (m, c, fp)	123
4. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (vpk)	124
5. Tilläggsdirektiv till AMS-kommittén m. m. (m, c, fp)	126
6. Behovet av en särskild sysselsättningsbudget (vpk)	129
7. Riktlinjer för att främja ungdomarnas situation på arbetsmarknaden (m)	129
8. Ungdomsgaranti (vpk)	131
9. Kartläggning av den framtida arbetsmarknaden för ungdomar (c, fp)	131
10. Ingångslöner för ungdomar (m)	132
11. Förslag om arbete och utbildning åt ungdom (vpk)	133
12. Verksamheten i ungdomslag (vpk)	134
13. Ungdomsföretagande (m, c, fp)	135
14. Arbetsmarknadsverkets personalresurser (m)	136
15. Arbetsmarknadsverkets personalresurser (vpk)	136
16. Tillsynen av enskilda förmedlingar (m)	137
17. Arbetsförmedlingsuppdrag för ungdomar (m)	137
18. Avskaffande av lagen om allmän platsansökan (m)	138
19. Anslag till Arbetsmarknadsservice (m)	139
20. Anslag till Arbetsmarknadsservice (vpk)	139
21. Huvudmannaskaps- och organisationsfrågor rörande arbetsmarknadsutbildningen (m)	140
22. Huvudmannaskaps- och organisationsfrågor rörande arbetsmarknadsutbildningen (vpk)	141
23. Samordningen av arbetsmarknadsutbildningen med andra utbildningsresurser (m)	142
24. Program för vuxenutbildning och system med ersättare, m m. (vpk)	143
25. Åldersvillkoret i arbetsmarknadsutbildningen (m, c)	144

26. Anslag till Arbetsmarknadsutbildning (m)	145
27. Lärarlösa lektioner inom arbetsmarknadsutbildningen (vpk) .	146
28. Riktlinjerna för de sysselsättningsskapande åtgärderna m. m. (m)	147
29. Sänkt statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten (m)	148
30. Återinförande av statliga projekteringsbidrag (m)	148
31. Fleråriga basprogram för arbetsmarknadspolitiska insatser (vpk)	149
32. Fleråriga basprogram för arbetsmarknadspolitiska insatser (m, c, fp)	149
33. Demografiska databasens filialer i Pajala, Jokkmokk och Jörn (c, fp)	150
34. Upprustning av vägnätet i Kalmar län (c)	151
35. Upprustning och nybyggnad av järnvägslinjen Malung-Särna (vpk)	151
36. Omfattningen av rekryteringsplatser och enskilda beredskapsar- beten av icke investeringskaraktär (m)	152
37. Medel till industribeställningar (m)	152
38. Försöksverksamhet med sysselsättningsskapande åtgärder (m)	153
39. Överföring av medel till anslaget Regionala utvecklingsinsatser (c, fp)	153
40. Anslag till Sysselsättningsskapande åtgärder (m)	154
41. Anslag till Sysselsättningsskapande åtgärder (c, fp)	154
42. Stöd till en central hantverksnämnd (c)	155
43. Anslag till Arbetsmarknadsverket: Inköp för arbetsmarknadsut- bildningen (m)	156
44. Tjänstgöringsdagar för vapenfria tjänstepliktiga (m)	156
45. En förbättring av det s. . äldrestödet (vpk)	157
46. En förbättring av det s. k. äldrestödet (c)	157
47. Utvärdering av effekterna för teko-företagen och deras anställda av ett minskat äldrestöd (c)	158
48. Anslag till Statsbidrag till ungdomslag (m)	159

Särskilda yttranden

1. Riktlinjer för att främja ungdomarnas situation på arbetsmark- naden (c)	160
2. Ingångslöner för ungdomar (c)	160
3. Verksamheten i ungdomslag (m, c, fp).....	160
4. Försäljningsverksamhet på tåg (m)	162
4. Överföring av medel till anslaget Regionala utvecklingsinsatser (m)	163